

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
AUTONOMOUS UNIVERSITY OF ZACATECAS (MEXICO)
INSTYTUT PEDAGOGIKI, KUJAWSKA SZKOŁA WYŻSZA
WE WŁOCŁAWKU (POLSKA)
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION (EIDV) (SLOVAKIA)
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. JANA KASPROWICZA
W INOWROCŁAWIU (POLSKA)
MY EASY ACADEMY (READING, UK)
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
(ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***IV Всеукраїнського круглого столу
з міжнародною участю***

17 листопада 2021 року

**До 75-річчя з дня створення
Організації Об'єднаних Націй
з питань освіти, науки і культури
(ЮНЕСКО)**

м. Київ

УДК 37.09
ББК 74(4Укр)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету будівництва і архітектури
(протокол № 46 від 20 грудня 2021 р.)*

Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (17 листопада 2021 року) до 75-річчя з дня створення Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). – Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2022. – 402 с.

ISBN 978-617-8007-55-3

У матеріалах IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю “Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України” висвітлюються актуальні питання професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід; психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу; сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін.

Матеріали круглого столу розраховані на науково-педагогічних, наукових працівників у галузі педагогіки, психології, соціології, викладачів, аспірантів, студентів, а також на соціальних педагогів, соціологів, практичних психологів і соціальних працівників.

За зміст поданих матеріалів несуть відповідальність їх автори.

УДК 37.09
ББК 74(4Укр)

ISBN 978-617-8007-55-3

© КНУБА, 2022

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КРУГЛОГО СТОЛУ:

- Актуальні питання професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід
- Психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу
- Сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету круглого столу:

- **Почка Костянтин Іванович**, д. т. н., професор, завідувач кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

Відповідальні особи оргкомітету круглого столу:

- **Корчова Галина Леонідівна**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури
- **Красильник Юрій Семенович**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури
- **Миронець Сергій Миколайович**, д. психол. н., доцент, завідувач кафедри психології Київського національного торговельно-економічного університету
- **Митник Олександр Якович**, д. пед. наук, професор, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П. Драгоманова
- **Петухова Ірина Олексіївна**, к.пед.н., доцент, в.о. завідувача кафедри психології та соціології Державного податкового університету
- **Руденко Микола Васильович**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

- **Координатор заходу – Калениченко Руслан Арсенович**, к. психол. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури.

ПЛАН РОБОТИ КРУГЛОГО СТОЛУ

Формат проведення: онлайн

17 листопада 2021 року

Модератори:

Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент
Руденко Микола Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент

Вітальне слово проректора з наукової роботи та інноваційного розвитку Київського національного університету будівництва і архітектури **Ковальчука Олександра Юрійовича**, кандидата технічних наук, старшого наукового співробітника

Вітальне слово голови оргкомітету круглого столу **Почки Костянтина Івановича**, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИСТУПИ НА КРУГЛОМУ СТОЛІ

1. Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П. Драгоманова *«Технологія побудови розвивального освітнього простору у ЗВО»*

2. Затько Йозеф, президент Європейського інституту безперервної освіти EIDV, член Міжнародної асоціації журналістів, доктор права (Братислава, Словаччина) *«Психологічні аспекти онлайн освіти»*

3. Ghetto Michael, Management and Media Consultant, Ukraine and Southern California (Aliso Viejo, California, USA) *«Higher education (colleges, universities) in the United States during the pandemic Covid-19»*

4. Супрун В'ячеслав Васильович, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, відмінник освіти України *«Інноваційний розвиток професійної (професійно-технічної) освіти в Україні»*

5. Adam Rejmak, kmdr, ppor nawig, dr. inż., Rektor Cuiavian College KSW in Wloclawek, Poland *«CUIAVIAN UNIVERSITY IN WŁOCŁAWEK-THE MISSION BEYOND THE HORIZON»*

Осьодло Василь Ілліч, доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, начальник гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, полковник *«Психолого-педагогічні аспекти розвитку сучасної вищої освіти»*

6. PhD and Dr.S.hab. Zhizhko Elena Anatolievna Autonomous University of Zacatecas, Humanities department, México *«Enfoque de competencias en la educación profesional»*

7. Миронець Сергій Миколайович, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Київського національного торговельно-економічного університету, член наукової ради Європейської асоціації наук з безпеки *«Метод моделювання в системі професійно-психологічної підготовки фахівців екстремальних видів діяльності»*

8. Urszula Kempieńska, Ph.D., Assistant Professor, Director of the Pedagogy Institute Cuiavian College KSW in Wloclawek, Poland *«Mobility of the academic staff of the Cuiavian College KSW in Wloclawek, on the example of a language trip to Chambéry, France»*

9. Миколенко Володимир Вадимович, автор теорії, методу і методики Емоційного Моделювання, психолог, сімейний психотерапевт, тренер, засновник і керівник Школи Емоційного Моделювання, Голова Київської філії Української спілки психотерапевтів (УСП), *«Емоційна механіка. Як використовувати емоції в освітньому процесі ефективно за допомогою Емоційного Моделювання»*

10. Anna Nowak, master of special education Jan Kasprowicz 1st High School with Bilingual Branches in Inowroclaw, Poland *«Contemporary challenges and strategies of psychological and pedagogical support in the educational process»*

11. Лінаск Ніколай, директор з розвитку компанії Teleone OU, соціальний педагог, психолог, Таллінн, Естонія *«Естонія - країна стартанів»*

12. Долгополов Сергій Юрійович, здобувач вищої освіти групи ПНК-31 Київського національного університету будівництва і архітектури; науковий керівник: Калениченко Руслан Арсенович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури *«Організація та підтримка освітнього процесу засобами штучного інтелекту»*

13. Климчук Марина Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри організації та управління будівництвом КНУБА *«Впровадження штучного інтелекту та когнітивних технологій в освітній процес університету»*

14. Alina Linask, a drug safety associate, a tutor and a marketing manager in My Easy Academy, Reading, UK **«Learning English through gamification in a simple and fun way from My Easy Academy»**

15. Пилипенко Олександр Іванович, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, професор кафедри психології та педагогіки Київського міжнародного університету **«Педагогічний дизайн в період кризи: парадокси соціального капіталу»**

16. Остапенко Сергій Володимирович, менеджер з якості (сервісної роботи з лікарями, пацієнтами) приватної клініки «Smart Medical Center» **«Практика адаптації фахівців до дистанційної роботи з клієнтами в умовах локдаунів (досвід дистанційного фахового навчання менеджерів і спеціалістів України, Казахстану, Узбекистану та інших країн)»**

**МАТЕРІАЛИ ВИСТУПІВ УЧАСНИКІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

Рецензент:

**Ткачук Таїсія Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»**

Recenzent:

Prof. dr hab. Taisiia Tkachuk. Uniwersytet Grigorij Skovoroda w Perejaslawiu.

ORICD ID: 0000-0003-1922-8219

Urszula Kempieńska,

Ph.D., Assistant Professor, Director

of the Pedagogy Institute Cuiavian College KSW, Wloclawek, Poland

**МОБІЛЬНІСТЬ НАУКОВОГО КОЛЕКТИВУ КУЯВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
У ВЛОЦЛАВЕКУ НА ПРИКЛАДІ ПОЇЗДКИ ДО ШАМБЕРІ, ФРАНЦІЯ**

**КЛЮЧОВІ СЛОВА: МОБІЛЬНІСТЬ, АКАДЕМІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ,
МІЖНАРОДНИЙ ОБМІН.**

**MOBILNOŚĆ KADRY AKADEMICKIEJ KUJAWSKIEJ SZKOŁY WYŻSZEJ WE
WŁOCŁAWKU, NA PRZYKŁADZIE WYJAZDU DO CHAMBÉRY, FRANCJA**

**SŁOWA KLUCZOWE: MOBILNOŚĆ, KADRA AKADEMICKA, WYMIANA
MIĘDZYNARODOWA.**

**MOBILITY OF THE ACADEMIC STAFF OF THE CUIAVIAN COLLEGE KSW
IN WŁOCŁAWEK, ON THE EXAMPLE OF A LANGUAGE TRIP TO CHAMBÉRY,
FRANCE**

KEYWORDS: MOBILITY, ACADEMIC STAFF, INTERNATIONAL EXCHANGE.

Wprowadzenie:

Mobilność kadry akademickiej jest czynnikiem wspierającym budowanie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego i jednocześnie wynika z głównych celów polityki edukacji i kształcenia w Unii Europejskiej, przewidzianych w art. 149 i 150 traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Mobilność wzbogaca doświadczenie związane z procesem uczenia się i nauczania, wspiera transfer wiedzy, pomaga też budować poczucie obywatelstwa europejskiego, rozwijać europejską świadomość. Uczestnictwo w programach Erasmus+ (Staff Mobility for Training) przyczynia się również do bezpośredniego kontaktu z inną kulturą. Promowanie mobilności stwarza też możliwości rozwoju osobistego, wspiera współpracę międzynarodową i zrozumienie pomiędzy osobami i instytucjami, poprawia jakość szkolnictwa wyższego. To z kolei wpływa na szanse zatrudnienia danej osoby i jej zdolności do uczestnictwa na międzynarodowym rynku pracy. Mobilność przyczynia się do pokonywania stereotypów oraz językowych i kulturowych przeszkód między ludźmi i krajami [1]. Wyjazdy polskiej kadry akademickiej do krajów europejskich stanowią integralny element współpracy międzynarodowej wspierającej rozwój Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. W Polsce nie opracowano odrębnej strategii dotyczącej umiędzynarodowienia czy mobilności w szkolnictwie wyższym. Rozwijanie i wspieranie rozwoju umiejętności kadr zarządzających i uczących w całym systemie edukacji formalnej stanowi priorytetowe obszary oddziaływania w „Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030”, przyjętej przez rząd w grudniu 2020 r. Kierunki działań w tych obszarach obejmują m.in. upowszechnianie mobilności międzynarodowej kadr, rozwijanie umiejętności planowania i zarządzania międzynarodowymi projektami edukacyjnymi oraz upowszechnianie międzynarodowych dobrych praktyk pracy dydaktycznej. Mobilność kadry akademickiej jest też wpisana w cele przyjętej przez rząd w 2016 r. „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)” , w której jednym z priorytetów jest stworzenie warunków wspierających umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego [4]. Wg danych statystycznych w

2018 r. polscy pracownicy uczelni wyższych dydaktyczni i administracyjni najczęściej wyjeżdżali na kursy do Hiszpanii, Włoch i Chorwacji, zdecydowanie rzadziej do Francji [5 s. 32].

Program Erasmus + mobilność pracowników

W programie Erasmus+ mogą uczestniczyć szkoły wyższe, ich studenci i pracownicy, a w niektórych działaniach również inne organizacje współpracujące z uczelniami. Uczelnie mogą prowadzić wymianę studentów i pracowników oraz koordynować międzynarodowe projekty lub brać w nich udział jako partnerzy. Warunkiem udziału uczelni w programie jest posiadanie Karty Erasmus dla szkolnictwa wyższego. W ramach programu Erasmus+ realizuje się następujące akcje:

AKCJA 1 – MOBILNOŚĆ, w ramach której wspierane są:

- okresy prowadzenia zajęć; działanie to pozwala pracownikom dydaktycznym instytucji szkolnictwa wyższego na prowadzenie zajęć dydaktycznych w partnerskich instytucjach szkolnictwa wyższego za granicą. Mobilność pracowników związana z prowadzeniem zajęć dydaktycznych może mieć miejsce w dowolnym obszarze przedmiotowym/dowolnej dyscyplinie akademickiej;

-okresy szkolenia; działanie to zapewnia wsparcie w zakresie doskonalenia zawodowego pracowników dydaktycznych i pracowników niedydaktycznych (administracyjnych) instytucji szkolnictwa wyższego w formie szkoleń zagranicznych (z wyłączeniem konferencji) i praktycznego doświadczenia edukacyjnego (job shadowing)/okresów obserwacji/szkoleń w partnerskiej instytucji szkolnictwa wyższego lub w innej odpowiedniej organizacji za granicą. W czasie pobytu za granicą można łączyć działania w zakresie nauczania i szkolenia [2, 36].

Celem Akcji 1 jest również umożliwienie wszystkim pracownikom nauczania lub szkolenia za granicą w ramach rozwoju zawodowego, aby: dzielili się swoją wiedzą fachową; doświadczyli nowych środowisk nauczania; zdobyli nowe innowacyjne umiejętności pedagogiczne i umiejętności w zakresie

opracowywania programów nauczania i umiejętności cyfrowe; nawiązali kontakt z pracownikami za granicą, aby wspólnie opracowywać działania na rzecz osiągnięcia celów programu; wymieniali się dobrymi praktykami i zacieśniali współpracę między instytucjami szkolnictwa wyższego; lepiej przygotowywali studentów do rozpoczęcia pracy dzięki swojemu udziałowi w nauczaniu. Ponadto celem jest wspieranie opracowywania transnarodowych i transdyscyplinarnych programów nauczania, a także innowacyjnych sposobów uczenia się i nauczania, w tym współpracy online, nauczania i uczenia się opartego na badaniach naukowych, aby sprostać wyzwaniom społecznym. Istnieją dwa cele mobilności z krajów programu do krajów partnerskich. Po pierwsze, zapewnia ona pracownikom więcej możliwości zdobycia międzynarodowego doświadczenia oraz nabycia przyszłościowych i innych adekwatnych umiejętności na całym świecie. Po drugie, umożliwi instytucjom szkolnictwa wyższego z krajów programu nawiązanie długoterminowej, trwałej współpracy międzynarodowej z instytucjami partnerskimi [3].

W ramach Akcji 2 „Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk” instytucje działające w sferze szkolnictwa wyższego mogą współpracować, realizując wspólnie międzynarodowe projekty.

Wspierane są następujące typy projektów:

partnerstwa strategiczne (Strategic Partnerships), których celem jest wdrażanie i upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań w szkołach wyższych w krajach programu; efektem projektów powinna być modernizacja oferty dydaktycznej, jej lepsze dostosowanie do potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz podniesienie jakości kształcenia;

sojusze na rzecz wiedzy (Knowledge Alliances) – projekty prowadzone przez szkoły wyższe we współpracy z przedsiębiorstwami, mające na celu propagowanie innowacji, przedsiębiorczości, kreatywności, zwiększanie szans na zatrudnienie, wymianę wiedzy oraz wspieranie nauczania i uczenia się multidyscyplinarnego (są to tzw. projekty centralne, zarządzane przez Agencję

Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA) w Brukseli);

projekty typu „Budowanie potencjału w szkolnictwie wyższym” (Capacity Building in Higher education), w ramach których wspiera się współpracę z krajami partnerskimi z innych regionów świata; projekty z zakresu budowania potencjału wspierają procesy modernizacji i umiędzynarodowienia organizacji/instytucji oraz systemów szkolnictwa wyższego (są to tzw. projekty centralne, zarządzane przez Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA) w Brukseli).

Celem nadrzędnym mobilności jest wielojęzyczność. Wielojęzyczność jest jednym z filarów europejskiego projektu i wyraźnym symbolem aspiracji UE do zjednoczenia w różnorodności. Znajomość języków obcych odgrywa kluczową rolę wśród umiejętności, które przyczyniają się do lepszego przygotowania osób do rynku pracy i pozwalają obywatelom na lepsze wykorzystanie dostępnych możliwości. Celem UE jest zapewnienie każdemu obywatelowi możliwości uczenia się od najmłodszych lat co najmniej dwóch języków obcych. Brak kompetencji językowych jest jedną z głównych barier uczestnictwa w europejskich programach na rzecz kształcenia, szkolenia i nauczania. Oferowane możliwości wsparcia językowego służą zwiększeniu wydajności i skuteczności mobilności, poprawie wyników nauczania. Wsparcie językowe jest dostępne w odniesieniu do języka, którego uczestnicy używają do celów nauczania w ramach długoterminowych działań z zakresu mobilności wspieranych w Akcji 1. W ramach Akcji 2 wspierane są partnerstwa strategiczne w dziedzinie nauczania i uczenia się języków. Innowacje i dobre praktyki mające na celu promowanie umiejętności językowych mogą obejmować na przykład metody nauczania i oceny, opracowanie materiałów dydaktycznych, badania naukowe, uczenie się języków wspomagane komputerowo oraz przedsięwzięcia z zakresu przedsiębiorczości wykorzystujące języki obce [2, 10].

Mobilność pracowników KSW

Tab.1

Mobilność pracowników KSW w 2019 r.

Państwo	Pracownik naukowo- dydaktyczny	Pracownik administracyjny
Czechy	1	3
Portugalia	2	1
Hiszpania	-	3
Malta	3	2
Razem	6	9

Tab. 2.

Mobilność pracowników KSW w 2021 r.

Państwo	Pracownik naukowo- dydaktyczny	Pracownik administracyjny
Malta	4	9
Włochy	6	-
Cypr	1	2
Irlandia	1	-
Hiszpania	1	-
Turcja	1	-
Francja	2	-
Razem	16	11

W 2019 r. na kursy językowe w ramach programu Erasmus + wyjechało 15 pracowników KSW, w tym zaledwie 6 naukowo- dydaktycznych. Wszyscy, bez względu na kraj, w którym odbywało się szkolenie podnosili swoje umiejętności w zakresie języka angielskiego. W 2021 r. mimo wciąż niepewnej sytuacji epidemiologicznej na świecie związanej z Covid-19, zauważyć można wzrost mobilności pracowników prawie o połowę. Z możliwości wyjazdu skorzystało 27 osób, w tym 16 nauczycieli akademickich. Poza jednym pracownikiem naukowo- dydaktycznym, który doskonalił swoje umiejętności z języka francuskiego (pobyt w Chambéry i Paryżu) pozostali wzięli udział w kursie języka angielskiego.

Erasmus+ we Francji

W omawianych powyżej latach wszyscy moi koledzy i współpracownicy w ramach programu Erasmus+ wybrali kurs języka angielskiego. Jednak ja, czując potrzebę indywidualizmu skorzystałam z możliwości wyjazdu do Francji celem pogłębienia znajomości języka francuskiego.

Poniżej przedstawię krótki opis z jednego z moich pobytów w ramach programu Erasmus+ we Francji.

W dniach 21- 26 czerwca 2021 r. wzięłam udział w szkoleniu Summer Modules For Intercultural & Language Education (SMILE) na Uniwersytecie Sabaudzkim (fr. Université Savoie Mont Blanc), w Chambéry, Francja. Wydarzenie to składało się z tygodniowego okresu intensywnej nauki języka, a także z wycieczek kulturowych (turystyczne i kulinarne poznawanie regionu Owernia-Rodan-Alpy, w departamencie Sabaudia). W zajęciach wzięło udział 65 nauczycieli akademickich i 85 pracowników administracyjno-technicznych z 15 krajów Europy. Na zajęcia z języka francuskiego uczęszczały 24 osoby, włoskiego 10, hiszpańskiego 21, angielskiego 95.

Chambéry miejscowość i gmina we Francji, w regionie Owernia-Rodan-Alpy, departamencie Sabaudia. Miasto położone jest w Alpach Sabaudzkich, w pobliżu jeziora Bourget [8]. Najbardziej charakterystycznym i znanym zabytkiem jest Fontanna słoni (Fontaine des éléphants) wybudowana w I poł. XIX wieku na cześć francuskiego hrabiego Benoit de Boigne oraz jego przygód w Indiach. Jest to konstrukcja o wysokości blisko 18 m, w postaci czterech słoni, zwróconych w cztery strony świata, podtrzymujących kolumnę zwieńczoną posągami generała Boigne. Fontanna została wpisana do rejestru francuskich zabytków [11].

Uniwersytet Sabaudzki, francuski uniwersytet publiczny założony w 1979 r. liczy 13.000 studentów i 701 pracowników naukowych. Posiada 3 kampusy: jeden w Annecy-le-Vieux i dwa nieopodal Chambéry (w Jacob-Bellecombette i Le Bourget-du-Lac). Nasze zajęcia odbywały się w kampusie Jacob-Bellecombette- 30 minut pieszo od centrum miasta. W kampusie Jacob-Bellecombette zlokalizowane są następujące wydziały:

-Humanistyczny (kierunki): historia, psychologia, socjologia, literatura współczesna, stosowane języki obce, języki, literatura i kultury obce;

-Prawa (kierunki): administracja gospodarcza i społeczna, administracja publiczna, transakcje notarialne, prawo prywatne, prawo publiczne;

- Instytut Zrządzania Biznesem (kierunki): sprzedaż biznesowa, ekonomia i finanse, zarządzanie międzynarodowe, Międzynarodowe Centrum Turystyki, Hotelarstwa i Zarządzania Wydarzeniami, komunikacja i media.

Program dydaktyczny przewidziany na Uniwersytecie Sabaudzkim ma na celu uzyskanie przez studentów tytułów licencjata, magistra, doktora, a także licencji zawodowej lub tytułu zawodowego magistra inżyniera [12].

Uczelnia mając na celu zarówno propagowanie regionu i kultury, a także misję Erasmusa (wielokulturowość, wielojęzyczność) zaoferowała uczestnikom wycieczki krajoznawcze połączone z degustacją kuchni francuskiej. Podczas pobytu zwiedziliśmy Annecy, Chamonix, La Croix du Nivolet.

La Croix du Nivolet- to monumentalny krzyż zainstalowany na szczycie Nivolet (masyw Bauges, Prealpy), górujący nad miastem Chambéry w Sabaudii. Znajduje się na terenie gminy des Déserts, na granicy z Saint-Jean-d'Arvey, na wysokości 1,547 m. Droga na szczyt jest dostępna tylko na pieszo. Najpopularniejszą trasą prowadzi ścieżką zwaną „pod grzebieniem”, której początek znajduje się w Le Sire w ośrodku narciarskim La Féclaz . Całkowita różnica wzniesień nie przekracza 140 m, ponieważ stacja znajduje się generalnie na tej samej wysokości co krzyż, ale spacer zajmuje ponad godzinę [10].

Annecy – miejscowość i gmina we Francji, w regionie Owernia-Rodan-Alpy, w departamencie Górna Sabaudia. Liczne kanały oraz mosty sprawiają, że to urokliwe miasteczko zwane jest alpejską Wenecją. Może pochwalić się ono starówką z fasadami o pastelowych barwach, zamkiem z XII wieku. Obok zamku, na wzgórzu znajduje się katedra La Visitation [6].

Chamonix-Mont-Blanc – miejscowość turystyczna i gmina we Francji, w regionie Owernia-Rodan-Alpy, w departamencie Górna Sabaudia. Leży w

dolinie Vallée de Chamonix. Gmina Chamonix-Mont-Blanc obejmuje 16 wiosek, rozciągających się od północy na południe. Położenie Chamonix wśród gór sprawia, iż w samym środku lata promienie słoneczne padają na miasto przez zaledwie 5-7 godzin dziennie [9]. Chamonix słynie ze spektakularnej kolejki linowej na szczyt Aiguille du Midi (3842 m). Wybudowana w 1955 roku, była najwyżej położoną kolejką linową na świecie. Aiguille du Midi – szczyt w Masywie Mont Blanc, w grupie górskiej Aiguilles de Chamonix. Znajduje się na terytorium Francji (departament Górna Sabaudia). Ma dwa wierzchołki: południowy (3842 m) i północny (3795 m). Nazwa szczytu (Południowa Iglica) wiąże się z faktem, że słońce w południe góruje nad szczytem, kiedy obserwuje się go z Chamonix-Mont-Blanc. Na szczyt wjeżdża uruchomiona w 1955 roku kolej linowa (fr. Téléphérique de l'Aiguille du Midi) z Chamonix (1035 m n.p.m). Pierwsza stacja kolejki zwana Plan de l'Aiguille znajduje się na wysokości 2309 m n.p.m. Drugi odcinek kolei wagonik pokonuje bez udziału podpór. Górna stacja znajduje się na wysokości 3778 m n.p.m. Znajduje się tam sklep z pamiątkami, skrzynka pocztowa, kawiarnia oraz toalety. Na iglicę – taras ponad górną stację kolei linowej można wjechać (40 m) windą wewnątrz góry [7].

W moim przypadku wyjazd na Erasmus + wiązał się z samymi zaletami:

- pogłębienie znajomości języka francuskiego (konieczność mówienia nie tylko na zajęciach, ale także na ulicy, w środkach komunikacji publicznej itd.);
- przełamanie lęków (przed mówieniem w obcym języku i samotną podróżą);
- nawiązanie kontaktów zawodowych z naukowcami z Grecji, Niemiec, Hiszpanii, Francji;
- wymiana doświadczeń zawodowych;
- poznanie nowej kultury i przede wszystkim ...innej kuchni i zwyczajów żywieniowych (np. ciastko na śniadanie, mocna kawa pita po 19.00, kolacja jedzona po 21.00);
- możliwość spożywania świeżych bagietek, degustacji muli, czy słynnych omletów i naleśników z nadzieniem foie gras (gęsie wątróbki), francuskiego wina;

- poznanie wielu ciekawych miejsc;
- możliwość konfrontacji stereotypów na temat Francji i Francuzów z realiami.

Streszczenie:

Celem artykułu jest przybliżenie zasad funkcjonowania programu Erasmus + - mobilność kadry akademickiej na przykładzie KSW we Włocławku. Omówiono wspierane projekty i cele w ramach Akcji 1 i Akcji 2 W artykule opisano także pobyt Autorki artykułu na kursie języka francuskiego w Chambéry, na południu Francji.

Bibliografia:

1. Kopeć K.D., *Mobilność jako determinanta rozwoju europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego*, Zarządzanie Publiczne 3(7) 2009, s.39-51.
2. *Erasmus +, Programme Guide 2017*, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/default/files/2017-erasmus-plus-programme-guide-v2_en.pdf
3. *Erasmus +, Programme Guide 2021*, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/erasmus-programme-guide-2021>
4. *Mobilność: programy, projekty, inicjatywy w szkolnictwie wyższym*, 01.10.2021. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/mobility-higher-education-50_pl
5. *Program Erasmus+ w Polsce. Raport 2018*, Krzysztof Szwałek, Tomasz Mrozek [red.], Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2019 <https://www.frse.org.pl/czytelnia/program-erasmus-w-polsce-raport-2018>.
6. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Annecy>
7. https://fr.wikipedia.org/wiki/Aiguille_du_Midi
8. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Chambery>
9. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Chamonix-Mont-Blanc>
10. https://fr.wikipedia.org/wiki/Croix_du_Nivolet
11. https://fr.wikipedia.org/wiki/Fontaine_des_elephants
12. <https://www.univ-smb.fr/>

Рецензент:

Ткачук Таїсія Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Recenzent:

Prof. dr hab. Taisiia Tkachuk. Uniwersytet Grigorij Skovoroda w
Perejaslawiu.

Adam Rejmak,

kmdr, ppor nawig, dr. inż.,

Rektor Cuiavian College KSW in Wloclawek, Poland

CUIAVIAN UNIVERSITY IN WŁOCLAWEK-THE MISSION BEYOND THE HORIZON

- The foundation of the institution and its didactic grounds as a start of successful enterprise;
- Local and global co-operation as the source of development and strong partnerships;
- University as the motivator to introduce changes;
- Education at present times seen as life-long development for everyone.

Cuiavian University in Włocławek (called CU for short) is a non-state-owned college founded in 1995 by the Włocławek Scholarly Association. The CU offers courses at the bachelor's degree, master's degree and post-graduate levels in the following faculties: Administration, Economics, Pedagogics, National Defence, Vocational safety, Construction, Logistics, Transport, Nursing, Nutrition and Physiotherapy. Within each faculty course there are certain specialties.

The College also offers a wide range of post graduate courses. The mission of CU is to provide its students with a comprehensive education in the field of humanities and economics, linguistics and computer science, based on modern programs designed by renown specialists. The College – apart from its educational

activities – carries out a wide range of scientific research. Within almost twenty-five years of its operations, Cuiavian University in Włocławek has hosted and organized more than 170 international and country-wide conferences, seminars, scientific sessions and open lectures.

The College started a wide range of publishing activities. Books edited by the CU include both books and publishing series for library use. Publishing series for library use published by the CU include: Scientific Diaries, Scientific Debuts and Open Lectures. So far the College has published more than 200 publications from many branches of science.

Also, the College cooperates in fields of teaching and research with foreign universities. In the academic year of 2020/2021 the College obtained the ERASMUS CHARTER, granted by the European Commission for years 2021-2027. Within the frames of this programme, the CU began cooperation with many higher education institutions from abroad: University College of Borås (Sweden), University of Valencia (Spain), Bozok University (Turkey), Turība Business School (Latvia), University of Azores (Portugal) and the Economic State University in Sofia (Bulgaria) to name just a few. Active participation within ERASMUS+ is the base for academic mobility both for students and staff. Our staff take part in many foreign language courses abroad (in Malta and in Spain). We also run projects for our Open University where participants join international training sessions around Europe.

Students of the University of Cuiavian University in Włocławek are active members of the college's internal organizations: the Students' Council, The College Club of the Academic Sports Association, The Polish Students' Union, and in scientific circles available in all faculties. The College has its own system of financial support for students. The CU rewards its best students and those taking part in social activities in favour of the CU with a wide range of scientific scholarships and the Rector's awards for excellent results in studies. They can also apply for social scholarships and the so-called emergency support.

The College has its own teaching base, among others, at 1 Plac Wolności, where there is the Rector's Office, and an auditorium hall for 350 attendants. Faculties as well as inter-faculty units: the Department of Foreign Languages, the Department of Computer Science and the Department of Physical Education own a building offering space of 2.874 m² (Collegium Minus), with classrooms, laboratories (a modern, multimedia classroom for foreign language studies, a chemical laboratory), five computer labs and canteen facilities for students.

The six-floor building (Collegium Novum) covering a total working space of 4.000m² is put into operation for teaching and research purposes. The venue meets all technical standards of the higher education level. In the building there are modern classrooms and conference halls equipped with air-conditioning system, audio-video and a computer networks.

In the central building (located in Plac Wolności) one can find the seat of the Main Library of the CU, which houses the impressive collection of books of over 60,000 volumes. The library has access to electronic databases and e-book services. The Main Library operates in a modern system of barcodes with the SOWA computer program, and has its own book collection available online. Cuiavian University in Włocławek serves also as a cultural and advisory centre. The CU runs a wide range of cultural activities (European Nights, shows of musical groups, choirs, exhibitions of artists etc.).

The University also organises numerous conferences, scientific seminars and open lectures covering a wide range of subjects. These are not only aimed at students but also at all individuals who want to improve their knowledge of various subjects.

The activities of the Open University should also be mentioned here, as the 60+ citizens of the region are attracted to many courses which are tailored for their needs and expectations. There are over 1800 members of the Open University right now.

Cuiavian University is the successful founder of The Academic Secondary School where over 600 pupils attend every day. This school offers military education and is becoming very popular on the local educational market.

UDC 374.33

Anna Nowak,

master of special education

*Jan Kasprowicz 1st High School with
Bilingual Branches in Inowrocław, Poland*

Сучасні виклики та стратегії психолого-педагогічного супроводу

у навчальному процесі

**Contemporary challenges and strategies of psychological and pedagogical
support in the educational process**

**Współczesne wyzwania i strategie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego
w procesie edukacyjnym.**

Admission

Contemporary, Polish education faces many difficult and multi-threaded challenges. One of them is the effective organization of psychological and pedagogical support for students. The Polish school suffers from overloading of the core curriculum and shortages of specialists in the field of psychological assistance, which is not conducive to the good mental condition of students. Young people often experience emotional problems and mental disorders that are the consequences of for ex. school difficulties, lack of communication with parents, problems in peer groups or other negative life experiences that (despite their young age) they have to face. In this article I would like to present: the perspective of contemporary challenges of psychological and pedagogical support at the stage of secondary school on the basis of research carried out and own experience from the work of a school pedagogue and strategies for supporting students during this educational stage.

In the Polish education system, the implementation of compulsory schooling by a child is obligatory until the age of 18. The obligation to attend school begins at the beginning of the school year, in the calendar year in which the child turns 7 years old [1]. A child in the process of compulsory education has to complete two educational stages in primary school and one stage in secondary school, also called high school. The first stage of education is early childhood classes – integrated, which students carry out for three years, usually under the supervision of one teacher of primary education. The second stage of primary school is a five-year cycle (IV to VIII), during which students are familiarized with detailed aspects of individual subjects such as: Polish language, modern foreign language, mathematics, nature, music, art, etc. At this educational stage, students gradually prepare for independent learning, gaining learning competences and organization of their own work. They also work with many teachers, which allows them to learn about different teaching styles and requires students to meet many different requirements. Throughout the entire period of primary school, in addition to the educator and the teaching team, students are supported by a school pedagogue, sometimes also a psychologist and a speech therapist. Unfortunately, it is usually one pedagogue/psychologist employed in a school, regardless of the number of students studying in it, which can range from about 50 children (small schools) to about 600 students (large - the most common). Therefore, very often the quality of psychological and pedagogical assistance provided in public schools for staffing reasons is limited to an absolute minimum. The situation is similar in secondary schools – high schools. Staff shortages – too few qualified school psychologists, lack of proper preparation in the field of psychology for teachers – subject subjects as well as the lack of appropriate ministerial training on current youth problems are factors that make only a few teachers able to provide professional help and psychological and pedagogical support to a young person in this difficult time, which is puberty. Very often, having witnessed teachers' conversations during symposiums and conferences, it can be noted that due to the lack of systemic solutions (helping to support the large-area student), many teachers approach

difficult situations using the pragmatic principle of "help here and now, temporarily". However, professional psychological and pedagogical assistance is not based solely on masking the problem or its pacification, but on solving it. Most students do not stop their education at the secondary school level. They go further, studying in a variety of fields of study, which are also demanding. Very often, being students, they are one of many – they do not have an educator, pedagogue, psychologist who will notice their problems. Therefore, when thinking about the future of young people today students, and in the future students or employees, we must remember that we should make every effort to support them in the largest possible spectrum and optimally respond to their needs related to psychological and pedagogical assistance at school. A person who functions well in society is a person who has a high level of quality and satisfaction with life, and this can only be achieved when mental well-being can be described as correct.

Organization of psychological and pedagogical support. Legal aspect.

The legal basis for providing psychological and pedagogical assistance in Poland are the provisions contained in: *the Act of 14 December 2016 on the Law on School Education*, *the Regulation of the Minister of National Education of 9 August 2017 on the principles of organization and provision of psychological and pedagogical assistance in public kindergartens, schools and institutions* (as amended), and the *Regulation of the Ministry of National Education of 10 June 2017 on the principles of organization and provision of psychological and pedagogical assistance in public kindergartens, schools and institutions* (as amended), and the *Regulation of the Ministry of National Education of 10 June 2015 on the detailed conditions and methods of assessing, classifying and promoting pupils and students in public schools*. Organizing psychological and pedagogical assistance in accordance with the above provisions consists in providing support to the student and recognizing and satisfying individual developmental and educational needs, as well as recognizing the individual psychophysical capabilities of the student and environmental factors affecting his functioning in school and institution. The aim of supporting the student's

development potential is to create conditions for his active and full participation in the life of the school and institution as well as in the social environment. Psychological and pedagogical assistance is provided to the student during current work at the request of a parent, educator or the student himself (adult). It usually takes the form of integrated activities of the teacher and specialists who support the student by implementing thematic workshops; didactic and compensatory classes; specialist classes: corrective and compensatory, speech therapy, developing emotional and social competences; classes of a therapeutic nature; classes developing talents; classes developing learning skills; meetings in the field of advising on the choice of profession and direction of education; advice and consultations [2]. There are many types of activities to support the student, because they must be adapted in the most optimal way to the catalog of the most common needs and situations in which the student should receive help. Providing psychological and pedagogical care to a child at school most often results from such aspects as: disability, social maladjustment, threat of social maladjustment, relationship and emotional disorders, specific learning difficulties, competence deficits and language impairments, chronic disease, crisis or traumatic situation, educational failures, environmental negligence related to the living situation of the student and his family, difficulties adaptive related to cultural differences, but also special talents [3].

Psychological and pedagogical assistance should be provided to the student as far as possible in a coherent and comprehensive way – because only then does it bring the greatest results. The design of support for young people should be based on a reliable functional and environmental diagnosis. The process of learning about the student's needs should take place in a multi-scope – it is worth diagnosing the student in four dimensions: social, physical, mental and spiritual. The psychological and pedagogical assistance provided should make the most of the student's potential and capabilities for therapeutic purposes, satisfying his needs and restoring mental and social well-being.

Contemporary challenges – problems of young people

The legislator has provided for a full range of difficulties that must be faced by people organizing psychological and pedagogical assistance at school. In reality, however, these aspects are a drop in the ocean of the needs of young people.

Each of these points is just the tip of the iceberg, which brings with it complicated and individual difficulties and individual problems. Current students in secondary school often carry on their backs a very large baggage of experience, which many adults would not envy. Risky behaviors such as smoking, alcohol, fights, theft, although they occur, are slowly becoming a thing of the past. Increasingly, in their place there are much more serious issues that students have to deal with. The modern generation of young people can be emotionally compared to snowflakes, although this is a somewhat enigmatic term, more and more often appears in the conversations of practitioners. It is possible that this concept will soon become a permanent part of the scientific discourse and next to the generations referred to as Y or X, we will also talk about the generation of "Snowflakes" [4]. The conventional generation of Snowflakes are current secondary school students, i.e. young people born in the late 90s of the twentieth century and in the first decade of the 2000s. A group of these young people exhibits specific behaviors such as: fearfulness, emotionality, fear of responsibility, inability to cope with everyday tasks, weaker mental structure, strong self-centeredness despite often low self-esteem, unrealistic self-image in terms of knowledge and competence, lack of ability to accept constructive criticism in a rational way (often emotional reactions or denial), emotional and physical separation from loved ones, permanent citizenship in the virtual world, openness to technical innovations, ideological courage (especially regarding sustainable development and social inequalities). To put it in conclusion, the "snowflakes" generation of young people are often avid activists, digital natives with a very fragile mental structure, emotionally labile.

At the moment of a crisis, extraordinary, difficult situation, a person is unprepared for the experience that he encounters. However, certain personality

traits and acquired life competences allow him to choose strategies that will allow him to solve the situation, mental stability, comfort and emotional well-being. The personality traits of today's youth, unfortunately, do not bode well in the context of independently coping with the exceptional situations that they encounter in life. Everyday life rushes along with the progress of civilization, posing more and more new challenges – difficulties and problems that until recently could still seem to be a matter of science – fiction. Global pandemic, murder, suicide, rape, alcoholism and drug addiction in the so-called "good homes", emotional violence, bankruptcy, pornography, mental illness, hate are not slogans from Western films, but phenomena whose consequences are increasingly faced by young people. Until recently, some of these problems remained taboo, less accessible in society, associated with spheres in which socially excluded people function. Today, the office of a psychologist or pedagogue at school receives young people who are an eyewitness to, for example, the suicide of a neighbor, friend or parent. PTSD (post-traumatic stress disorder), anxiety, panic attacks, depression, bipolar disorder, personality disorders, self-harm, eating disorders, behavioral disorders, peer and family pressure, loneliness are huge challenges for modern psychological and pedagogical help at school.

Undoubtedly, the biggest challenge for psychological and pedagogical assistance at school were the events related to the outbreak of the coronavirus pandemic in March 2020. From the perspective of a school teacher, I can safely say that this event initiated a domino effect of the difficulties of young people. During remote education, we were dealing with a sinusoid of good and bad periods, while after returning to stationary it is much worse than expected. During various forms of professional development, organized for educators and psychologists, it was predicted that remote learning would significantly affect the (already fragile) mental condition of young people. It was suspected that social relationships would suffer and certain habits of everyday life would disappear. Hope was brought only by the return to stationary teaching and the resuscitation of students' social relationships, which everyone was looking forward to. After almost

eight months of closure, the youth returned to school, it was bad, but support and educational activities were implemented – everyone safely survived to the holidays. Unfortunately, the new school year 2021/2022 already in the first weeks showed the true face of the "devastation" of the psyche of young people after remote learning. More and more young people needed regular support and intervention. Unfortunately, the situation is still unstable, and the awareness of the potential threat of re-taking away the possibility of contact with another person causes difficulties in effective psychological and pedagogical work with young people.

Problems of young people – reflections from research

The situation related to the coronavirus pandemic has caused greater pressure from the institutions of superior schools and kindergartens to study social moods and monitor the mental situation of children and adolescents. Young people willingly took part in all kinds of research and freely expressed themselves on the question asked, so using this enthusiasm and potential I decided to examine the mental condition of young people and their needs, as well as expectations for supporting activities from the school. The first survey was conducted in June 2021, which involved 415 students from grades I, II, II' of secondary¹ school, concerned the difficulties experienced in connection with remote learning. The aim of the study was to diagnose the mental state of young people in an emergency and crisis situation, and the data obtained were to be used to plan an appropriate strategy to support young people at that time. The second study was conducted in September 2021, it was attended by 350 students from grades II, III, III' of secondary school, concerning the well-being of students after returning to school. The aim of the study was to assess mental well-being, analyze threats in mental functioning, but also analyze the risk of depression, diagnose self-esteem and diagnose perceived stress and measure coping with it. Participation in both studies was voluntary and

¹ II' – class were created for students who started secondary school after graduating from an 8-grade primary school. In the school year 2021/2022, schools will have double yearbooks of third grades, III after primary school continuing their education and III after junior high school graduating from school, passing the matura exam in May 2022.

anonymous. The students' task was to answer closed and open tasks concerning particular aspects. When analyzing the students' responses, the following conclusions were obtained:

1. Students' self-assessment of mental health issues is at a much lower level than the self-assessment of general/physical health.
2. Students need the support of a mental health professional, as many as 30% have made a visit in a period of up to a year back (from the study).
3. In the first place, students choose the help of a psychologist, then a pedagogue, only as a last resort it is a psychiatrist.
4. There is a widespread belief that a visit to a psychiatrist is a last resort. The reason for this approach is the negative social stereotype and practices used – in the vast majority of cases, the prescription of psychiatric drugs.
5. Only in about 10% of the surveyed students, the situation related to isolation did not affect their psyche, while 90% of the respondents felt at least one psychological difficulty such as: stress, irritability, depression, indifference, spontaneous fears, inadequate panic attacks, emotional problems, mood instability.
6. Students try to deal with negative emotions and a state of depression on their own, although these are not always correct, effective and effective actions.
7. The ways of coping with stress that students choose are: sleep, meetings with friends online, meetings with friends in reality, listening to music, playing sports, playing computer games, using stimulants, seeking help from a specialist, talking to adults, isolating themselves from people.
8. About 10% of students are under constant psychiatric care, taking medication and attending structured psychotherapy.
9. Positive self-assessment of students is formed at the average level, closer to the lower limit (underestimated).
10. Young people assess the satisfaction of emotional needs by the school well, praise teachers, but indicate the need for even more conversations on topics that are problematic for them.

11. In addition to the lockdown situation, about 25% of students experienced other problems and difficulties that affected their mental health m.in: loss of parents, deterioration of financial situation, moving, divorce of parents, parents' addiction: alcoholism, drug addiction, sibling suicide.
12. Students believe that mental health is not a reason to be ashamed, she is also happy to report the need for preventive and educational classes regarding individual specific disorders.
13. There are still students who, for various reasons, do not have the courage to use the help of p-p at school.
14. It is necessary to constantly argue and motivate students to develop and make efforts – encourage development and see the potential of students.
15. Positive self-esteem of students should be encouraged, and positive qualities should be encouraged. Work should be to reduce inappropriate criticism of oneself.
16. Students need supportive and educational behaviors about behavior towards peers manifesting e.g. presuicidal syndrome or other behavioral disorders including: risky and self-aggressive behaviors.

The conducted research confirms and the mental condition of adolescents is not in the best condition. Adolescence is a difficult time for every teenager, the additional emotional burden associated with the effects of isolation, problems of loved ones or the shortage of social relationships will certainly bring with it a number of negative consequences that we will observe over the years and which will have to be offset by appropriate therapeutic and supportive measures.

Problem-solving strategies – effective organization of psychological and pedagogical support at school

An effective solution to the problem is not only to follow safety procedures, but above all to help return to the emotional and mental balance of a young person. A strategy for solving young people's problems should be a constructive process of action and thinking looking for flexible and effective solutions to deal with a given situation that will provide comfort and

relief. The effectiveness of the psychological and pedagogical assistance offered depends not only on the methods and techniques of help activities, but above all on the relationship of the helper with the person in need of support. Teens are more likely to collaborate and motivate themselves more easily when taken seriously. Judging, judiciously, criticizing are blocking actions that do not serve cooperation. Empathy, understanding, focusing on the problem are factors that facilitate cooperation, open, allow for sincerity, thanks to which it is easier to reach the essence of the problem and implement aid activities. Before choosing the right strategy for solving problems that will be suitable for the student, a lot of time should be devoted to the initial diagnosis. It is worth spending time, researching the problem, and then systematizing the messages so that you can solve each problem and implement the most effective methods of work. Young people value the feeling that they are not alone, which is why at every stage of solving problems it is worth emphasizing the tasks that have been achieved on the way to achieving the goal – eliminating the problem. An important, albeit the most difficult element is to change the way we think about the problem. To quote Einstein, "We cannot solve problems with the same level of thought that created them." A very important task for the psychologist / educator is to show the student that the perspective of the problem changes depending on the context that we give him. Thus, every change begins with how the student thinks about it. In secondary school, the technique of small steps is the most effective strategy of psychological and pedagogical support. Often, the problems of young people are so complicated that without gradually solving the difficulties, it is easy to deviate from the previously chosen path.

Summary

A Polish musician and poet Marek Grechuta sang "the world around you is changing". It is true that life is change, and change is development. Despite the difficulties faced by the current psychological and pedagogical support, new challenges are necessary to design new solutions and implement activities that will contribute to more effective and optimized support for young people, so that in the

future they can feel satisfaction with life and realize themselves in the social roles in which they will function.

Bibliography:

1. *Act, Education Law of 14 December 2016* Article 35, source: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf> [Retrieved 15.10.2021].

2. *Regulation of the Minister of National Education of 9 August 2017 on the principles of organization and uproviding psychological and pedagogical support in public nursery schools, schools and institutions (with Subsequent. died.)*, D.U 2017, item 1591, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001591> [Retrieved 15.10.2021].

3. *Regulation of the Minister of National Education of 9 August 2017 on the principles of organization and uproviding psychological and pedagogical support in public nursery schools, schools and institutions (with Subsequent. died.)*, D.U 2017, item 1591, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001591> [Retrieved: 15.10.2021].

4. A. Sepkovsky, *Globalism: visions and projects of the global state*, <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/apsp/62/apsp6208.pdf>, [Retrieved: 15.10.2021]

Бельтран Галі-Олександра
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри геофізики

Технологічний університет штату Дуранго, Мексика

Жижко Олена Анатоліївна
доктор педагогічних наук,

професор факультету гуманітарних наук

Автономного університету Сакатекаса, Мексика

EDD Gali-Aleksandra Beltrán

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7186-332X

e-mail: gali.beltranzh@gmail.com

*Technologic University of Durango, Associate Professor, Department of
Geophysics, Mexico*

PhD and Dr.S.hab. Elena Anatolievna Zhizhko

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-9680-8247

SCOPUS ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56716465500>

e-mail: eanatoli@yahoo.com

Autonomous University of Zacatecas, Humanities Department, México

THE CONCEPTUALIZATION OF EDUCATION FOR PEACE IN LATIN AMERICA IN XXI CENTURY

Worldwide, the conceptualization of peace education has gone from the vision of an instruction in human rights, disarmament, and global responsibility. It involves the understanding of the need for teaching dialogue and attention to the student's integral development. Contemplate the improvement of positive, analytical, transformative, conciliatory, tolerant attitudes; the ability to forgive and reconcile, respect the other, handle aggression, anger, hate. It provides for the acquisition of knowledge for the critical analysis of reality, creativity in the search for solutions; the development of skills to think critically: know how to process existing information, understand the conflict and prevent it/deal with it/resolve it, know how to mediate, reconcile and generate peaceful solutions to conflicts, know how to empathize with the different divided parts and build peaceful coexistence environments. It calls to form in values (freedom, equity, justice, solidarity, cooperation, autonomy, critical reflection, creativity, decision making). It aims to transform society, motivate and create new conceptions of the world.

It is also necessary to emphasize, that the international policies for peace culture, as well as institutional peace studies and peace education, began in the

1940s. It is about eighty years of intensive real work and joint efforts (both intellectual and financial investment) of various countries in order to build a culture of peace in the world, prevent wars and violence. However, the wars continue, the suppressions are more cruel and massive, the weapons are increasingly sophisticated and destructive, the family is disintegrating, it is even at risk of disappearing as a social institute, bullying in schools is already common, youth and adolescent suicides increase, the world, in general, becomes more cruel and ruthless. In short, the current context is far from being defined as an environment of peace. It must be recognized that we continue to live in a world permeated by violence, cruelty, crime, fanaticism, terror, intimidation.

Are we humans capable to dominant the feelings of envy, anger, rage, fury, resentment towards the Other? Can we build peace? How to educate for peace? Various researchers around the world and in Latin America seek answers to these questions. The objective of this work is to find out how Latin American scientists conceptualize peace education in the 21st century, through a documentary-bibliographic analysis.

Currently, we can distinguish two main lines in the approach to peace education: realistic-pragmatic-positivist (or “officialist”) and idealist-critical (or “alternative”). The representatives of the first line approach peace education from the rational-practical point of view, implementing pragmatic solutions (sometimes superficial) in conditions of the current socioeconomic situation given. They start from the idea that capitalism in the second half of the twentieth century, to fulfill its purposes, required a pragmatic, skilled citizen, with a very narrow professional specialization and focused on a slender range of specific tasks, a “good resident”, an “honest and virtuous father of a family” and (what was more important) follower of the consumerism culture (who also does not usually question the actions of governments or people in power). To educate, “create” such a person, the educational technology paradigm was very helpful. It is worth pointing out that educational technology, one of the so-called active pedagogies, emerged in the 1950s in the United States from pragmatic pedagogy. Epistemologically it ascends

to systems theory, foresees planned and organized teaching in the manner of an algorithm and the active use of technological resources.

In the same way, the vigilant capitalism of the beginning of the XXI century, is “cultivating” the “ideal human” according to its needs using different strategies, one of which is called resilience pedagogy (Vera-Poseck, Carbelo-Baquero, Vecina-Jiménez, 2006; Landazábal-Cuervo, Cardona, Ruiz-Manzanares, 2009; Cajigal-Molina, 2017; Caldera-Montes, Aceves, Reynoso-González, 2016, among others) and peace education. It is important to note that resilience, the key category of this instructive paradigm, is the capacity of a system, a community or a society exposed to a threat, to resist, absorb, adapt, transform and recover from its effects in a timely and efficient manner, in particular, by preserving and restoring their basic structures and functions through risk management (UNISDR, 2017).

Developing resilience capacity is part of peace education that aims to prepare to “change violent, exclusive and intolerant human behaviors in peaceful relationships, participate actively and responsibly in the construction of a peace culture acting from one’s own community with non-violent conflict treatment programs” (Grasa, 2000, p. 53).

Peace education is disseminated by multiple NGOs and governments at the international and national levels (generally disinterested, but sometimes very costly). Thus, the Mexican government (2018-2024), in the Education Sector Program 2020-2024, mentions peace education among the priorities of the Mexican educational system. It must be recognized that academic activities related to this objective organized by the government are offered free of charge. This education is based on the contemporary Western educational model that permeates the educational systems of the world, including the Mexican, and that once again demonstrated its ineptitude in the face of the postmodern world’s challenges, since it has not come from the same discursive canon: equality, quality, coverage, inclusion, etc. However, the real purpose of educating remains the same: to prosecute humans, according to the needs of each society. And the needs of

Western society are to mold an obedient citizen and faithful follower of Western culture.

In this Western society, the educational objectives of initiating the student into culture (understood as universal cultural baggage), communication and coexistence with other people, help him create his own image, his personality, induce him to understand the Other, have not been a priority. Unfortunately, examples of these educational practices are rare internationally, especially in Mexico. Perhaps, this is due to the fact that a real and in-depth analysis of pedagogical theory, educational epistemology, the socioeconomic conditions in which we find ourselves and what we can put before this scenario as educators, is not carried out.

Followers of the second idealist-critical line (or "alternative") seek to erect a new educational model based on complex thinking. Latin American scholars believe that in order to educate young generations to live in peace, it will be necessary to reconstruct the conceptions of the State and the nation that the Western tradition has erected, as well as review the relations between the State and contemporary societies, analyze the intercultural processes of integration and differentiation that occur in them. Education will only have significance, impact and value when it is critically assumed, as a pedagogical-political-social-epistemic-ethical act and as a de-colonial pedagogy that seeks to intervene in the “re-founding of society”, as Paulo Freire said (2004). It is about “rethinking its structures that racialize, inferiorize and dehumanize and trace out paths for a different praxis” (Walsh, 2010, p. 18).

In the Latin American region, the precepts of an authentic education for peace exempts political, economic, financial or self-interest, etc., defend Bauman, 2007; Dietz, 2012; Gadotti, 2007; Harari, 2014; Jares, 2001; Martínez-Guzmán, 2001; 2015; Pérez-Viramontes, 2018; Quiroga-Trigo, 2012; Salazar-Mastache, 2009; Savater, 1997; Schnitman, 1994; Tuvilla, 2004; Walsh, 2010, among others.

The mentioned authors conclude in their works that from the historical examples of the time (the USSR, the two World Wars, the pavements of the

“revolutionary”, “reformist” dictators), the armed movements, struggles, revolutions, violence are not converge on nothing. True social change will occur only from the transformation of human consciousness. Human must manage to change himself, put aside his survival instincts, his rationalism, pragmatism, learn to be happy not by having much, but by being satisfied with what he has.

Apparently, we are witnessing the beginning of such changes at the moment. Will human really achieve freedom understood as a high degree of consciousness, responsibility that requires abstraction, deliberation, reflection, critical thinking? When will human be truly free, and not only to choose his dependence on something or someone (in the words of Herman Hesse, 1943)?

For this to be possible, education must be apolitical (outside ideologies), non-linear, horizontal, flexible, affordable, favoring intercultural communication and logical pluralism, developing equitable interrelation and interaction, where the student-subject builds his own systems of ideas, knowledge, theories, learn to “overcome the limits”, transgress the borders to know the Other. Today, the task of education consists of “touching souls” of each one of the individuals, addressing each one. It is no longer the time to “proclaim the masses”, operate with such terms as “population”, “nation”, “race”, “the common good”, and so on (Quiroga-Trigo, 2012).

Around this task, the efforts of educational researchers are combined. In their work, they rely on the work of different schools of thought of the twentieth century, mainly neo-Marxist: the historical-cultural with Vygotsky, Luria, Leontiev, Rubinshtein, among others; the Frankfurt School and its critical theory with Horkheimer, Adorno, Habermas, Marcuse, among others; the critical curricular approach with Tyler, Taba, Sabat, Stenhouse, Addine, among others; the institutional analysis with Lapassade, Loureau, Castoriadis, Hess, Guattari, among others; the radical or critical pedagogy and theories of cultural reproduction of Bourdieu and Passeron; that of resistance with Foucault; the Freire’s pedagogy of the oppressed; the border pedagogy of Giroux, among others.

The aforementioned schools use concepts such as “hidden curriculum” (the metacommunication system that serves to control the content of teaching), “cultural reproduction and self-reproduction of the school institution”, “internalized habits”, “critical thinking”, “transgression”, etc., which use is intended to build the new educational ideal: a free, innovative, reflective and self-reflective human being (one who understands the other through self-understanding), critical, plural, capable of self-training, self-organization, living in a multicultural environment, knowing how to listen, understand, be sensitive to the experience and condition of the Other, be perceptive with the environment.

In summary, it can be affirmed that the new socioeconomic conditions require the development of the principles of education to face the phenomena of structural violence, aggression, consumerism, loss of values. The objective is to erect horizontal education, without hierarchies and positioning, without dominance and submission, with cooperative learning and the use of qualitative or mixed research, exploitation of the student’s previous experience as one of the resources for learning, with the emphasis on the formation of critical thinking and reconsideration of the meaning of difference.

Notwithstanding the educational ideals of the so-called “peace education”, its massive formal implementation in the educational systems of the region through the inclusion of the corresponding topics in a transversal manner in the school education programs, as well as the training of students, managers and teachers in the expensive *Peace Education* courses of national and international NGOs, causes the risk of reducing their content only to the form and presenting their objective as the introduction of the pedagogy of resilience in order to alleviate the nonconformities of the population expressed through violence, crime, fanaticism, etc. This can have negative consequences (and, in fact, it does), since, finally, the content, the meaning, the background of the teaching is not transformed, but only its external structure, causing, at the same time, the decrease of educational quality and alienation of knowledge.

Thus, important aspects left out such as democracy and equity, respect for the dignity of the subjects of the educational process, the flexibility of the curriculum, methodological and computer support, the possibility of individual work with students (by reducing of the students number per teacher), the differentiation of the remuneration to the teacher based on their real achievements, the creation of the conditions for research, the elevation of the prestige of knowledge, the respect for intellectual property, among others.

To implement correctly the education for peace in times of vigilant capitalism, it is necessary to clearly define the precepts on which it should be based, to know in depth the theories that support these ideas of “peace” that will be transmitted to young generations. It is vital to trace the genealogy of education for peace, its antecedents in dialectical philosophy and neo-Marxism, to know in depth what the theorists of complex thought, interculturality and cultural relativism postulate.

The foregoing acquires relevance in world educational contexts, particularly in Latin America, because the implementation of education for peace at different educational levels occurs without a clear understanding by the teachers, what this pedagogical approach is about. In short, education for peace implies a challenge for the educational society, first in the clarification of its conception and use, the commitment to the responsible implementation of this paradigm, the caution regarding the expectations that derive from it, and finally, the discussion regarding the type of human who is being trained to favor his development, acquisition and construction of equitable and socially responsible knowledge, since the current position of educational institutions regarding this approach leaves much to be desired.

It would be convenient that the future research should focus on finding out the specific features of education for peace, in particular, through a comparative analysis of the characteristics of the peace education and education for peace.

Список використаних джерел

References

Grasa, R. (2000). “Evolución de la Educación para la Paz. La centralidad del conflicto para la agenda del siglo XXI”, en *Cuadernos de pedagogía*, No. 287, 2000, pp. 52-56.

Harari, Y. (2014). *De animales a dioses. Breve historia de la humanidad*, México, Penguin Random House Grupo Editorial, 493 p.

Hesse, H. (1943). *El juego de los abalorios. Ensayo de biografía de Josef Knecht, 'magister ludi', seguido de los escritos que dejó*, Zurich, Fretz & Wasmuth.

Savater, F. (1997). *El valor de educar*. México, Instituto de Estudios Educativos y Sindicales de América.

UNISDR (2017). *Herramienta de autoevaluación para la resiliencia frente a desastres a nivel local*, UNISDR.

Walsh, C. (2015). “¿Interculturalidad? Fantasmas, fantasías y funcionalismos”, en C. Montúfar, F. Balseca, Ecuador: desafíos para el presente y el futuro, Quito, Universidad Andina Simón Bolívar/Ediciones La Tierra, pp. 269 - 288.

Ghetto Michael,

Management and Media Consultant,

Ukraine and Southern California (Aliso Viejo, California, USA)

HIGHER EDUCATION (COLLEGES, UNIVERSITIES) IN THE UNITED STATES DURING THE PANDEMIC COVID-19

As in all countries, COVID-19 disrupted higher education in the United States during the 2019-2020 and 2020-2021 academic years. In-person classes and laboratory sessions evolved – sometimes overnight – into virtual Zoom

sessions with professors and instructors forced to communicate through computer screens while their students were restricted from participating in an actual classroom.

Classes moved forward online with many students off campus and restricted to their apartments near campus. Some students stayed at home with parents both in the university community and out of town as many students in the U.S. traditionally attend university in states away from their childhood and adolescent homes.

An important part of university life in the U.S. is interacting with other students in the library, social situations and athletic events. This element came to a sudden halt in March of 2020 at the pandemic's outset, negatively affecting university life. Ceremonies for graduating students were either postponed or canceled and degrees were mailed to those at home who completed their academic requirements.

Gradually, as the pandemic was controlled through extensive vaccinations, ubiquitous masking and social distancing in university facilities beginning in early 2021, students returned to campus for in-person lectures, studying and the socializing familiar to all young people.

At present, universities across America are returning to normal, in part because of vaccine mandates affecting students, faculty and administrators. Masking and social distancing are required on most campuses. This contributes to university campuses now able to conduct in-person lectures, library availability and the socializing university students – undergraduate and graduate – desire.

Авраменко Марина Валеріївна,

аспірант кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

Науковий керівник: Корольчук Микола Степанович,

доктор психологічних наук, професор кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

ТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність дослідження. Освітній клімат і культура в навчальних закладах представляють собою різноманітні контекстуальні фактори, які впливають на самопочуття викладачів, їх задоволення від роботи та професійний стрес. Масштаб контекстуальних факторів не можна ігнорувати, і спрямування уваги на середовище, з яким щодня стикаються викладачі, є надзвичайно важливим.

Викладачі, які досягають високих успіхів та прагнуть до підвищення власного професіоналізму, стають більш вразливими до надмірного напруження. Стрес і благополуччя є значною проблемою, яка має наслідки не лише для окремих педагогів та їхніх сімей, але й для студентів, організаційної культури та освітньої професії [1, 2, 3, 4].

Мета – здійснити аналіз наукових підходів і виокремити основні технології подолання професійного стресу працівників освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Професійний стрес і профілактичні заходи боротьби з ним привертають увагу не лише науковців, а й державних органів. Як зазначає Всесвітня організація охорони здоров'я, робоче місце створює умови для сприяння здоров'ю, зокрема фізичного та психологічного благополуччя. Втручання з метою управління стресом класифікуються як первинні, вторинні або третинні. Втручання первинного (організаційного) рівня задокументовані в літературі щодо здоров'я та благополуччя

організації. Однак, щоб надати викладачам стратегії управління стресом для сприяння благополуччю, увага також має бути спрямована на втручання на вторинному (індивідуальному) рівні [5, 10].

Основні заходи спрямовані на усунення джерел стресу на робочому місці на рівні організації або групи, зосереджені на організаційній реструктуризації або розвитку та відбуваються протягом більш тривалого періоду. Вторинні втручання спрямовані на індивідуальний рівень і включають соматичні, когнітивні або мультимодальні техніки, наприклад, техніку дихання та зниження фізичного напруження (прогресуюче розслаблення м'язів). Третинні втручання мають на меті полегшити існуючий стрес і симптоми для окремих людей в організації, наприклад, програми консультування та допомоги співробітникам. Когнітивні втручання відносяться до технік, що ґрунтуються на усвідомленості та зменшення негативних думок, тоді як мультимодальні втручання включають як соматичні, так і когнітивні методики [2, 3, 4].

В результаті аналізу наукових джерел, нами було сформовано модель благополуччя, яка включає п'ять сфер: фізичну, фінансову, професійну, психологічну, а також соціальну та громадську.

Втручання, які зосереджені виключно на первинному (організаційному) рівні, можуть бути не настільки ефективними для покращення добробуту, як підходи на індивідуальному (вторинному) рівні. При оцінці втручань з метою управління стресом С. Соопер [6, с.187–210] та його колеги зазначають, що коли стресори є системними або структурними (наприклад, надмірне навантаження) ефективність тренінгів з метою управління стресом обмежена. Тому здатність людей до подолання стресової ситуації може бути недостатньою в довгостроковій перспективі, коли потрібна реструктуризація ролей або перепланування роботи. Реструктуризація ролей і перепланування роботи класифікуються як втручання з управління стресом на первинному рівні. Додатковим аргументом для використання вторинних втручань, на відміну від первинних, є те, що нереально очікувати, що первинне втручання

усуне всі потенційні стресори з організації. Однак важливо зазначити, що перепланування роботи може бути не однаково досяжним у всіх професійних контекстах. Наприклад, існують обмеження щодо коригування робочих годин для викладачів, тоді як в більшості інших професій такі зміни можливі. Отже, неможливо просто запропонувати лише реструктуризацію ролей як вирішення проблеми професійного стресу викладачів. Тому передбачається, що мультимодальні вторинні втручання можуть використовувати сильні сторони як соматичного, так і когнітивного підходів і надавати більший потенціал управління стресом.

Аналіз наукових джерел дав нам змогу виділити основні програми подолання професійного стресу в освітньому процесі:

Програма зниження рівня стресу на основі усвідомленості (MBSR) була розроблена американським вченим J. Kabat-Zinn [8, с. 239–266]. Відповідно до неї, ключовими умовами покращення для викладачів є визначення добробуту вчителя за допомогою кількісних показників, що оцінюють рівень відчуття стресу. Досвід і практику усвідомленості досліджують за допомогою якісних методів (напівструктуровані інтерв'ю), а результативність професійної діяльності викладача визначається самоефективністю, роботою в аудиторії та поведінковими результатами студентів. На основі наявної літератури підтверджено, що практика усвідомленості ефективна для зменшення загроз здоров'ю освітян, а позитивні ефекти включають покращення самопочуття, зниження рівня професійного стресу, покращення фізіологічних симптомів стресу (рівня кортизолу та кров'яного тиску), покращення якості сну та зниження психологічного дистресу. Тренування усвідомленості покращує комунікацію та взаємодію між викладачем і студентом і сприяє просоціальній взаємодії. Наприклад, усвідомленість аспектів неупередженості та уважності пропонується для поліпшення здатності педагога реагувати на потреби своїх студентів. Використання стратегій, що ґрунтуються на усвідомленні мають позитивний вплив на викладачів та сприяють їх добробуту.

Дослідження з використанням модифікованої програми MBSR (mMBSR) показало значне зменшення психологічних симптомів вигорання та підвищення самовпевненості та рис усвідомлення. Відповідно до цієї програми діяльність викладачів базується на когнітивній основі: «практика турботи» — це короткий період роздумів, щоб зосередитися на почутті доброти до себе та інших, а «уважне слухання» передбачає прислуховування до іншого та виявлення емоційних реакцій. Модулі професійного розвитку поєднують безпосереднє навчання навикам, що ґрунтуються на усвідомленні, практиці, рефлексії, групових обговореннях. Виходячи з інформації, представлені авторами, програма mMBSR не включає в себе жодних розслаблюючих заходів для зменшення стресової реакції організму або прямих інструкцій щодо впливу стресу [9, с. 787–804].

Програма «Управління стресом і методи релаксації в освіті» (SMART) — це 8-тижнева програма професійного розвитку (36 контактних годин), що включає тренування усвідомленості. П'ять основних викладацьких заходів призначені для розвитку навичок уважності та сприяння співчуттю до себе в професійному житті викладачів. Крім того, включені лекції, що висвітлюють те, як усвідомленість можна використовувати для регулювання емоцій і стресу.

Програма «Підхід спільноти до свідомого навчання» (CALM) для освітян спрямована на створення культури благополуччя та самопіклування в освітньому процесі. Вона була розроблена для підвищення доступності та сприяння передачі навичок. Її результати свідчать про психологічні зміни, що відбуваються з викладачами (підвищення усвідомленості, позитивний вплив на процес роботи з аудиторією) та фізіологічні зміни (зниження артеріального тиску та реакцію стабілізування рівня кортизолу) [7, с. 143–154].

Висновок. На підставі аналізу наукової літератури встановлено, що нині розроблено ефективні технології подолання професійного стресу працівників освітнього процесу з використанням програми зниження рівня

стресу на основі усвідомлення MBSR і модифкованої програми mMBSR, а також програми «Управління стресом і методи релаксації в освіті» (SMART).

Список використаних джерел

1. Карамушка Л.М. Синдром «професійного вигорання» у вчителів: гендерні аспекти / Л.М. Карамушка, Т.В. Зайчикова. – Київ : Міленіум, 2003 . – 40 с.
2. Корольчук М.С. Професійне вигоряння працівників освіти : монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Л.І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 304 с.
3. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія / В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2007. – 432 с.
4. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів : монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, А.І. Кулаженко та ін. ; за ред. М.С. Корольчука. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 276 с.
5. Самоукина Н.В. Психология и педагогика профессиональной деятельности : учебник для вузов. Москва : ЭКМОС, 1999. 351 с.
6. Cooper, C.L.; Dewe, P.; O'Driscoll, M.P. Organizational interventions. In Organizational Stress a Review and Critique of Theory, Research, and Applications; Cooper, C.L., Dewe, P., O'Driscoll, M.P., Eds.; SAGE: London, UK, 2001; pp. 187–210.
7. Harris, A.R.; Jennings, P.A.; Katz, D.A.; Abenavoli, R.M.; Greenberg, M.T. Promoting Stress Management and Wellbeing in Educators: Feasibility and Efficacy of a School-Based Yoga and Mindfulness Intervention. *Mindfulness* 2016, 7, 143–154.
8. Kabat-Zinn, J., Salmon, P. G. & Santorelli, S. F. (1998). Intervention elements promoting adherence to mindfulness-based stress reduction programs in the clinical behavioral medicine setting. In S. A. Shumaker, E. B. Schron, J. K. Ockene, & W. L. McBee (Eds.), *The handbook of health behavior change* (pp. 239–266). Springer Publishing Company.

9. Roeser, R.W.; Schonert-Reichl, K.A.; Jha, A.; Cullen, M.; Wallace, L.; Wilensky, R.; Oberle, E.; Thomson, K.; Taylor, C.; Harrison, J. Mindfulness training and reductions in teacher stress and burnout: Results from two randomized, waitlist-control field trials. *J. Educ. Psychol.* 2013, 105, 787–804.
10. World Health Organization. Occupational Health Workplace Health Promotion. Available online: https://www.who.int/occupational_health/topics/workplace/en/ (accessed on 20 February 2020).

*Аксельрод Роман Борисович,
кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук,
Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ*

ІМПЕРАТИВИ ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВ-СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВЕЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Успішність діяльності будівельного підприємства на ринку залежить від рівня його конкурентоспроможності, яка багато в чому визначається стратегією підприємства. У свою чергу, стратегія будівельного підприємства визначається його потенціалом, зовнішніми та внутрішніми чинниками, а також запланованими цілями розвитку підприємства і наявними у нього можливостями. В даний час у вітчизняній будівельній науці і практиці склалася досить складна ситуація в сфері інноваційного розвитку.

Інноваційна діяльність в будівництві, забезпечуючи створення і використання нових, більш досконалих і ефективних засобів виробництва, таких як будівельні машини і механізми, будівельні матеріали, вироби, конструкції, нові технології в проектуванні і будівництві, сприяє розвитку національної економіки в цілому.

Більшість підприємств, що впроваджували інновації, одержали приріст продукції, підвищили її конкурентоспроможність, розширили ринки збуту, оновили асортимент виробів, знизили матеріало - та енергоємність виробництва. Саме досягнення високого рівня конкурентоспроможності будівельними підприємствами, в умовах нестабільності навколишнього середовища, є необхідною умовою їх сталого розвитку.

Проте в нинішніх умовах України (насамперед, в комерційному житловому будівництві, яке в умовах кризи лишається однією з небагатьох галузей прибуткового реального інвестування) саме девелопер виступає провідним інституційним учасником, регулятором середовища та адміністратором ресурсів в будівельних девелоперських проєктах. Саме девелопер налаштовує зусилля інституційних учасників проєкту та спрямовує акумульований ними ресурсний потенціал на зміст та вирішення задач життєвого циклу будівельного девелоперського проєкту, в якому відправною координатою є узгоджений між замовником та девелопером формат проєкту в усіх його аспектах – економічному, бюджетному, технічному, функціональному, технологічному та організаційно-адміністративному, що має передувати попередньому бізнес-плану і техніко-економічному обґрунтуванню (ТЕО) проєкту, що в подальшому складуть основу бюджетної, проєктно-кошторисної та організаційно-технологічної документації проєкту та будуть впроваджуватись в життя. Використання елементів методології стратегічного аналізу дозволило виявити запізнілість у часі процесів реструктуризації, що негативно позначається на конкурентоспроможності підприємств, втраті ними частини ринків збуту та, відповідно, на побудові оптимістичних сценаріїв розвитку. Такі негативні явища окреслилися на тлі масштабних процесів роздержавлення і розукрупнення підприємств, а також інших ринкових перетворень, що, на жаль, не призвело до автоматичної трансформації механізму ціноутворення, зменшення ринкового впливу окремих суб'єктів господарювання, покращення ситуації на інвестиційному ринку та його стабілізації. Крім того,

аналіз механізмів податкової, кредитної та амортизаційної політики показав їх нездатність до своєчасного сприяння реструктуризації бізнес-процесів, покращення якості інвестиційного процесу, оновлення виробничого потенціалу і не звільняє підприємства від проблеми на-копичення ними застарілих і недіючих основних засобів.

Проведене дослідження макроекономічного середовища діяльності підприємств виявило необхідність перегляду державної політики в будівельній галузі у напрямі формування важелів впливу на активізацію процесів реструктуризації, особливо з випереджуючим характером змін. На мікрорівні підвищення наукової обґрунтованості процесів реструктуризації пов'язується з розробленням концептуальних основ управління нею з орієнтацією на інноваційну модель розвитку, що передбачає реалізацію випереджуючих стратегій реструктуризації.

У ринкових умовах розвитку національної економіки сфера будівництва є однією із провідних та найважливіших із видів економічної діяльності в Україні. Це пов'язано з тим, що будівельна галузь в Україні створює велику кількість робочих місць і використовує продукцію всіх галузей (ланок) народного господарства. Тут варто також зазначити, що на рівень розвитку підприємств будівельної сфери в Україні також впливають процеси фінансування виробничої бази будівництва, рівень якості кадрового потенціалу, рівень поставок будівельної техніки тощо.

Будівельна галузь існує у нерозривній єдності з іншими сферами народного господарства. Її основу складають будівельні організації, проектні установи, підприємства будівельної індустрії та інші, на яких замикаються повні технологічні цикли розробки та виробництва будівельної продукції [1]. Для того, щоб дослідити особливості будівельної галузі України у порівнянні з іншими основними галузями матеріального виробництва, зпівставимо динаміку таких показників, як індекс ВВП, індекс промислового виробництва та індекс будівництва (табл.1).

Таблиця 1. Показники, що характеризують економіку України, у процентному співвідношенні до минулого року

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Індекс ВВП	107	106	85	104	105	104	100	94	91	103	
Індекс промислового виробництва	110	97	78	111	108	99	96	90	87	103	100
Індекс будівництва	116	84	52	95	111	86	93	87	112	128	143

Джерело: Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Статистична інформація. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Основними причинами, що негативно впливають на активізацію діяльності в будівництві, можна вважати наступні:

- високі інвестиційні ризики, нестабільний фінансовий стан значної кількості підприємств і, як наслідок, низька привабливість вкладень у виробничу сферу для інвесторів [2];
- кредитну політику, що спричинила до відсутності інтересу і стимулів до вкладення банківського капіталу і капіталу інших фінансових установ у розвиток виробничого потенціалу України [3];
- відсутність кваліфікованих кадрів на будівельних підприємствах [4].

Узагальнення інформації щодо стану будівельної галузі дозволило виділити такі чинники макросередовища структурних змін [5]:

- розпад будівельного комплексу;
- процеси роздержавлення і приватизації;
- податкова та амортизаційна політика;
- кредитна політика;
- якість інвестиційного процесу та інвестиційний клімат;
- формування нових ринкових ніш.

До чинників внутрішнього середовища, що об'єктивно визначають доцільність і необхідність структурних змін на підприємствах будівельної галузі, нами віднесено:

- незадовільний фінансовий стан значного числа підприємств;
- конфлікти корпоративних інтересів;
- система планування діяльності;
- використання застарілих технологій;
- відсутність фінансування власних технологій для освоєння великих проектів;
- застаріла матеріально-технічна база, брак оборотних коштів.

Самі ж тенденції структурних змін як наслідки взаємодії чинників макро- та внутрішнього середовища сформульовано так:

- зростання процесів реструктуризації виробництва з реактивним і вимушеним характером змін;
- відставання у часі реальних процесів реструктуризації від об'єктивних зрушень у ринковому середовищі;
- формування ланцюгової реакції гальмування розвитку інших галузей та сфер діяльності.

Отже, встановлення причинно-наслідкових зв'язків факторів та їх дії у середовищі функціонування підприємств дозволило констатувати, що в будівельній галузі питання доцільності і необхідності реструктуризації на всіх рівнях управління підприємствами розглядаються традиційно вузько і зводяться здебільшого до реструктуризації виробництва (за умови збереження статусу підприємства як юридичної особи).

Список використаних джерел

1. Chernyshev, D., Ryzhakov, D., Dikiy, O., Khomenko, O., Petrukha, S. Innovative technology for management tools of commercial real estate in construction *International Journal of Emerging Trends in Engineering Research* [this link is disabled](#), 2020, 8(9), стр. 4967–4973.
2. Ryzhakova, Galyna, Malykhina, Oksana, Ryzhakov, Dmytro, (2018). Risk-management in the system of management of integration processes as a component of modernization of Ukrainian economy. *Management of Development of Complex*

Systems, 36, 113 – 119.

3. Marchuk Tetyana Identification of the basic elements of the innovation analytical platform for energy efficiency in project 20.–financing. *Investment Management and Financial Innovations*. 2017. – Vol. 14(4), pp. 12 DOI:[http://10.21511/imfi.14\(4\).2017.02](http://10.21511/imfi.14(4).2017.02).
4. V. Mihaylenko, T. Honcharenko, Kh. Chupryna Modeling of Spatia Data on the Construction Site Based on Multidimensional Information Objects *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)* ISSN: 2249 – 8958, Volume-8 Issue-6, August, 2019.

УДК 159.922.7

Olga Batsylyeva,

D. Sc. in Psychology, Professor,

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Irina Puz,

PhD in Psychology, associate professor,

master of practical psychology, Kramatorsk

MENTAL SELF-REGULATION AS A METHOD OF MAINTAINING PERSONAL WELL-BEING IN MODERN SOCIETY

Numerous transformations determining the development of modern society are reflected in various spheres of human life activities. It is common knowledge that an individual's well-being depends on a number of factors, the leading one being health, which is a rather complex and multifaceted phenomenon, which, according to WHO recommendations, is defined as a state of complete physical, mental and social well-being hence not only the absence of illnesses or disorders. In turn, a person's health depends on many factors. Thus, one of the destructive factors affecting one's health and well-being is being in stressful, tense situations

(especially for a long time or permanently), which is one of the signs that society is in crisis. A person faces various stressors at different stages of one's life, which could affect his/her well-being, hinder the self-actualization. Thus, the provision of appropriate psychological care becomes extremely relevant [1]. In our opinion, one of the effective ways to preserve individual well-being can be mental self-regulation as a system of tools helping to effectively resist various negative factors, regulate one's physical and mental condition, properly utilize inner resources.

The purpose of the paper is to analyze the features of mental self-regulation as a method of preserving individual well-being in a society undergoing crisis.

The paper established that the inability to control one's emotions and feelings, adapt to new requirements and conditions are significant obstacles to success in educational, professional and other activities leading to various issues in interpersonal relationships, hindering the achievement of goals and intentions, causing the emergence and development of various neuropsychiatric and psychosomatic disorders and diseases. Mental self-regulation is considered one of the effective solutions involving individual's ability to control one's own psycho-emotional state using several methods, including imaginary images, words, actions [3]. It should be noted that effective mental self-regulation prevents the accumulation of overexertion, helps to restore health and strength, stabilizes psycho-emotional background, enhances control over one's emotions and behavior in general, reduces the risk of traumatic factors causing adverse effects, improves mood and mental performance.

The most basic and accessible tools of mental self-regulation are methods of positive thinking; observing something beautiful; viewing photos; caring for plants and animals; walking in the fresh air in parks or woods; listening to one's favorite music, engaging in moderate physical activity, etc.

Following aspects should be considered when using mental self-regulation: first, it is a precaution against negative emotional states; secondly, it reduces the intensity of already existing destructive conditions.

Analysis of existing methods and techniques of mental self-regulation indicates their diversity, so for their more convenient use, experts often divide them into different groups or classify according to different criteria. The majority of mental self-regulation methods are performed at voluntary and conscious levels. Techniques of mental self-regulation can be divided into two groups: psychophysiological and psychological [2]. Thus, psychophysiological methods of mental self-regulation are based on the relationship of mental and physiological functions, and therefore involve influencing the emotional state through the arbitrary control of one's own breathing, movements, usage of temperature stimuli and more. Accordingly, the following are distinguished: 1) muscular techniques, characterized by reduction of muscle tension leading to calmness, relaxation, while the increase of such tension – to the activation of nervous system and mobilization of human inner resources; 2) breathing techniques based on the relationship of emotional state with the type of breathing (calming or mobilizing); 3) techniques based on the use of temperature stimuli are based on the notion that low temperatures invigorate and empower the human body, while warm – soothe and relieve stress.

The essence of psychological techniques of mental self-regulation is the interaction between emotions and mental, cognitive and volitional processes, along with interaction with different emotions. According to the type of mental process being used as a leader in the process of exercising the necessary self-influence, we can distinguish volitional, rational, mnemonic and other techniques based on imagination and attention, emotional stress and behavioral techniques. We propose to briefly consider them. Thus, volitional methods of self-regulation are based on volitional effort and are aimed at overcoming difficulties on the way to achieving the goal. Rational techniques involve reducing stress effects by logical thinking, appeals to reason. Imagination-based techniques aimed at reducing psycho-emotional stress by activating the imagination and creating the right images through self-suggestion, modeling the future situation, using the right image, and so on. Mnemonic techniques involve purposeful activation of the necessary

positive memories and experiences in the memory. Techniques based on switching attention involve the development of an ability to switch attention from something unpleasant to pleasant or neutral things or actions. Emotional stress techniques include those methods aimed at causing a person to feel eustress (healing, positive stress). Most of these techniques are based on the activation of individual's creative potential, which involves production of creative objects, creative communication with nature, engagement in various kinds of arts, travel, search for inspiration in everyday life. Behavioral techniques include self-regulation methods improving the psycho-emotional state due to the implementation of certain forms of behavioral activity through a person's awareness of what brings her/him anxiety and excitement.

Given the variety of the above-mentioned methods of mental self-regulation, it is important to consider person's age, current state of health and individual psychological characteristics before applying these techniques.

Thus, we can conclude that mental self-regulation is one of the effective means of preserving the individual's well-being, which will certainly contribute to its harmonious functioning. Comprehensive mastery of mental self-regulation techniques will reduce the manifestation of destructive psycho-emotional states and feelings that may arise in individuals as a result of various stressors typical for a crisis society.

Список використаних джерел

1. Бацилева О. В., Пузь І. В. До питання про детермінанти стресоподолання та стресостійкості особистості у сучасних умовах життєдіяльності. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 15 лютого 2018 року). Кривий Ріг, 2018. С. 10-13.

2. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самопомога: тренінги та арт-терапевтичні методики. Хмельницький, 2018. 120 с.
3. Ясточкіна І. А. Психічна саморегуляція як метод підвищення емоційної компетентності фахівця соціальної сфери. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. №8 (52). С. 454-462.

УДК 159.92:378

Берташ Марія Ігорівна,

викладач кафедри психології та соціології

Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАХОДІВ ПРОФЕСІЙНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Вітчизняний та закордонний досвід використання професійного відбору свідчить про його високу виробничу та економічну ефективність. За даними М. С. Корольчука, відбір дозволяє зменшити відсів кандидатів із навчальних закладів, у зв'язку з їхньою професійною непридатністю на 30-50%, підвищити надійність роботи систем управління на 10-25%, знизити аварійність на 40-70%, скоротити фінансові затрати на підготовку спеціалістів на 30-40%. [1]

Професійний психологічний відбір – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення якісного відбору персоналу підприємства (організації) на основі оцінки відповідності рівня розвитку необхідних психофізіологічних (індивідуальних) якостей і властивостей особистості вимогам професійної діяльності.

В більшості розвинутих країн майбутні здобувачі вищої освіти не тільки складають вступні іспити, а й проходять професійний психологічний

відбір. Доцільність використання заходів професійного психологічного відбору в організації навчального процесу має свої причини.

По-перше, успіх оволодіння професією багато в чому обумовлений можливістю людини засвоїти відповідний обсяг знань та сформувати у себе навички, необхідні для успішної професійної діяльності. Природно, що чим складніше діяльність, тим більш жорсткі вимоги вона ставить до людини на етапі навчання. З цієї точки зору, професійний психологічний відбір забезпечує можливість успішності навчання майбутнього фахівця.

По-друге, підготовка фахівців завжди передбачає певні фінансові витрати, які не завжди виправдані. Адже істотних збитків завдає той кандидат, який через два-три роки навчання змушений відмовитись від продовження навчання, оскільки не в змозі успішно засвоїти навчальний матеріал. Проте, ще більших збитків суспільству може завдати «спеціаліст», який закінчив навчання з вкрай низькими показниками і отримав формальне право працювати по відповідній спеціальності.

Третя причина, що зумовлює доцільність застосування психологічного відбору в навчальному процесі професійної освіти пов'язана з питанням, чому середня оцінка шкільного атестату та результати вступних іспитів, не завжди дозволяють прогнозувати успішність навчання. Значною мірою, це пояснюється тим, що до вступу у вищий навчальний заклад абітурієнти навчалися в різних умовах: одні мали можливість отримати гарну підготовку, навчалися в гімназіях чи престижних школах, інші – ні, не дивлячись на те, що більш здібні до майбутньої професійної діяльності. Тому перша група абітурієнтів в порівнянні з другою матиме більше шансів при вступі у вищий навчальний заклад. Однак навчання у вищому навчальному закладі значно відрізняється від навчання в школі чи гімназії. Дуже часто психічні якості та особистісні властивості виявляються найбільш прогностичними критеріями. [2, с. 52].

Відповідно, основними завданнями професійного психологічного відбору є оцінка розвитку необхідних для успішного навчання і діяльності в

обраній спеціальності індивідуально-психологічних якостей і властивостей особистості.

Отже, основною метою професійної підготовки фахівців має бути особистісно орієнтована освіта, спрямована на високоякісний індивідуально-психологічний розвиток особистості, у процесі якого формується її готовність до усвідомлення та розвитку професійно важливих якостей.

Список використаних джерел

1. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: [навч. посібник]/М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 536 с.
2. Маклаков А.Г. Профессиональный психологический отбор персонала: теория и практика: учебник / А.Г. Маклаков, 2008. – 480 с.

Беседовська Ірина Василівна,

методист Коростишівського педагогічного

фахового коледжу імені І.Я.Франка

Житомирської обласної ради

ТВОРЧА ГРУПА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Проблема розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів закладів педагогічного профілю набуває актуальності в умовах реформування освітньої галузі, яка, інтегруючись в міжнародне співтовариство, ставить нові вимоги до викладача, його особистості і професійної діяльності. Колишня формула «освіта на все життя» замінюється новою – «освіта впродовж усього життя».

Підготовка фахівців педагогічної галузі належить до одного з найважливіших питань, ефективне вирішення яких забезпечує успішний розвиток нової української школи. Модернізація системи освіти на всіх рівнях ставить нові цілі та завдання, пропонує освоєння сучасних освітніх продуктів і вимагає від викладачів ініціативних дій, розробки нових ефективних підходів, методів навчання. Педагогам доводиться вирішувати різні професійні проблеми як індивідуально, так і об'єднуючись у творчі, проблемні групи.

Творчі групи педагогів – це групи різних за фахом педагогів, які займаються вивченням, освоєнням, впровадженням однієї загальної проблеми колег-однодумців. Вони забезпечують розвиток творчої активності педагогічних кадрів, сприяють розвитку сучасного стилю мислення, формуванню в них умінь щодо самоаналізу, самовираження, самоствердження та саморозвитку власної професійної діяльності. Діяльність творчих груп базується на таких основоположних принципах науково-методичної роботи, як науковості, актуальності, максимальному цілеспрямованні, цільовизначеності змісту, випереджаючому характері, практичній спрямованості, стабільності та системності, індивідуалізації й самостійності, мотивації та розвитку творчого потенціалу особистості. Головна мета діяльності творчих груп – об'єднання креативних педагогів-однодумців, які через дослідницьку діяльність та її результативність впливатимуть на якість навчально-виховного процесу.

Виходячи із мети, головним завданням творчих груп, є розроблення рекомендацій на основі вивчення досягнень науки і пробне впровадження їх у практику, пошук ефективних шляхів застосування результатів наукових досліджень, створення передового досвіду. Це може бути вироблення практичних рекомендацій до організації комплексної оцінки знань, проведення діагностичних заходів щодо виявлення значущих професійно-особистісних якостей вихованців, реалізації компетентнісного підходу в підготовці фахівців і ін.

Компетентність сьогодні – це одиниця виміру освіченості людини, оскільки здобуті вміння та навички є недостатнім виміром рівня якості освіти. Компетентність розглядається як потенціал у спеціальній галузі. Зокрема, під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості викладача, які дають йому можливість самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, вміти застосовувати її на практиці. Професійна компетентність викладача – це єдність його теоретичної та практичної готовності здійснювати педагогічну діяльність [3].

Основну теоретичну підготовку педагог отримує під час навчання у закладі вищої освіти, а практичну – в основному за місцем педагогічної діяльності. Тому однією із форм підвищення професійної компетентності викладача може бути участь у роботі творчої групи, які створюються відповідно до законів України про «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту» та є однією з форм діяльності педагогічних працівників у системі науково-методичної роботи навчального закладу.

У Коростишівському педагогічному фаховому коледжі імені І.Я.Франка» Житомирської обласної ради діяльність творчих груп спрямована на вирішення проблем, що виникають у викладачів у процесі організації аудиторних занять, позааудиторних заходів із використанням інтерактивних методів навчання, організації самостійної, навчально-дослідницької роботи студентів та ін.

Формуванню та організації роботи творчих груп коледжу передують моніторинг готовності викладачів щодо впровадження освітніх новацій. Спочатку методист коледжу здійснює діагностику проблем та зацікавлень, які виникають у викладачів у процесі їх професійної діяльності.

Наступним етапом роботи є визначення складу творчої групи викладачів і теми її роботи. Основна умова діяльності педагогів – рівність можливостей. Творча група повинна складатися не тільки з викладачів з вищою кваліфікаційною категорією, це можуть бути і викладачі-

початківці, які не мають педагогічного досвіду роботи, але мають інтерес і бажання працювати над реалізацією теми діяльності творчої групи. Тривалість роботи творчої групи залежить від досягнення мети і вирішення поставлених завдань.

Упродовж 2020-2021 н.р. з метою спонукання викладачів до творчої діяльності та реалізації загальної методичної теми в коледжі провадили діяльність творчі групи: творча група «Інноваційні педагогічні технології – основа модернізації фахової освіти» (керівник Марченко Т.В.), творча лабораторія «ІКТ як засіб організації інтерактивної співпраці викладача та студента» (керівник Соїнова Н.І.), творча лабораторія «Сучасні освітні платформи та сервіси» (керівник Герасимчук С.В.), творча лабораторія «Науково-педагогічна діяльність викладача-менеджера освітнього процесу» (керівник Самойленко О.А.), Школа професійного росту молодого викладача (керівник Тихоліз В.О.), Школа педагогічної майстерності (керівник Дмитренко Н.І).

Творча група викладачів починає працювати над темою дослідження з вивчення літератури і передового досвіду з зазначеної проблеми, аналізу педагогічного процесу (фактичного стану педагогічного процесу в аспекті проблеми). Залежно від теми роботи творчої групи здійснюється проектування процесу, розробка моделей, проведення експериментальної апробації проектів (моделей), аналіз ефективності їх упровадження, розробка методичних рекомендацій на основі результатів, отриманих у групі. Усі аспекти відображаються у плані роботи творчої групи, який затверджується на цілий рік заступником директора коледжу з навчальної роботи та оприлюднюється на сайті коледжу.

Упродовж навчального року кожна творча група проводить по чотири засідання.

Як результат діяльності творчих груп викладачів коледжу в 2020-2021 н.р. методичними надбаннями на шпальтах педагогічної преси поділилися 53 викладачі (144 статті); 24 викладачі стали керівниками 48

дослідницьких робіт студентів, результати яких були презентовані на конференціях та семінарах.

Інноваційна діяльність викладача, як ланцюжкова реакція, спричиняє розвиток дослідницьких умінь студентів, які мають за основу самостійність, стимулюють вироблення навичок здобувати знання шляхом аналізу конкретного явища, шукати нестандартні підходи до вирішення завдань, сприяють розширенню загальної ерудиції. У дослідницькому тандемі викладач-студент переважає творчий компонент, але загалом це спрямованість на формування та розвиток повноцінної особистості, здатної аналізувати конкретну ситуацію чи факт, шукати спільне і відмінне в новому і вже відомому, переносити ознаки з одного явища на інше. При цьому стабільним є акцент на особистості кожного, що засвідчує і факт диференціювання навчального матеріалу за рівнями складності. Тому в 2020-2021 н.р. у коледжі було проведено 10 науково-практичних конференцій, у яких взяло участь 195 студентів.

Упровадження інноваційних технологій та методик навчання і виховання сприяє різнобічному розвитку, зацікавленості як студентів, так і викладачів. Однією з таких методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені задачі є квест. Упродовж поточного навчального року в коледжі проведено 9 вебквестів (покликання на які розміщено на сайті закладу у вкладниці «Вебквест»).

Передовому викладачеві властиві науково-педагогічне мислення, яке характеризується здатністю аналізувати виховні явища в сукупності, взаємозв'язку та взаємозалежності; простежувати генезу впливу педагогічних взаємодій і впливів; співвідносити педагогічну дію з цілями і результатами навчання й виховання; охоплювати всі типи і способи мислення; аналізувати і синтезувати педагогічні явища, розрізняти педагогічну істину й помилки; відмовитися від усталених шаблонів і стереотипів, шукати і знаходити нові оцінки, узагальнення, підходи, дії; використовувати нові ідеї в практичному і

творчому пошуку; виявляти мислительну гнучкість і оперативність; співвідносити тактичні й стратегічні дії. Як результат такої діяльності 10 педагогічних працівників пройшли апробацію методичних матеріалів у 2020-2021 н.р. у закладах фахової передвищої світи; 13 найкращих матеріалів були презентовані на Всеукраїнському конкурсі педагогічної майстерності "Педагогічний оскар - 2021". Віртуальна бібліотека, створена командою бібліотекарів коледжу виборола I місце у номінації "Інноваційна діяльність структурних підрозділів"

Робота у творчих групах викладачів виступає важливою складовою загального рейтингу його діяльності. Рейтинг діяльності – кількісний показник результатів якості роботи викладачів коледжу, що формується за основними напрямками діяльності. Рейтинг є одним із видів заохочення та оцінки діяльності педагогічних працівників. Також він дає можливість підсумку поточної (за результатами семестру) та підсумкової роботи (за рік).

Таким чином, робота викладачів у режимі творчих груп забезпечувала не тільки успішну реалізацію професійних інтересів і потреб викладачів, а й їх інтенсивне творче зростання у процесі спільної діяльності, підвищення професійної майстерності, що, у свою чергу, вплинуло на якісний стан навчально-виховного процесу, сприяло перетворенню методичної служби коледжу в розвиваючу систему.

До перспектив подальших досліджень відносимо розгляд питання особливостей організації проектної роботи у коледжі як важливого аспекту компетентнісної освіти фахівця.

Список літератури

1. Бопко І.З. Особливості та проблеми наукової діяльності викладача університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?..

2. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник: вид. 2-ге, доповн./ за ред. професора Д.В. Чернілевського. – Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.

3. Педагогічна діяльність викладача вищого навчального закладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovist_Ficyla_Pedagogika_VSh/410.html

4. Семакова Т.О. Науково-дослідницька робота як шлях формування професійної компетентності викладача [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik1/pdf/25.pdf>

УДК 316.6

Богайчук Вадим Жоржевич,

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри суспільних наук

Національного університету оборони України

імені Івана Черняхівського

РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ЗАВДАННЯ В БОЙОВИХ УМОВАХ

На сьогодні комунікаційний актив військовослужбовців штурмових підрозділів вміщує застосування жестів та міміки, абрєвіатуру та кодування слів, що пов'язано з особливостями виконання завдань які поєднані з підвищеною небезпекою. Бойові дії у місті, забезпечення захоплення позиції противника, утримання важливих об'єктів до підходу основних сил, утримання стратегічно важливих рубежів і пунктів управління противника, штурм визначених об'єктів у населених пунктах, порушення комунікацій в тилу противника, навіть при зміні чергування підрозділів на першій лінії

оборони, проведення будь якого завдання базується на застосуванні наявного комунікаційного потенціалу військовослужбовців.

Враховуючи досвід ведення бойових дій на території Донецької та Луганської областях України комунікація між військовослужбовцями у штурмових підрозділах має тенденцію до постійного вдосконалення. Вона стає більш універсальною. Наразі у повсякденній діяльності військовослужбовець став частіше використовувати у комунікації «серед своїх» жести, абрєвіатуру, міміку та заковданість слів.

Проаналізувавши останні дослідження щодо сутності поняття потенціал, розуміємо, що під потенціалом розглядають сили та засоби, що можуть бути задіяні та використані, як можливості росту, розвитку і саморозвитку суб'єкта або системи. Тобто під **комунікаційним потенціалом** військовослужбовців, що виконують завдання в бойових умовах (або комунікаційною спроможністю) - будемо розуміти здатність військовослужбовців ефективно комунікувати між собою в процесі виконання бойових завдань з метою досягнення поставлених перед підрозділом цілей, застосовуючи при цьому всі види комунікації як вербальні так невербальні.

Розвиток комунікаційного потенціалу військовослужбовців – детермінований зовнішніми і внутрішніми чинниками, цілеспрямований вплив на вдосконалення та збагачення умінь, навичок, здібностей особового складу специфічними комунікативними елементами, задля досягнення більш ефективного спілкування, донесення повідомлень, виконання бойових завдань особовим складом, з метою успішного їх виконання бойових завдань. (Наприклад комунікація серед військовослужбовців дедалі стає більш тихішою. Це пов'язано з залученням військовослужбовців до дій у спостережних постах та секретах. Ті місця, де противник не повинен почути вас і ваші дії, які характеризуються підготовкою до відбиття атаки або ж наступу).

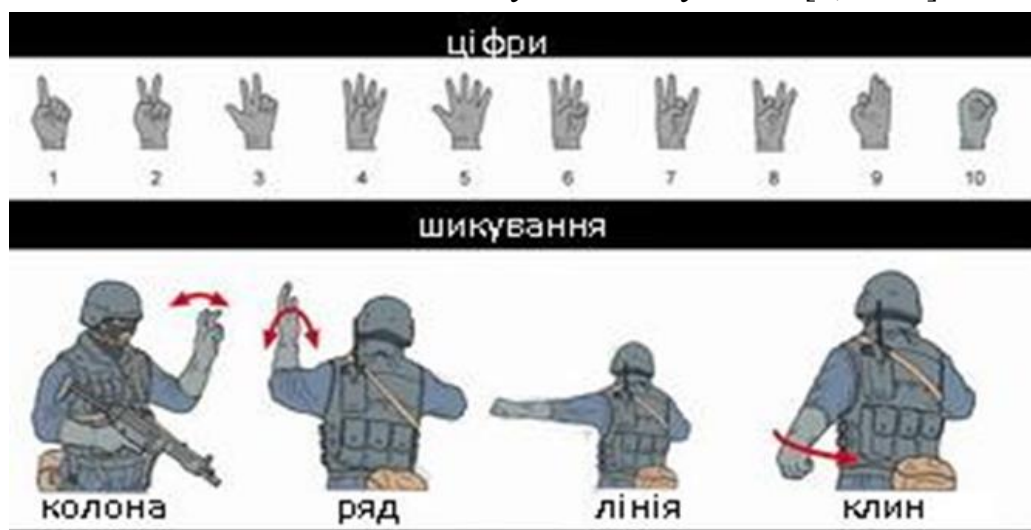
Досягнення розвитку комунікаційного потенціалу детерміновано не тільки зовнішніми характеристиками комунікативних проявів, а також перцептивно-рефлексивними здібностями кожного окремого військовослужбовця, що пов'язано з пізнанням один одного як під час особистого комунікативного процесу так і у спільній діяльності підрозділу. Внутрішньо-особистісні характеристики особистості, соціально-психологічні якості, емоційно-емпатійні можливості, комунікативна програма поведінки, та роль у соціальній групі - складають комунікаційний потенціал військовослужбовця, тому кожний зобов'язаний твердо знати характерні орієнтири в районі майбутніх дій, пункти збору, час їхньої дії і сигнали впізнавання. Ступінь засвоєння всіх цих питань командир підрозділу перевіряє усним опитуванням і графічним складанням схем по пам'яті (без карти).

У підрозділах застосовується певна стратегія спілкування - це загальна схема дій, загальний план мети. Відповідно для досягнення мети, застосовується тактика спілкування - система послідовних дій, умовних знаків, специфічних рухів, що веде до реалізації стратегії, досягнення мети. Щоб комунікація була найефективнішою, треба виключити або мінімізувати виникнення бар'єрів у комунікації. Бар'єри у комунікації розділяють на чотири рівні: фонетичний, семантичний, стилістичний, логічний [2, с.52] для мінімізації виникнення зазначених бар'єрів у підрозділах застосовують однакові для всіх сигнальні жести, які зрозумілі кожному військовослужбовцю.

Хоча ми, як правило, уявляємо собі комунікацію на полі бою як радіопередачі з використанням професійної термінології, значна частина спілкування відбувається за допомогою специфічних рухів рук. Ця форма комунікації відома як сигнальні жести. Подібні сигнали використовують, як правило, в патрулі або за інших обставин, що вимагають суворого дотримання тиші. Такі жести можна використовувати на досить значних

дистанціях, більшість з них можна розрізнити на відстані 400 метрів. Більше того, ці сигнали можна зрозуміти в шумі бою [1, с. 6].

На малюнку наведені де-які приклади жестів, що застосовують у підрозділах під час виконання завдань у бойових умовах.[1, с. 34]

Мал.1.1. Умовні сигнали управління.

Висновок:

На сьогодні, ми спостерігаємо вдосконалення та постійний розвиток комунікаційного потенціалу, що має тенденцію до подальших динамічних змін. До використання більш широкого спектру сигналів у комунікації на сьогодні змусили дії противника (РФ, НЗФ) та навіть цивільні особи які по звичайним розмовам розуміли дії наших підрозділів.

Однак, як показує бойовий досвід, використання засекреченої системи управління військами через супутникові канали за допомогою радіостанцій Harris та жести, абрєвіатуру і кодовані слова виникає збільшення вірогідності, що противник не буде обізнаним у діях наших підрозділів.

Література:

1. Крістофер Е. Ларсен Тактика легкої піхоти для малих підрозділів. Версія 1.0. 249 с.
2. Чмут Т. Культура спілкування: навч. посібник «ХІРУП», 1996. 346 с.
3. Чернова Г., Слотіна Т. Психологія общения: учебное пособие. 2012. 240 с.

Бондаренко Наталія Петрівна,

аспірантка кафедри філософії

Київського національного університету будівництва і архітектури

Чорноморденко Іван Васильович

доктор філософських наук, професор,

завідувач кафедри філософії

Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО, ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Однією з умов оптимального розвитку та саморозвитку, яка створить сприятливі умови для розвитку індивідуальних здібностей і можливостей дітей є освітньо-розвивальне середовище. До речі, на цьому ще наголошував видатний філософ Ж.Руссо.

На нашу думку, освітнє середовище – сукупність умов, цілеспрямовано створених з метою забезпечення повноцінної освіти і розвитку дітей.

Предметно-розвивальне середовище – частина освітнього середовища, представлене спеціально організованим простором (приміщенням, ділянкою, зоною тощо), матеріалами, обладнанням та інвентарем для розвитку дітей раннього і дошкільного віку відповідно до особливостей кожного вікового етапу, охорони і зміцнення їх здоров'я, обліку особливостей і корекції порушень їх розвитку [1, с.3].

В ранньому віці діти мають «сенсомоторну потребу», тобто потребу в руховій діяльності, зорових, слухових і тактильних подразненнях. В цей період життя діти мають виражені рефлексії на все нове, інтерес до середовища, потребу в руховій діяльності і це сприяє швидкому інтелектуальному та сенсорному розвитку дітей. А обмеження активності дітей раннього віку призводить до затримки або відставання у психічному розвитку.

Предметно-розвивальне середовище для дітей раннього віку передбачає створення сприятливих умов для закладання в дитини необхідних базових якостей майбутньої діяльності і психіки, яка формується на їх основі. При його створенні важливо пам'ятати, що за перші роки життя у дітей тричі відбувається зміна провідних видів діяльності: від емоційного спілкування (перший рік) до предметної (другий рік) і предметно-ігрової (третій рік) діяльності [2, с.141].

Згідно Базового компонента дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) педагогу/вихователю рекомендовано будувати освітній простір, що включає в себе практичну вмільсть створювати відповідне означеним цінностям освітнє середовище [3, с.32]. Також у професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» затвердженого 19.10.21, серед переліку трудових функцій вихователя/педагога вказано, що він бере участь у створенні, підтримці та розвиткові здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

Для забезпечення цієї функції вихователь/педагог має володіти такими, вкрай необхідними, професійними компетентностями:

- Здатність організовувати фізично безпечне освітнє середовище;
- Здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище;
- Здатність організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування [4, с.7].

Реформи в дошкільній освіті, звісно вимагають від педагога/вихователя бути освіченим, креативним, компетентним, а також вміти організувати якісне освітнє середовище для розвитку і навчання дітей різних вікових груп. Як показує практика, що в більшості приватних дошкільних закладах створене відмінне розвивальне середовище, тому, що вони забезпечені всім

необхідним для організації сприятливих умов сенсорного та інтелектуального розвитку дітей раннього, дошкільного віку.

Ми вважаємо, що держава має більше уваги звертати на фінансування і забезпечення предметами і засобами праці, які вже прописані в професійному стандарті - персональний комп'ютер (ноутбук) та інша необхідна оргтехніка, обладнання для організації осередків діяльності за інтересами, індивідуальні засоби інформування про безпеку тощо, зокрема, також надавати якісну і передову освіту самим педагогам/вихователям.

Список використаних джерел

1. Матеріали семінару-практикуму «Моделювання освітнього, предметно-розвивального середовища в дитячому садку в умовах досягнення якості дошкільної освіти»/Леус І.М.// <https://vseosvita.ua/library/seminar-praktikum-modeluvanna-osvitnogo-predmetno-rozvivalnogo-seredovisa-v-ditacomu-sadku-v-umovah-dosagnenna-akosti-doskilnoi-osviti-106330.html>;
2. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник/ Тамара Поніманська. – 4-те вид, переробл. – Київ: ВЦ «Академія», 2018. – 408 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. Затверджений Наказом МОН України №33 від 12.01.2021р., 37 с.
4. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», затверджено Наказом Міністерства економіки України від 19.10.2021р., № 755-21, 27с.
5. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу [монографія]: у 2-х ч./ К. Крутій. – К.: Освіта, 2009 – Ч.1. – 302с.

УДК69. 003:33903:658.157

Ваколюк Анатолій Степанович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри теплогазопостачання та вентиляції

Київського національного університету будівництва і архітектури

Дружиніна Ірина Василівна,

кандидат економічних наук, Інститут інноваційної освіти Київського

національного університету будівництва і архітектури

РОЗВИТОК НАУКОВО-ПРИКЛАДНИХ ПІДХОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗЕРВІВ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВА

Узагальнення базових положень сучасних управлінських концепцій, які прямо або опосередковано досліджують проблематику діагностики на мікрорівні, дозволяє нам відштовхнутися від тези, яка є беззаперечною в усіх наукових працях: діагностика (з грец. *Diagnosis* = *dia+gnosis* = «роз+пізнання») — це визначення об'єктивного стану обраних параметрів у діяльності підприємства щодо відповідності поставленим цілям і завданням, вивчення відхилень від нормального стану об'єкта діагностування, причин цих відхилень, тривалості їх протікання, їх інтерпретація для формування висновків і рекомендацій. Існуючі концептуальні, теоретико-методологічні та прикладні напрацювання у сфері діагностики характеризуються значною різноманітністю методичного, нормативно-критеріального та ідентифікаційного забезпечення, відсутністю уніфікованості та універсальності у діагностиці ідентичних об'єктів, неврахуванням усіх істотних складових під час реалізації цільової діагностики підприємств як відкритих економічних систем. З урахуванням цього виокремлено відмінності за класифікаційними ознаками (внаслідок різних цілей, об'єктів та інструментарію управлінського впливу) між діагностикою, моніторингом, економічним аналізом та системою інформаційного забезпечення. Якщо

йдеться про типологію поняття «діагностика» на рівні діяльності підприємств, то у літературі розглядається: економічна, інформаційна, аналітична, управлінська, антикризова, консультаційно-дорадча, фундаментальна, регулювальна, симптоматична, дослідницька, експрес-діагностика та інші визначення, що свідчить про відсутність єдності та комплексності трактування даної категорії.

З огляду на це, запропоновано концепцію ФЕД МБО на засадах обґрунтування структурної декомпозиції типових елементів таких систем (суб'єктів, об'єктів, цілей, технології діагностики, бізнес-індикаторів, критеріїв, методів, методик) з метою виконання специфічних діагностичних функцій досягнення цільових орієнтирів впровадження ІБП: параметрів надійності провідного виконавця та середовища втілення будівельного проекту в межах послідовної реалізації етапів оцінювання та ідентифікації ретроспективного, поточного та перспективного стану підприємства (визначеного як МОБ) з метою формування інформаційної бази для розроблення превентивних, санаційних та реактивних управлінських рішень. [1], [3].

Слід зазначити, що діагностика будівельного підприємств має, насамперед, взяти до уваги той факт, що дані підприємства як безпосередні виконавці будівельних робіт не є самостійними учасниками ринку. Вони вступають у партнерські відносини, які реалізуються або за допомогою девелоперських компаній, або через інвестиційні фонди, або через створення мобільних будівельних організацій, учасниками яких є проектні, фінансові, інвестиційні та власне будівельні компанії. Відтак, процес діагностики того чи іншого будівельного підприємства зводиться до оцінки його позицій на ринку у порівнянні з іншими учасниками ринку, що потребує встановлення групи підприємств з аналогічними позиціями на ринку.

Список використаних джерел

1. Поколенко В.О. Модернізована концепція функціонально-організаційної надійності виконавців у будівництві.[Текст] / В.О. Поколенко, К.А.Лиходкін // Програма та тези доп. III міжнар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (15-16 листопада 2017 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2017. – С.122-126 <http://www.knuba.edu.ua/?p=28576>
2. Поколенко В.О. Практичні аспекти застосування сучасних організаційно-технологічних моделей реалізації проектів термомодернізації у морматі девелопменту.[Текст] / В.О. Поколенко, Р.Ю. Тормосов // Програма та тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. «Нові технології в будівництві» (24-26 травня 2017 року, м. Київ). – К.: НДІ БВ, 2017. – С. 142-143.
3. Приходько Д.О. Оновлення методологічної платформи упорядкування проектів до складу портфеля девелоперської компанії/ Приходько Д.О., Ніколаєв Г. В. //VI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами». Луцьк, ЛНТУ, 11.12.2020р.
4. Tetyana Honcharenko, Yuri Chupryna, Iryna Ivakhnenko, Miroslava Zinchenko, Tetiana Tsyfra Reengineering of the Construction Companies Based on BIM-technology *International Journal of Emerging Trends in Engineering Research* Volume 8. No. 8, August 2020 pp. 4166-4172. **SCOPUS** Available Online at <http://www.warse.org/IJETER/static/pdf/file/ijeter22882020.pdf> <https://doi.org/10.30534/ijeter/2020/22882020>

*Войтенко Олена Василівна,**кандидат психологічних наук, доцент**доцент кафедри психології**Київського національного торговельно-економічного університету*

РОЛЬ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ У ЗАПОБІГАННІ ЕМОЦІЙНОМУ ВИГОРАННЮ ВИКЛАДАЧІВ

Професійна діяльність викладача постійно пов'язана з інтенсивним спілкуванням, цілеспрямованим сприйняттям партнерів і впливом на них. Викладач повинен емоційно підтримувати різні аспекти спілкування (вирішувати конфліктні ситуації, бути уважним, швидко інтерпретувати інформацію) [3]. Професійне вигорання відбувається на тлі стресу міжособистісної взаємодії. Викладачі страждають від хронічного професійного стресу, що поступово призводить до зниження якості роботи, втрати інтересу до неї, емоційного вигорання [3]. Професійний стрес може мати значний вплив на психічне та фізичне здоров'я. Конструктивним вирішенням цієї проблеми може стати оволодіння ефективними способами боротьби з емоційними ускладненнями. [9]. Тому вивчення специфіки та наслідків професійного стресу в діяльності сучасного викладача, а також вивчення психологічних ресурсів подолання емоційного вигорання є особливо важливим. Одним із факторів подолання вигорання може бути самоактуалізація, яка пов'язана з особистісною зрілістю, особистісною автономією, самоуправлінням, без чого неможлива успішна професійна діяльність.

Узагальнення емпіричних фактів зарубіжних та вітчизняних досліджень показує, що тривалий професійний стрес може викликати професійну деформацію особистості у вигляді емоційного вигорання. Це зміни, що знижують адаптивність персоналу та ефективність його роботи:

зниження загальної психічної стійкості організму, поява почуття незадоволеності результатами своєї діяльності, тенденція відмовлятися від виконання завдань у ситуаціях підвищеної вимоги чи невдачі [5, 7, 8].

Дослідники активно вивчають різноманітні шляхи та механізми адаптації людини до вимог професійної діяльності, що безпосередньо пов'язано з проблемою стресу [4, 7].

Відзначають важливу роль внутрішньої детермінації в саморегуляції особистості [1, 9]. Відомо, що різні люди по-різному реагують на один і той же стресор. На думку О.В. Войтенко зі співавторами, тип реагування та спрямованість поведінки залежить від індивідуальних особливостей особистості і, зокрема, від її індивідуально-психологічних ресурсів психологічного подолання [10].

Відомо, що багато фахівців із великим досвідом роботи, багато років перебуваючи в стресових умовах, продовжують плідно працювати, реалізуючи себе в діяльності [10]. На думку дослідників, стійкість людини до вигорання визначається залученістю до професії, яка базується на особливостях ціннісно-сміслової сфери особистості [8].

Особливий інтерес в аспекті подолання вигорання викликає процес самоактуалізації особистості. Одні автори вважають його системоутворюючим особистісним ресурсом подолання вигорання [1], інші досліджують як фактор стійкості до вигорання [4]. Однак роль самоактуалізації та окремих її компонентів у регуляції емоційного вигорання керівників протягом тривалого періоду ще недостатньо вивчена, немає чіткої відповіді на питання про взаємний вплив вигорання та стресу, не визначено, які особливості самоактуалізації сприяють або перешкоджають розвитку вигорання.

У сучасній науковій літературі є суперечливі дані щодо характеру взаємозв'язку між самореалізацією, професійним стресом та вигоранням. З одного боку, самоактуалізація характеризується продуктивністю та задоволеністю, зростанням розумової та особистої активності, переходом на

якісно новий рівень діяльності [6]. Показано, що самореалізація є одним з найважливіших допоміжних ресурсів особистості для подолання вигорання. Синдром вигорання має негативні кореляції з показниками самоактуалізації в педагогічній діяльності [5]. З іншого боку, є дані, що суб'єктивний образ професійного розвитку та самореалізації особистості, особисті амбіції також можуть бути детермінантами професійного стресу, який є складним явищем причинно-наслідкового зв'язку, і виникає не лише у відповідь на труднощі та особливі вимоги професії. Самореалізація людини як способу її існування як відкритої системи також може спричинити стрес, оскільки вимагає корекції способу життя, зміни світосприйняття тощо, що часом ситуативно позбавляє людину ресурсів. Людина, яка не в змозі реалізувати свої можливості, приречена на хронічний руйнівний стрес [2].

Проведене нами дослідження характеру зв'язку між самоактуалізацією, професійним стресом та емоційним вигоранням з урахуванням посередницького ефекту особливостей копінг-поведінки дозволило виділити дві тенденції [10]. Перша тенденція свідчить про те, що високий рівень певних аспектів самоактуалізації захищає вчителів від вигорання, а саме: суттєво затримує розвиток фази напруги, частково допомагає у подоланні фази опору, відіграє значну роль у запобіганні розвитку фази виснаження у професійному вигоранні вчителів. Цей результат відповідає поширеним у літературі даним про те, що самореалізація є одним з найважливіших допоміжних ресурсів особистості, який запобігає вигоранню [1, 5]. Попередніми дослідженнями показано, що самоактуалізація обумовлює продуктивність та задоволеність, зростання особистої активності, перехід на якісно новий рівень діяльності [4]. Група виявлених нами негативних кореляцій підтвердила, що самоактуалізація як сукупність рис особистості, що складають внутрішній потенціал, визначає стійкість особистості до таких негативних психофізіологічних станів у професійній діяльності, як неадекватна вибіркова емоційна реакція, емоційна та моральна дезорієнтація, розширення сфери збереження емоцій, що є вмістом фази

резистентності [10]. Здатність людини цілісно сприймати навколишній світ уповільнює розвиток фази виснаження. З іншого боку, відповідно до дослідження Т.Г. Бохан [2] особисті амбіції також можуть бути детермінантами професійного стресу та позбавляти людину ресурсів. Виявлена нами друга тенденція показала, що завищені або знижені показники деяких аспектів самоактуалізації є загрозою професійного вигорання вчителів. Аналіз кореляцій між змінними також свідчить про те, що певні аспекти самоактуалізації провокують напругу та формування копінг-поведінки, що, очевидно, повинно полегшити стрес, обумовлений прагненням до самоактуалізації.

Результати дослідження показали, що високий рівень самоактуалізації уповільнює розвиток емоційного вигорання в педагогічній діяльності. У респондентів, які мають оптимальні характеристики самоактуалізації, фаза опору в процесі емоційного вигорання менш виражена. Однак завищені та знижені показники окремих аспектів самоактуалізації сприяють розвитку фази напруги і навіть фази виснаження при емоційному вигоранні. Завищені показники самоактуалізації пов'язані з прагненням суб'єктів створити краще враження. Очевидно, що людина, яка не в змозі реалізувати свій потенціал, відчуває додатковий стрес. Таким чином, отримані дані в цілому підтверджують існуючі уявлення про самоактуалізацію як системоутворюючий особистий ресурс для подолання вигорання.

Результати також показали, що самоактуалізація не діє як незалежний посередник між професійним стресом та емоційним вигоранням. Певні аспекти самоактуалізації провокують напругу та формування копінг-поведінки, що, очевидно, повинно полегшити стрес, викликаний прагненням до самоактуалізації.

Перевірка виявлених тенденцій на стабільність та відтворюваність вимагає подальших досліджень. Роль самоактуалізації у регулюванні професійного вигорання протягом тривалого періоду часу вивчена недостатньо. Також продуктивним виявляється визначення посередницької

ролі певних стратегій подолання, які мають значний вплив на успіх професійної адаптації в різних організаційних контекстах.

Список використаних джерел

1. Бабич О.И. Личностные ресурсы преодоления синдрома профессионального выгорания педагогов: дис. ... канд. психол. наук. Хабаровск, 2007. 184 с.
2. Бохан Т.Г. Стресс и стрессоустойчивость: опыт культурно-исторического исследования / Т. Г. Бохан. Томск: Изд-во «Иван Федоров», 2008. 267 с.
3. Водопьянова Н.Е. Синдром психического выгорания в коммуникативных профессиях. Психология здоров'я / под. ред. Г. С. Никифорова. СПб., 2000. С. 443–463.
4. Курапова И.А. Нравственно-ценностная регуляция эмоционального выгорания в профессиональной деятельности (на примере педагогов средней и высшей школы): дис. ... канд. психол. наук. М., 2009. 232 с.
5. Наличаева С. А. Особенности профессионального выгорания учителей с разным уровнем самореализации. Научный вестник УНФУ. 2010. Вып. 20, №7 321-329
6. Плотницкая М.Р. Стратегии самореализации личности при различных типах гендерной идентичности : дис. ... канд. психол. наук. Хабаровск, 2008. 159 с.
7. Ронгинская Т.И. (2002). Синдром выгорания в социальных профессиях. Психологический журнал. 2002. Т. 23. №3. С. 85-95.
8. Maslach C., Schaufeli W.B., Leiter M.P. Job Burnout. Annual Review of Psychology, 2001. Vol. 52. P. 397-422
9. Skaalvik E. M., & Skaalvik S. (2015). Job satisfaction, stress and coping strategies in the teaching profession – What do teachers say? International Education Studies, 2015. Vol. 8, P. 181–192.

10. Voitenko E., Kaposloz Hr., Myronets S., Zazymko O., Osodlo V. Influence of Characteristics of Self-actualization and Coping Behavior on Resistance of Teachers to Professional Stressors and Emotional Burnout. International Journal of Organizational Leadership. 2021. V.10/1. P.1-14.

УДК69. 003:33903:658.157

Горбач Максим Володимирович,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Пелих Юрій Євгенович

здобувач вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Модернізація підходів адміністрування підприємствами: формалізація змісту та регламенту бізнес-процесів.

Сучасна система менеджменту вітчизняних будівельних підприємств вимагає залучення прогресивних світових управлінських технологій. На сьогодні досить поширеною та ефективною серед них є технологія бюджетування. Бюджетування як високоефективний інструмент фінансового менеджменту отримало широке розповсюдження в країнах з ринковою економікою і має на меті посісти належне місце в системі фінансового планування діяльності українських підприємств.

Тема процесно - орієнтованого бюджетування знайшла достатньо широке відображення в працях зарубіжних і вітчизняних авторів. Вагомий внесок у дослідженні проблем теорії і практики, організації та впровадження бюджетування належить таким іноземним вченим як: Діккі Террі, Друрі К.,

Кінг Альфред М., Майєр Е., Райан Б., Фалуді А., Фостер Дж., Хан Д., Хорнгрєн Ч.Т., Шим Джей К., Джойл Г. Сігєл та іншим, що обумовлено широким використанням бюджетування у практиці управління західних фірм. Серед українських та російських провідних фахівців з управлінського обліку, фінансового менеджменту та аналізу питань організації й розробки технології бюджетування присвячені дослідження таких науковців як: С.В. Онищенко, І.П. Терещенко, А.Д. Шерємет, К.В. Щиборщ, Р.С. Квасницька, В.Н. Самочкін.

Однак, незважаючи на велику кількість робіт з даної тематики, багато з них носять загально-описовий, концептуальний характер та не враховують окремі галузєві аспекти прикладного фінансового менеджменту, зокрема: визначення сутності концепції бюджетування та розкриття особливостей організаційної процедури впровадження бюджетування для виконавців будівельних проектів; та адаптацію західних методик складання бюджетів і контролю їх виконання до сучасних умов діяльності вітчизняних будівельних підприємств та їх консолідацію з вітчизняними методичними та прикладними напрацюваннями щодо бюджетування інвестиційних проектів тощо. [1,2].

Слід визнати, що поза увагою науковців залишились проблеми формування бюджетів будівельних інвестиційних проектів та підприємств, що впроваджують зазначені проекти. Процедури бюджетування проектів та організацій-виконавців у підрядному будівництві, що переходить на засади девелопменту, не забезпечені належною аналітичною базою прийняття рішень. Особливо складним є питання структуризації бюджету девелоперського будівельного проекту (ДБП) та його узгодження з бюджетами підприємств, що задіяні у форматі проекту як виконавці.

1. Іу. Chupryna, V. Pokolenko, M. Horbach, O. Volebrukh, D. Hrabchak. – Model of strategic analysis of formation and administration of investment activity of stockholder construction company. Scientific Journal of Astana IT University, Volume 3, September 2020, pp 51-62 DOI: 10.37943/AITU.2020.19.30.005

2. О. Чернишев, В.О. Поколенко, М.В. Горбач. Методичне підґрунття та адміністративно-управлінські засади вдосконалення операційно-виробничої системи та організаційної структури девелоперської компанії // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 39. Ч.2. – К.: КНУБА, 2019. – с. 34-42. <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26528/%D0%9A%D0%9D%D0%A3%D0%91%D0%90%2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Гриненко Ігор Миколайович

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

СУЧАСНІ СТРАТАГЕМИ ОНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ

Переважаюча на даний час ресурсна школа стратегічного управління займає домінуючу позицію завдячуючи тому, що:

1. Оточення є щораз більш турбулентне, отже усе менше прогнозоване. Прийняття рішення в умовах невпевненості сприяє ендогенному підходу до стратегічного управління. Оскільки, такий важливий етап стратегічного планування як прогнозування оточення, не можна точно реалізувати, то підприємства повинні зосереджуватися на собі, тобто на доцільному формуванні власних ресурсів і/або забезпеченню собі доступу до чужих ресурсів. В результаті цей процес призводить до розвитку філософії конкуренції на ресурси, а стратегії сконцентровані на розвитку оригінальних ресурсів та систем дії. Рішення, що стосуються вибору комбінації продукт - ринок приймаються на тактичному рівні.

2. Для швидкого і ефективного використання можливостей необхідним є надлишок ресурсів (надмір понад поточну операційну потребу). Звідси

ресурси, їх види, рівні, структура і конфігурація стають ключовою категорією організації і стратегічного управління.

3. Ресурси як вихідні величини для побудови стратегії мають порівняно з величинами, що описують ринки і продукти наступну перевагу: з цих самих ресурсів, можна генерувати багато продуктів і ринків. І навпаки, плануючи зверху, від запланованих продуктів і ринків, можна дійти до дуже обмеженого комплексу потрібних ресурсів [1].

Проте цієї стратегії часто недостатньо для досягнення сталої конкурентної переваги. Перемогти в суперництві на глобальному ринку можуть підприємства, що демонструють своєчасну реакцію на зміни, а також швидкі і гнучкі продуктові інновації разом з управлінською здатністю ефективно координувати і переміщати внутрішні і зовнішні компетенції.

В ресурсній теорії виділяють два напрями - традиційної концепції і концепції динамічних здібностей [2;3;4;5], порівняння яких представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння традиційної і динамічної ресурсних концепцій

Критерій порівняння	Концепція	
	Традиційна	Динамічна
1. Автори	Дж. Барні, Б. Вернерфельт, К. Коннер, С. Монтгомері, М. Петераф	И. Дірекс, К. Кул, Б. Когут, Дж. Махоні, Д. Тіс, П. Шумакер
2. Предмет дослідження	Будь-які ресурси	Ресурси і здібності, які не можуть бути предметом купівлі-продажу (блокуються трансакціями)
3. Пріоритети дослідження	Змістовні аспекти	Процесні аспекти
4. Природа	Рикардіанські ренти -	Шумпетеріанські

створення економічних рент	підприємства, що відрізняються більшою ефективністю від інших у відборі ресурсів	(підприємницькі) ренти - підприємства успішніші за інших зважаючи на більшу ефективність розміщення ресурсів завдяки розвитку організаційних здібностей
5. Природа ринків	Вивчаються ринки в стані ринкової рівноваги (ефективні). В процесі деформації ринку змінюється набір ресурсів, здатних генерувати ренти	Ринки мають динамічний характер; акцент робиться на умовах і процесах, за допомогою яких ресурси генерують ренти
6. Роль менеджерів	Відстежити ринкові сигнали відбору ресурсів, здатних генерувати ренти (реактивна діяльність), тому головне завдання - володіти інформацією	Створювати здібності для підтримки неоднорідності ресурсів фірми (проактивна діяльність), завдання - сконструювати діяльність, акцент - на навчанні створення ресурсів
7. Методи досліджень	Кількісні (у тому числі економетричні)	У більшості випадків якісні
8. Питання розподілу пріоритету внутрішнього і зовнішнього середовища	Внутрішнє середовище зіставляється із зовнішнім	Проактивне підлаштування внутрішнього середовища до зовнішнього
9. Врахування чинника	Не враховуються; цінність ресурсів	Враховуються і з точки зору часу, і з точки зору постійних

невизначеності	є константою	змін
----------------	--------------	------

Д.Тіс, Г.Пізано і А.Шуен вводять поняття «Динамічних здібностей», які вони визначають як «потенціал підприємства в інтеграції, створенні і реконфігурації внутрішніх і зовнішніх компетенцій для відповідності середовищу, що швидко змінюється. Отже, динамічні здібності відображають потенціал організації в досягненні інноваційних переваг» [6].

Певні інноваційні дії потрібні, коли критично важливими є швидкість виходу з новим продуктом на ринок і швидкість дій взагалі, високі темпи технологічних змін і коли важко визначити природу майбутніх конкуренції і ринків.

Термін «здібності» підкреслює ключову роль стратегічного управління в належній адаптації, інтеграції і реконфігурації внутрішніх і зовнішніх організаційних навичок, ресурсів і функціональних компетенцій в цілях відповідності вимогам змінного середовища.

Ідея про те, що конкурентна перевага вимагає як експлуатації існуючих внутрішніх і зовнішніх здібностей, специфічних відносно фірми, так і створення нових здібностей, отримала частковий розвиток в роботах Е.Пенроуз, Д.Тіса і Б. Вернерфельта. Проте лише нещодавно учені стали спеціально вивчати особливості того, як деякі організації спочатку створюють специфічні відносно фірми здібності, і те, як вони оновлюють компетенції у відповідь на зміни у середовищі.

Ці проблеми тісно пов'язані з бізнес-процесами підприємства, його ринковими позиціями і напрямками розвитку. Нещодавно деякі автори запропонували ідеї і докази відносно того, як підприємства можуть створювати здібності адаптації до середовища, що швидко змінюється, і навіть отримання вигод від цих змін.

Концепція динамічних здібностей прагне до створення цілісної аналітичної схеми, на основі якої можна як інтегрувати наявні концептуальні і емпіричні знання, так і виробляти практичні рекомендації.

Список використаних джерел

1. Boyd B.K., Haynes K.T., Hitt M.A., Bergh D.D., Ketchen Jr D.J., Contingency Hypotheses Management Research: Use, Disuse Or Misuse, *Journal of Management* 37 (2), 395-403.
2. Барни Дж. Б. Может ли ресурсная концепция принести пользу исследованиям в области стратегического управления? – Да // *Российский журнал менеджмента*. 2009. № 2.
3. Катькало В. С. Эволюция теории стратегического управления. СПб. : Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2006.
4. Makadok R. Toward a synthesis of the resource-based and dynamic-capability view of rent creation // *Strategic Management Journal*. 2001. Vol. 22 (5).
5. Schulze W. S. The two schools of thought in resource-based theory: Definitions and implications for research // *Advances in Strategic Management*. Greenwich : JAI Press, 1994.
6. Тис Д.Дж., Пизано Г., Шуен А. Динамические способности фирмы и стратегическое управление // *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета*. – Серия "Менеджмент". – 2003. – №4. – С.133-185.

САМООЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗВИТКУ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРИСТУВАЧАМИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

У сучасному інформаційному суспільстві через принципове ускладнення комунікативних процесів та глибоке занурення пересічної людини в цифрове середовище все більшої актуальності набуває проблема дискурсивного конструювання досвіду особистості у віртуальному просторі, у контексті розв'язання якої, спеціального дослідження потребує проблема опанування наративної компетентності користувачами соціальних мереж.

Соціальні Інтернет-мережі поступово трансформуються на користувацькі блогосфери, а блог, у свою чергу, стає однією з варіацій дискурсивного декларування, конструювання досвіду особистості, новим типом автонаративу.

Центральне місце в блозі займає авторський текст, що передбачає певний рівень сформованості наративної компетентності її автора: здатності виокремлювати та інтерпретувати наративні висловлювання Іншого [2; 3], тобто, виявляти наративи в соціокультурних текстах (за текстом бачити наратив) та вибудовувати на цій основі власні наративні конструкти [1; 4].

Метою нашого дослідження було обґрунтування ефективності впливу запропонованого нами тренінгу, про зміст програми якого я розповідав на цій конференції рік тому, на розвиток наративної компетентності користувачів соцмереж.

До експериментальних груп було залучено 60 осіб віком від 18 до 57 років, з них: 30 осіб із передсмысловим рівнем сформованості наративної

компетентності (2 тренінгові групи по 15 осіб); 30 осіб із смисловим рівнем сформованості наративної компетентності (2 тренінгові групи по 15 осіб). До складу контрольних груп було залучено 30 осіб віком від 18 до 57 років, з них: 15 осіб із передсмисловим рівнем сформованості наративної компетентності; 15 осіб із смисловим рівнем сформованості наративної компетентності.

Ефективність застосування запропонованого тренінгу наративної компетентності було доведено за допомогою порівняльного аналізу результатів щодо рівня сформованості наративної компетентності його учасників до та після участі в тренінгу та порівняння результатів експериментальних і контрольної груп.

Усім респондентам, що були залучені до тренінгової роботи, після його проходження було також запропоновано відповісти на питання анкети-самозвіту та анкети-самооцінювання щодо власних результатів розвитку наративної компетентності.

Аналіз відповідей учасників тренінгу засвідчує, що:

- очікування від тренінгу в 75 % учасників здійснилися на 80 % і більше;

- настановлення на навчання підчас тренінгу визначили в себе 100 % учасників, при цьому в 90 % випадків воно було визначено вище середнього (вище 50 %);

- 100 % учасників зазначили, що досвід, отриманий ними в процесі участі в тренінгу, виявився корисним для них, при цьому 60% визначили важливість цього досвіду для них на 75% і вище.

- 95 % учасників засвідчили, що зможуть застосовувати отриманий досвід у професійній діяльності, 80 % – у повсякденному житті, при цьому 65% вважають, що цей досвід може бути використано на 70 % і більше;

– до суттєвих досягнень за результатами тренінгу 70 % його учасників віднесли набуті вміння: виокремлювати певні ситуації, що експлікуються в текстових висловленнях; стисло переказувати зміст тексту; визначати в тексті наративу його тему (предмет, сутність); виділяти проблему, до розв'язання якої прагне автор; висувати власні припущення щодо подальшого розвитку змісту наративу; ставити питання до автора наративу;

– серед характерних труднощів при виконанні завдань та вправ тренінгу в 80% учасників зазначили вміння рефлексувати підстави власних інтерпретаційних процесів; прогнозувати ефект (наслідки) від знайомства з певним наративом;

– 95% описують власні загальні враження від участі в тренінгу як позитивні;

– готовність у майбутньому підвищувати власний рівень наративної компетентності визначили в себе 45% учасників тренінгу, при цьому 20% визначили рівень їхньої готовності як дуже високий (9 и 10 за 10-ти бальною шкалою);

– 40% вважають, що цей тренінг варто пройти кожній людині, 20% – політикам, 15% – молодим подружжям, 5% – їхнім керівникам на роботі.

Аналіз відповідей учасників тренінгу, що передбачали суб'єктивне оцінювання власних досягнень, набутих під час тренінгу, за окремими критеріальними ознаками сформованості основних рівнів наративної компетентності (згідно теоретичній моделі нашого дослідження), засвідчує, що:

– уміння, сформованість яких передбачено передсмысловим рівнем наративної компетентності виокремили в себе 100% респондентів, що співпадає з результатами, отриманими за процедурою визначення рівнів наративної компетентності особистості (за результатами виконання завдань до трьох текстів);

– уміння, сформованість яких передбачено смисловим рівнем наративної компетентності виокремили в себе 86,67 % респондентів (52

особи), проте за процедурою визначення рівнів наративної компетентності особистості (за результатами виконання завдань до трьох текстів) уміння, що віднесено до смислового рівня її сформованості, визначено в 91,67 % (55 осіб);

– уміння, сформованість яких передбачено метасмисловим рівнем наративної компетентності, виокремили в себе 13,33 % респондентів (8 осіб), проте за процедурою визначення рівнів наративної компетентності особистості (за результатами виконання завдань до трьох текстів) уміння, що віднесено до смислового рівня її сформованості, визначено в 8,33 % (5 осіб).

Отже, можна зробити висновок, що респонденти здатні усвідомлювати опановані ними під час тренінгу вміння, а результати суб'єктивного оцінювання не принципово відрізняються від результатів, отриманих за процедурою визначення рівнів наративної компетентності особистості (за результатами виконання завдань до трьох текстів).

Таким чином, ефективність тренінгу наративної компетентності особистості в контексті розвитку її здатності до самопроектування підтверджено позитивною динамікою рівня сформованості наративної компетентності учасників, статистично значимими відмінностями результатів експериментальних і контрольних груп та узагальненням відповідей респондентів за анкетною-самозвітом і анкетною-самооцінюванням, що також засвідчує досягнення мети запропонованого тренінгу.

Список використаних джерел

1. Гуцол К. В. Наративна компетентність у межах психологічної герменевтики. *Сучасна освіта та інтеграційні процеси* : збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 22-23 листопада 2017 р., м. Краматорськ / під заг. ред. С. В. Ковалевського, д-ра техн. наук., проф. Краматорськ : ДГМА, 2017. С. 53–55.

2. Наративні психотехнології. / Чепелева Н. В., Смульсон М. Л., Шиловська О. М., Гуцол С. Ю.; за заг. ред. Чепелевої Н. В. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Серія «Психологічний інструментарій»).

3. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н. В. Чепелевой. К. : Изд-во Национального педагогического ун-та им. Н. П. Драгоманова, 2009. 382 с.

4. Чепелева Н. В. Рудницкая С. Ю. Дискурсивные технологии самопроектирующейся личности. *Психолингвистика*. 2019. № 25, вып. 1. С. 363–383.

УДК 378

Деніжна Світлана Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри психології та соціології

Державного податкового університету

ФУНКЦІОНУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі модернізації вищої освіти перед наукою постала проблема переосмислення цінностей, трансформації принципів університетського середовища. У зв'язку з цим у закладах вищої освіти створюються асоціації вчених, студентські дослідницькі групи, розробляються проекти та програми, формуються комісії з експертної перевірки наукових праць на унікальність.

На жаль, порушення принципів академічної доброчесності зустрічається на різних академічних рівнях: від студентів, магістрантів і аспірантів до професорсько-викладацького складу університетів і науковців

дослідницьких академій. Прояви некоректних їх дій негативно впливають на якість навчання, призводять до зниження престижу сучасної освіти та науки.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про посилений інтерес зарубіжних і вітчизняних науковців до поставленої проблеми. Так, колектив авторів проєкту «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» пропонує розглядати цінності чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності не як абстрактні принципи, а використовувати їх для розвитку здатності приймати етичні рішення та діяти відповідно до них, втілюючи свої моральні ідеали в практичній діяльності [6].

Узагальнюючи положення зарубіжних дослідників, слід зазначити, що їх поєднує думка про те, що всі види порушень академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фальсифікація отриманих даних у дослідженнях, оплата за виконання наукової роботи за замовленням, несумлінна поведінка рецензентів і експертів) підривають авторитет сучасної науки та освіти, за що порушник має відповідати певним чином.

Позиції вітчизняних науковців ґрунтовно висвітлені в колективній монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» [1]. Автори приділяють особливу увагу впровадженню в закладах вищої освіти України американського досвіду формування академічної чесності як студентів і аспірантів, так і дослідників. У цьому аспекті розкривається значення етичних принципів у відносинах між академічними співтовариствами, у досягненні корпоративної солідарності та довіри між викладацькими й науковими колективами.

Проте практична реалізація принципів академічної доброчесності на основі міжнародних стандартів з використанням нормативно-правових механізмів регулювання університетського співтовариства недостатньою мірою досліджено у вітчизняній науці. Тому актуальності набуває вирішення поставленої проблеми на засадах вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду академічної доброчесності в університетському просторі.

Академічна доброчесність є однією з основних вимог до освітян і науковців при публікації їх наукових праць, захисту дисертацій, підготовки дипломних і курсових робіт. Адже дотримання принципів і правил академічної етики забезпечує довіру суспільства до авторитету сучасної науки та освіти.

У Законі України «Про освіту» поняття *«академічна доброчесність»* визначається як сукупність етичних принципів і правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

У ст. 42 вищезазначеного Закону розкриваються правила для освітян і науковців при написанні дослідження: а) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; в) надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; г) контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Згідно Закону України «Про освіту» притягнення до *академічної відповідальності* передбачає застосування таких стягнень: відмова в присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавленні присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

До академічної відповідальності можуть бути притягнені й здобувачі вищої освіти, зокрема застосовуються такі заходи: повторне оцінювання (контрольна робота, іспит, залік); повторне проходження частини освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення пільг з оплати за навчання.

Отже, академічна доброчесність передбачає адміністративну відповідальність і санкції за порушення її принципів, правил і норм. Застосування санкцій та відповідальності є одним з основних нормативно-правових механізмів реалізації принципів академічної доброчесності в університетському співтоваристві, підвищення якості вищої освіти та наукових досліджень.

У Законі України «Про вищу освіту» наголошується на відповідальності закладу вищої освіти за виявлення академічної недоброчесності, зокрема плагіату у дисертаційних роботах.

На жаль, у науковій та освітній практиці до теперішнього часу існують також певні *чинники*, які впливають на прояви академічної недоброчесності, а саме: а) умови праці – деградація експериментальної та лабораторної бази, відсутність сучасного дослідницького обладнання, необхідних технологічних комплексів, ресурсного та фінансового забезпечення для проведення досліджень; б) реальні потреби часу на наукове дослідження, які фактично не враховуються при розподілі навантаження науково-педагогічних працівників; в) фінансова неспроможність закладів вищої освіти забезпечити належні інвестиції у власний професійний розвиток – наукові стажування, публікації за кордоном, підвищення рівня володіння іноземними мовами та складання відповідного сертифікаційного екзамену; г) матеріальне становище – відсутність належної заробітної плати у науково-педагогічних і наукових працівників та нерідко складні побутові умови, які не відповідають мотиваційним пріоритетам, розширюють коло стимулювання до порушень принципів академічної доброчесності.

Втілення державної освітньої політики та міжнародного досвіду дотримання принципів академічної доброчесності успішно здійснюється в Державному податковому університеті. Так, в наукову та освітню практику університету впроваджено механізми реалізації вказаних принципів, зокрема документи, які регламентують ціннісну та нормативно-правову складові академічної доброчесності. Серед них: «Положення про академічну

доброчесність», «Положення про комісію з питань етики та академічної доброчесності», «Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату», «Кодекс академічної доброчесності», «Положення про анкетування здобувачів вищої освіти», «Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти»; «Антикорупційна програма університету»; «Порядок визнання результатів навчання у неформальній освіті». Оприлюднення названих документів подається на офіційному сайті Державного податкового університету у розділі «Навчання» (підрозділ «Відділ забезпечення якості вищої освіти»; вкладка «Нормативне забезпечення»).

Варто наголосити, що для контролю за якістю освіти, оцінювання рівня академічної доброчесності членів академічної спільноти в університеті функціонує відділ забезпечення якості освіти, на базі якого сформовано комісію з питань етики та академічної доброчесності. У функціональні обов'язки даного відділу включено перевірку на унікальність текстів бакалаврських і магістерських робіт здобувачів вищої освіти, наукових досліджень професорсько-викладацького складу та наукових працівників, методичного забезпечення освітнього процесу вищої школи, а також виявлення порушень принципів і норм академічної доброчесності та неправомірних дій в науково-освітній сфері університету (сайт Державного податкового університету).

Підсумовуючи викладене зазначимо, що проаналізовані нормативно-правові документи щодо академічної доброчесності дозволили наголосити на значенні організаційної діяльності університетів для підвищення якості вищої освіти, достовірності результатів наукових досліджень, престижу репутації сучасної науки в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету/ Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої

політики; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К. :Видавництво «Таксон», 2016. – 234 с.

2. Дегтярьова І. Вплив академічної доброчесності на інституційну практику української вищої школи // Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – К. : Видавництво «Таксон», 2016. – 234 с. – С.197-212.

3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> .

4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

5. Офіційний сайт Державного податкового університету. – Режим доступу: <https://www.nusta.edu.ua>.

6. Фундаментальные ценности академической доброчесности. – Режим доступу: https://www.academicintegrity.org/wpcontent/uploads/2019/04/Fundamental_Values_version_in_Russian.pdf.

УДК 69. 003:33903:658.157

Дикий Олександр Віталійович

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Приходько Дмитро Олександрович

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Мамедлі Хабіль

здобувач вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ КЕРОВАНOSTІ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ.

Динамічність бізнес-середовища функціонування підприємств і нестабільність сучасних ринкових відносин, складність внутрішніх бізнес-процесів та обмеженість альтернативного прогнозування розвитку в умовах невизначеності зумовлюють актуальність превентивного антикризового управління діяльністю будівельних підприємств як однієї з основоположних компонент теорії і практики ефективного менеджменту.

Будівельна галузь – це той напрямок, який у національній економіці багатьох країн є ключовим. Загальний внесок галузі в формуванні ВВП у низці країн, що інтенсивно розвиваються, становить істотний відсоток: наприклад, в Бразилії - 12,2%, тоді як в Україні цей показник коливається лише на рівні 2,5% - 3,5%. Це, з одного боку, говорить, що є значні перспективи для зростання, а з іншого боку – про наявні серйозні проблеми в діяльності підприємств будівельної галузі. Необхідність удосконалення теорії антикризового управління, орієнтованої на сучасний етап розвитку

національної економіки, підтверджується і даними офіційної статистики, що відбивають тенденцію високої питомої ваги (у цілому по країні та будівельній галузі) збиткових підприємств (організацій), що протягом останніх п'яти років перебуває в діапазоні 30-40%. Виходячи з цього, виникає об'єктивна потреба у розробці теоретичних основ та у практичному впровадженні механізму антикризового управління підприємствами підрядного будівництва, що забезпечує узгодженість стабілізаційних заходів на всіх стадіях життєвого циклу підприємства за ресурсами, часом, ризиками; враховує специфіку та циклічність розвитку вітчизняного житлового будівництва, мультиплікативні та дифузійні процеси в межах ланцюга “локальна криза на підприємстві – галузева криза – глобальна фінансово-економічна криза”; дозволяє не тільки адекватно реагувати на наявні кризові явища, але й прогнозувати потенційні фактори ризику. [1], [2]

Питання антикризового управління підприємствами досліджували вітчизняні та російські вчені: А.М. Поддєрьогін, К.С. Салига, Р.А. Сорока, Л.О. Лігоненко, О.І. Пушкар, О.О. Терещенко, Е.А. Уткін, З.Є. Шершньова та ін. Теоретичні та методологічні аспекти антикризового управління відображено у працях таких зарубіжних вчених, як Р. Акофф, Д. Нортон .

Проте, недостатньо вирішеними залишаються питання формування ефективних механізмів проактивного антикризового управління, які враховували б етапи життєвого циклу та галузеву специфіку функціонування будівельних підприємств; вимоги реалізації інвестиційно-будівельних проектів в умовах дії кризових явищ.

Список використаних джерел

1. Рижаківа Г. М. Дослідження траєкторії модифікації змісту дефініції «конкурентоспроможність підприємства» щодо успішного застосування до підприємств стейкхолдерів проекту. [Текст] / Г.М. Рижаківа, Я.Ф. Локтіонова, С.П. Стеценко, та ін. // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип.

33. Ч.2 – К.: КНУБА, 2015. – С. 34-41.
<http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/16/201533.pdf>
2. Івахненко І. С. Підвищення ефективності діяльності інститутів спільного інвестування в Україні// Причорноморські економічні студії. – 2017. – Випуск 23. – С. 178-185. http://bses.in.ua/journals/2017/23_2017/36.pdf
3. Dmytro Ryzhakov, Oksana Malykhina, Vadym Pokolenko, Chupryna Yurii. The identification of alternatives and changes in scenarios for the development to regional build clusters //DmytroRyzhakov, OksanaMalykhina, VadymPokolenko, Chupryna Yurii // International Journal of Engineering &Technology, Vol 7, No 4.8 (2018): Special Issue 8

Жалдак Руслан Юрійович

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

**СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ-СТЕЙКХОЛДЕРАМИ БУДІВЕЛЬНО-
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ
БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ**

У традиційній (неокласичній) теорії передбачається, що основна мета діяльності підприємства полягає в максимізації прибутку. Вищезазначена мета в першу чергу стосується очікувань власників і дуже часто приймає форму максимізації прибутку до оподаткування по відношенню до капіталу, або максимізація прибутку на капітал. Власники зацікавлені у високому рівні прибутковості капіталу.

Однак, слід зазначити недоліки цього підходу, до яких особливо можна віднести вимірювання очікуваних результатів на основі запланованого прибутку, що визначається бухгалтерським методом. Зазвичай приймається

умова, що майбутній стан є функцією переоцінки поточних і минулих станів очікуваної норми прибутку на капітал. Такі розрахунки не враховують фактор ризику, якщо не взяти до уваги зміни, що відбуваються в підприємстві. Крім того, при такій оцінці не враховується проблеми бухгалтерського обліку при визначенні чистого прибутку (чистий прибуток визначається на підставі розрахунків доходів і витрат, і не відображає фактичних грошових потоків).

Відповідно до управлінських теорій, передбачається, що основною метою діяльності підприємства в ринковій економіці є збільшення доходів для власників, що часто прирівнюється до максимізації вартості підприємства збільшеної на дивіденди.

В основі такого розуміння мети діяльності, так само як і у випадку неокласичної теорії, лежить рівень приросту капіталу, тільки по іншому підрахований. Власники, вкладаючи капітал, віддають у використання підприємству частку своїх поточних ресурсів, з метою їх примноження.

Таким чином, ця мета враховує ризики та зміни в часі очікуваних доходів. Крім того, така мета діяльності виділяє лише власників підприємства, не враховуючи (так само як і у випадку традиційного підходу), інших зацікавлених в ефективному функціонуванні організації сторін.

Мета діяльності, виражена як максимізація багатства його власники перебуває в конфлікті з так званою концепцією соціальної відповідальності підприємства CSR (анг. Corporate social responsibility).

Класичне розуміння цього поняття приписується Е. Карнегі, який в "Євангеліє багатства" (анг. The Gospel of Wealth) за презентував думку про те, що підприємство повинно поділити зароблений прибуток для загального блага [1]. Представлена А. Карнегі концепція соціальної відповідальності підприємства була піддана науковій дискусії в пресі та літературі в 80-х роках ХХ ст. в протистоянні з концепцією М. Фрідмана, який дотримувався думки, що єдиним обов'язком підприємства повинна бути відповідальність і турбота за інтереси і багатство його власників [2].

У відповідь на аргументи М. Фрідмана двоє інших американських вчених Р. Фрімен і В. Еван представили своє бачення мети діяльності комерційної організації, на основі концепції зацікавлених сторін (з англ. Stakeholders) [3], залишаючись при цьому в дусі концепції соціальної відповідальності підприємства.

В поведінковій теорії робиться припущення, щодо забезпечення реалізації очікувань всіх зацікавлених сторін підприємства. Відповідно до поведінкової теорії, надання важливої ролі зацікавленим сторонам призводить до таких наслідків, які можуть вплинути на позитивне сприйняття підприємства навколишнім оточенням, що в свою чергу підвищить його конкурентоспроможність і призведе до фінансових успіхів. Спірним питанням залишається можливість одночасного без конфліктного задоволення потреб всіх зацікавлених сторін підприємства, що здається майже неможливим. Задоволення інтересів однієї групи буде відбуватись за рахунок іншої, що не впливає позитивно на досягнення поставленої мети. Насправді це означає, що реалізуються цілі, які є взаємовиключаючими.

Тому необхідно вибрати мету однієї з зацікавлених сторін в якості основної. Вибір очевидний. Цією метою повинні бути інтереси власників, які реалізуються за рахунок максимізації цінності, тому що підприємство, реалізуючи інтереси власників, також задовольняє потреби інших зацікавлених сторін.

Безсумнівно, підприємство є соціально-економічним суб'єктом, яке має на меті досягнення прибутковості, характеризується довговічністю та організаційним елементом, що забезпечують стійку та тривалу економічну діяльність. Воно має певний потенціал, який використовує для свого розвитку. При правильному використанні потенціалу та впровадженні відповідної стратегії підприємство повинно отримати конкурентну перевагу.

Конкурентна стратегія підприємства може реалізовуватись в двох напрямках:

– цінова стратегія - комплекс заходів, спрямованих на підтримку рівня цін

нижче ніж, досягнутого компаніями, що конкурують за частки ринку і обсяги продажів, або утриманні витрат на одиницю продукції нижче, ніж у конкурентів, при збереженні стандартів якості;

- нецінові стратегії - характеризується зростаючою роллю політики просування продуктів та PR, тобто інструментів, що дозволяють виділити підприємство, його пропозиції або продукти на фоні конкурентів.

Вибір цінової стратегії протягом декількох років піддається різкій критиці з боку теоретиків і практиків маркетингу, як найбільш руйнівний шлях для досягнення успіху на ринку, як конкуруючими організаціями, так і потенційними покупцями.

Натомість вибір нецінових стратегій розглядається в якості основи для досягнення конкурентної переваги, за рахунок використання певної комбінації можливостей і ресурсів, обмежуючи межі ринків, на яких підприємство може ефективно конкурувати, а також пропозиції продукції, за допомогою якої може виконати це завдання [4].

Успіх підприємства вбачається в правильному використанні власних (або таких, що можна набути) ресурсів на відповідному ринку, тобто на такому ринку, де є усвідомлена потреба, яка може бути задоволена за рахунок продукції виготовленої з наявних ресурсів. Така пропозиція буде в змозі витримати конкуренцію.

Стратегічна конкурентна позиція підприємства може бути досягнута за рахунок:

- збереження існуючого положення на ринку;
- контролю якості при виробництві продукції;
- підтриманні зростання (збільшення розміру, обсягу, економія від масштабу);
- підвищення рентабельності (як в коротко – так і в довгостроковій перспективі);
- зниження витрат виробництва продукції;
- підтримання високого рівня своєчасності виготовлення замовлень;
- впровадження стратегії сталого розвитку;
- впровадження стійкого конкурентного суперництва [5].

Конкурентна стратегія підприємств повинна бути спрямована на сталий розвиток, визначення якого включає в себе всі способи конкурентної боротьби, від поліпшення якості продукції або послуги, через турботу про навколишнє середовище, і аж до отримання звання підприємства діючого етично.

Основними труднощами при реалізації нової концепції є переконати власників та керівництво підприємства провадити дії, засновані на сталому розвитку, що являють собою компроміс між операційною діяльністю, пов'язаною зі зменшенням шкідливого впливу на навколишнє середовище та основними цілями підприємства, якими досить часто є фінансові вигоди.

Список використаних джерел

5. Carroll A.B., Buchholtz A.K. (2000), *Business and society: ethics and stakeholder management*, South-Western College Publishing, USA.
6. Ferrell O.C., Fraedrich J., Ferrell L. (2002), *Business ethics: ethical decision making and cases*, Houghton Mifflin Company, Boston-New York.
7. Freeman R. (1984), *Strategic management: a stakeholder approach*, Ballinger, Boston, [za:] Key S. (1999), *Toward a new theory of the firm: a critique of stakeholder theory*, „Management Decisions”, vol. 37, no. 4.
8. Stetsenko, S., Hryhorovskyi, P. Ye. & Ryzhakova, G. M. *Multiple criteria models for proving investment and construction project efficiency*. Organizational and technological model engineering in the construction industry: collective monograph – Lviv-Toruń Liha-Pres. SENSE.
9. Honcharenko, T., Ryzhakova, G., Borodavka, Y. Method for representing spatial information of topological relations based on a multidimensional data model *ARPJ Journal of Engineering and Applied Science* *this link is disabled*, 2021, 16(7), стр. 802–809

Зарецкая Ольга Александровна

кандидат филологических наук

ведущий научный сотрудник

лаборатории когнитивной психологии

Института психологии имени Г.С. Костюка НАПН Украины

НАРРАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ВЗРОСЛЫХ: О ВОЗМОЖНОСТЯХ РАЗВИТИЯ

Современный социально-психологический контекст жизни, с его кризисами, социально-политическим напряжением, нестабильностью и непредсказуемостью будущего, информационными перегрузками, угрозами экологического плана, ставит перед зрелой личностью новые задачи для успешной адаптации и в то же время, благодаря информационно-коммуникативной перестройке мира, предоставляет ей новые возможности для их реализации. Имеющиеся кризисные явления уменьшают психологическую стабильность человека, формируют у него осознаваемую или нет потребность в переосмыслении и конструировании своего опыта для выработки личностной стойкости и успешной адаптации к вызовам современности. Немаловажную роль в этом играет компетентностная «оснащённость» взрослого, достигнутая во время долгих лет получения образования.

При проведении планового экспериментального исследования лаборатории когнитивной психологии нашего института был обнаружен феномен недостаточной нарративной и рефлексивной компетентностей респондентов взрослого возраста. Экспериментальное исследование уровня сформированности интерпретационных процессов у респондентов всех возрастов и корреляции этого фактора с определенными конфигурациями ведущих метакогниций у них заключалось в проведении опроса по

определенным стандартизированным методикам, откорректированным для целей исследования. Идея и общая схема исследования были предложены Н. В. Чепелевой и С. Ю. Рудницкой [4; 5]. Для проведения экспериментального исследования нами (при активной опоре на разработки О. В. Зазимко для возрастной группы студентов [1]) была осуществлена адаптация общей теоретико-методологической и методической основы коллективного исследования к возрастной группе «взрослые»: определены соответствующие тесты и адаптированы предложенные стандартизированные тестовые методики. В качестве экспериментальных были подобраны тексты, небольшие по объему, интересные и многоплановые по содержанию и с некоторой дозой полемичности, которые должны были обеспечить активную позицию взрослых респондентов к задачам по этим текстам [3].

Возрастной группой нашей части исследования были взрослые – от 18 лет (работающая молодежь) и до пожилых людей позднего возраста, имевших желание и возможность выполнить экспериментальные задания. Эксперимент проводился онлайн и предусматривал заполнение респондентом нескольких опросников, а также выполнение заданий по экспериментальным текстам. Применение специально разработанных для целей исследования процедур обработки полученного экспериментального материала позволило смоделировать интерпретационный профиль каждого ответчика.

Вслед за Н. В. Чепелевой, С. Ю. Рудницкой и К. В. Гуцолом [4; 5], различаем 3 уровня сформированности у респондентов интерпретационных процессов: досмысловой – уровень интерпретации в соответствии со "значениями" знаков текста; смысловой – уровень смыслов и содержания текста; метасмысловый – уровень рефлексии интенций автора, а также подключение респондентом своего опыта, включение смыслов и смысла текста в свой дискурс – то есть конструирование своего опыта под влиянием текста.

Проведение опроса среди взрослых респондентов всех возрастов с самого начала выявило негативную реакцию многих из них на предъявленные задачи, из-за чего пришлось корректировать как схему, так и содержание отдельных блоков экспериментальной методики, для того чтобы сделать возможным само участие взрослого респондента во всех этапах опроса [2]. Апробация показала, что трудности, возникающие у взрослого респондента при выполнении задач исследования, нивелируют его мотивацию и заинтересованность. Значительное количество взрослых респондентов зрелого возраста, которые охотно соглашались на участие в эксперименте, при знакомстве с содержанием экспериментальных задач начинали активно искать отговорки, чтобы дальше не отвечать на вопросы интервью. Мотивировать их продолжить работу было достаточно тяжело или невозможно. Некоторые из них проявили склонность критиковать формулировку и содержание задач, активно привлекая при этом свой опыт и апеллируя к нему в категоричной форме. Содержание их критики свидетельствовало о глубоком осмыслении содержания задачи и внимания к лексическому оформлению (что позволило оценить уровень их интерпретации как близкий к метасмысловому), хотя наряду с этим они часто демонстрировали неготовность и нежелание выполнить даже те задачи, которые диагностичны для досмыслового уровня. На наш взгляд, это противоречие свидетельствует о недостаточной нарративной компетентности и тренированности.

При работе с опросниками многие вопросы вызывали затруднения из-за того, что взрослый человек не привык «заглядывать в себя»: ему надо было чуть ли не впервые посмотреть на себя с той стороны, как это предлагалось в вопросе, и ответ для него не был очевиден, как будто бы он себя как личность во всей полноте не знает. Рефлексивная нетренированность и даже некомпетентность тоже препятствовали готовности выполнять задачи исследования и были причиной негативного отношения к участию в эксперименте.

Анализ этих феноменов позволил выработать более приемлемый для взрослой аудитории вариант интерпретативных задач. Форма предъявления задач тоже претерпела некоторые изменения: для определенной части взрослых пожилого возраста работа с гугл-формами оказалась незнакомой и неприемлемой, что свидетельствовало о недостаточном уровне компьютерной осведомленности; в результате было выработано представление задач в виде текста-опросника в WORD или в форме диалога в чате.

Уже проведенная стадия эксперимента выявила низкий уровень развития многих составляющих нарративной и рефлексивной компетентностей взрослых респондентов (этот вывод коррелирует и с работами К. В. Гуцола [4]). Наряду с этим наши предыдущие исследования констатировали, что само обращение «внутреннего взора» взрослой личности на свои личностные качества ощущается ею как новая и важная фаза конструирования своего опыта: некоторые респонденты даже благодарили за наслаждение от нарративизации глубоко сокровенного, но очень для них важного. Это позволяет предположить, что существует и ощущаемая личностью неудовлетворенная потребность нарративизировать и обсуждать свои личностные наработки, особенно в более поздние возрасты, когда осознанная внутренняя работа со своим опытом становится насущной потребностью.

Можно сделать вывод о желаемом целенаправленном развитии нарративной компетентности у представителей всех без исключения специальностей при получении ими базового образования, для того чтобы представители далеких от текстовой деятельности профессий имели такое орудие, которое понадобится им, когда автор в личности перестанет быть молчаливым, ему будет что сказать, и нужны будут только средства для этого. Можно предположить, что человек, наученный это делать [2], будет более готов к успешной самореализации. Именно в этом, на наш взгляд, актуальность проведенной работы и настоятельная потребность в ее

продолжении уже на уровне разработки тренингов нарративной и рефлексивной компетентностей. Одним из действенных орудий для использования в таких тренингах мы видим разработанные нами ранее методики глубинного online-интервьюирования, которые моделируют в экспериментальных условиях влияние специально организованного диалога на процесс конструирования опыта взрослой личностью.

Список использованных источников

1. Зазимко О. В. Психологічні характеристики студентів у набутті досвіду дистанційного навчання. *Актуальні проблеми психології* : Зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 2. *Психологічна герменевтика*. Київ, 2021. Вип. 13. *Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*. С. 74–88.
2. Зарецька О. О. Зауваження щодо нарративної і рефлексивної компетентностей дорослих різного віку (за матеріалами експериментального дослідження) : Тези ІХ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми» (25 вересня – 25 жовтня 2021 року, Київ). Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. URL: https://newlearning.org.ua/sites/default/files/tezy/2021/Zaretska_Olga_2021.pdf (дата звернення 30.10.2021 р.).
3. Зарецька О. О. Методичні питання визначення рівнів сформованості інтерпретаційних процесів особистості : *Актуальні проблеми психології* : Зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 2. *Психологічна герменевтика*. Київ, 2021. Вип. 13. *Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*. С. 89–103.
4. Рудницька С. Ю., Гуцол К. В. Наративна компетентність як визначальна складова комунікативної компетентності особистості. *Психологічні проблеми особистості на сучасному етапі розвитку суспільства* : Збірник

матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 квітня 2021 р., м. Ніжин) / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2021. С. 10–16. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/11_conf_zbirn_psycho.pdf#page=11 (дата звернення : 05.06. 2021).

5. Чепелева Н. В., Рудницька С. Ю., Гуцол К. В. Діагностичний інструментарій визначення наративної компетентності особистості. *Технології розвитку інтелекту*. Т. 5. № 1 (29). 2021. URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/546 (дата звернення : 06.06.2021).

УДК 159.922.7-053

Заушнікова Марина Юрійівна,

кандидат психологічних наук, старший викладач,

кафедри психології та соціології

Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ ЯК МЕТОДУ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ

Казки люблять усі. Казка – чарівне явище в житті людини. У переносному змісті, метафорі легше побачити і легше прийняти власну проблему. Для казкового персонажа легше придумати вихід із складної ситуації, бо у психотерапевтичній казці все дозволено, вони мають позитивне завершення сюжету. Казки викликають інтенсивну емоційну реакцію. Казкові образи звертаються одночасно до свідомості та до підсвідомості. Казка дозволяє вийти за межі звичайного життя, дозволяє в доступній формі опанувати світом почуттів і переживань.

У казці можна знайти повний перелік людських проблем і образні способи їх розв'язання. Слухаючи казки в дитинстві, людина доповнює у підсвідомості багаж життєвих ситуацій. Цей багаж за необхідності може бути активізований [4]. Казка поєднує дорослого й дитину, розвиває уяву дитини, дорослого повертає у дитинство. Мова казки зближує, вона інформативніша (насичена почуттями), ніж звичайна мова.

На Сході здатність казки позитивно впливати на психічний стан людини була помічена лікарями й використовувалась свідомо. Один із найвідоміших прикладів такого лікування – історія Шахерізади із серії арабських казок «Тисяча і одна ніч» [5]. Цілющі властивості казки було покладено в основу цілого напрямку сучасної психотерапії, названого казкотерапією. Серед найбільш розповсюджених визначень в наш час використовуються наступні:

Казкотерапія – це один з найбільш м'яких способів психотерапії та психокорекції. Під впливом казок формуються життєві сценарії і так само за допомогою казки ми здатні змінити їх [4]. Казкотерапія – спосіб передачі знань про духовне виховання і соціальну реалізацію людини [3]. Даний метод використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з оточуючим світом [4].

Казка – багатогранний матеріал, її широко використовують в психотерапевтичній та психокорекційній роботі з дітьми та дорослими. Казка схожа на гру, за її допомогою дитина вчиться жити в цьому світі, дорослий вирішує проблеми.

До розробки та застосування казок у своїй діяльності зверталися відомі зарубіжні та вітчизняні психологи: О. Бреусенко-Кузнецов, Е. Берн, Н. Воскресенська, Т. Зінкевич-Евстигнєєва, Г. Нижник, М.Осоріна, Д. Соколов, Л. Терлецька, Н. Цибуля та ін.

Застосування у психологічній корекції даного методу можливе з трьох річного віку. Зміст казки не вказує дитині як «жити правильно», водночас,

кожен казковий сюжет має повчальний характер та м'яко і ненав'язливо пропонує схеми поведінки. Тобто, гарна казка діє значно ефективніше, ніж нотації, вона несе позитивний заряд емоцій [5].

Коли дитина починає усвідомлювати себе та вивчати оточуючий світ, у неї виникає багато питань до дорослих. Деякі дитячі запитання заводять дорослих у глухий кут. Дуже не просто пояснити дитині, чому все відбувається так, і «що таке добро, а що таке погано». Спостерігаючи за долями персонажів казок, переживаючи казкові ситуації, сприймаючи мову казкових образів, дитина формує свою картину світу, і в залежності від неї дитина буде сприймати різні ситуації і діяти по-різному. Обов'язкове гарне закінчення казки дає дитині відчуття психологічної захищеності [2; 3; 4].

Можливості роботи з казкою: використання казки як метафори; малювання за мотивами казки; обговорення поведінки і мотивів дій персонажу; програвання епізодів казки.

У казкотерапії використовується 5 видів казок:

- Художні – народні казки, міфи, притчі, авторські історії.
- Дидактичні – у формі дидактичних казок подаються навчальні завдання.
- Медитативні служать для зняття психоемоційної напруги, створення кращих моделей взаємовідносин.
- Психотерапевтичні – казки, що розкривають глибинний зміст подій (авторські казки, біблійні притчі).
- Психокорекційні казки створюються для м'якого впливу на поведінку дитини. Під корекцією розуміється заміщення неефективного стилю поведінки на більш продуктивний, а також пояснення дитині змісту того, що відбувається.

Звертається увага на те, що майже будь-який текст казки несе у собі духовну, естетичну основу, яка впливає на свідомість дитини [5].

У кожній групі казок є своя вікова аудиторія: дітям 3-5 років найбільш підходять казки про тварин та казки про взаємодію людей з тваринами, бо в

цьому віці діти часто ототожнюють себе із тваринами, легко вживаючись у їх образ та копіюючи їх манеру поведінки [4]. Починаючи з п'яти років, дитина ототожнює себе з людьми: героями, казковими персонажами, феями, королевичами, солдатами тощо. У п'яти-шести річному віці діти надають перевагу чарівним казкам, у молодшому підлітковому – цікавляться казками-притчами та побутовими казками [1].

Позитивними аспектами застосування методу казкотерапії є те, що:

- казка допомагає пізнати оточуючий світ, вчить сприймати себе позитивно, самостійно вирішувати складні завдання, які виникають при взаємодії з зовнішнім світом;
- казка сприяє розвитку мовлення, образного та логічного мислення дитини;
- казка допомагає знімати емоційну напругу, тривогу, позбавляє страху, розслабляє дитину;
- казка надає вектор з емоційної безвиході;
- казка у непрямій формі (метафоричній) дитина отримує морально-етичні настанови, наслідуючи казкового героя (персонажа) може змінити власну поведінку;
- використання казки як притчі;
- казка допомагає розкрити, усвідомити наявність позитивних людських якостей та етичних норм, правил та цінностей (добро, зло, любов, віра, сміливість, щедрість тощо);
- казка допомагає налагодити емоційний контакт між дорослим та дитиною, за допомогою казок можна достатньо легко і швидко вирішити багато складних виховних моментів [4; 5].

При застосуванні даного методу у психокорекційній роботі з дітьми відмічено: позитивні зміни у їх настрої та самопочутті та у формуванні позитивного світосприйняття [3].

У методі казкотерапії виконується три функції: діагностична, психотерапевтична, прогностична. Процес використання казки на психокорекційному занятті зводиться до двох етапів. На першому етапі відбувається: розповідь казки психологом (психотерапевтом); обговорення казки з дітьми (з елементами творчого переказу чи продовження); спільний пошук виходу з ситуації, в яку потрапив герой; малюнок казкового героя (з уяви дитини) або інша робота з використанням природних чи неприродних матеріалів (сухоцвіти, фольга, пластилін, нитки тощо); елементи танцювально-рухової терапії; елементи театралізації казки. При цьому можуть використовуватися, як народні, так і авторські казки. На цьому етапі вибудовується психологічний портрет дитини.

На другому етапі відбувається: створення психологом (психотерапевтом) для кожної дитини казки (в ігровій формі дитина знаходить вихід зі складної ситуації); складання самими дітьми казок; зв'язок нового досвіду з реальністю; узагальнення набутого досвіду. При цьому, особлива увага приділяється вибору казок. Під час занять з казками можна використовувати традиційні (народні), авторські та спеціально складені казки, але орієнтуючись на вік дитини [1]. Народними казками зашкодити не можна – вони пройшли через багато поколінь й змінилися, адаптувалися відповідно до основних потреб та інтересів дітей. Деякі психологи віддають перевагу національним казкам – вони краще пристосовані під менталітет.

Якщо казка створюється спеціально для дитини, то більшості труднощів можна уникнути. Казки складаються із врахуванням проблем, характерних для певного віку, з якими працює психолог. Казки, що створюються для психологічної роботи, містять «якорі, зачіпки», що спеціально закладаються в зміст [1]. Смаки сучасних дітей щодо сюжетів казок змінилися. Казки створені за радянських часів переважно мали ідеологічне навантаження і діти отримували дуже мало правди про реальне життя. На сьогоднішній день дитина отримує багато зайвої інформації, вона

вже не дивиться на світ через рожеві окуляри, тому казка для неї – це певна віддушина й можливість знайти для себе нові варіанти поведінки в реальному житті.

Отже, одним із екологічних методів у психокорекційній роботі із дітьми є казкотерапія, яка враховує особливості кожної дитини та дозволяє розвивати пізнавальні процеси, позитивну комунікацію, зв'язне мовлення, адекватну самооцінку та емоційну стабільність. Використовуючи, позитивний вплив казки можна досягти гармонійного розвитку емоційно-вольової сфери дитини.

Список використаних джерел

1. Бреусенко-Кузнецов А. А. Совместное сочинение сказки: опыт группового сказкотерапевтического действования. *Психодрама и современная психотерапия*. 2005. № 1. С. 34–50.
2. Кабачок О.Л. Сказка в век компьютера. Москва : Либерея, 2001. 124 с.
3. Кудзилов Д. Б., Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии. Санкт-Петербург : Речь, 2003. 146 с.
4. Малкина-Пых И. Г. Возрастные кризисы детства. Санкт-Петербург : Речь, 2004. 540 с.
5. Соколов Д. Ю. Сказки и сказкотерапия. Москва : Эксмо-Пресс, 2001. 224 с.

УДК69. 003:33903:658.157

Івахненко Ірина Сергіївна

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Бутенко Євген Дмитрович.

здобувач вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНІ ІННОВАЦІЇ В АДМІНІСТРУВАННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: ІНТЕГРАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ТА СТРУКТУРНО-ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДІВ .

Теоретичне узагальнення та нові методичні підходи до вирішення актуальної науково-прикладної задачі щодо формування інвестиційного портфеля БДК на основі інкорпорації до складу цільових функціоналів вартісно-орієнтовного кваліметричного інструментарію оптимізаційних податкових регуляторів, що реалізується шляхом відкритого інвестиційного моніторингу на протязі всього життєвого циклу інвестиційного проекту і сприяє покращенню внутрішнього інвестиційного клімату в межах взаємовідносин стейкхолдерів проекту, та дозволяє будівельній девелоперській компанії (БДК) оперативно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на адаптацію до нестабільних умов зовнішнього середовища [1,2].

Існуючі портфельні теорії не дозволяють прямого їх застосування при формуванні інвестиційного портфеля БДК, оскільки інвестиційний портфель БДК зазвичай складається із реальних інвестиційних проектів, а отже має високу капіталомісткість, меншу ліквідність, більшу ризикованість, складність управління, ніж портфель фінансових інвестицій (наприклад,

цінних паперів), що обумовлюється специфікою відбору проектів до портфеля БДК.

Розвиток девелопмента як нового професійно-підприємницького виду діяльності відбувається в прямій залежності від розвитку ринку нерухомості. Зазначено, що функціонування девелопменту в Україні фактично поза правовим полем призвело до існування суттєвих проблем у здійсненні девелоперської діяльності. На сьогоднішній день девелоперська діяльність в Україні ще далека від західних стандартів, про що свідчать наступні особливості: непрозорий ринок землі, складна та довготривала процедура оформлення дозвільної документації; необдумані економічна стратегія інвесторів, недосконалість організаційної роботи девелоперів.

Список використаних джерел

1. Івахненко І. С. Підвищення ефективності діяльності інститутів спільного інвестування в Україні// Причорноморські економічні студії. – 2017. – Випуск 23. – С. 178-185. http://bses.in.ua/journals/2017/23_2017/36.pdf
2. Івахненко І. С. Проблеми впровадження інфляційного таргетування як ефективного монетарного режиму // Вісник Одеського національного університету. – 2017. – Том 22. Випуск 1(54). – С. 143-148. http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2017_22_1/33.pdf
3. Т.М. Іщенко, О.В. Дикий. Імплементация технологій та стандартів ризик-менеджменту в систему девелоперського управління будівельної організації // Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – с. 114-121. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>
4. Т.М. Іщенко, Т.В. Савчук. Модернізація змісту та методичних підходів до бюджетування девелоперських будівельних проектів: обліково-аналітичний аспект // Будівельне виробництво – 2017. – № 62/2. – С. 19-22. <https://ndibv.kiev.ua/ua/articles-archive>

Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

У нашій державі освітня реформа актуалізувала нові вимоги до професійної підготовки фахівців, пов'язані з необхідністю переосмислення цілей освіти в напрямку від парадигми засвоєння знань, умінь і навичок до створення психолого-педагогічних умов для професійного становлення студентів, які забезпечували б їх готовність до саморозвитку, особистісної та професійної самореалізації в мінливих умовах сьогодення. Викладач нині повинен врахувати в процесі навчально-професійної діяльності не тільки психологічні особливості студентів, рівень розвитку їх пізнавальних здібностей, інтересів, якостей, а й зміни системи освіти, пов'язані з карантинними обмеженнями.

Спробуємо висвітлити особливості соціально-психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців в умовах пандемії в сучасному закладі вищої освіти.

Тенденціями змін у сфері освіти за І. А.Зязюном є: світова тенденція зміни основної парадигми освіти; світова тенденція гуманізації освіти; світова тенденція інтеграції; тенденція повернення до традицій вітчизняної освіти й культури, в яких спостерігається потужна «методологія і методика», добре організована гуманітарна освіта на єдності вітчизняної і світової культур [1].

Наступною тенденцією в педагогічній освіті є перехід від традиційної до концептуальної педагогіки, при якій мислення майбутніх учителів відрізняється від раціонально-прагматичного тим, що спрямоване на

глибинне розуміння смислу закладених у них ідей, проникнення у сутність пропонованих принципів реалізації наукових задумок.

Ще одна тенденція: випереджувальний розвиток сучасної педагогічної освіти, орієнтований на нові умови інформаційного суспільства, зростаючий динамізм освітніх реформ з одночасним розширенням варіативності національних, міждержавних, міжвузівських підходів, рішень, позицій, моделей в руслі єдиних, проте не уніфікованих, суспільних перетворень вищої школи.

Наступна тенденція: широке впровадження методів інноваційного і розвиваючого навчання, орієнтованих на розвиток творчого потенціалу особистості, зокрема побудова та реалізація індивідуальних моделей навчання студентів на основі поступового розширення можливостей самостійного вибору дисциплін протягом періоду навчання, врахування індивідуальних особливостей студентів та потреб ринку праці [2].

Акредитація вищих навчальних закладів та покращення якості освіти на даний час все більше залежить від міжнародної діяльності університетів: модернізація навчальних програм з метою підвищення рівня підготовки фахівців та забезпечення мобільності; обмін викладачами та студентами; корегування змісту освіти, впровадження новітніх технологій навчання, використання сучасних методик оцінювання знань студентів, наприклад, тестових форм контролю; здійснення сертифікації для взаємного визнання дипломів.

Однак на сьогодні недостатньо досліджено саме таке середовище, яке у свою чергу має вибудовуватися навколо інтересів учня та виконувати функцію адаптації ЗВО до індивідуальних особливостей і суб'єктивних потреб студентів. Реалії часу заставляють враховувати в сучасному закладі вищої освіти особливості соціально-психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців саме в умовах пандемії.

Пандемія COVID-19 має істотні негативні соціально-психологічні наслідки. Заходи з протидії пандемії – масковий режим, соціальне

дистанціювання, особливості перебування учнів і вчителів у закладі освіти, необхідність самоізоляції інфікованих тощо – можуть негативно впливати на організацію освітнього процесу.

Тому, головною метою соціально-психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців в умовах пандемії є допомога суб'єкту (клієнту) повноцінно реалізувати себе у професійній (навчальній) сфері [3].

Соціально-психологічний супровід професійного становлення майбутніх фахівців в умовах пандемії має здійснюватися відповідно до умов карантину в конкретному закладі освіти. За умови дотримання карантинних заходів зменшується кількість групових занять, а деякі здійснюються онлайн. Індивідуальне консультування та інші індивідуальні форми роботи можуть відбуватися як онлайн, так і у безпосередній взаємодії.

Основними формами та технологіями роботи практичного психолога та соціального педагога з учасниками освітнього процесу під час пандемії можуть бути:

- консультування онлайн (з використанням програм Zoom, Skype, WhatsApp) з метою зниження можливих негативних ефектів (паніка, чутки, агресивні прояви);
- консультування за принципом «телефон довіри» через електронну пошту та оперативна допомога через соціальні мережі;
- діагностика через Інтернет з можливістю збору даних на єдиному ресурсі наприклад, тестування через Google-форми);
- психологічна просвіта та психопрофілактика шляхом створення цікавого відеоконтенту, пря-мих ефірів, вебінарів тощо;
- психологічна корекція з використанням та мобільних онлайн-тренажерів, онлайн-ігор (наприклад, для корекції та розвитку пізнаваль-них процесів);

- організація у дистанційній формі груп взає-мопідтримки для батьків, учнів, педагогів, підвищення стресостійкості в домашніх умовах, підвищення рівня комунікацій у сім'ї [4].

Список використаних праць

1. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти / І. А. Зязюн // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. - 2011. - Вип. 1.33. - С. 22-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2011_1.33

2. Калениченко Р.А., Льовкіна О.Г., Мустафаєв Г.Ю. Врахування сучасних тенденцій педагогічної освіти в соціально-психологічному супроводі професійного становлення майбутніх фахівців / Вісник НУОУ. Збірник наук. праць. – К.: НУОУ, 2019. – Вип. 1 (51). – С. 36–43.

3. 1. Сковира О.П., Калениченко Р.А., Берташ М.І. Соціально-психологічний супровід професійного становлення майбутніх фахівців в умовах пандемії. // Вісник Національного університету оборони України. – № 2 (60). – 2021. – С. 136-142. – Режим доступу: <http://visnyk.nuou.org.ua/issue/view/13768>.

4. 7. Панок В.Г., Марухіна І.В., Романовська Д.Д. Психологічний супровід освіти в умовах пандемії / Наукова доповідь на веб-конференції «Учені НАПН України — українським вчителям», 27 серпня 2020 р.. – К.: Вісник НАПН України, 2020, 2(2), 2020. – С. 1-7.

Кіщак Наталія Григорівна

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ- ДЕВЕЛОПЕРОМ ЗА ІМПЕРАТИВАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У 1983 році Генеральна Асамблея ООН створила Міжнародну комісію з навколишнього середовища, за результатами роботи якої була опублікована доповідь «Наше спільне майбутнє» («Our common future»), в якій і була представлена нова концепція сталого розвитку як альтернатива розвитку, що базується на необмеженому економічному зростанні [1].

Сталий розвиток (sustainable development) – це «розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління у такий спосіб, щоб не зашкодити здатності наступних поколінь задовольняти свої потреби».

Необхідно зауважити, що в іноземній (англомовній) літературі майже відсутня наукова полеміка стосовно правильності означення терміну «sustainable development».

Існують «універсальні» визначення сталого розвитку, в яких науковці намагаються об'єднати всі рівні досліджуваних систем. Так, Г. Дейлі [2] тлумачить термін сталий розвиток як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих держав нашої планети за науково обґрунтованими планами, коли у процесі неухильного інноваційно-інвестиційного економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується весь комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації бідності, експлуатації та дискримінації як кожної окремої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими і статевими ознаками.

Різномасштабність поглядів науковців щодо питання розвитку підприємства, можна представити у вигляді ключових підходів сутності розвитку підприємства [3] (рис.1).

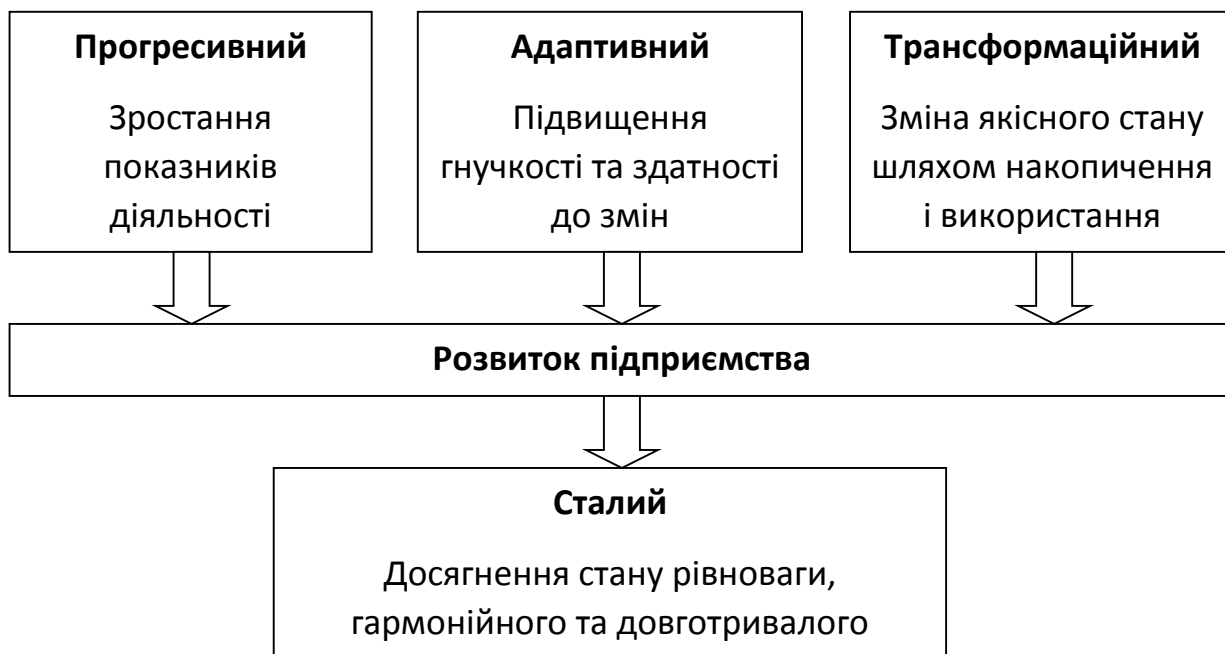

Рис.1. Основні етапи та зміни щодо визначення сутності розвитку підприємства.

Узагальнюючи наукові підходи щодо питання розвитку підприємства, слід сказати, що розвиток підприємства являє собою сукупність зміни його якісного стану (як системи), яка відбувається в результаті взаємодії функціональних елементів зовнішнього та внутрішнього походження на різних рівнях реалізації його потенціалу.

Його можна діагностувати і визначити шляхом спостереження позитивних змін у всіх ключових економічних показниках діяльності підприємства (зростання обороту, прибутку, зайнятості, ресурсів підприємства), а також важливих неекономічних показників (належні умови праці, добробут працівників, позитивна організаційна культура, добрі відносини з зовнішніми зацікавленими сторонами). Позитивні неекономічні

показники, очевидно, в подальшому впливають на поліпшення економічних показників. Розвиток передбачає спрямовану, впорядковану, незворотною та монотонну зміну.

Зміни, навіть незважаючи на намір керівництва, не завжди обов'язково будуть відбуватись в напрямку прогресу, зміни можуть призвести до регресу (стан підприємства погіршиться) і до збереження (тобто, не дивлячись на проведення різних заходів підприємство досі «стоїть на місці»).

Аналізуючи зміст та сутність наведених визначень основними вимогами сталого розвитку є:

- обмеження споживання не відновлюваних природних ресурсів;
- дедалі активніше використання поновлюваних ресурсів;
- зменшення викидів шкідливих речовин до рівня не нижче, ніж здатність природи їх поглинути;
- зниження навантаження на навколишнє середовище через відмову від використання субстанції, що практично не розкладаються, аж до цілковитої відмови від їх використання;
- уникнення не відновлювальних втрат в еко- та соціальних системах;
- зниження споживання енергії та матеріалів у промисловості;
- збереження різноманітності видів, а отже і, функціонування екологічних систем і харчових ланцюгів;
- формування способу життя і споживання, що здатні захистити навколишнє середовище;
- обмеження використання навколишнього середовища будівництвом, транспортом і промисловістю до екологічно прийняттого рівня;
- ефективне використання навколишнього простору.

Сталий розвиток вимагає розробки відповідного балансу між трьома типами капіталу: економічним, соціальним і природним.

Список використаних джерел

1. Our Common Future, Chairman's Foreword : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.
2. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку : [пер. з англ.] / Г. Дейлі. – К. : Інтелсфера, 2002. – 312 с.
3. Васюткіна Н. В. Теоретичні аспекти розуміння категорії «розвиток підприємства» / Н. В. Васюткіна // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 236–242.

*Клевець Любов Миколаївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціології
Університету державної фіскальної служби України*

ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Питання збереження психологічного здоров'я студентської молоді актуалізує інтерес і спрямовує увагу на вивчення визначеної категорії саме при навчанні у сучасному закладі вищої освіти (ЗВО).

Зараз адаптація визначається певним діапазоном кількісних змін організму, які у подальшому призводять до якісних змін функціонального пристосування організму на певний подразник. Інтегральним показником здоров'я людини є її адаптованість до ситуації. Такі вітчизняні вчені як Н. Дятленко, Л. Гармаш, Н. Коцур, Л. Клочек, Л. Косарева, Н. Любченко, О. Прудська, І. Шаповал та ін., висвітлювали це питання у своїх наукових роботах. *Адаптаційні реакції* організму оцінюються, насамперед, за функціональними показниками системи кровообігу. В роботах Н.М.Амосова, Г.Л.Апанасенко, І.А.Аршавського, які запропонували визначати “кількість

здоров'я” резервами організму - це знайшло підтвердження. Резервами організму є максимальна продуктивність органів і систем при збереженні якісної межі функцій у відповідь на дію стресу.

Студенти, які вступили навчатись у ЗВО, особливо перший курс, стикаються з проблемами недостатньої психологічної готовності до нових, складних для них умов навчання. Ситуація ускладнюється тим, що в умовах стрімко мінливого світу часто непродумано впроваджуються нові технології, які підсилюють число екстремальних подій, що безумовно відбивається на стані психічного здоров'я не адаптованої молодого людини. Проблеми адаптації студентів до нових умов, із підвищеними інтелектуальними навантаженнями і самостійністю в організації своєї життєдіяльності, а також недостатня соціальна зрілість можуть сприяти емоційній напрузі. Здоровий (емоційно) студент справляється з цими проблемами. Головним в організації своєї життєдіяльності на даному етапі є *«емоційне благополуччя»* студента. Воно – мезмежне, отже завжди є можливості для поліпшення своїх емоційних грамотних реакцій. Настає час адаптації, яка стає переломним моментом у житті і несе з собою руйнування, роками вироблених установок, звичок, навичок, ціннісних орієнтацій, втрату взаємин з однокласниками, тих стосунків, що формувалися та закріплювалися протягом декількох років шкільного навчання. Одною з властивостей і умов розвитку здорової людини - здатність до адаптації. Адаптація разом із саморегуляцією як універсальна властивість живих організмів підтримує сталість внутрішнього середовища. Вона збільшує потужність гомеостатичних систем та здійснює зв'язок із зовнішнім середовищем. Саме адаптивність і саморегуляція дозволяють утримувати більшість параметрів організму у фізіологічних межах, забезпечують стабільність систем.

Великий внесок у справі вивчення адаптації зробив канадський вчений Ганс Сельє (1936). Він показав, що у відповідь на дію подразників різної причини (*механічних, фізичних, хімічних, біологічних і психічних*) в організмі виникають стереотипні зміни. Комплекс цих змін отримав назву **загальний**

адаптаційний синдром. Проявом адаптації на рівні цілісного організму є покращення функціонування нервових і гуморальних регуляторних механізмів. Головною ознакою адаптованої системи є економічність функціонування всього організму, тобто - раціональне використання енергії свого організму. А важливим показником адаптаційної перебудови всього організму є підвищення його захисних властивостей і здатність швидко мобілізувати імунну систему у своєму віці молодого людини.

У нервовій системі підвищується *сила, лабільність і координація нервових процесів*, удосконалюється *взаємодія між органами*. Посилено діють гормони адаптації - глюкокортикоїди та катехоламіни. Організм переходить на новий рівень функціонування. Він починає працювати в більш економічному режимі за рахунок зменшення витрат енергії на неадекватні реакції.

Плата за адаптацію веде до серйозних порушень в стані здоров'я, а нерідко і до загибелі організму. Тому не слід думати, що будь-яке пристосування - це обов'язкове збереження здоров'я, іноді самі пристосувальні реакції можуть бути причиною порушення здоров'я людини. І тут треба розуміти взаємозв'язок між поняттям «*адаптація*» і «*психологічне здоров'я*» окремої людини.

Адаптивні можливості відображають рівень здоров'я (М.О. Агаджанян). Критерієм «*успішності*» адаптаційних процесів є зміни, спрямовані на збереження чи відновлення рівноваги між організмом і середовищем. Саме здатність організму мобілізувати свої власні ресурси - це необхідна умова для пристосування організму до дії екстремальних факторів. На думку Н.І. Соколової, адаптацію можна охарактеризувати трьома параметрами: *рівнем функціонування системи, ступенем напруження регуляторних механізмів та функціональним резервом*.

Поняття *адаптація* варто вважати центральним у проблемі здоров'я. Резерви адаптаційних можливостей в організмі завжди вище, ніж їхня реалізація. Проте, резерви адаптації, безумовно, можуть і повинні

розглядатися як найважливіший показник стану здоров'я. Але стадія *адаптації* має свої якісні і кількісні характеристики. Якщо резервні можливості організму і рівень пропонованих йому вимог рівнозначні або близькі, ніякої адаптації не потрібно. Організм обходиться своїми звичайними компенсаторно-приспосувальними реакціями, що дозволяють йому в цих умовах зберігати *гомеостаз* (рівноправне функціонування всіх органів і систем). Якщо вимоги подразника перевищують резервні можливості організму, то він для того, щоб підтримати гомеостаз починає формувати *приспосувальні реакції*, завдяки яким може забезпечити сталість внутрішнього середовища і свою високу життєдіяльність. Успішність адаптації залежить від ефективності приспосувальних реакцій, сили й інтенсивності впливу і, природно, від резервів здоров'я організму на момент початку процесу адаптації.

Оскільки людина живе та взаємодіє з іншими людьми, не можна ігнорувати і дії соціального *фактору*. Психологія з'ясовує вплив *зовнішнього і внутрішнього* соціального оточення на психіку окремої людини.

Зовнішнє оточення своєю поведінкою може впливати на людину як *позитивно* так і *негативно*. *Середовище* впливає на всі органи відчуттів, а інформацію про них, людина отримує із системи даних усіх органів. Середовище завжди вміщує більше інформації ніж людина свідомо може сприйняти її і зрозуміти. Воно тісно пов'язане з практичною діяльністю, будь яке середовище має як фізичні й хімічні особливості, так і психологічні й символічні значення. Воно діє як єдине ціле.

Внутрішнє (особистісне) середовище – максимально належить певній людині, максимально регульоване та контрольоване самою особистістю. З точки зору психології, особистий простір гарантує особистості право приймати рішення про те, яку інформацію вона передаватиме спілкуючись з оточенням, та за яких умов.

З'ясовано роль впливу колективу на формування та розвиток особистості. Встановлено, що характер розвитку особистості визначається

рівнем розвитку студентської групи, до якої належить і в яку інтегрована особистість. Рівень розвитку групи розглянуто як основний параметр міжособистісних стосунків осіб, що входять до цієї групи. Визначено моделі розвитку групи та його основні параметри: зміст та цінності спільної діяльності, активність особистості, зміст моральної спрямованості групи і організаційна єдність, групова згуртованість, організаційна структура.

Рівень негативної дії оточуючого середовища на людину значною мірою залежатиме від її *індивідуальної реакції* на фактори подразників цього середовища, що доказано у дослідженнях в галузі «психології сприймання». У процесі своєї діяльності людина використовує не тільки свої фізичні можливості, а й витрачає значні психологічні зусилля, такі як особливості *характеру, темпераменту, емоційно-вольової сфери, розумові здібності* тощо. Небезпечні фактори, зумовлені особливостями фізіології та психології людини, називаються *психофізіологічними*. У сучасному світі вони є чинниками цілісності чи розладу, стійкості чи дисгармонії, спокою чи тривоги, успіху чи невдач, фізичного та морального благополуччя. На сьогодні не існує жодного фактора психофізіологічних небезпек, що не впливав би на людину і, залежно від тривалості дії, їх відносять до *постійних* або *тимчасових*.

Основним фактором психологічного здоров'я людини є її «*емоційна рівновага*». Від «*емоційної рівноваги*» залежить якість життя людини, її особисте щастя, професійні успіхи, взаємини з зовнішнім та внутрішнім світом. Головну роль у нашому «*психічному здоров'ї*» виконують саме наші *емоції* які передбачають три основні компоненти нашої «*емоційної рівноваги*»:

- *суб'єктивне переживання;*
- *фізіологічну реакцію активації* – ініціюють зміни в організмі та готують його до певного виду діяльності (стій або тікай);
- *відкрите вираження обличчя та зміни пози* (невербальне спілкування).

Психіка та емоції взає'мповязані та взаємозалежні тому, що так діє фізіологія на подразник. Емоційний стан завжди впливає на психічні функції та є їхньою основою і тут доцільно говорити про психічне або емоційне здоров'я як синоніми.

Умовами збереження психологічного здоров'я є – *емоційне благополуччя людини.*

За К. Байєром і Л. Шейнбергом ознаками емоційного благополуччя є:

1. *Самооцінка. Позитивна оцінка і пошана до себе.*

Пошана – це невід'ємна частина самосвідомості. Емоційно здорова людина ставиться до себе добре. Аби навчитися поважати себе, варто виховати чуття власної гідності. Той, хто поважає себе – поважає і інших.

Самооцінка – це психологічно особистісне утворення свідомості людини, яке надає їй можливість оцінити свої фізичний та духовний стани, активність, власні можливості, свою *спрямованість*, суспільну значущість, свої відносини із зовнішнім світом, іншими людьми та соціальними групами до яких належить людина. Це та особистісна цінність, значущість, якої надає собі людина взагалі або окремим сторонам своєї особистості, своїй діяльності та поведінки у суспільстві. Ця цінність є обов'язковою умовою реалізації самоконтролю та самовдосконалення, а це і є важливі форми самокерованої поведінки.

2. *Психосоціальный розвиток, що відповідає віку.* Від того, наскільки успішно будуть подолані труднощі, залежить добробут людини.

3. *Ефективні способи задоволення потреб.* Кожна людина повина розуміти у чому саме вона має потребу. Нерозуміння або заперечення своїх потреб робить її нещасною.

4. *Уміння переживати невдачі.* У кожного із нас є таке бажання, що виявляється незадоволеним. Емоційно здорова людина завжди знайде спосіб впоратись з розчаруванням і це вміння розвивається в міру дорослішання (психологічного).

5. *Уміння пристосуватися.* Ми досягаємо високого рівня емоційного благополуччя тоді, коли дивимося у майбутнє зацікавлено й упевнено, без страху.

6. *Поміркована незалежність.* Емоційно помірковані студенти – незалежні. Вони можуть самостійно ухвалювати власні рішення, планувати своє життя і слідувати своїм власним планам.

7. *Самодостатність.* Емоційна рівновага включає упевненість людини в тому, що вона самостійно керує своїм життям.

8. *Уміння ефективно долати стрес.* Ті, хто живе надзвичайно насичено, навчилися ефективно боротися зі стресом. Хто не зміг опанувати такі навички, той може мати фізичні та психічні розлади.

9. *Турбота про інших.* Студенти, власні потреби яких не задоволені, не схильні виявляти велику заклопотаність правами і щастям інших. Егоїстичний студент, як правило, завжди нещасний.

10. *Стосунки з іншими людьми.* Якість наших взаємин з іншими це – важлива характеристика емоційного благополуччя. Емоційно здорові люди завжди спілкуються ефективно.

11. *Здатність працювати.* Здатність до ефективної роботи це – показник емоційного здоров'я. Людина з низькою самооцінкою позбавлена впевненості в тому, що вона може досягти високих результатів і впоратися з поставленими перед нею завданнями і дуже часто виконує свої обов'язки гірше за свої здібності.

Отож, психологічне здоров'я є однією з характеристик, яка, потребує постійної уваги для свого збереження при виживанні. В одних почуття небезпеки загострює увагу, прискорює перебіг розумових операцій, що сприяє активним і доцільним діям, у інших загроза викликає пасивно захисну поведінку, коли за невеликим періодом підвищеної збудливості настає досить тривалий період пригніченості і апатії (відчувається безвихідь та самотність), що заважає приймати адекватні цій ситуації рішення.

Список використаних джерел

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья: учеб. пособие. СПб.: Балтийская Педагогическая Академия, 1997. 148 с.
2. Бондарь С. О. Актуальні аспекти охорони здоров'я у навчальних закладах. Сімейна медицина. 2016. № 2 (64). С. 30–33.
3. Н.Є. Завацька, Л.М, Клевець Монографія «Соціально-психологічні чинники психосоматичних розладів у студентської молоді» с. 41.
4. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Косенко А. Ф., Кочергіна Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навч. посібник / за заг. ред. М. С. Корольчука. К.: Фірма «ІНКОС», 2002. 272 с.
5. Малейчук Г. И. Психическое и психологическое здоровье: сравнительный анализ понятий. Психология и школа. 2004. № 3. С. 24–34.

УДК 316.77

Корчова Галина Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури;

Скриник Мирослава Віталіївна,

старший викладач кафедри іноземних мов

Національної академії внутрішніх справ;

Скриник Ліна Миколаївна,

старший викладач кафедри іноземних мов

Національної академії внутрішніх справ;

МЕДІАОСВІТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

4 листопада виповнюється 75 років з дня створення Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. Так, ще у 1973 році

ЮНЕСКО було дано визначення медіаосвіти, як навчання теоретичним і практичним умінням для опанування сучасними засобами масової інформації, які розглядаються як частина специфічної і автономної області знань в педагогічній теорії і практиці [1].

Людство є активним споживачем інформації, що постійно збільшується. Щодня світ медіа створює навколо людей медійну реальність, під впливом якої формуються світогляд людини, її освіта, культура та життєві цінності. Отже, одне з найважливіших завдань вищої школи – інформатизація освітнього процесу, невід'ємною часткою якої є використання медіаосвітніх технологій у вищій школі.

Інформація, що надходить з різних джерел, безпосередньо впливає на процес формування конкурентоздатного фахівця. Однак доволі часто ніким неконтрольовані ресурси інформації: періодичні видання, радіо-програми, сайти мережі Інтернет пропонують дезінформацію з метою маніпуляції, зацікавлення та залучення більшої аудиторії. Тому має своє місце негативний вплив системи засобів масової інформації на розвиток та професійне становлення студентів. За таких умов досить тяжко змінити, переробити пресу та інші медіатехнології – тому потрібно «змінити», підготувати аудиторію.

Питання застосування медіаосвітніх технологій в освітньому процесі досліджували велика кількість зарубіжних та вітчизняних науковців. Використання матеріалів засобів масової інформації у закладах освіти перебувало в центрі наукових інтересів Саєнко Н., Усатої В., Чемерис І., Міллера Є., Янишина О. та ін. Федоров О. досліджував проблему естетичного виховання молоді засобами кіномистецтва, провів ґрунтовний аналіз теоретичних особливостей функціонування та практичного застосування медіаосвіти. Проблеми розвитку та функціонування медіапедагогіки, медіадидактики та медіавиховання вивчає Г. Онкович. Педагогічні умови застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів – Ю. Козаков [2].

Як частина освітнього процесу медіаосвіта містить величезний інформаційний, дидактичний та мотиваційний потенціал. У рекомендаціях ЮНЕСКО зазначається, що «медіаосвіта – частина основного права кожного громадянина будь-якої країни на волю самовираження й одержання інформації, що сприяє підтримці демократії. Визнаючи відмінності в підходах і розвитку медіаосвіти в різних країнах, рекомендується, щоб вона була введена скрізь, де можливо в межах національних навчальних планів, так само як в рамках додаткової, неформальної освіти та самоосвіти протягом усього життя людини».

Оксфордська енциклопедія визначає медіаосвіту як «вивчення медіа, яке відрізняється від вчення за допомогою медіа. Медіаосвіта (media education) зв'язана одночасно з пізнанням того, як створюються і поширюються медіа-тексти, так і з розвитком аналітичних здібностей для інтерпретації і оцінки їх змісту. Тоді як вивчення медіа (media studies) зазвичай зв'язується з практичною роботою із створення медіатекстів, медіаосвіта та медіа направлені на досягнення цілей медіаписьменності (media literacy)». Медіаграмотна людина володіє розвиненою здібністю до сприйняття, аналізу, оцінки і створення медіатекстів, до розуміння соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в сучасному світі, кодових і репрезентацій систем, медіа; життя такої людини в суспільстві і світі пов'язане з цивільною відповідальністю.

Згідно з «Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні» медіакультура – це «сукупність інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, елементів культури комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передачі інформації, а також культури її сприймання соціальними групами та соціумом у цілому. На особистісному рівні медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі» [3].

У свою чергу медіаграмотність – це рівень медіакультури, що допомагає студентам спілкуватися з медіа з критичної точки зору, з розумінням значущості медіа в їх житті. Медіаграмотний здобувач освіти має бути здатний критично і усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію по відношенню до популярної культури і чинити опір маніпуляціям. У більш специфічній термінології вчення медіаграмотності повинне надати студентам можливість: розвивати здібності, знання і стосунки, необхідні для аналізу способів, за допомогою яких медіа активно конструюють реальність; отримувати знання соціального, культурного, політичного і економічного значення цих конструкцій і поширюваних ними цінностей; розвивати рівень оцінки і естетичного сприйняття медіатекстів; декодувати медіатексти, щоб розпізнати і оцінити культурні цінності, практичну значущість, ідеї, що містяться в них; розпізнавати, аналізувати і застосовувати різноманітність технічного використання і створення медіатекстів; усвідомлювати, що ті, хто створюють (конструюють) медіатексти, роблять це, виходячи з безлічі мотивів (контроль, тиск і ін.) економічних, політичних, організаційних, технічних, соціальних і культурних; розуміти, що кожна людина залучена в селективний і аналітичний процес дослідження медіатекстів.

Термін «технологія» посідає важливе місце в методиці медіаосвіти, оскільки застосування будь-якої технології має великий вплив на результат освіти. Технології медіаосвіти сьогодні передбачають залучення до освітнього процесу як традиційних засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засоби новітніх інформаційних технологій – комп'ютер, Інтернет.

Медіаосвітні технології є унікальним засобом формування критичного мислення та розвитку творчих здібностей, засобом стимулювання бажання самоосвіти, самопідготовки, постійного прагнення до знань здобувачів освіти. Для цього педагоги використовують такі медіаосвітні засоби: дескриптивний (переказ медіатексту, перелік дійових осіб і подій);

особистісний (опис відносин, емоцій, спогадів, які викликає медіатекст); аналітичний (аналіз структури медіатексту, мовних особливостей, точок зору); класифікаційний (визначення місця твору в історичному контексті); пояснювальний (формування суджень про медіатвір в цілому чи про його частину); оцінний (висновок про його переваги на основі особистісних, моральних чи формальних критеріїв).

Отже, застосування медіаосвітніх технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні функції: інформатизація навчального процесу (доступ до різних джерел інформації); активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти; підвищення мотивації до навчання; інтерактивність навчання; моніторинг освітнього процесу; підвищення ефективності засвоєння здобувачами навчального матеріалу; спонукання до творчої діяльності – підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм; участь у відео-конференціях тощо.

Список використаних джерел

1. Media education. Paris: UNESCO, 1984. 93 p.
2. Козаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі підготовки майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Ю. М. Козаков. Луганськ, 2007. 22 с.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.telekritika.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>

*Корсун Сергій Іванович,
кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та педагогіки
ПВНЗ «Університет сучасних знань»*

*Корсун Ольга Олексіївна
практичний психолог,
ЗДО № 784*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розвиток та вдосконалення освітнього процесу вносить певні корективи та зміни до існуючої системи освіти. На даний час, невід'ємними складниками системи освіти є: дошкільна освіта; повна загальна середня освіта; позашкільна освіта; спеціалізована освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта [1].

Законодавчо визначено відповідні рівні освіти до яких відноситься: дошкільна освіта; початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; фахова передвища освіта; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти [1].

Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Діти старшого дошкільного віку обов'язково охоплюються дошкільною освітою

відповідно до стандарту дошкільної освіти. Відповідальність за здобуття дітьми дошкільної освіти несуть батьки [1].

Верховною Радою України ухвалено закон «Про дошкільну освіту». Цей закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти, яка забезпечує розвиток, виховання і навчання дитини, ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні [2].

Не зважаючи на те, що за законом відповідальність за здобуття дітьми дошкільної освіти покладається на їхніх батьків, а дітьми, позбавленими батьківського піклування, - на осіб, які їх замінюють, та на навчальні заклади, де вони утримуються, вагома роль у здобутті дошкільної освіти належить педагогічному колективу. Кожен вихователь, помічник вихователя та практичний психолог закладу дошкільної освіти відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб.

Водночас, заклади дошкільної освіти столиці відчувають нестачу дуже важливої складової освітнього процесу – педагогічних працівників та практичних психологів. Нами проаналізовано офіційні сайти управлінь освіти декількох районів міста Києва щодо вакансій вихователів та психологів закладів дошкільної освіти станом на серпень-вересень 2021 року. Результати аналізу показують, що в Управлінні освіти Дніпровського району м. Києва на кінець серпня 2021 року залишалися вакантними 54 посади вихователів закладів дошкільної освіти та 9 посад практичних психологів. У Управлінні освіти Оболонського району м. Києва на кінець вересня 2021 року вакантними були 36 посад вихователів та 5 посад практичних психологів. Управління освіти Подільського району м. Києва, у цей час, потребувало вихователів – 35, практичних психологів – 6.

За оперативною інформацією з регіонів, в Україні функціонує понад 15 тис. закладів дошкільної освіти різних типів і форм власності, які забезпечують здобуття дошкільної освіти більш ніж 1 млн. 200 тис. дітей відповідного віку. І як буде організовано освітній процес, безпосередньо залежить від Державного стандарту дошкільної освіти України [3].

Зрозуміло, що одномоментно вирішити ситуацію з заповненням вакантних посад педагогічними працівниками та психологами неможливо, адже вирішення цієї проблеми потребує системного та комплексного підходу. Необхідно звернути увагу на забезпечення належних умов праці та матеріальне забезпечення названої категорії працівників. Не секрет, що досвідчені та професійні педагоги та психологи є затребуваними кандидатами на робочі місця у приватних закладах дошкільної освіти, серед агенцій, що пропонують домашнє навчання та виховання дітей та, навіть, серед закордонних роботодавців.

Таким чином, проблема забезпечення закладів дошкільної освіти професійними та підготовленими фахівцями залишається досить болючою та потребує системного державного підходу та вирішення шляхом поєднання зусиль місцевих громад, органів самоврядування та урядових державних органів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru2#Stru>.
2. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
3. Нерянова С., Швачова О. Досягнення та перспективи дошкільної освіти. // Дошкільне виховання. – 2021. № 1. – С. 3–6.

УДК 378.018:005.6

Корчова Галина Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури;

Сушков Олег Олександрович,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки

Національної академії внутрішніх справ

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Важливе місце в системі дистанційного навчання належить самостійній роботі здобувачів. Тому організації самостійної роботи належить приділяти особливу увагу.

У сучасній літературі авторами пропонується базова модель організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в системі дистанційної освіти [1, 2, 4, 5, 8]. Модель складається з п'яти етапів, кожен з яких має свою специфіку організації та змісту діяльності. Перший етап є підготовчим, другий етап – пропедевтичний, третій – теоретичний, четвертий – навчально-практичний, п'ятий – звітно-практичний. На першому етапі здійснюється підготовка до самостійної роботи, розробляється координаційний план самостійної роботи студентів: бюджет вільного часу на самостійну роботу студентів, щотижневий графік самостійної роботи, тематичний план самостійної роботи, рекомендації щодо роботи з літературою, комп'ютером, аудіо- та відеоносіями.

На другому етапі робота спирається на навчальну програму з використанням навчального фільму, який вводить студентів у вивчення курсу та основних рекомендацій щодо роботи з курсом.

На третьому етапі використовуються підручники, додаткова література, оглядовий курс лекцій, дається методичний коментар до практичної діяльності з курсу.

На четвертому етапі використовуються хрестоматії, практикуми, збірники вправ, відбувається самоконтроль засвоєння знань.

На п'ятому етапі передбачено виконання письмових робіт: рефератів, контрольних, курсових робіт, здійснюється конспектування, анотування додаткової літератури. Отже, цю базову модель можна взяти за основу для розробки моделі організації самостійної роботи в контексті дистанційного навчання. Тому, для вирішення проблем дистанційного навчання, було створено змішану форму вивчення матеріалу.

Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу [3]. Можна виділити шість причин використання змішаного навчання [7]: високий педагогічний рівень; доступ до знань; соціальна взаємодія; персональна дія та мотивація; економічна ефективність; простота перегляду.

Висновки. Тенденції до зростання ролі самостійної роботи здобувачів, розмиття меж між різними формами організації навчання внаслідок широкого використання засобів ІКТ привели до появи змішаного навчання – педагогічно виваженого поєднання технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання, спрямованого на інтеграцію аудиторного та позааудиторного навчання. За такого означення змішане навчання реалізує системні принципи відкритої освіти: мобільності учасників навчального процесу, рівного доступу до освітніх систем, надання якісної освіти, формування структури та реалізації освітніх послуг. Важливим аспектом впровадження дистанційного навчання є створення єдиного інформаційно-освітнього простору для освітнього процесу підготовки здобувачів.

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технологія розробки дистанційного курсу. За ред. Бикова В.Ю. та Кухаренка В.М. Київ. Міленіум. 2008. 324 с.

2. Болюбаш Н. М. Використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці економістів [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). URL: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/em13/content/09bnmetv.htm>

3. Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Олійник Т.О., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г., Столяревська А.Л. Теорія та практика змішаного навчання: Монографія (2016) [Електронний ресурс]. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/23536/3/Kukharenko_Teoriia_ta_praktyka_2016.pdf

4. Рашевська Н. В. Програмні засоби мобільного навчання [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. № 1 (21). URL: http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevaska.pdf

5. Смирнова-Трибульская Е. Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения: монография / Е. Н. Смирнова- Трибульская. Министерство образования и науки Украины: Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. Херсон: Айлант. 2007. 704 с.

6. Patricia Mc Gee, Abby Reis. Blended Course Design: A Synthesis Of Best Practices. Journal of Asynchronous Learning Networks. 2012. Volume 16. Issue 4. p.7- 22.

7. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, And Future Directions [Online]. URL: http://oldwww.sd91.bc.ca/frenchj/My%20Pages/earticles/graham_intro.pdf

8. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навч. посіб. / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.

9. Педагогіка навч. посіб. / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. Київ: КНУБА, 2021. 164 с.

*Коханець Анна Сергіївна,
підприємець, власник маркетинг агентства,
фотограф і контент-Creator для брендів,
спеціаліст з підтримки ділової репутації в мережі Інтернет,
партнер, розробник і дизайнер першого українського конструктора сайтів*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ КОМПАНІЇ (ОРГАНІЗАЦІЇ, УСТАНОВИ) В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Підтримка ділової репутації в сучасних умовах необхідна не лише комерційним організаціям та потужним індустріальним компаніям. Її можливості набагато ширші: можна визначити як спосіб поширення або фільтрування інформації, яка використовується суспільством для досягнення багатьох цілей: в комерційних установах, наприклад, для реалізації товарів і послуг, залучення персоналу, в органах державної влади – для інформування суспільства, підвищення довіри до них. Як влучно підмітили Р. Калениченко, А. Коханець, О. Сковира, використання технологій підтримки ділової репутації має стати й одним з напрямів формування позитивного іміджу компаній, організацій, установ, навіть такого інституту держави, як Збройні Сили України (ЗСУ). Саме реклама армії дозволила б повернути увагу та інтерес до ЗСУ не тільки в Україні, а й на міжнародній арені (наприклад, реклама вітчизняних зразків озброєння).

У наш час ділова репутація юридичної особи, незалежно від форми власності та виду діяльності, є занадто цінним і важливим нематеріальним

активом, щоб поводитись з ним нерозважливо. Ділова репутація є важливим активом, який набувається роками й коштує дуже дорого. Вона допомагає прийняти рішення про можливість партнерства або співпраці. Вся інформація публікується у всесвітній мережі Інтернет, накопичується та знаходиться у відкритому доступі. Матеріал, опублікований у соціальних мережах, безпосередньо впливає на репутацію підприємства (організації, установи). І якщо позитивний образ напрацьовується роками, то, щоб все значно зіпсувати, вистачить одного твіта або поста. Тому нині саме від стану репутації компанії в мережі Інтернет значною мірою залежить кадрова безпека, фінансова й оперативна ефективність підприємств та установ [1].

Нині інформаційні ресурси, доступні користувачам Інтернет, безумовно безмежні. Кожний користувач може знайти для себе в мережі необхідну інформацію, запропоновану в будь-якій з технічно наявних форм – текстовому, аудіо, відео та інших форматах. Інформація може носити приватний, науковий, суспільний характер. Дослідження особливостей підтримки ділової репутації в мережі Інтернет показує, що управління репутацією компанії поступово зміщується і охоплює також онлайн середовище. Усе те, що споживач (як реальний, так і потенційний) читає в мережі про компанію, те, як будуються його відносини з компанією, усе, що він там спостерігає, однозначно впливає на процес прийняття ним рішення про покупку і про саме ставлення до компанії чи організації (формування брэнда, іміджу, репутації). Саме це й свідчить про необхідність підтримки репутаційного капіталу компанії і збільшення значення складової онлайн-репутації. При цьому вона має бути виділена як окремий структурний елемент, оскільки передбачає набір інструментів та методів, який суттєво відрізняється від тих, що використовуються в оффлайн-середовищі. Йдеться передусім про систему заходів, яка передбачає використання різноманітних методик та сервісів для створення й підтримання стійкого позитивного враження в цільовій аудиторії від компанії та її діяльності за допомогою мережі Інтернет і, як результат, підвищення лояльності контактних груп до

підприємства (організації). Але важливо усвідомлювати той факт, що зусилля компанії щодо власного позиціонування повинні відповідати образу, що складається в цільовій групі. Саме узгодженість дій з управління брендом, іміджем і репутацією допоможе компанії створити такий репутаційний капітал, який дозволить їй збільшити свою ринкову вартість.

Сьогодні всесвітню мережу починають активно застосовувати саме для створення й управління репутацією компанії (організації), оскільки:

- доступно – просування образу компанії в Інтернеті коштує значно дешевше;

- зручно – цілодобовий вплив на споживача за допомогою потрібних каналів;

- легко – наявність великої кількості агентств, які за прийнятну ціну зроблять усе самі;

- ефективно – оскільки Інтернету притаманна різноманітність засобів впливу й повсякчасно з'являються нові, дієвіші, інструменти, ніж у традиційному просуванні;

- швидко – моментальне поширення інформації про товар і компанію, легкість її поширення серед цільової аудиторії дозволяють отримати більше охоплення впливу за ті самі кошти, що й при традиційному просуванні [2].

Список використаних джерел

5. Р. Калениченко, А. Коханець, О. Сковири. Особливості підтримки ділової репутації в мережі Інтернет // Вісник НУОУ. Збірник наук. праць. – К.: НУОУ, 2021. – Вип. 2 (60). – С. 41–49. Стаття у фаховому виданні.

6. Міцура О.О., Хижняк М.О. Управління онлайн-репутацією: теоретичні засади та методичні підходи менеджменту [Електронний ресурс]

– Режим доступу:
file:///C:/Users/AsusE33/Desktop/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%201/mmi2012_4_121_129.pdf

*Кошельний Іван Аналійович, Веремєєва Тетяна Ігорівна,
аспіранти кафедри менеджменту в будівництві КНУБА*

ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Обов'язковою передумовою своєчасного та якісного введення в дію будівельних об'єктів є виважений відбір організацій-виконавців – будівельних підрядних підприємств (БПП). Це, в свою чергу, вимагає від інвестора та замовника проекту системної та достовірної оцінки конкурентоспроможності БПП. Однак, традиційні підходи та методики оцінки, що використовувались у процесі тендеру для оцінки конкурентоспроможності БПП не є задовільними щодо системності охоплення сучасних вимог будівельного ринку до організацій-виконавців.

Наукова полеміка, що триває у вітчизняній економічній науці щодо економічної категорії «конкурентоспроможність підприємства», практично не зачіпає підрядних організацій-учасників інвестиційно-будівельного ринку. Як засвідчив проведений аналіз публікацій щодо змісту даної категорії, особливостей її застосування до будівельних підприємств та інструментів достовірної оцінки стану конкурентоспроможності в умовах трансформації будівельного ринку, зокрема, праці таких вчених, як, І.В. Стародубровська, І.В. Суха, Р.М. Тихонов, Р.А. Фатхутдінов, М. Хаммер, Н.І. Чухрай, С.М. Шкарлет, та ін., у науковій літературі не надано однозначного трактування категорії «конкурентоспроможність» у застосуванні до будівельних підприємств – виконавців будівельних робіт, а відсутність останнього унеможливорює створення дієвого механізму ефективного формування та використання ресурсів будівельних організацій як специфічних операційних систем [3].

Перенесення сучасних тлумачень і напрацювань щодо цієї економічної категорії від індустріальних підприємств до будівельних підрядних організацій є штучним і недостовірним через принципову відмінність побудови і функціонування операційної системи будівельних організацій від операційних систем індустріальних підприємств. [1].

Отже, потреба адаптації інструментарію оцінки конкурентоспроможності до потреб будівельних підрядних підприємств як виконавців інвестиційних проектів, що реалізуються на засадах девелоперського управління, є актуальною.

Список використаних джерел:

1. Г.М. Рижакова, Ю.А. Чуприна. Формування будівельного кластеру у форматі державних інвестиційних цільових програм // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. – К.: КНУБА, 2019. – с. 19-24. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
2. І.С. Івахненко. Інноваційна екосистеми як драйвер економічного розвитку країни // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. – К.: КНУБА, 2019. – с. 137-145. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
3. Поколенко В.О. Functional-technical and economic priorities for determining strategy diversification of building enterprises. [Текст] / В.О. Поколенко // Conference program and proceedings international scientific-practical conference of young scientists. Build master class. Kyiv Ukraine 28.11-01.12.2017. Kyiv Ukraine. Povitroflotski av.31.C.319.

ОНТОДИДАКТИКА ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дослідники сучасної освіти акцентують увагу на кризу класичної її моделі в сучасну епоху, необхідності активного формування нових цілей і принципів освіти, розробки нових освітніх стратегій. Модернізація сучасної вищої освіти об'єктивно виявляє необхідність збагачення світоглядної, культурної сфери особистості, зміцнення її студентоцентрованої основи. Остання обставина тісно пов'язана з сучасною онтодидактикою, підґрунтям якої є технологія евристичного навчання. А. Хуторської [3] визначає евристичну освітню діяльність як продуктивну діяльність, що має метою участь студентів в проектуванні всіх елементів системи власної освіти – освітніх цілей, предметного змісту, індивідуальної траєкторії його освоєння, технологій навчання, рефлексивних дій, творчої самореалізації особистості в навчальній діяльності. Під онтодидактичним підходом А. Ляпунов [1] розумів необхідність осягнення не тільки усталених знань, а й новітніх досягнень науки, а також побудову освітнього процесу на проблемній основі, з урахуванням буття конкретної людини, її інтересів, генетичних можливостей, психофізичних здібностей, особистісних установок та цінностей. Саме онтодидактика містить орієнтири для пізнавальної та проектувальної діяльності, яка розгортається відповідно до індивідуальної зорієнтованості освітніх потреб здобувача вищої освіти, його дослідницьких установок щодо вирішення конкретної освітньої проблеми. Освітня проблема включає певне предметне поле дослідження, а саме: 1) технологію

продукування власних думок і дій, орієнтованих на результати (рефлексія «що») і способи їх досягнення (рефлексія «як»); 2) розробку принципів і способів опанування знаннями, що відображають характер навчальної діяльності («предметна рефлексія»), а також систему інтелектуальних дій щодо отримання знань («рефлексивна методологія»); 3) розробку системи управління знанням, яка пов'язана з перетворенням інформації в професійно-особистісні компетентності (рефлексивні процеси інтелектуального пошуку, аналізу, синтезу, вибірки, класифікації, що відображають специфіку процедур створення професійного знання); 4) ампліфікацію рефлексивно-діяльнісного досвіду особистості здобувача вищої освіти (його зростання, підтвердження, перетворення, розширення меж предметної ситуації з метою забезпечення досить широкого простору для пошуку необхідного рішення). На нашу думку, важливо, щоб простір ідей і рішень було ширше простору самої освітньої проблеми. У структурі вироблення рішення можна виділити три взаємопов'язаних стадії: розуміння завдання (орієнтація в ситуації, передпроектне дослідження, формування задуму рішення), проектування дій (висунення проекту рішення, конструювання відповідних дій) та стадію реалізації задуму. Підтвердженням цього є погляд на дидактичну проблематизацію сфери мислення особистості, яка сприяє процесам пошуку необхідної для суб'єкта освіти інформації:

- світоглядного пошуку – формування домінуючих цінностей;
- когнітивному пошуку – нового знання;
- персоніфікованого пошуку – орієнтації особистості в професійному просторі діяльності і в соціумі;
- техніко-технологічного пошуку – інструментальних засобів здійснення професійної діяльності;
- рефлексивного пошуку – узагальнення та систематизація досвіду освітньої та квазіпрофесійної діяльності [2].

Окрім того, новизна соціокультурних умов визначає проблему пошуку інноваційних рішень в системі вищої освіти, головним результатом яких буде

формування особистості здатної до постійного саморозвитку, яка володіє інтелектом, що є визначальним щодо оцінки наслідків прийнятих рішень в умовах їх багатоваріантності. У нашій концепції онтодидактика постає як галузь педагогічної науки, що обґрунтовує характер включення майбутнього фахівця (професіонала) в дослідницьку діяльність та проектування власної самоосвітньої діяльності (самовдосконалення). Окрім того, треба мати на увазі, що в системі управління навчально-пізнавальною діяльністю слід розрізнити два його типи – предметно-об’єктивний (зорієнтований на процес наукового пізнання) та професійно-комунікативний (зорієнтований на досягнення цілей навчання, учіння, розвитку професійного мислення). Другий тип управління навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти детермінується саме логікою онтодидактики – визначенням навчальних (квазіпрофесійних) завдань, виробленням проєкту (програми) навчальних дій, побудовою навчальних алгоритмів професійного мислення, діяльності та самоосвіти.

Таким чином, в онтодидактиці способи цільового, змістового, техніко-технологічного проектування та рефлексивно-ціннісної оцінки навчальної (самоосвітньої) діяльності повинні розглядатися як єдиний процес щодо опрацювання перцептивної інформації (формування перцептивного образу на основі безпосереднього сприйняття об’єктів вивчення у формі візуальних понять), когнітивної інформації (створення когнітивного образу на основі категоріального аналізу сприйнятої інформації); імагінативної інформації (створення образно-сміслових конструктів майбутньої професійної діяльності).

Список використаних джерел

1. Ляпунов А. А. Образование и наука. Проблемы онтодидактики. Новосибирск : НГУ, 1973. 356 с.

2. Поддяков А.Н. Преднамеренное создание трудностей и совладание с ними. *Психологические исследования*. 2008. № 1. URL : <http://www.psystudy.ru/index.php/num/2008n1-1/85-poddiakov1.html>.

3. Хуторской А.В. Эвристика в образовании : дидактический аспект. *Магистр*. 1996. № 6. С. 18–32.

УДК 159.938.363

Кривда Каріна Костянтинівна

здобувач наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю психологія

Київського національного торговельно-економічного університету

науковий керівник: Корольчук Валентина Миколаївна,

доктор психологічних наук, професор кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

Науменко Наталія Петрівна

здобувач наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю психологія

Київського національного торговельно-економічного університету

науковий керівник: Корольчук Микола Степанович,

доктор психологічних наук, професор кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток сучасного світу спонукає до перегляду деяких традиційних соціокультурних установок по відношенню до оцінки здоров'я, потреб, страждань та непрацездатності людини. Загалом здоров'я людини – це одне з багатогранних та складних понять у науці і знайти прямої відповіді на це питання складно. Уявлення про здоров'я формуються відповідно до соціальних, культурних, економічних

норм, етнічних та релігійних вимог, пандемій, обставин властивим даній епосі. Ситуація пандемії сьогодення суттєво змінила орієнтири можливостей та вимог до різних сфер життя людини та потребує осмислення низки проблем, які стосуються впливу негативних психічних станів як на особистість, так і на її професійну діяльність і здоров'я.

У дослідженнях вітчизняних та іноземних науковців звертається увага на те, що серед різноманітних сфер життєдіяльності людини, трудова має найсильніший вплив на здоров'я. На фоні підвищеної уваги до більш продуктивного використання трудових ресурсів та обліку затрат робочого часу, суттєво підвищилося значення показників стану здоров'я працівників, зайнятих у різноманітних сферах економіки. На фоні підвищеної уваги до більш продуктивного використання трудових ресурсів та обліку затрат робочого часу, суттєво підвищилося значення показників стану здоров'я працівників, зайнятих у різноманітних сферах економіки. При цьому, вимоги до професіоналізму, професійної готовності спеціаліста, динамічно змінюються та не обмежуються лише володінням спеціальними компетенціями у відповідності до стандартів професії, а у сукупності охоплюють різні структурні компоненти фахівця. Потрібно зазначити, що у професіях системи «людина-людина» ризик виникнення у здоров'ї негативних змін, значно підвищується. Актуальність питання призвела до необхідності введення до наукової практики таких концепцій та понять, як «професійне здоров'я», «психологічне забезпечення професійного здоров'я», «професійно необхідне здоров'я», які об'єднали у собі медичні та професійні аспекти оцінки стану здоров'я.

Мета дослідження полягає у тому, щоб здійснити аналіз наукових підходів і з'ясувати особливостей психологічного забезпечення професійного здоров'я фахівців в умовах пандемії.

Виклад основного матеріалу. Концепція професійного здоров'я має гуманістичний характер і спрямована на забезпечення безпеки та надійності професійної діяльності, підвищення її ефективності, а також забезпечення

професійного довголіття. У країнах з перехідною економікою, до яких належить і Україна, проблеми збереження здоров'я працюючого населення набули особливої гостроти. Велика кількість малих підприємств з невеликою чисельністю працюючих, у своїх ринкових відносинах притримуються примітивних принципів і соціальної короткозорості стосовно необхідності збереження здоров'я працівників.

Період пандемії можна назвати ще й «періодом дистанційності»: дистанційна праця, дистанційне спілкування. Живе спілкування не можна замінити, адже під час онлайн контактів зникають більшість психологічних тонкощів спілкування. Разом з тим, онлайн контакт займає останнім часом провідне місце серед форм міжособистісної взаємодії, він є адекватним сучасному етапу життя, виходячи із соціальних і природніх можливостей сьогодення. Результати спостережень останніх років дозволяють вважати, що до фахівців різних сфер професій пред'являють підвищені вимоги, як до фізичного, так і до психічного здоров'я професіонала. Тривала дія негативних зовнішніх і внутрішніх факторів на особистість може призвести до втрати творчого настрою, емоційного виснаження, погіршення міжособистісних відносин; до зниження функціональних можливостей, виникнення негативних психічних станів, що погіршує ефективність професійної діяльності, а також зумовлює розвиток преморбідного стану і патології (Г. Апанасенко [1], М. Корольчук [5, 6, 7], В. Крайнюк [2, 5, 6, 7, 10], Г. Ложкін і Повякель Н. [3], С. Миронець [4]). Тому, потреба у практиці психологічного забезпечення професійного здоров'я фахівців різних напрямків діяльності стрімко зростає.

У вітчизняних дослідженнях психологічне забезпечення професійного здоров'я розглядається як складова частина концепції психологічного забезпечення їх професійної діяльності, яка передбачає здійснення комплексу науково-практичних заходів. Метою заходів є не тільки і не стільки вивчення фахівця як суб'єкта трудової діяльності, скільки підвищення ефективності і безпеки його діяльності за рахунок використання психологічних знань,

методів дослідження і впливу. Розробка і здійснення заходів щодо зміцнення та збереження здоров'я є важливою та актуальною на всіх етапах професіогенезу особистості (Л. Березовська [5], Ю. Дроздова [10], Л. Карамушка [8], В. Корольчук [10], Г. Ложкін [3], С. Міронець [4], М. Ткалич [11]). Система психологічного забезпечення діяльності фахівця як правило спрямована на зміцнення його професійного здоров'я, благополуччя, на зменшення випадків виникнення професійних захворювань або деформації.

Нині вітчизняні науковці ретельно вивчають вплив пандемії на психіку особистості, на ефективність професійної діяльності фахівців у різних сферах освіти, виробництва і підприємництва. Діяльність психологів освітніх організацій у період карантину, психологічні технології розвитку підприємницької активності персоналу освітніх організацій досліджують Л. Карамушка і О. Креденцер [8]. Вплив емоційно-вольової сфери на особистість в умовах пандемії досліджує М. Ткалич [11]. Негативні психічні стани у рятувальників (В. Крайнюк [10], С. Миронець [4]). Загальні підходи щодо попередження негативних наслідків впливу пандемії та особливості психологічної допомоги представлено у виступах М. Корольчука і В. Корольчук на конференції «Психологічне здоров'я персоналу в організації в умовах пандемії Covid-19: новий досвід, проблеми, технології забезпечення» (Київ, 2021). На цьому ж форумі у доповіді М. Ткалич представлено дослідження щодо динаміки психоемоційних станів українців під час карантину.

Висновки. В умовах пандемії виникло багато соціально-психологічних, медико-біологічних, економічних і екологічних загроз для професійного здоров'я особистості. Такі загрози стосуються усіх сфер життєдіяльності особистості на мікро та макро рівнях. Особливості психологічного забезпечення професійного здоров'я фахівців в умовах пандемії полягають у тому, що негативні психічні стани і постморбідні синдроми, які виникають, потребують ретельного вивчення медиками і психологами та потребують запровадження нових заходів і засобів наукових підходів, їх подолання на

психологічному, медико-біологічному, соціальному, економічному і державному рівнях.

Список використаних джерел

1. Апанасенко Г. Л. Діагностика індивідуального здоров'я / Валеологія. - 2002. №3. -с. 27-31
2. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості: монографія / : – К.: Ніка-Центр, 2007. – 432 с.
3. Ложкін Г. В., Повякель Н. І. Практична психологія конфлікту : навч. посіб. - 2-ге вид.
4. Миронець С.М., Тімченко О.В. Негативні психічні стани рятувальників в умовах надзвичайної ситуації : Монографія / – К.: ТОВ "Видавництво "Консультант", 2008. - 232 с.
5. Професійне вигоряння працівників освіти : монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Л.І. Березовська. – Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 304 с.
6. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. / Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Косенко А.Ф., Кочергіна Т.І. – К. : ІНКОС, 2009. – 272 с.
7. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів: монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, А.І. Кулаженко та ін. ; за ред. М.С. Корольчука. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 276 с.
8. Психологічні технології підготовки освітнього персоналу до розвитку організаційної культури в умовах соціальної напруженості : монографія / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко [та ін.] ; за ред. Л. М. Карамушки. – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2018. – 240 с.
9. Психологія здоров'я : навч. посіб. / за ред. Г. С. Нікіфорова. – СПб. : Пітер, 2006. – 607 с.
10. Психологія професійного самовизначення особистості : П 86 монографія / М.С. Корольчук, Ю.В. Дроздова, В.М. Корольчук, В.І.

Осьодло, А.М. Сипливий ; за заг. Ред. М.С. Корольчука. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 280с.

11. Ткалич М. Г. Етапи та особливості особистісно-професійного розвитку в управлінській діяльності. *Проблеми сучасної психології*: зб. наук. праць ДВНЗ «Запорізький національний університет» та Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. № 2(10). С. 130–136.

Кушнір Ілля Ігорович

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ

Концепція сталого розвитку підкреслює одночасний і збалансований розвиток економічного, екологічного та соціального напрямків, таких як:

- стійке економічне зростання і стабільність цін, соціальна ринкова економіка з високим рівнем конкуренції (економічний акцент);
- підвищення добробуту і соціальний прогрес, а також повна зайнятість, заснована на якісній освіті (акцент соціально-економічний);
- гармонійні відносини між людиною та природою, а також поліпшення якості навколишнього середовища (екологічний акцент);
- задоволення основних потреб, необхідних для нормального фізичного і психічного розвитку людини, заснованих на принципах демократії, верховенства права і поваги до основних прав людини, включаючи свободу, рівність і культурне розмаїття (соціальний акцент).

Згідно ідеєю концепції сталого розвитку, необхідно збалансувати основні елементи системи, яка формує майбутнє людського суспільства на Землі, тобто економічний, природний і людський капітали таким чином, щоб жоден з них не домінував над іншим. Філософія сталого розвитку запропонувала новий підхід до багатьох галузей економіки, включаючи промислову політику, в рамках якої на перший план вийшли конкурентоспроможності та сталого розвитку галузі.

Варто також відзначити, що помилковим є трактування поняття сталого розвитку тільки з точки зору охорони навколишнього середовища і еко-розвитку (акцент тільки на екологічному аспекті). Отже, можна визначити сталий розвиток як соціально бажаний, економічно життєздатний та екологічно прийнятний розвиток людського суспільства.

Перейдемо безпосередньо до аналізу категорії «сталий розвиток підприємства. Дослідження питань прояву суті сталого розвитку підприємств виявило відсутність на сьогоднішній день єдиного загальноприйнятого підходу до визначення даної категорії. Вищезазначене дослідження варто розпочати з визначення категорії «сталість підприємства» (табл. 1).

Деякі науковці пропонують розглядати питання сталості підприємства шляхом аналізу складових, що по-різному впливають на економічну сталість підприємства:

- виробничо-технічна сталість – стабільність виробничого циклу підприємства, налагодженість його ресурсного забезпечення;
- комерційна сталість – визначається рівнем ділової активності, надійності
- економічних зв'язків, конкурентним потенціалом компанії, її долею на ринку збуту;

Автор	Визначення поняття «сталості підприємства»
О. В. Зеткіна	Сталість підприємства - це забезпечення його рентабельної виробничо-комерційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів і управління підприємством; стійкого фінансового стану за рахунок поліпшення структури активів; стабільного розвитку потужностей підприємства; соціального розвитку колективу при в умовах динамічного зовнішнього середовища, що розвивається [1].
О.Н. Зайцев	Сталість - це такий стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку при негативному впливі зовнішнього середовища [2].
Н.А. Кульбака	Сталість підприємства характеризується рівноважним збалансованим станом економічних ресурсів [3].
А. В. Севастьянов	Сталість підприємства є віддзеркаленням стабільного перевищення доходів над витратами: шляхом ефективного їх використання, що сприяє безперебійному процесу виробництва і реалізації продукції [4].
В. А. Медведєв	Сталість підприємства - це рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників [5].
Н. В. Алексеєнко,	Сталість є віддзеркаленням стабільного перевищення доходів над витратами, що забезпечує вільне маневрування наявними ресурсами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва і реалізації продукції [6].
А.І. Стрельников	Сталість функціонування організації розуміють як здатність зберігати свій фінансовий, виробничий, технологічний та інший стан після дії будь-якого фактору впливу [7].

Таблиця 1. Вибрані визначення поняття «сталості підприємства».

- організаційна сталість передбачає стабільність внутрішньої організаційної структури, налагодженість і оперативність зв'язків між різними відділами і службами підприємства, ефективність їх спільної роботи;
- інноваційна сталість характеризує здатність підприємства до впровадження нових технологій і методів організації виробництва, до випуску нових видів продукції, виконання нових видів робіт, надання нових видів послуг;
- соціальна сталість передбачає залучення колективу підприємства до суспільних процесів, сприяння зростанню добробуту та рівня соціальної забезпеченості своїх працівників;
- фінансова сталість характеризує такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство спроможне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес виробництва і реалізації продукції, витрати по розширенню і оновленню виробництва.

Досить вдало зрозуміти природу сталого розвитку підприємства, дає змогу аналіз формули сталого розвитку:

$$\frac{dF(L,K,N,I)}{dt} \geq 0, \quad (1)$$

де $F(L, K, N, I)$ – функція сталого розвитку;

L – трудові ресурси;

K – штучностворений (фізичний) капітал, засоби виробництва;

N – природні ресурси;

I – інституційний фактор.

Це співвідношення показує необхідність збереження і збільшення у часі деякого агрегатного виробничого потенціалу, який визначається, як правило, вважають більш вірним і логічним було б вживання одного з наступних

термінів: «самопідтримуючийся», «екорозвиток», «екологічний (економіко-екологічний)», «біосферосумісний» або «ноосферний».

Список використаних джерел

1. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия /О. В. Зеткина. – М.: Аудит; ЮНИТИ, 2003. – 134 с.
2. Зайцев О.Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий: автореф. ... канд. экон. наук. – Хабаровск: ГОУ ВПО «Тихоокеанский гос. ун-т», 2007.
3. Кульбака Н.А. Сущность и факторы экономической устойчивости предприятия. – Донецк: Донецкий националь- ный техн. ун-т, 2002.
4. Севастьянов А. В. Методы и механизмы управления интеграционными процессами в промышленности / А. В. Севастьянов. – М.: «Дело Лтд.», 2004. – 243 с.
5. Медведев В. А. Устойчивое развитие общества: модели, стратегия /В. А. Медведев. – М.: Акад., 2001. – 267 с.
6. Алексеенко Н. В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста региона / Н. В. Алексеенко // Економіка і організація управління. – № 3. – 2008. – С. 61.
7. Стрельников А.І. Показники сталого функціонування виробничо-комерційних організацій // Машинобудування. – 2002. – №1. – С. 15-19.

Лапаєнко Світлана Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,

*старший науковий співробітник, в.о. завідувача відділу
наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти*

Державної науково-педагогічної бібліотеки України

імені В. О. Сухомлинського

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ

Національна єдність немислима без духовно-морального виховання особистості. Майбутнє українського народу залежить від рівня моральності кожного українця. Духовність, перш за все, молоді збагачується в освітньому процесі та підтримується стратегією духовно-морального виховання, яка визначається Конституцією України, Законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014). Науковцями НАПН України ретельно вивчаються питання виховання духовності студентської молоді; філософські підходи до цього процесу обґрунтовуються у працях І. Беха, А. Бойко, І. Зязюна, В. Кременя, О. Сухомлинської, Г. Троцько та ін.; психологічні основи виховання духовності розкрито у роботах І. Беха, М. Боришевського, О. Кононко, С. Максименка, Е. Помиткіна та ін.; педагогічні підходи до виховання духовності, активні та інтерактивні форми і методи виховної роботи визначено у працях Т. Алексеєнко, К. Журби, В. Киричок, Т. Кравченко, В. Оржеховської, В. Хайруліної, О. Хромової, К. Чорної та ін.

На думку І. Беха [1] молода людина повинна бути здатною на самостійні, величні та мужні вчинки, які наповнені справжнім громадянським звучанням; а педагоги повинні враховувати природні нахили молоді людини, її соціальне оточення й родинні стосунки. В. Кремень [2] наголошує, щоб подолати духовну ціннісну кризу та зберегти людині свою

сутність потрібна нова філософія – філософія людиноцентризму, коли головним параметром буття є людиновимірність. Е. Помиткін [3] та інші психологи розглядають духовність як багатовимірну систему, складниками якої є утворення у структурі свідомості та самосвідомості особистості, в яких у формі ціннісних орієнтацій віддзеркалюються її найбільш актуальні моральнорелевантні потреби, інтереси, погляди, ставлення до навколишньої дійсності, до інших людей, до себе самої, що стали суб'єктивно значущими регуляторами її активності.

Загалом, сучасний заклад вищої освіти, на думку вчених, повинен стати осередком життєтворчості, в якому розвивається соціально й духовно творча особистість, яка здатна до збагачення власного інтелектуального, культурного, емоційного потенціалу та творити цілісний гуманний світ.

На нашу думку, розробка сучасних технологій виховання студентської молоді має відбуватися з урахуванням нових реалій соціокультурного життя, в якому і відбувається формування її духовності. А ефективність виховної роботи мусить забезпечуватися комплексом взаємопов'язаних форм, методів і засобів виховання.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Життя особистості у смислоціннісному поступі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / голов. ред. Г. П. Шевченко. Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. Вип. 3 (96). С. 44–57.

2. Кремень В. Г. Духовність і цінності буття людини / В. Г. Кремень // Горизонт духовності виховання = The Horizon of Spirituality of Education : кол. моногр. / уклад. й підгот.: Йонас Кевішас, Олена М. Отич. – Вільнюс, 2019. – С. 10–11.

3. Помиткін Е. О. Духовний розвиток особистості як пріоритетне завдання освіти ХХІ ст. / Е. О. Помиткін // Духовність особистості:

методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / за ред. Г. П. Шевченко. –
Севєродонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2017. – Вип. 3 (78). – С. 180–186.

УДК 159.92

Левенець Олена Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент

Інститут УДО України КНУ імені Тараса Шевченка

Бернадська Лія Олександрівна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу

Інституту УДО України КНУ імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ

Актуальність розвитку психологічної компетентності військовослужбовців Управління державної охорони України набуває особливого значення через високий рівень вимог до професійної надійності при виконанні службових завдань, пов'язаних з забезпеченням безпеки посадових осіб щодо яких здійснюється державна охорона та органів державної влади України.

На нашу думку, психологічна стійкість, професійна успішність, перш за все, ґрунтується на психологічній компетентності військовослужбовців, яка дає їм можливість оцінювати рівень розвитку власних навичок, професійно-важливих якостей; визначати психологічний ресурс, необхідний для вирішення складних професійних завдань; обирати методи розвитку умінь емоційно-вольової регуляції, засоби релаксації тощо. Психологічна компетентність у цьому ракурсі є психологічною обізнаністю військовослужбовця, яка включає знання про особливості перебігу емоційних та когнітивних процесів у складних та екстремальних умовах діяльності;

мотивацію до успішного виконання функціональних обов'язків; профілактику емоційного вигорання та професійної деформації; корекцію посттравматичних стресових станів; навички опанування власних емоцій в конфліктній ситуації та ін. Загальновідомо, що поведінка військовослужбовців в складних та екстремальних ситуаціях, зумовлена, у тому числі, такими чинниками як: ступінь адекватності самооцінки, впевненість у собі, рівень суб'єктивного контролю, наявність позитивного мислення, мотивації досягнення успіху, що підтверджує важливість процесу їхнього самопізнання та саморозвитку.

Рада Європи визначила перелік ключових компетентностей, а саме: компетентність у грамотності (Literacy competence); багатомовна компетентність (Multilingual competence); математична компетентність та компетентність в науці, технологіях і в проектуванні (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering); цифрова компетентність (Digital competence); особиста, соціальна та компетентність навчатись (Personal, social and learning to learn competence); громадянська компетентність (Citizenship competence); підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence); культурна обізнаність та компетентність у самовираженні (Cultural awareness and expression competence) [3].

Слід зазначити, що у цілій низці наукових досліджень психологічна компетентність розглядається в якості складової професійної компетентності. А компетентнісний підхід в освіті – як спрямованість педагогічного процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) компетентностей фахівця. Він передбачає зміщення акценту з рівня знань суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем, як можливість установлення зв'язку між знаннями й професійною ситуацією, як здатність до розв'язання проблеми. Компетентнісний підхід до розвитку професіоналізму розглядається педагогами й психологами Е. Ф. Зеєром, І.А. Зимньою, О.В. Овчарук, Н.В. Кузьміною, А.К. Марковою, В.П. Бехом, Ю.М. Швалбом.

У багатьох дослідженнях психологічна компетентність співвідноситься з терміном «емоційний інтелект». Цей термін використовується для визначення таких властивостей людської психіки, як уміння розбиратися у власних почуттях, вміння розуміти настрій інших людей (емпатія) та вміння регулювати власні емоції. Один з проявів емоційного інтелекту – вміння адекватно оцінювати власні можливості й обмеження, максимально ефективно використовувати свої сильні якості та намагатися нівелювати слабкі.

Ми погоджуємось з думкою В.А. Вахняка, що психологічна компетентність військовослужбовців може бути визначена як багатофакторний, структурно-функціональний конструкт, який базується на психоаналітичному сприйнятті дійсності з урахуванням особистісних характеристик особистості, при постійному розвитку і самоудосконаленні військовослужбовця, та має бути спрямований на вирішення або максимальне уникнення складних чи деструктивних ситуацій як свого життя, так і життя (діяльності) оточуючих [2]. Отже, у нашому дослідженні під психологічною компетентністю ми будемо розуміти складне цілісне утворення психіки військовослужбовця, що інтегрує в собі низку психологічних феноменів, які знаходяться в тісному взаємозв'язку, мають складну динамічну структуру, між компонентами якої існують функціональні зв'язки.

Таким чином, психологічна компетентність військовослужбовців включає когнітивний, організаційний, мотиваційний і особистісний компоненти. Подальший розвиток психологічної компетентності відбувається у процесі діяльності та навчання. Якість сформованої психологічної компетентності характеризує військовослужбовця як фахівця, здатного до адаптації та успішної професійної самореалізації.

Отже, актуальність нашого дослідження визначається потребою в теоретичному обґрунтуванні ефективних методів психологічної підготовки військовослужбовців. Інформаційна, професійна та соціальна сфери

обумовлюють включення військовослужбовців в складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від них здатності до нестандартних і швидких рішень. Оскільки психологічна компетентність є важливою характеристикою професіоналізму військовослужбовців УДО, як ми вже зазначали, важливо застосовувати ефективні методи її розвитку. Безперечно, підготовка військовослужбовців має базуватися на основі сучасних наукових методик, що є подальшим напрямом наших досліджень.

Список використаних джерел

1. Алещенко В.І., Сафін О.Д., Потапчук Є.М. Організація забезпечення збереження психічного здоров'я військовослужбовців : навч. посібник. Київ, 2007. 134 с.
2. Вахняк В.А. Психологічна компетентність військовослужбовців: узагальнена дефініція та структура // Вісник Національного університету оборони України1 (59) /2021. С 55-60.
3. Key competences for lifelong learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019 URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1>

УДК69. 003:33903:658.157

Лещинська Ірина Василівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Деркач Анрій, Слісарчук Олександр Олександрович,

аспіранти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ГРУНТІ ОБ'ЄКТИВНО-ЦІЛЬОВОГО ТА ПРОЦЕСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Особливої актуальності сьогодні набуває формування основних положень розвитку принципово нової концепції превентивного антикризового управління підприємствами – виконавцями будівельних проектів (ПВБП), що базується на врахуванні компромісу інтересів замовника (ініціатора та розпорядника майбутньою продукцією проекту, ПП – виконавця БП, інвестора (кредитора проекту) та девелопера (керуючої компанії, яка управляє ресурсами під час підготовки та впровадження БП), які разом зацікавлені в забезпеченні надійності ПП як основи нейтралізації суб'єктивних ризиків під час реалізації БП та подолання можливих відхилень ходу його реалізації.

З врахуванням того, що операційна система підрядного підприємства підпорядкована структурі операційної системи будівельних проектів (участь в яких складає виробничу програму ПП); змісту та тривалості життєвого циклів зазначених проектів; традиційні підходи та методи, що визначають зміст та перелік антикризових заходів управління і які успішно застосовуються для потреб індустріальних підприємств, не можуть бути застосовані для підрядних будівельних підприємств, що функціонують в середовищі будівельних

інвестиційних проектів. Такі міркування стали основою для прийняття наукової гіпотези, яка визначає, що основою прийняття інституційним рівнем ПП рішення про вжиття антикризових заходів або невжиття та продовження обраної стратегії діяльності ПП на обраному територіально-продуктовому сегменті ринку підрядних робіт має стати запроваджена інтегрована характеристика - стан «антикризової стійкості підрядного підприємства». В цій характеристиці щодо складу показників слід врахувати:

- проектну підпорядкованість операційної системи ПП;
- провідні фінансово-економічні, технологічні, ресурсно-кадрові та іміджеві аспекти діяльності ПП;
- інтереси та стратегію топ-менеджменту ПП на ринку підрядних робіт;
- вимоги провідних суб'єктів управління БПП (замовника та девелопера).

Система оцінювання ПП за запровадженою інтегральною характеристикою має забезпечити універсальність діагностичних процедур для всіх ПП як виконавців БПП, незалежно від змісту виконуваних в проекті робіт, їх кошторисної вартості та інших показників. [2],[4].

Формування моделей та методики антикризового управління ПВБП слід розпочати з адаптації категоріально-понятійного апарату та інструментарію антикризового управління (АКУ) до потреб функціонування ПП в сучасних умовах будівельного ринку України.

Діагностика стану ПВБП щодо кризи має бути *передумовою* як для вжиття подальших економічних та організаційно-технічних антикризових заходів по *збереженню набутої ПП* позитивної рівноваги на певному сегменті ринку будівельних підрядних робіт та послуг, так і для прибуткової реалізації будівельного проекту, за умови додержання його підприємствами-виконавцями середньогалузевих стандартів та вимог замовника.

Список використаних джерел:

1. Чуприна Х.М., Мірутенко О.В. Економіко-управлінські предиктори будівельного девелопменту в умовах динамічного середовища впровадження проектів будівництва Просторовий розвиток територій: традиції та інновації: матеріали II Міжнар. Наук.-практ. Конф. (м.Київ, 26-27 листопада 2020р.) К.: ДКС Центр, 2020. С. 186-187. <http://iino.knuba.edu.ua/images/2020/ZbirnikKONF2020.pdf>
2. Приходько Д.О., Назаренко І.І. та ін. Машини, процеси, екологія, економіка та технологія будівництва (теорія, експеримент та ефективність застосування): Кол. Монографія/ укладач І.І. Назаренко. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. – С. 224.
3. Приходько Д.О. Функціонально-методологічні підсистеми бізнес-процесами оргструктур будівельних підприємств/ Приходько Д.О., Ніколаєв Г. В.//II Міжнародна науково-практична конференція «Просторовий розвиток територій: традиції та інновації». Київ, ІНО КНУБА, 26-27.11.2020р. – с. 151-153. <https://iino.knuba.edu.ua/images/2020/ZbirnikKONF2020.pdf>
4. Івахненко І.С. Роль стейкхолдерів у забезпеченні реалізації девелопменту в будівництві // Управління розвитком складних систем // Київ, КНУБА, 2019. – № 39. – С. 112-117. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-39>
5. Рижаківа Г.М., Малихіна О.М., Петренко Г.С. Економіко-управлінські предиктори стратегічного девелопменту в умовах динамічного середовища впровадження проектів будівництва // Управління розвитком складних систем // Київ, КНУБА, 2019. – № 39. – С. 154-163. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-39>

УДК69. 003:33903:658.157

Малихіна Оксана Михайлівна

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Олійник Яна Сергіївна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Організація залучення інвестицій в житлове будівництво, що є доволі ресурсоемним, в умовах ринкової економіки стає одним з напрямків діяльності будівельного підприємства, що забезпечує успішну реалізацію будівельних проектів житлової сфери. Особливе значення ця діяльність набуває зараз, в умовах фінансово-економічної кризи в Україні, коли необхідно враховувати вплив на неї низки факторів. По-перше, з початком реформ в Україні різко погіршився фінансовий стан будівельних підприємств, утворився гострий дефіцит оборотного капіталу. По-друге, обмеженість оборотного капіталу посилилася здорожчанням кредитів, девальвацією національної валюти та прогресуючою інфляцією. По-третє, у зв'язку з знаходженням України на початковому етапі формування ринкової економіки, вітчизняні будівельні підприємства до недавнього часу мали можливість використовувати лише обмежене коло механізмів залучення інвестицій. Поступовий розвиток ринкових відносин приніс нове у форми та методи фінансування оборотних коштів будівельних підприємств, які перейшли до самостійного формування власної економічної політики.

Проблеми інвестиційної діяльності досліджувалися в працях таких вітчизняних вчених, як: І.О. Бланк, А.Ф. Гойко, Н.О. Доценко-Білоус, З.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, П.М. Куліков, Л.А. Лахтіонова, Б.М. Литвин, В.І.

Отенко, А.А. Пересада, М.С. В.В. Бочаров, А.Б. Лівшіц, І.В. Ліпсіц, А.Б. Німчинський, І.А. Ніконова, М.І. Рімер, Д.Е. Старік, У.Ф. Шарп та інші.

Відзначаючи наукову й практичну значущість внеску названих учених, необхідно зазначити, що теорія і практика прийняття інвестиційних рішень, існуючі механізми організації інвестиційної діяльності будівельних підприємств не до кінця враховують специфіку будівельної діяльності і притаманні їй риси та особливості (складність, масштабність та ризики реалізації інвестиційних проектів у житловому будівництві), що здійснюють значний вплив на можливість використання того чи іншого механізму інвестування в умовах нестабільного зовнішнього середовища та кризових явищ, наслідків дії економічних і геополітичних факторів та структурних диспропорцій. [2]

Отже, наявність багатоаспектних зв'язків та різноспрямованого взаємовпливу середовища формування інвестиційної політики будівельних організацій з позиції проблематики забезпеченості інвестиційними ресурсами потребує формування наукового апарату, здатного запропонувати ефективний механізм управління означеними процесами.

Список використаних джерел

1. Поколенко В.О. Адаптація європейського досвіду щодо інституційної сутності та механізмів організації девелоперських контрактів до практики підрядного будівництва в Україні. [Текст] /В.О. Поколенко, Т.М. Іщенко та ін.// Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип. 34. Ч.2 – К.: КНУБА, 2015. – С.34-52. <http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/16/201534.pdf>
2. Рижаківа Г. М. Optimization of financial planning costs and results of construction companies/[Текст] /Г.М. Рижаківа // Програма та тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (09-11 листопада 2016 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2016. – С.108-109

3. Рижакова Г.М., Малихіна О.М., Петренко Г.С. Економіко-управлінські предиктори стратегічного девелопменту в умовах динамічного середовища впровадження проектів будівництва // Управління розвитком складних систем // Київ, КНУБА, 2019. – № 39. – С. 154-163. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-39>

УДК 159.944

Мартиненко Олена Олексіївна,

Аспірантка кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

Науковий керівник: Корольчук Микола Степанович

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету;

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАННЯ МОЛОДДЮ ПРОФЕСІЇ ЕКОНОМІСТА

Актуальність дослідження. Вибір професії є найбільш ключовим фактором того, яким чином буде функціонувати особистість у майбутньому та як вона буде себе почувати. Оскільки всі прагнуть реалізувати власний потенціал, свої здібності та потреби і отримувати максимальне задоволення від своєї обраної професійної діяльності [1, с. 227; 2, с. 214; 5 ст.7].

Неправильний, випадковий вибір професії призводить у майбутньому до небажаних наслідків: низької продуктивності праці; помилок та браку в роботі; незадоволення і пригніченого стану людини; економічних втрат на перенавчання та перекваліфікацію. Натомість правильний і своєчасний вибір професії в подальшому в 2-2,5 рази зменшує плінність кадрів, на 10-15% підвищує продуктивність праці, у 1.5 -2 рази знижує вартість підготовки кадрів (І. Нікітіна, Л. Корамушка, Л. Помиткіна, О. Креденцер, О. Філь, С. Миронець).

Вивчення психологічних особливостей обрання професії, у нашому дослідженні професії економіста, орієнтоване на те, щоб допомогти молоді і сучасному соціуму у вирішенні спірних питань, які можуть виникати. Все це сприяє соціально-економічному ефекту, тобто зменшується вчинення помилкових дій і розчарувань під час вибору професії, зменшується час та енергетичні витрати на професійну підготовку, удосконалюється професійна адаптація, молодь має можливість знаходити нові робочі місця [5, с. 71].

На основі наданих статистичних даних, сучасна ситуація на ринку праці склалася наступним чином: професії економічного профілю мають найбільший обсяг вакансій [2, с. 350; 4, с.312].

Отже, актуальним є дослідження проблеми психологічних особливостей обрання молоддю професії економіста.

Мета дослідження в обґрунтуванні психодіагностичному інструментарію та визначенні психологічних особливостей обрання молоддю професії економіста на мотиваційному, професійно-інтелектуальному, адаптаційно-комунікативному, індивідуально-психологічному та темпераментальному рівнях.

Методики дослідження. Нами було проведено психологічне дослідження, в якому використали соціологічні (бесіда та анкетування) та психологічні методики, а саме: «Емоційна спрямованість»; «Емоційний інтелект»; «Смисложиттєві орієнтації» спрямованість; «Мотиви вибору професії» В. Русалова; Дж. Холланда; тест «Аналітичне мислення»; «Властивості темпераменту» Русалова; «Адаптаційна мобільність»; «Оцінка комунікативного контролю у спілкуванні; Р. Кеттела.

Виклад основного матеріалу: Вибірка досліджуваних була побудована на основі 72 фахівців, які працюють в економічній сфері і мають досвід роботи у цій галузі більше 5 років.

Для побудови взаємозв'язків представлених показників методик дослідження обрання професії економіста було здійснено кореляційний аналіз за всіма психологічними методиками та їхніми показником. А

відповідно до отриманих результатів, які були отримані після проведення анкетування було визначено інтегральний показник вибору професії економіста (ІВВЕ), корекцію якого ми будемо проводити з вираженим коефіцієнтом методики змінні яких окреслюються на таких сферах опитуваних: мотиваційних, професійно-інтелектуальних, адаптаційних, комунікативних, індивідуально-психологічних та типологічних.

На основі отриманих показників детально проаналізуємо результати.

Так, за методикою смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) виявлено високий рівень зв'язків кореляції ІВВЕ зі змінними, що спрямовані на результат і мету, та помітні з даними Локус контролю життя, контролю «Я» та спрямованістю на процес.

Необхідно зауважити, що найбільш яскраво вираженими прямими кореляційними зв'язками ІВВЕ виявився показник мотивації вибору професії.

А емоційна спрямованість особистості при виборі професії вказує про вираженість рівня внутрішніх показників емоційного характеру, які відіграють важливий вплив на обрання професії економіста.

Крім того, було визначено, що високий рівень емоційного спрямування з ІВВЕ спостерігається за практичною спрямованістю з прагненням до матеріального благополуччя, комунікації і когнітивної сфери при помірних стосовно самоствердження задоволеності і комфорту й гармонії світу та індивіда.

Таким чином, аналізуючи отримані результати на основі кореляційної матриці мотиваційного компоненту з ІВВЕ необхідно зазначити, що важливе і основне значення під час обрання професії економіста мають внутрішні індивідуальні та соціально значущі мотиви разом зі спрямованістю на результат і мету, а також практичною, комунікативною і емоційною спрямованістю; пріоритетну роль в обранні професії економіста відіграє локус контролю життя, особистого «Я» і спрямованості на процесі.

Аналізуючи результати кореляційної матриці професійно-інтелектуальних компонентів на основі психологічних методик, а саме Дж. Холланда, Емоційного інтелекту Н.Холла і аналітичного мислення було визначено, що професійно значущими для обрання професії економіста виявлено кореляційні зв'язки ПІВПЕ з показниками «Емоційного інтелекту» Н. Холла, яка орієнтована на вивчення здатності розуміння взаємодії особистості, що репрезентується прийнятті рішень з умінням керувати емоційною сферою.

В результаті отриманих показників було визначено, що важливу роль під час обрання професії економіста відіграють наступні особливості: аналітичне мислення яке характеризується відповідним рівнем його розвитку, коефіцієнт успішності, і швидка реакція аналітичного мислення.

Інша частина психологічних методик окреслює рівень розвитку адаптаційного потенціалу особистості, щодо компетентності, можливості швидкого адаптуватися до постійних змін, вчиняти належні дії згідно ситуацій, які змінюються та професійними компетентностями стосовно уміння спілкуватися, переконувати, надавати професійну інформацію для професіоналів так і для індивідів, які не мають підготовки за фахом.

Отже кореляційні зв'язки були проаналізовані з показниками ПІВПЕ та даними за психологічними методиками «Адаптаційна мобільність» і «Комунікативний контроль».

Отже, проаналізувавши отримані результати, було визначено, що на обрання професії економіста впливають адаптаційні і комунікативні компетентності.

Проаналізувавши всі показники емоційно-вольового блоку психологічної методики Р. Кеттела, необхідно зазначити, що емоційно-вольова сфера досліджуваних відіграє важливу роль під час обрання професії економіста.

Проаналізувавши результати кореляційні зв'язки зі змінними кореляції з ПІВПЕ і особливостями темпераменту за методикою В. Русалова, було

визначено, що на обрання професії економістів впливають психобіологічні властивості особистості.

Висновки. Таким чином, за отриманими результатами в процесі проведеного детального аналізу кореляційних матриць зв'язків з ППВПЕ та показниками психологічних методик дослідження психологічних особливостей обрання професії економіста було визначено, що за методикою «Смисложиттєвих орієнтацій» спрямованість на результат – на процес; за методикою «Емоційна спрямованість» – практична комунікативна спрямованість; за психологічною методикою «Мотиви вибору професії» В. Русалова внутрішні індивідуальні і соціально значущі мотиви та зовнішні позитивні мотиви; за методикою ДЖ. Холланда – реалістичний, конвенційний, інтелектуальний та підприємницький типи обстежуваних; за методикою «Емоційний інтелект» – емоційна обізнаність і самомотивація; за тестом «Аналітичне мислення» – рівень розвитку і коефіцієнт успішності; за методикою «Адаптаційна мобільність» – легкість пристосування до змін, налагодження контактів і швидкість переключення на іншу діяльність; за методикою «Оцінка комунікативного контролю у спілкуванні – рівень комунікативного контролю; за інтелектуальним блоком методики Р. Кеттела – розвинений інтелект, практична спрямованість; за емоційно-вольовим блоком цієї ж методики – емоційна стабільність - упевненість, і за комунікативним блоком – дипломатичність, домінантність, сміливість; за методикою «Властивості темпераменту» Русалова – ергічність, соціальна ергічність, пластичність і соціальна пластичність. Представлені результати свідчать про високий рівень залежності щодо обрання професії економіста обстежуваними від наведення змінних.

Список використаних джерел

1. Гудименко К. М. Професійне самовизначення старшокласників як психолого-педагогічна проблема / К. М. Гудименко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – Т. 2, № 46. – С. 227–232

2. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности./В. А. Бодров// – М. : ПЕРСЭ, 2001. – 511 с.

3. Калюжна І. П. Теоретичний аналіз психологічних чинників професійного самовизначення старшокласників. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав- Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2017. № 74. С. 350–359.

4. Мазаракі А. А. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти: навч. посіб./С.Д.Максименко, А.А.Мазаракі, Л.П.Кулаковська, Т.Ю.Кулаковський.–К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2012–720 с.

5. Психологія професійного самовизначення особистості: монографія / М.С. Корольчук, Ю. В. Дроздова, В. М. Корольчук, В. І. Осьодло, А. М. Сипливий ; за заг. Ред. М. С. Корольчука. – Київ : Київ. Нац. Торг.- екон. ун-т, 2018. – 280 с.

*Меленець Ірина Олексіївна,
викладач Коростишівського педагогічного
фахового коледжу імені І.Я. Франка
Житомирської обласної ради*

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ЯК «РЕСУРСНА ВАЛІЗА» ВИКЛАДАЧА

З кожним днем все більше зростає час використання мобільного інтернету та збільшується кількість користувачів мобільних пристроїв. Такі зміни цілком обумовлені, зараз всі прагнуть до зручності і мобільності у всіх сферах життя. З появою комунікаторів і планшетів, вже немає необхідності брати з собою ноутбуки та інші пристрої в дорогу, в відрядження, на зустрічі і для інших цілей.

Однак мобільні пристрої не приносили б стільки користі без спеціальних програм – **мобільних додатків**.

Значимість мобільних додатків в освіті зростає, а основна причина цього - **можливості**, які вони дають:

- спільна робота здобувачів освіти над завданнями під час занять і в позаурочній діяльності,
- обмін файлами, матеріалами,
- організація дистанційного навчання та взаємодії з батьками.

Отже, мобільний застосунок або додаток — програмне забезпечення, призначене для роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях.

Успіхи в планшетних комп'ютерах і смартфонах останнім часом значно покращилися, і тепер такі пристрої широко використовуються. Молодь та викладачі зацікавлені у використанні цих пристроїв в якості засобу забезпечення можливостей навчання. Читання онлайнконтенту з електронних книг або Інтернету, прослуховування музики і перегляд відео – це всі види діяльності, які підтримують навчання. Проте, існує ряд проблем, що виникли при використанні мобільного навчання в аудиторіях.

Переваги мобільних пристроїв:

- можливість вільно переміщатися (тобто незалежно від того, де школяр або студент буде знаходитися, він завжди буде на зв'язку) ;
- учні можуть спілкуватися один з одним і викладачем, задавати питання, на які не знають правильної відповіді;
- можливість вчитися людям з обмеженими можливостями, які за станом здоров'я не можуть відвідувати заняття;
- кишенькові або планшетні ПК (КПК) і електронні книги легше і займають менше місця, ніж файли, паперу, підручники і навіть ноутбуки.

Недоліки мобільних пристроїв:

✓ заряд батареї мобільного пристрою не нескінченний, в будь-який момент акумулятор може розрядитися і всі дані, які вчасно були збережені, будуть видалені з пристрою;

✓ як правило, пам'ять мобільного пристрою значно поступається за розміром пам'яті ПК або ноутбука ;

✓ пропускна здатність може знизитися при великій кількості користувачів, підключених одночасно до однієї бездротової мережі ;

✓ мобільним освітніми програмами доводиться конкурувати з іграми за увагу аудиторії.

Поряд з видимими перевагами мобільного навчання існує ряд проблем і складнощів, які виділимо наступні:

Технічні проблеми:

- маленький розмір екранів і клавіш на мобільних пристроях;
- проблеми з доступом до Інтернету;
- той факт, що мобільні пристрої працюють тільки від батарей;
- обсяг пам'яті, доступної на мобільних пристроях;
- проблеми інформаційної безпеки;
- відсутність єдиних стандартів в зв'язку з мобільними платформами і ін.

Мобільне навчання можна організувати різними способами, це може бути організація мобільного навчання за допомогою систем управління мобільним навчанням (платформи для розробки курсів), мобільні додатки з використання внутрішніх та зовнішніх ресурсів контенту, закриті системи електронного доступу. Переглянувши всі переваги та недоліки, можна зробити висновок, що, з одного боку, таке «мобільне навчання» добре як для здобувачів освіти, так і для самих викладачів. Поряд з цим існують і недоліки, здатні загальмувати розвиток даного напрямку. Тому майбутнє сфери мобільного навчання вимагає спільних зусиль виробників мобільних додатків, операторів мобільних послуг, а також експертів в сфері освіти.

Вимоги до мобільних навчальних додатків

Мобільні навчальні програми повинні відповідати наступним вимогам, а саме:

- Компактність.
- Високий рівень мікроергономіки.
- Повсюдність і доступність.
- Доступ.

Зрозуміло, мобільні технології не є і ніколи не стануть панацеєю для освіти, проте це потужне і часто недооцінене засіб (серед інших) здатне вивести освіту на новий рівень.

Розглянемо деякі **переваги мобільного навчання**, виділені співробітниками **ЮНЕСКО** (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури):

▪Розширення можливостей і забезпечення рівного доступу до освіти.

Ціни на мобільні телефони постійно знижуються, тому все більша кількість людей, навіть в найбільш бідних регіонах, мають можливість придбати подібні пристрої і знають, як їх використовувати. В даний час в різних країнах існує безліч проектів на основі застосування мобільних технологій, які надають сучасні навчальні матеріали за допомогою мобільного зв'язку для всіх бажаючих.

▪**Персоналізація навчання.** Мобільні пристрої, як правило, належать їхнім відповідним власникам, знаходяться в їх розпорядженні протягом усього дня і мають безліч функцій для налаштування. Саме тому мобільні технології забезпечують ширші можливості для персоналізації в порівнянні зі стаціонарними технологіями.

▪Миттєвий зворотній зв'язок і оцінка результатів навчання.

Мобільні технології прискорюють процес оцінки результатів навчання і дають здобувачам освіти і викладачам можливість швидше відстежувати досягнуті успіхи.

▪ **Навчання в будь-який час і в будь-якому місці.** Оскільки більшу частину часу мобільний пристрій знаходиться зі своїм власником, проводити навчання можна в будь-який час і в будь-якому місці. Мобільні навчальні додатки дають користувачеві можливість вибору: він може виконати вправу, яка потребує кількох хвилин, або повністю сконцентруватися на завданні протягом декількох годин. Завдяки подібній гнучкості для навчання можна використовувати велику перерву між заняттями або прогулянкою.

▪ **Підтримка ситуаційного навчання.** У порівнянні з традиційним процесом навчання в аудиторіях, мобільні пристрої дозволяють перемістити дитини в середу, максимально полегшує розуміння предмета, за допомогою різноманітних предметних мобільних додатків. Наприклад, мобільні додатки - екскурсоводи по місту, що розповідають про найважливіші архітектурних об'єктах, їх композиції, конструкції і значенні; мобільні додатки, що надають відомості про рослини у міру знайомства з ними в середовищі природного проживання та ін.

▪ **Розвиток безперервного навчання.** Завдяки хмарним сховищ даних можна підвищити ефективність навчання. Освітні ресурси і інформацію можна зберігати в хмарних сховищах, а не на жорсткому диску ПК, тому учні можуть працювати з одним і тим же матеріалом з різних мобільних пристроїв. Сучасне ПЗ дозволяє синхронізувати дані на кількох пристроях, тому учні можуть відновити роботу на мобільному телефоні з того місця, де вона була припинена на ПК, і навпаки.

▪ **Забезпечення зв'язку між формальним і неформальним навчанням.** Мобільні пристрої стирають кордони між формальним і неформальним навчанням, сприяючи отриманню нових знань. За допомогою мобільних пристроїв здобувачі освіти з легкістю знаходять додаткові матеріали, щоб глибше зрозуміти навчальний матеріал, про який розповідалося в аудиторії. Наприклад, існує величезна кількість додатків для вивчення мов, які «говорять» із здобувачами освіти і «слухають» їх через вбудовані в мобільний телефон динаміки і мікрофон. Раніше для цього був потрібен

педагог, тепер же достатньо мобільного пристрою і встановленого на ньому мобільного додатка.

▪ **Допомога учням з обмеженими можливостями.** Завдяки технологіям масштабування тексту, голосової транскрипції, геолокації і перетворення тексту в мовлення, мобільні пристрої кардинально підвищують якість навчання людей з обмеженими можливостями як в спільнотах з достатніми ресурсами, так і в менш забезпечених співтовариствах.

Аналіз літератури, присвяченої застосуванню мобільних додатків в навчанні, переконливо показує, що в цій ідеї укладено великі можливості для модернізації навчання, тобто для вдосконалення процесу навчання в світлі нових вимог, що пред'являються в даний час до освіти. Можливості мобільних технологій в сфері навчання значні і в багатьох випадках добре обґрунтовані. Не будучи панацеєю, разом з тим мобільні технології допоможуть вирішити деякі проблеми освіти за рахунок використання нового і ефективного підходу. У світі, в якому росте залежність від засобів зв'язку і доступу до інформації, мобільні пристрою не будуть тимчасовим явищем.

Оскільки потужність і можливості мобільних пристроїв постійно ростуть, вони можуть ширше використовуватися в якості освітніх інструментів і зайняти центральне місце як у формальному, так і в неформальній освіті.

Список використаних джерел

1. Горбатюк Р. М. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти [Електронний ресурс] / Р. М. Горбатюк, Ю. Й. Тулашвілі. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – №27 - С. 31-34. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_10 Дендев Б.

2. Мобільне навчання для якісної освіти та соціальної інтеграції. Аналітична записка інституту ЮНЕСКО по інформаційним технологіям. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214679.pdf/>

3. Мобільне навчання. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

УДК:159.9–057.36

Миронець Сергій Миколайович,

*доктор психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології*

*Київського національного торговельно-
економічного університету*

МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми: Проблеми переосмислення якості системи освіти за останні роки набули стрімкого розвитку. В умовах сьогодення науково-педагогічні спільноти всього світу переживають період модернізації, гармонізації, перегляд стереотипів системи освіти, що сформувалися впродовж століть. Ситуація в системі підготовки фахівців екстремальних видів діяльності на межі ХХ-ХХІ століття характеризується наявністю динамічних й різноспрямованих змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Все більшої актуальності набирає проблематика адаптації людини у складному, наповненому динамічними змінами, світі. Зокрема, в соціально-психологічних дослідженнях малих груп, команд, колективів виникають завдання прогнозування ефективної спрямованості розвитку діяльності в умовах невизначеності й планування оптимальних програм відбору й навчання персоналу.

Метою нашого дослідження було розв'язання низки науково-прикладних питань у сфері професійно-психологічного забезпечення діяльності фахівців зведених рятувальних загонів Міжнародних гуманітарних місій (МГМ) та пошуково рятувальних операцій (РО), праця яких докорінно відрізняється від інших формувань, здебільшого тих, чия діяльність відбувається в екстремальних умовах під впливом на фахівця цілої низки стрес-факторів підвищеної інтенсивності [1, с. 445].

Завдання такого плану психологічних досліджень можливо вирішувати за допомогою методу моделювання, який дозволяє вийти на якісно новий рівень досліджень соціально-психологічних явищ у малих групах.

Застосування методу також було обумовлене особливостями та специфікою групової діяльності зведених рятувальних загонів Міжнародних гуманітарних МГМ та РО, яка здебільшого характеризується високим ризиком для життя і здоров'я, як самих колективів так і їх окремих суб'єктів, невизначеністю ситуації, дефіцитом часу на прийняття рішень щодо її подолання, соціально-груповою напругою через недостатню злагодженість рятувальних бригад і розрахунків, відсутністю сталих сценаріїв діяльності, особливостями кліматичних умов, етно-культурного середовища, мікроклімату тощо.

Концептуальна модель комплексного психологічного забезпечення міжнародних гуманітарних місій нами розглядається, як особлива система й основа діяльності зведених рятувальних підрозділів міжнародних гуманітарних місій, що має свої відмінні особливості.

Мета розробки Концептуальної моделі передбачає опис основних (базових) її компонентів і специфіки їх застосування, що стає очевидним, якщо описати критерії даного виду діяльності (хто надає допомогу, яку, коли, за яких обставин, які вимоги до фахівців, як регламентується їхня діяльність у правовому полі України та міжнародному праві).

На перший погляд запропоновані нами блоки моделі мають статичний вигляд. Водночас хочемо відзначити, що модель починає працювати (стає

динамічною, коли всі компоненти системи починають взаємодіяти, як одне ціле певної системи) у конкретному випадку, тобто, коли відома ситуація, масштаб надзвичайної ситуації, яка потребує реагування, задачі, що потребують негайного вирішення, наявні ресурси, сили й засоби, які можна залучити задля ліквідації НС.

З іншого боку слід враховувати, що будь-яка НС, потребує дотримання чітких алгоритмів роботи з урахуванням багатьох характеристик, які допомагають не тільки надати дієву допомогу постраждалим, але й зберегти психічне і фізичне здоров'я самих рятувальників, опис конкретних методів і результатів надання допомоги, представляють велику цінність для науки і практики (водночас не можуть бути достатніми). Цінність запропонованої нами моделі полягає в тому, що вона включає значний набір компонентів (критеріїв), що з одного боку, ускладнюють модель, а з іншого створюють більш цілісне уявлення про Систему заходів комплексного психологічного забезпечення діяльності міжнародних гуманітарних місій та рятувальних операцій.

В якості критеріїв оцінки фахівців до надання такої допомоги ми пропонуємо: розуміння мети діяльності; специфіка міжвідомчої взаємодії; функції й внутрішньо-групові принципи взаємодії фахівців рятувальних підрозділів; характеристика контингенту, якому надається допомога; сфери впливу, проблеми, з якими працюють (рятувальники, медики, кінологи, керівники, психологи); термін перебування фахівців в епіцентрі НС; методи та технології, що використовуються рятувальниками, медиками, психологами для ліквідації наслідків НС тощо.

У працях М. Корольчука [3], С. Максименка [1, 2], С. Миронця, О.Тімченка [5], В. Осьодло [4] модель спеціаліста – розглядається як образ професії, яким має бути фахівець до певного часу свого розвитку в професіогенезі, і цей образ має бути зафіксованим у певній документації.

Модель фахівця, розроблена виходячи із вимог професійної підготовки, відповідно до усталених уявлень, що склалися в психологічній науці, має включати наступні компоненти:

1) професіограму – опис соціально-економічних, виробничих, технічних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших особливостей професії;

– важливою частиною професіограми є психограма – опис психологічних вимог професії до діяльності й особистості фахівця.

2) професійно-посадові вимоги (опис конкретного змісту діяльності фахівця, його професійних завдань в умовах конкретної посади – на певному робочому місці;

3) кваліфікаційний профіль (узгодження необхідних видів професійної діяльності й рівнів кваліфікації, вимоги до розрядів і категорій [6].

Висновки:

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що на сьогодні існує вагомий доробок моделей психологічного аналізу діяльності, які у переважній своїй більшості розроблені на ґрунті системогенетичного підходу. Сам метод моделювання у сучасній психологічній науці, зокрема у царині формування ефективних інструментів професійно-психологічної готовності фахівців екстремальних видів діяльності, відноситься до основних і найбільш ефективних інструментів науки і практики, який в залежності від розв'язуваних наукових проблем може розглядатися, як опис, схема, зображення певного процесу, цілісна система взаємопов'язаних і доповнюючих один одного елементів єдиної системи із функціональним поєднанням у ній окремо взятих функціональних підсистем тощо.

Список літератури

1. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології : монографія / [Максименко С.Д., Садковий В.П.,

Миронець С.М. та ін. за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка: НУЦЗУ. – Х. : ФОП Мезіна В.В., 2017. – 512 с.

2. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко – К. : Видавництво ТОВ “КММ”, 2006. – 240 с.

3. Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. – Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017. – С. 279.

4. Осьодло В.І. Психологія професійного становлення офіцера : [монографія]. – К. : ПП «Золоті ворота», 2012. – С. 136-137.

5. Миронець С.М. Психологія діяльності міжнародних гуманітарних місій: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / С.М. Миронець.– Київ : Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2020. 712 с.

6. Державний стандарт професійно – технічної освіти [Іванов А.В., Осипенко С.І., Миронець С.М. та ін.]. ДСПТО.ЛО.75.24–2009. Професія: Рятувальник. Кваліфікація: Рятувальник 3,2,1 класи, вища категорія. Код: 5159. ДСПТО.ЛО.75.24–2009. Затверджено наказом МОН України від 28.10.2009 №989.

7. Influence of Characteristics of Selfactualization and Coping Behavior on Resistance of Teachers to Professional Stressors and Emotional Burnout / Elena Voitenko, Hryhorii Kaposloz, Sergii Myronets, Oksana Zazumko / International Conference on Education, Psychology, and Behavioral Sciense. 7 th EPBS – London, November 14-16, 2020. P. 93 (https://ijol.cikd.ca/pdf_60537_96f09602efef6c3ad8c2b6b345c725fa.html).

УДК 69. 003:33903:658.157

Марчук Тетяна Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Ющенко Анастасія Олександрівна,

Здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і

архітектури

ПРОВІДНІ СТРАТОГЕМИ ОНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕВЕЛОПМЕНТУ ПРОЕКТІВ БУДІВНИЦТВА.

Проведене в період еволюції неокласичної, неоінституціональної, ресурсної, системно-інтеграційної теорії підприємства дослідження дефініції його конкурентоспроможності дозволило визначити, що основою сучасного синтезованого бачення щодо природи її виникнення і розуміння змістовної сутності є поняття конкуренції (*concurrentia* з лат. означає – змагання, суперництво). До середини ХХ ст. сформувались загальні теоретичні уявлення про сутність конкуренції та її основні сили, а також про фактори і джерела формування конкурентних переваг підприємства. Саме ці погляди заклали базис для подальших наукових досліджень оцінки і формування детермінант конкурентоспроможності підприємства та реалізації його економічної поведінки.

Сучасна парадигма конкурентоспроможності підприємства виокремлює два основних підходи до визначення цього поняття: структурний та поведінковий (функціональний). Для з'ясування семантичної розбіжності між структурним (А. Курно, У. Джевонс, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, Ф. Еджуорт, Л. Вальрас, Ф. Найт та ін.) і поведінковим (Й. Шумпетер, М. Портер, М. Енрайт, Дж. Ф. Мур, Д. Рост, Й. Хайнріх, Г. Хамел, Прахалад К.

К. та ін.) трактуванням категорії конкуренції представники вищезазначених напрямків використовують навіть різні терміни: *competition* (конкуренція) у структурному розумінні й *rivalry* (суперництво) – у поведінковому.

На підставі критичного аналізу еволюції наукових підходів до трактування поняття конкурентоспроможності підприємства автором визначено суттєві ознаки, за якими можна провести класифікацію та диференціацію конкурентоспроможності за видами. Подальша конкретизація суті конкурентоспроможності має безліч варіантів, що ґрунтуються на різному розумінні теоретико-методологічних засад визначення конкуренції, складу конкурентів, меж конкурентного ринку, часових параметрів прояву конкурентних переваг, стратегічних та поточних форматів цілеорієнтації суб'єктів ринку. [2],[3].

З врахуванням особливостей створення будівельного інвестиційного проекту та специфіки організації ринку будівельних підрядних робіт, стосовно БПП категорія «конкурентоспроможність» має розглядатись як ситуативна змінна, що характеризує спроможність організації використати даний власний потенціал в певній управлінській ситуації, в певних часових та ресурсно-кадрових обставинах. Поліпшення стану щодо конкурентоспроможності БПП обумовлюється не лише наявністю й обсягами ресурсів, а, насамперед, ефективністю стратегічного і оперативного управління, що успішно протистоїть негативним впливам зовнішнього оточення організації та використовує його сприятливий вплив. Управління будівництвом на європейських засадах, зокрема на платформі девелопменту, потребує багатоаспектного розгляду категорії «конкурентоспроможність» у застосуванні до будівельних підрядних підприємств (організацій) БПП, що має стати основою для достовірної прикладної оцінки інвестором проекту стану конкурентоспроможності організації-виконавця.

Практичною перевіркою конкурентоспроможності будівельного підрядного підприємства є успішність його інтегрованої діяльності в рамках будівельного проекту. В умовах переходу будівельного підрядного

виробництва на засади девелопменту основою забезпечення керованості будівельного проекту і забезпечення діяльності конкретного БПП вимогам замовника та девелопера в окремому будівельному проекті є зміна організаційних структур управління будівельним проектом як девелоперським проектом, згідно з викладеними авторськими міркуваннями щодо особливостей операційної системи будівельного девелоперського проекту.

Список використаних джерел:

1. Чуприна Х.М. Трансформація операційних систем управління будівельними підприємствами в умовах цифровізації економіки: теорія, методологія, практика: Монографія. –К.:ІПК ДСЗУ, 2020.- 347 с.
2. Рижакова Г.М, Чуприна Ю.А, Гавриков Д.О, Бородавко М.В. Формування будівельного кластеру у форматі державних інвестиційних цільових програм// Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. Економічний. – К.: КНУБА, 2019. – С. 19-25. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
3. Івахненко І. С. Дослідження функціональної ролі будівельного комплексу в соціально-економічній системі України / І. С. Івахненко, О. В. Турінін // Регіональна економіка та управління. – №2(28). – 2020. – С.56-62. – [http://siee.zp.ua/images/journal/2020/2-1\(28\)2020.pdf](http://siee.zp.ua/images/journal/2020/2-1(28)2020.pdf)

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Основну роль у професійній підготовці курсантів та становленні особистості майбутніх офіцерів відіграє процес навчання у ВВНЗ. Це спеціальна форма передачі та засвоєння знань та досвіду, що становить складну єдність діяльностей викладача і курсанта, спрямованих на досягнення загальної мети – опанування курсантами науковими знаннями, вміннями і навичками та різнобічним розвитком майбутніх офіцерів як особистостей.

На успіх у навчанні впливає низка чинників, серед яких чільне місце посідають мотиви (причини, що спонукають до навчання), установка (психологічне налаштування, готовність до діяльності), пізнавальні потреби й інтереси, а також цілеспрямованість та інші вольові якості курсанта. Саме мотивація – це рушійна сила поведінки людини.

Навчання для курсантів повинно набути особистісного життєвого сенсу. Неупереджене, пристрасне ставлення до мети, завдань і процесу навчання загалом визначає успіхи курсанта в навчальній діяльності.

Сьогодні невирішеними залишаються актуальні питання, зокрема особливості мотивації навчальної діяльності курсантів різних профілів підготовки, гендерні відмінності.

Зміст мотивації майбутніх офіцерів становлять: 1) професійна вмотивованість; 2) пізнавальність; 3) прагматизм (задоволення матеріальних потреб); 4) мотив особистісного престижу.

Залежно від впливу, що його справляють внутрішні і зовнішні мотиви,

психологи поділяють курсантів на чотири групи: 1) з вираженою професійною та предметною мотивацією; 2) з вираженою професійною, але слабкою предметною мотивацією; 3) лише з предметною мотивацією; 4) без предметної та професійної мотивації.

Навчання у ВВНЗ – процес складний і важкий, який вимагає від курсанта високої свідомості й активності, надзвичайно високого інтелектуального напруження, зосередженості, уваги, мобілізації вольових зусиль і підвищеної працездатності, самоорганізації, раціонального розподілу часу на навчання і відпочинок.

Мотивація у системі професійної підготовки проявляється у своєрідній системі відносин особистості з діяльністю: перед включенням у певний вид діяльності (і не тільки пізнавального характеру – курсант відразу залучається до службової діяльності), необхідна попередня психічна підготовка на перспективу до включення в зовсім інший за структурою та функціями вид діяльності. Це вимагає особливого співвідношення факторів: наявності пролонгованої мети, що підпорядковує собі виникнення, усвідомлення та реалізацію поточних мотивів; пріоритет прогнозованих (на раціональному рівні) віддалених наслідків дій і вчинків над безпосередніми потребами та мотивами.

Професійна діяльність повинна набувати життєвого сенсу. Це відбувається тоді, коли людина відображає, втілює в собі цінності професійної діяльності. Коли між людиною та її справою немає розриву, лише тоді праця цілком поглинає її, вона одержує задоволення від самої діяльності. Тому й важливо, щоб курсанти осмислювали свій ціннісний життєвий простір і побачили його зв'язок з обраною професією. Розуміння важливої ролі мотивації навчальної діяльності призвело до формулювання принципу мотиваційного забезпечення освітнього процесу. Тому є актуальною необхідність цілеспрямованого формування в курсантів позитивної мотивації до навчально-професійної діяльності.

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМНІ КОМПЛЕКСИ З 3-D МОДЕЛЮВАННЯ В ТЕНДЕНЦІЯХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасні економічні системи вимагають постійної взаємодії з технологіями інформаційного забезпечення у частині застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій, побудові інформаційних систем, баз даних, локальних і корпоративних мереж, впровадження електронного документообігу, тощо.

Державна політика у сфері використання інформаційних технологій направлена на реалізацію стратегічних пріоритетів у використанні інформаційних технологій у навчальному процесі та у формуванні єдиного механізму міжвідомчої координації реалізації діджиталізованих програм і проектів створення державних інформаційних систем і ресурсів.

Інформаційний розвиток економіки спричинив перенесення багатьох видів соціально-економічної діяльності в електронне середовище, внаслідок чого виникає проблема з підбору різноманітних мультимедійних продуктів візуалізації, графіки та web-дизайну, які дозволять якісно передавати графічну форму подання інформації, що дозволить ефективніше працювати у збудованих системах системи інформаційного та аналітичного забезпечення.

Перехід до інформаційного суспільства та формування інформаційної економіки зумовлює необхідність підготовки здобувачів вищої освіти до інформаційної стадії розвитку сучасного суспільства.

Метою даного дослідження стало висвітлення оптимального вибору інструментів і пристосувань в реалізації різноманітних цифрових технологій дизайну для поліпшення стану сучасної інтенсифікації впровадження

комп'ютерних технологій у навчальному середовищі професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

На сьогодні покращення роботи державних органів в сфері реалізації державної інформаційної політики зводиться до удосконалення організації мобільного забезпечення на основі інформаційних технологій, спрямованих підвищення якості рішень та оптимізацію державного управління в цілому. Тенденції «діджиталізації» охопили і ряд послуг, які надає держава своїм громадянам.

Фахівці в області інформаційного дизайну постійно вдосконалюють знання і досвід у своїй галузі і застосовують для цього різні методи структурування, візуалізації та систематизації інформації [1, с. 236].

Комп'ютерно-графічні інструменти відзначаються унікальними електронними образотворчими засобами виразності, що допомагає вести процес проектування на іншому за своїми якостями рівні. Дизайн об'єктам, створеним із застосуванням сучасних інформаційно-візуальних засобів, властиві відповідні художні ознаки [2, с.15].

Проведений нами попередній моніторинг у сфері «діджиталізованих» процесів життєдіяльності за допомогою цифрового дизайну дозволив нам висвітлити сучасні прогресивні інструменти технологій цифрового дизайну, які можуть бути використані майбутніми дизайнерами в навчальному процесі.

Однією з найцікавіших на наш погляд виявилася програма Daz Studio. За допомогою даної програми можна добре поліпшити візуальне середовище (фірмовий стиль, реклама, ілюстрації, дизайн ЗМІ, мультиплікація). Даний продукт забезпечує 3-D моделювання та створює фантастичні 3-D мистецтва з прискореним графічним процесором і реалістичним результатом.

Поліпшити створення мультимедійного «цифрового» контенту в форматі мобільних додатків може стати програмний комплекс Mesh Mixer. Ця програма виражена великим набором інструментів. За допомогою неї

можна створювати розробку ескізів системи, розробку технічні рисунки та креслення, здійснювати розробку колажу та логотипів, тощо.

Отож, необхідність дослідження чинників впливу інформаційного суспільства на процеси освоєння цифрового дизайну дає змогу суттєво знизити витрати та скоротити терміни розробки, забезпечуючи якісне створення системи обробки даних, які відповідають вимогам користувачів.

Врахування таких цікавих критеріїв у програмних комплексах з 3-D моделювання дозволить зацікавити користувачів, а також захопить їх повторно користуватися послугами діджиталізованих програм та саме головне допоможе зробити вирішальний крок для здійснення корисних операцій.

Список використаних джерел

1. М.В. Комп'ютерне проектування одягу: Навчальний посібник. / М.В. Колосніченко, В.Ю. Щербань, К.Л. Процик – К.: «Освіта України», 2010. – 236 с.

2. Цідило І.І. Підготовка майбутніх дизайнерів до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності. [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: [спец.] 13.00.04 - Теорія і методика проф. освіти. / Цідило І. І. - Тернопіль, 2015.

Паламарчук Дмитро Анатолійович,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

В теперішній час, коли весь світ, і Україна зокрема, стали перед викликами обмежень пов'язаних з COVID-19, особливої уваги потребує процес навчання, виховання та розвитку підростаючого покоління. В сучасному світі наука розвивається швидкими темпами. Тому, педагог повинен суміщати в собі багато якостей – бути учителем, порадником та товаришем. Це пов'язано з тим, що сучасний педагог повинен мати високі інтелектуальні та комунікативні якості, здатність критично мислити і творчо підходити до вирішення завдань, що поставлені перед ним [1].

Встановлено та доведено, що виховання учня та студента під час навчальної спирається на такі концепції [2]:

- здобуття освіти та самонавчання повинні продовжуватися протягом усього життя;
- інформатизація усіх сфер людської діяльності, включаючи професійно-технічну освіту та інженерну професійну діяльність;
- потреба у формуванні інформаційного освітнього простору як у межах всієї держави, так і окремо в кожному навчальному закладі;
- формування і розвиток інформаційної культури кожного учня як громадянина та майбутнього професіонала;
- кожна особа та особистість є найвищою цінністю суспільства.

Однак, питання дотримання та розвитку цих концепцій стає обмеженим, а зачасти і неможливим, у період карантину та дистанційного

навчання. Оскільки, в такі періоди відсутній зоровий контакт та «живе» спілкування.

У педагогіці вищої школи вважають, що професійні вимоги до вчителя та викладача повинні включати в себе три основні характеристики [3]:

- загальногромадянські риси;
- риси людини, що визначають специфіку професії вчителя;
- спеціальні знання, уміння й навички з предмета (спеціальності).

Але під час карантинних обмежень, а особливо під час дистанційного навчання перед вчителями та викладачами постають нові виклики, такі як обмежений навчальний простір, відсутність зорового контакту з учнями, неможливість контролю за дотриманням графіку навчального процесу. Тому, до обов'язкових рис педагога, як наставника та вчителя додаються ще широка кількість ситуативних рис, наприклад, психологічна стійкість, постійний пошук та вдосконалення викладацьких підходів, майже, безперервна педагогічна діяльність протягом доби; самовдосконалення та реалізація нових підходів до викладання теоретичних та практичних уроків, тощо.

Відомо, що найбільший вплив педагога на учня чи студента, досягається через основну щоденну навчальну роботу та регулярне спілкування і повторення навчального матеріалу. Під час дистанційного навчання цей аспект стає дуже обмеженим, оскільки, напряду залежить від само мотивації учня. Бо в цей час учитель не може в повному обсязі оглянути якість виконання роботи та проконтролювати навчальний процес, як під час занять так і при виконанні домашніх завдань.

Якщо розглядати в цілому, то успіх педагогічної діяльності залежить від рівня сформованості загальних умінь педагога: проектувальних, конструктивних, організаторських, комунікативних та виразності особистісних якостей [4]. Загально навчальні уміння носять міжпредметний характер і мають широке дидактичне значення. Вони включають в себе групи організаційних, інтелектуальних, інформаційних, комунікативних умінь.

Як, висновок можна, сказати, що процес дистанційного навчання можливий і дасть гарні результати при умові само мотивації, зацікавленості та бажанні освоювати та пізнавати щось нове. При чому ця вимога ставиться, в однаковій мірі, як до учнів, так і до вчителів.

Список використаних джерел

1. Паламарчук Д. А. Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та коледжах / Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. – Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137-140.

2. Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти : монографія / авт. кол. В. В. Ягупов, Л. М. Петренко, С. Г. Кравець та ін. / За наук. ред. В. В. Ягупова. Житомир: «Полісся», 2019. – 234с.

3. Методика викладання технічних навчальних дисциплін : навчальний посібник / М. С. Корець. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 240 с.

4. О.О. Андреев, К.Л. Бугайчук, Н.О. Каліненко, О.Г. Колгатін, В.М. Кухаренко, Н.А. Люлькун, Л.Л. Ляхоцька, Н.Г. Сиротенко, Н.Є.Твердохлебова. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання. За ред.. О.О Андреева, В.М. Кухаренка – ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. – 212 с.

УДК 69. 003:33903:658.157

Петренко Ганна Сисоївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Постолатій Марія Олександрівна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.

Сучасний стан розвитку економіки вимагає від підприємств все більшої уваги до питань управління активами. Це пов'язане, насамперед, із можливостями, які відкриваються внаслідок залучення зовнішнього ресурсного та інтелектуального потенціалу. Завдання управління активами сучасного підприємства полягають у пошуку раціональних співвідношень між рівнем ресурсного забезпечення, можливостями примноження та ефективного використання потенціалу розвитку підприємства, категоріями часу, ризику та кінцевими результатами діяльності. При цьому має забезпечуватися фінансова стійкість і висока інвестиційна привабливість підприємства.

Економічні реформи змінили статус будівельних підприємств, які стали самостійними суб'єктами ринкових відносин. Фінансова нестабільність, криза неплатежів збільшили традиційно невисоку договірну дисципліну – нормою підрядних відносин у наш час стали постійні, багатомісячні затримки фінансування будівництва, зриви договірних зобов'язань з боку замовників, девелоперів, підрядників тощо. Для підприємств підрядного будівництва (ППБ) важливим чинником забезпечення стабільного функціонування є приведення обсягів та структури майна (активів) у

відповідність з потребами їх операційної діяльності, а саме з економічною та функціонально-виробничою структурою господарського портфеля.

Аналіз зарубіжних інформаційно-аналітичних джерел дає підстави для висновку, що європейські компанії відмовляються як від проміжної оптимізації своїх ресурсів на рівні слабкодохідних залишків грошових коштів, так і від фанатичного і агресивного процесу реструктуризації та міграції капіталу, включаючи кластеризацію, об'єднання і вертикальну інтеграцію, коли диверсифікація активів стає важливішим стратегічним орієнтиром, ніж їх рентабельність. Чинником заохочення подібних позитивних економіко-управлінських тенденцій є перенесення акцентів на такі показники, як ринкова вартість підприємства, середньозважена вартість капіталу, економічна додана вартість (EVA), які використовуються як основні інструменти оцінки діяльності підприємств.

Належний стратегічний та поточний контроль реальної (експертно-зваженої) вартості активів та їхніх джерел забезпечує справедливу основу для виміру фактичного (чи прогнозованого) стану підприємства щодо раціональності упорядкування та використання його ресурсного потенціалу. На порядку денному постає питання – в якій мірі традиційно вживана і стандартизована у фінансовій звітності структуризація активів на складові та елементи відповідає ринковим потребам підприємств?

Відображена у форматі менеджменту підприємств та управлінського обліку (на базі положень (стандартів) бухгалтерського обліку - П(С)БО) структура активів, яка, насамперед, зосереджена на фіксації рівноваги складових балансу в системі облікових координат, а не на результативності бізнес-процесів та їх впливу на динаміку елементів активів, не надає системної картини використання ресурсно-майнового потенціалу підприємств, не пов'язує складові активів з сутністю операційної діяльності підприємств. [1,2].

Поширені на сьогоднішній день вітчизняні методичні та прикладні розробки не надають керівництву підприємств підрядного будівництва

обґрунтованої відповіді на питання - яким чином слід диференціювати, структурувати, розподіляти та управляти власними активами, щоб якомога раціональним шляхом узгодити їх із виробничо-технологічною сутністю та економічними характеристиками господарського портфеля ППБ.

Список використаних джерел

1. Ryzhakova G., Ryzhakov D., Petrukha S., Ishchenko T., Honcharenko T. The innovative technology for modeling management business process of the enterprise // *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(4), 4024–4033. <https://doi.org/10.35940/ijrte.D8356.118419>.
2. Чуприна Ю.А. Системний інструментарій вияву та нейтралізації відхилень при реалізації цільових інвестиційних програм // *Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. «Просторовий розвиток територій: традиції та інновації»* – К.: КНУБА, 2019. – С.202-206. <https://iino.knuba.edu.ua/images/Zbirnyk-2019.pdf#> .
3. І.М.Якимчук «Структура І Тривалість Операційного Циклу Виробництва Товарів (Послуг)» / І. М. Якимчук, С. Макарчук/тези Міжнародний науково-технічний форум V Міжнародна науково-технічна конференція “Ефективні технології в будівництві” VII Міжнародна науково-технічна конференція “Нові технології в будівництві”, Київ, КНУБА. 19 листопада 2020, с.165

УДК69. 003:33903:658.157

Петруха Ніна Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Кучеренко Олександр Іванович,

аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ.

Сучасний стан розвитку національної економіки свідчить про наявність багатьох проблем, пов'язаних з недостатнім рівнем ефективності господарської діяльності як підприємств державного, так і приватного секторів. Об'єктивно зростає потреба їх інтеграції з метою підвищення конкурентоспроможності, досягнення оптимально високих кінцевих результатів господарської діяльності, задоволення зростаючих потреб суспільства. Зокрема, необхідною є активізація пошуків шляхів розширеного відтворення економічного потенціалу будівельних підприємств. Одним з найбільш прогресивних напрямків вирішення існуючих проблем, як свідчить світова теорія і практика господарської діяльності, є розвиток державно-приватного партнерства (ДПП). З 2010 р. Законом України «Про державно-приватне партнерство» та іншими законодавчо-нормативними актами (зокрема, Бюджетним Кодексом та Постановами Кабінету міністрів України) законодавчо ініційовано розбудову ДПП як механізму співробітництва державного та приватного сектора з метою підвищення конкурентоспроможності та залучення інвестицій в економіку України.

Зазначені нормативи визначають правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, врегульовують відносини, пов'язані з підготовкою, виконанням та припиненням договорів, що укладаються в рамках ДПП, встановлюють гарантії додержання прав та захисту економічних інтересів сторін цих договорів. Об'єкти, збудовані за принципом ДПП, не підлягають приватизації і перебувають у державній або комунальній власності на весь термін дії договору.

Проблеми визначення сутності механізму ДПП, методологічні аспекти його формування та організації в управлінні діяльністю підприємств знайшли певне висвітлення в працях вітчизняних вчених, зокрема А.Ф. Гойка, І.О. В.В. Ковальова, П.М. Кулікова, Р.М. Лепи, В.М. Лича, О. І. Олексюка, В. Г. Федоренка, О.В. Царенко та ін. Ними обґрунтовано необхідність розроблення та впровадження концепції розвитку державно-приватного партнерства як інструменту вирішення актуальних проблем трансформаційних процесів економіки, ефективності функціонування підприємств будівельної галузі, зміцнення їх конкурентоспроможності на внутрішньому ринку, ефективного використання потенціалу в умовах обмеженості ресурсів, сформовано засади управління розвитком підприємства, розроблено відповідні моделі та управлінський інструментарій.

Багатоаспектність процесу інтеграційного розвитку обумовила відбиття окремих його елементів у дослідженнях, що присвячені оцінюванню синергетичного ефекту від взаємодії від взаємодії державного та приватного секторів (Е. Кемпбелл, В.М. Глушков, Р. Каплан, Д. Нортон, Хакен та ін.), моделюванню співпраці агентів і динаміки консолідованих результатів, розробці архітектури інтегрованої цілісності (Р. Акофф, Дж. М. Бьюкенен, С. Бір, В.М. Геєць, В.А. Кабашкін, Дж. Коммонс, Р. Коуз, та ін.), оптимізації потокових процесів й логістичної взаємодії (Чухрай, В.Д. Шапіро та ін.). Проте відсутні розробки щодо їх об'єднання в єдиному організаційному циклі з урахуванням специфіки господарської діяльності будівельних підприємств. Незважаючи на

активні наукові пошуки в згаданих напрямках, комплексне дослідження науково-методичних засад залучення приватних партнерів до реалізації інфраструктурних проектів ефективного будівництва в Україні не здійснено.

Отже, потребують вдосконалення та подальшої розробки як теоретико-методичні основи реалізації будівельних проектів на основі ДПП, так і конкретні організаційно-економічні механізми управління такими проектами. Наявні на сьогоднішній день в економічній науці та практиці напрацювання щодо реалізації механізмів ДПП та комерційної концесії не відображають галузевої специфіки підрядного будівництва та складності реалізації життєвого циклу будівельного інвестиційного проекту на засадах ДПП. [1],[3].

В якості організаційно-структурного механізму реалізації капіталоемних будівельних проектів на засадах ДПП пропонується мультиагентне інвестиційне угруповання (MIU). Така структура започатковується як тимчасова організаційна структура спільного для всіх інвесторів управління процесами підготовки, будівництва та експлуатації будівельного проекту на засадах ДПП, при якому забезпечується як узгодженість економічності інтересів держави (як ініціатора проекту та концедента майнових прав) та приватних інвесторів (як співінвесторів та концесіонерів), так і їх сумісна (солідарна) відповідальність за наслідки прийнятих та втілених рішень, адекватна частці їх внесків в активи проекту (інвестиційної програми) , що реалізується на платформі ДПП.

Список використаних джерел

1. Івахненко І.С. Фінансові інструменти та механізми залучення приватних інвестицій у будівництво /І.С. Івахненко, Р.В. Рак//International Scientific-Practical Conference of young scientists “Build-Master-Class-2020” (25-27.11.2020). – 2020. – с. 300-301
2. Dmytro Ryzhakov, Oleksandr Dikiy, Maksim Druzhynin, Hanna Petrenko, Tetyana Savchuk *International Journal of Emerging Trends in Engineering*

Research Volume 8. No. 8, August 2020 4526-4532. SCOPUS Available Online at <http://www.warse.org/IJETER/static/pdf/file/ijeter78882020.pdf> <https://doi.org/10.30534/ijeter/2020/78882020>

3. Г.М. Рижакова, Д.О. Приходько. Моделі цільового вибору репрезентативних індикаторів діяльності будівельних підприємств: етимологія та типологія систем діагностики // *Управління розвитком складних систем.* – 2017. – Вип. 32. – с. 159 – 165. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>

4. Рижакова Г. М. Етапи розвитку та вплив бюджетно-податкової політики на інноваційно-інвестиційну діяльність будівельних організацій. [Текст] / Г.М. Рижакова // *Тези доп. II всеукр. наук.-практ. конф. «Необхідність та проблеми формування економіки інтелектуального капіталу в Україні».* – К.: КНУБА, 2015. – С. 28-30

Петруха Сергій Валерійович,

кандидат економічних наук, доцент,

докторант кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Кушнір Ілля Ігорович,

аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ.

За даними Державної служби статистики України вітчизняні будівельні підприємства щорічно мають негативні показники рентабельності активів або, так звану, віддачу на вкладений капітал (співвідношення власного капіталу та обсягу залучених коштів / довгострокові + поточні зобов'язання).

Аналіз стану підприємств будівельного комплексу та підрядного будівництва, зокрема, доводить, доцільність орієнтації менеджменту цих підприємств на сучасну парадигмальну конструкцію підходів до управління активами підприємства та інструментарію досягнення конкурентних переваг підприємств на базі програмно-цільового управління активами.

На підставі ідентифікації сучасних підходів та інструментаріїв обліку, діагностики та координації активів виявлено, що поширені на сьогоднішній день вітчизняні та зарубіжні моделі, методичні та прикладні розробки, є неадаптованими до особливостей руху та трансформації активів підприємств підрядного будівництва, вони не надають керівництву зазначених підприємств належно обґрунтованої відповіді на питання - яким чином слід диференціювати, структурувати, розподіляти та управляти власними активами, щоб якомога раціональним шляхом узгодити їх із виробничо-технологічною сутністю та економічними характеристиками виробничо-господарського портфеля ППБ. Для адаптації аналітичних засобів управління активами до умов операційної діяльності ППБ необхідно при їх формуванні забезпечити комбінацію ресурсного, ситуативного та іміджевого підходів; програмно-цільового управління; та вирізнення взаємного впливу змісту та характеристик виробничо-господарського циклу на стан, динаміку та віддачу активів.

Функціонально-операційне навантаження структурних елементів активів ППБ має відповідати: функціональним умовам мультипроектного середовища об'єктів будівництва; вимогам стратегічного, ситуативного та процесно-орієнтованого менеджменту; формату структуризації потенціалу ППБ та ресурсно-іміджевої конфігурації. Модифікація структури активів ППБ забезпечить аналітичну обґрунтованість та успішність процесам моніторингу, координації та маневрування ППБ. [1],[2].

Нова класифікація структури активів ППБ, в якій *новими цільовими детермінантами* моніторингу та координації активів ППБ є *ознака належності до сутності бізнес-процесів ППБ* - умовно нерухомі, важко

рухомі, рухомі, ті, що безпосередньо пов'язані з операційною діяльністю; активи як «додана вартість», активи як аналог «гудвілу». Вдосконалена для потреб ППБ структура активів успішно вирішує питання адаптації змісту та етапів процесу управління активами до операційно-функціональних особливостей господарювання ППБ. Важливою інновацією є вирізнення в структурі активів ППБ спеціальної складової, що презентована як своєрідний аналог «гудвілу» у вигляді розрахункового приросту (індексу) до загальної вартості активів ППБ (валюти Актива балансу + власний капітал).

Список використаних джерел

1. В.О Поколенко, Д.О. Приходько, М.В. Горбач. Математична формалізація моделі втілення портфеля інвестиційних будівельних проектів та її адаптація до потреб інвестора // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 35. Економічний. – К.: КНУБА, 2017. – С. 80-90. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
2. Т.В. Савчук, А.В. Шпаков. Модифіковані теоретичні та практичні основи формування альтернативних джерел інвестування житлового будівництва. // Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – с. 166-172. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>
3. Т.С. Марчук. Термінологічні та практичні підходи до визначення імперативів бюджетування інвестиційно-будівельного проекту. // Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – с. 130-138. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>
4. Т.С. Марчук. Сучасні операційні технології діагностування економічної рівноваги будівельних підприємств // Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні». – Вип. 10. – К., 2017. – с. 91-96. http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_10_18
5. Г.М. Рижаківа, В.І. Крижановський, Р.В. Трач. Інформаційне моделювання та концепція інтегрованої реалізації будівельних проектів як основа

інноваційного розвитку будівельного підприємства // Збірник наукових праць «Управління розвитком складних систем». – Вип. 31. – К.: КНУБА, 2017. – с. 171-176. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-31>

УДК 378.147

Петухова Ірина Олексіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент

в. о. завідувача кафедри психології та соціології

Університету державної фіскальної служби України

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Емоційний інтелект доцільно розглядати крізь призму його складових: самоусвідомлення, саморегуляцію, мотивацію, емпатію, соціальні навички [2]. Рівень його сформованості у здобувачів вищої освіти як представників сучасної молоді, яка відрефлексувала власну емоційну компетентність, досвід емоційного сімейного виховання, арсенал емоційного відреагування, набутий у взаємодії зі значущими ровесниками і знаходиться на етапі входження у доросле професійне життя викликає неабиякий інтерес, оскільки емоційний інтелект входить до переліку компетенцій, які необхідні сучасній людині для ефективного особистісного і професійного життя.

З цією метою нами було організовано дослідження емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти другого – четвертого курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання за спеціальністю 053 «Психологія» [1]. Комплексне дослідження включало: «Методику Н. Холла на визначення рівня емоційного інтелекту», «Методику діагностики емоційного інтелекту – МЕІ М.А. Манойлової», «Методику діагностики мотивації успіху та уникнення невдач Т. Елерса» [4].

Методика Н. Холла дала змогу визначити рівень розвитку емоційного інтелекту здобувачів вищої освіти за шкалами: емоційна обізнаність, управління власними емоціями, самомотивація, емпатія, розпізнавання емоцій інших людей.

Результати діагностики продемонстрували, що у студентів емоційна обізнаність сформована на високому рівні у 30% респондентів, на середньому – 28%, низькому – 42%.

Високу і середню здатність управління власними емоціями мають по 14% досліджуваних, низьку – 72%.

Високий рівень само мотивації зафіксований у 14%, середній – у 72%, низький – у 28% респондентів.

Високий рівень емпатії мають 42% студентів, середній – 16%, низький – 42%.

Розпізнавання емоцій інших людей на високому рівні сформовано у 14% досліджуваних, середньому – 57%, низькому – 29%.

Таким чином, такі складові емоційного інтелекту, як емоційна обізнаність, управління власними емоціями однозначно потребують розвивально-корекційної роботи.

«Методика діагностики емоційного інтелекту – MEI М.А. Манойлової» [3] визначила інтегральний показник емоційного інтелекту, а саме, високий рівень у 10% здобувачів вищої освіти, середній – у 70%, низький – у 20%.

«Методика діагностики мотивації успіху та уникнення невдач Т. Елерса» демонструє мотиваційну спрямованість майбутніх психологів. За її результатами було визначено, що 53% мають високу мотивацію успіху, 40% – середню, 7% – низьку.

Щодо мотивації уникнення невдач, то 26% студентів відзначається високим рівнем уникнення невдач, 60% – середнім, 14% – низьким.

Як видно з результатів дослідження, емоційний інтелект і мотиваційна складова майбутніх психологів потребує подальшого розвитку та корекції. З цією метою нами було підготовлено робочу програму вибіркової навчальної

дисципліни «Емоційний інтелект у бізнесі» для підготовки здобувачів на подальшому другому (магістерському) рівні за освітньо-професійною програмою «Психологія. Психологія бізнесу». Метою навчальної дисципліни є розвиток уявлення здобувачів вищої освіти про емоційний інтелект, його компоненти (емоційний, когнітивний, комунікативний та поведінковий), необхідні особистісно-професійні якості, що впливають на розвиток і формування емоційного інтелекту, розвиток навичок управління власними емоціями та станами, мотивації до успіху.

Завданням навчальної дисципліни виступає: формування у здобувачів вищої освіти навичок розпізнання власних емоцій, регуляції власного емоційного стану, здатність формувати мотиваційну спрямованість, проявляти емпатію.

Тематичний план навчальної дисципліни «Емоційний інтелект у бізнесі» включає наступні теми.

Тема 1. Загальні уявлення про емоційний інтелект

Сутність поняття «емоційний інтелект», різноманіття підходів до його визначення. Біологічні та соціальні передумови розвитку емоційного інтелекту. Уявлення про основні моделі емоційного інтелекту. Особливості емоційного інтелекту в системі професійно важливих якостей. Визначення власного рівня емоційного інтелекту за методиками: Д.В. Люсіна, Н. Холла, Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо. Підходи до розвитку емоційного інтелекту.

Тема 2. Емоційний компонент як складова емоційного інтелекту

Емоційна чутливість. Емоційна чуйність. Сутність поняття «емпатія». Рівні розвитку емпатії. Характеристика емоційно-чутливої особистості. Дефектне застосування емпатії. Емпатійне розуміння. Емпатійна стійкість. Особистісна та ситуативна тривожність. Мотивація досягнення та її взаємозв'язок із емоційним інтелектом.

Тема 3. Когнітивний компонент як складова емоційного інтелекту

Поняття про емоції. Види емоцій за Б.І. Додоновим, К. Ізардом. Прості та складні емоції. Поняття амбівалентності. Почуття. Класифікація типів людей за Дж. Мейером. Способи досягнення емоційного балансу. Сутність поняття «рефлексія». Основні форми рефлексії. Самооцінка та її роль в структурі емоційного інтелекту.

Тема 4. Поведінковий компонент як складова емоційного інтелекту

Способи викликання бажаних емоцій. Контроль емоційних станів. Усунення небажаних емоційних станів. Сутність прийомів «відключення», «переключення», «зниження значимості майбутньої діяльності». Способи зняття емоційної напруги. Керування інтенсивністю емоцій. Психологічна гнучкість у побудові стосунків.

Тема 5. Емоційний інтелект бізнес-лідера

Емоційний інтелект особистості у бізнесі. Емоційний інтелект у бізнес-діяльності. Моделі емоційного інтелекту лідера.

Тема 6. Діагностика емоційного інтелекту бізнес-лідера

Причини необхідності діагностики емоційного інтелекту лідера. Існуючі методики дослідження емоційного інтелекту. Дослідження емоційного інтелекту за допомогою методики peer-assessment.

Тема 6. Технології розвитку емоційного інтелекту, резильєнтності бізнес-лідера

Резильєнтність: сутність, різновиди, форми прояву. Технології розвитку резильєнтності. Тренінг із розвитку емоційного інтелекту.

Таким чином, емоційний інтелект – особлива здатність, необхідна для оптимальної особистісної та професійної взаємодії молоді у сучасному світі. Формування емоційного інтелекту розпочинається у віці двох років і продовжується усе життя, проте спеціалізоване навчання значно пришвидшує засвоєння основних компонентів емоційного інтелекту і забезпечує кращу адаптивність молоді до умов трансформаційного суспільства.

Представлена у підрозділі програма навчальної дисципліни «Емоційний інтелект у бізнесі» спрямована на формування емоційної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» через розвиток усіх складових емоційного інтелекту (самоусвідомлення, саморегуляція, мотивація, емпатія, соціальні навички), формування здатності оптимально реагувати на виклики сучасного світу, застосовувати технології відновлення власного психічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Белецька М., Петухова І. Емоційний інтелект у формуванні професійних компетенцій здобувачів вищої освіти сфери «людина-людина». *Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2020 року)*; за заг. ред. Р.А. Калениченка, О.Г. Льовкіної. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2020. С. 257 – 260.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Х: Віват, 2018. 512 с.
3. Манойлова М. Авторская методика диагностики эмоционального интеллекта МЭИ. URL: <https://www.akademiki.biz/biblioteka-jivoi-informacii/tests/104-mei>
4. Райгородский Д. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. 664 с.

*Пилипенко Олександр Іванович,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
професор Київського міжнародного університету*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН В ПЕРІОД КРИЗИ: ПАРАДОКС СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Сучасний концепт нерозривно пов'язує поняття соціального капіталу з освітою. Більше того, основні категорії соціального капіталу нерозривно пов'язані з здатністю до вдосконалення, а отже з освітою.

Очевидно, що ідеї, які у подальшому були набули словосполучення «соціальний капітал» не могли залишатись осторонь людської думки. Сьогодні ми знаємо, що паростки того, що втілено в поняття «соціальний капітал» виникає там, де з являється взаємодія людини з людиною. Тобто там, де є потреба нагромаджувати, обмінюватись і передавати знання, уміння і навички, а по великому рахунку, здійснювати взаємодопомогу. Цей системноутворювальний феномен цивілізації, означила Маргарет Мід, коли пропонувала своїм студентам навести його ознаки. З доступних людству джерел, ідеї про природу і цінність нагромадження «соціального капіталу» можна прослідкувати в філософській думці з різних культур світу.

Оскільки для європейської цивілізації найбільш важлива грецька, то звернемося до праць Платон. Він вкладає «у уста» Сократа поняття, які сьогодні притаманні соціальному капіталу: демократія, діалог, порозуміння, репутація. Соціальний капітал – це завжди ресурсна інновація, яка сприяє виходу із кризи. Втілення такого погляду можна проілюструвати за різні історичні періоди. В період середньовіччя, а саме в період її культурної кризи, що схарактеризувалася неспроможністю монастирської освіти задовольнити потребу груп молодих людей у потягу до знань, поява перших вільних університетів, зокрема Болонського, виявила у молодих

людей здатність об'єднати ресурси, у тому числі фінансові, для задоволення своїх прагнень. Серед інновацій: залучення викладацького складу за контрактом самими студентами і використання у викладанні методу «рівний рівному» . І на сьогодні це є ціллю до якої прагне чи втілює осучаснена освіта.

Свою історію поєднання ресурсів і норм мають різні інституції. Зокрема парламент, суд присяжних, політичні, професійні, спортивні, мистецькі тощо. До речі, подібне відбувається і в негативних спільнотах. Цікаве явище масово притаманне для переселенців в Новий світ, відмічав французький філософ Олекс деТаксиль. Він назвав це «Мистецтво об'єднань», як набуло масового руху серед різних спільнот. Особлива увага по соціального капіталу пов'язана з модерновим світом ХХ століття. Освіту як соціальний інструмент подолання соціальної криз розглядав французький соціолог і педагог Еміль Дюркгейм. На його думку, саме освіта спроможна перебороти в його визначенні «аномію» - негативні періоди суспільних відносин і відповідної дезорієнтації людини. Унікального значення підхід вдосконалення людського капіталу завдяки освітнім технологіям належить Джону Дьюї. Будучи представником прагматизму, Дьюї в повному сенсі сприяв нагромадженні соціального капіталу як умови спільного розвитку людини і американського суспільства. Його інновації в освіті справедливо вважаються досконалими і перевіреними часом. Зокрема технології проблемного навчання та розвитку критичного мислення.

Спроба практичного втілення ідей соціального капіталу на рівні первинних ланок була ініційована Лідой Ханіфаном, який, будучи державним керівником сільських шкіл, намагався переконати вчителів, що розвиток спільноти невід'ємно пов'язаний з успішною школою, принципи навчання якої базуються на ідеях соціального капіталу.

Між тим, ідеї соціального капіталу складно торують свій шлях . Тоталітарні суспільства загальмували розвиток такою ідеї більше як на півстоліття. Загально прийнято, що відродження інтересу до соціального

капіталу відбулося тільки у 70 роки ХХ, коли економіст Дж. Лоурі та соціолог А. Лайт ввели це поняття в науковий обіг. Вірогідно, що розвиток ідей соціального капіталу з явився як відповідь на кризу, що втілилась у поняття «молодіжний бунт 60-років», якій охопив передусім середовище студентської молоді США і Франції. Найбільш авторитетними дослідженнями є представники цих країн,- професор Гарвардського університету Роберт Патнем і французькій соціолог П'єр Бурдьє. Класичними стали етнографічні та кримінологічні дослідження з позицій порівняльного аналізу феномену «довіра» в кожному з таких середовищ, які відповідно здійснили Френсіс Фукуяма та Дієго Гамбетта. Сьогодні феномену соціального капіталу приділяють увагу сучасні вітчизняні і зарубіжні науковці з різних галузей знань.

Узагальнюючими категоріями соціального капіталу є: демократія, громадянське суспільство, мережі, взаємодія, довіра, компетентність, гідність, екологічність і ряд інших які сприяють сприянню здатності його нагромаджувати та застосовувати. Супротив накопичення соціального капіталу може здійснювати сама людина. На це вказують дослідження Роберта Патнема, які втілені в поняття «парадокс соціального капіталу Патнема». Вчений звернувся природи людського вибору в ситуації демократії та автократії. Різниця між ними очевидна. Якщо демократична відображена у цінності взаємодії, то автократія на принципах підкорення. Вона є умовою видового розмаїття нехтування правами людини до крайніх форм. Парадокс соціального капіталу полягає у наступному: люди нехтують соціальним капіталом якщо це загрожує їх благополуччю, і скоріше підкоряться, замість того щоб накопичувати соціальний капітал для супротиву.

Здатність набувати інтелектуальні, вольові зусилля для об'єднання в спільноті супротиву можливі тільки при розвитку самої людини та її здатності до спільних дій, а формами взаємодії в сучасному світі є різні види освіти – аудиторні, поза аудиторні, очні і дистанційні, класичні і інноваційні.

Серед різних форм інноваційної діяльності, що останнім часом набуває практичного втілення – педагогічний дизайн. Це поняття ще не є тезаурусним для національної освіти. Більш того, наявні визначення його спрощують, надають перевагу здебільше операційного змісту, формально-інструктивний характер діяльності. Зокрема, складовими педагогічного дизайну пропонують вважати: аудиторію, цілі, методи, оцінювання. Пропонують ввести посаду соціального дизайнера, зазначаючи: «Педагогічний дизайнер завжди знає слідкувати за трендами в навчанні, вивчати технічні навички, та завжди знає всі програмні новинки в освіті». Все ж таки доречно дослухатись до гарного принцип - «лезо Окамма»- «не слід плодити зайве», який застерігає від надмірності і спонукає до раціональності.

Інша справа, що освіта в цілому не зосереджена на навчанні, вона має виразно виховний, а також превентивний складник. Вона має бути раціональною, оскільки готує дитину, студента до реального світу, заснованого на взаємодії, а в цілому на потребах нагромадження та реалізації соціального капіталу.

«Педагогічний дизайн», має розглядатись як категорія педагогічної компетентності, оскільки він відповідає реаліям складного педагогічного середовища, що включає учнів/студентів, вчителів/викладачів, батьків, спільноту в цілому та ресурси цивілізації. З таких позицій, соціальний капітал базується на синергії досягнень цілей особистісного капіталу, які набуваються первинною соціалізацією в сім'ї і поза нею у формальних і неформальних спільнотах позитивного спрямування. Відповідно освіта, має підвищувати свою компетентність на теренах особистісно-орієнтованому. Зокрема втілена через технології, що відповідають рівню викликів для сучасної цивілізації в узагальнені взаємодії людини і середовища.

ОСОБИСТІСНЕ ПЕРЕЖИВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ЛОКАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР

Сьогодення вимагає від нас швидкого реагування на зміни. Вже другий рік поспіль триває карантин, який «закрив» більшість населення планети по домівках. Попередні роки знаменувались мобільністю та великим переміщенням людей: розквітав туризм, ділові поїздки, можливість пожити деякий час у теплих країнах – це з позитивних варіантів мобільності. Однак війна, стихійні лиха також спонукали до пошуку безпечного місця проживання. Україна не стала винятком. Вже сьомий рік триває війна на сході, анексія Криму 2014 призвели до вимушеної міграції населення. За цей час люди призвичаїлись до нових місць проживання, «пустили коріння»: народились діти, інші пішли до школи, вступили до університетів. Тобто виросла плеяда осіб, які навіть і не пам'ятають звідкіля їх батьки. Тому вважаємо за потрібне дослідити особливості розвитку територіальної ідентичності в сучасних умовах.

Так, зазвичай казали, що на чужині не може бути краще, ніж удома. Приказка: де народився там і пригодився відображає якраз такий тип мислення. Однак за умови небезпеки люди були готові «зірватися» зі звичних місць та тікати. Це не викликало радості, але ж дозволяло вижити у важкі часи.

Вашій увазі надаю результати пілотного дослідження особливостей територіальної ідентичності. Так, у дослідження брали участь 13 осіб (21-58 років). Респондентами виступали викладачі та студенти Університету

державної фіскальної служби України, який розташовано у місті Ірпінь (13 осіб: 30,8% чоловіки, 69,2% жінки), серед яких були як місцеві жителі, так і вимушені переселенці й трудові мігранти (приїхали до Ірпіня на запрошення ректора). Пілотне дослідження складалося з 3-х етапів: проведення семінару задля актуалізація поняття «територіальна ідентичність», заповнення анкети та обговорення у групі результатів взаємодії. Отримані результати дозволили виявити неабиякий інтерес до заявленої тематики.

Виявилось, що 84,6% респондентів проживають у країні, де народились, 46,2% з них переїжджали у дитинстві, а 53,8% такий досвід отримали у дорослому віці. Вимушена міграція відбувалася внаслідок війни (53,8%), стихійних лих (30,8%) та хвороби (15,4%). 45,5 % відчувають себе мешканцем попереднього місця проживання, а 36,4% над чим не замислювались. 6 респондентів зазначило, що комфортність проживання вони б оцінили у 8 з 10 балів, 38,5% респондентів зазначило, що місце проживання для них просто факт (пишаються 30,8%, радіють 23,1% та розчаровані 7,7%). 53,8% респондентів відповіло, що їм важливо почуття належності до місця свого проживання. У разі потреби 7 з 13 респондентів готові об'єднуватися задля вирішення проблеми, 61,5% респондентів зазначають, що для них важливо біти толерантним та вміти налагоджувати контакти з представниками інших територій.

У ході пілотного дослідження відпрацьовувалися наступні інновації: 1. територіальна ідентичність виступає вагомим чинником у взаємодії між групами та стосунками у самій групі тоді, коли є полярні думки та упередження (наприклад, вимушені переселенці та корені жителі району); 2. розуміння власної територіальної ідентичності дозволяє толерувати та бути більш зацікавленим у пошуку індикаторів «свій» в іншій групі; 3. усвідомлення територіальної ідентичності як власної так і опонентів призводить до рольової гнучкості при груповій взаємодії.

Пілотне дослідження показало наявність соціально-бажаних відповідей на низку питань. Також виявилось, що запропоновані вільні відповіді на

питання щодо цінностей респондентів, характеристик їх як представників місцевості на якій вони проживають не має змоги систематизувати, тому бажано надати респондентам варіанти відповідей.

У процесі обговорення респонденти здивовано казали про те, що якби не опитування, вони б і не замислилися про таке явище як відчуття «свого місця», але під час відповідей добре розуміли, що це важливе питання і вони його не відчувають, бо, скоріше територіальна ідентичність є базовою характеристикою особистості і тому її «не видно» зразу. Тобто за умов розвитку «нормальної» для людини територіальної ідентичності: розуміння та відчуття себе мешканцем певної території, знання своїх прав та свобод, наявність емоційної та фізичної належності – питання не стає на разі – це просто є у житті і людина себе називає киянкою, наприклад, чи мешканцем такої вулиці. Коли виникають питання – то ми можемо говорити про наявність, насамперед, внутрішнього чи зовнішнього конфлікту між уявленням щодо своєї ідентичності та реальною ситуацією.

Можемо припустити, що відчуття свого місця там де проживаєш відіграє важливу роль у ідентифікації особистості взагалі. Наразі спостерігається наступний феномен: у ВПО територіальна ідентичність навіть після 6 років проживання на іншій території залишається сталою, вони продовжують ідентифікувати себе як мешканця тієї території, звідкіля родом. Так, в період роботи автора з ВПО в межах проектів ТЧХУ спостерігався цей феномен в більшій мірі у людей похилого віку. Згадується випадок, коли літня пані прийшла на заняття і розповідає, що гуляла у Маріїнському парку і ця прогулянка супроводжувалась такими думками: що я тут роблю? Люди гуляють, вільні, закохані, а я як неприкаяна: хата розбита, навіть вулиці моєї вже немає, а я тут як бродяга. В процесі спілкування з'ясувалось, що вона, гуляючи алеями, спостерігала за людьми, які насолоджувались природою, відпочинком, а вона не може відчувати себе в безпеці, своєю серед цих людей, хоча і прийшла до парку прогулятися. Коли автор конфронтувала їй, що вона вже 5 років живе в Києві і є його жителькою, тож має повне право як

клянка, гуляти там, де їй подобається. Вона на мить завмерла. Група також була в очікуванні. Було зрозуміло, що цей факт їх дуже вразив: вони навіть не замислювались над ним: життя продовжується, зараз вони живуть на іншій території, тож можуть вважати себе мешканцями столиці, а не все життя відчувати себе постраждалою стороною і бідкатися з того, що були вимушені покинути власні домівки. Розмова була тривалою та емоційною. Результатом її стали такі висновки: немає сенсу триматися за минуле, треба адаптуватися та жити там, де склалося та використовувати цей час для відновлення та інтеграції у суспільство в якому зараз перебуваєш. Також учасники групи казали про те, що вони щойно відчули, що не є стигматизованими, вразливими, бо 5 (на той час) років достатній період адаптації та інтеграції у нове життя, навіть якщо воно зовсім не таке як гадалося, але вони живі, мають роботу, нових друзів та бачать перспективи життя саме на цій території.

Тож, зауважимо, що відчуття свого місця, території є важливою характеристикою особистості, а також суттєвим чинником певної комунікації. Коли я себе ідентифікую як свого, то й поведінка відповідна: смілива, впевнена та конструктивна, коли за якихось причин відчути себе неможливо, то на перший план виходить соціальний страх бути неприйнятним, не зрозумілим та можна наразитися на небезпеку. Пілотне дослідження також показало, що респонденти відкривають ресурси територіальної ідентичності тільки за умови фокусування на ній уваги – коли історично є мешканцями цієї території та відчувають тривоги й «не своє місце», коли опинились на цій території у дорослому віці та є тимчасовими ніби «нелегалізованими» її мешканцями.

З огляду на особистісний характер формування територіальної ідентичності в умовах пандемічних обмежень також важливими є питання задоволення від своєї території. Комфорт перебування вдома залежить від багатьох факторів. Зокрема: психологічного клімату у родині, зручності розташування власного будинку чи квартири з огляду на наближеність до

магазинів, аптек та іншої місцевої інфраструктури. Також наявність зв'язку зі світом за допомогою сучасних технологічних засобів. Важливими виявилися й соціальні фактори: можливість віддаленої роботи, наявність оплати праці та адекватність вимог. Соціальні, психологічні та фізіологічні потреби особистості під час пандемічних обмежень пройшли певну трансформацію. Для когось це стало поштовхом до змін, а для когось лише підтвердженням своїх міркувань та бажань. Однак кожен відчув на собі важливість облаштування «свого місця» у помешканні, на роботі, на і в житті взагалі.

УДК 69. 003:33903:658.157

Поколенко Вадим Олегович,

доктор технічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Шовкова Наталія Леонідівна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і

архітектури

СУЧАСНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ: ПОБУДОВА МУЛЬТИКРИТЕРІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Системні перетворення в будівельній сфері сформували нове господарське середовище, що детермінує умови функціонування будівельних організацій, пов'язані з необхідністю вирішення ряду складних завдань: від зміни філософії бізнесу до пошуку нових моделей економічної поведінки. Сьогодні будівельні підприємства функціонують у вкрай динамічних, висококонкурентних та малопрогнозованих умовах, що спричиняє необхідність застосування дієвих та ефективних підходів до управління, які б

сприяли максимальному симбіозу ситуаційного, системного, динамічного, структурного, процесного, функціонального управління. Йдеться про становлення новітнього інструментарію менеджменту – функціонально-економічної діагностики (ФЕД), що ґрунтується на концепції, відповідно до якої ФЕД розглядається як процес, який є послідовністю певних завершених етапів оцінювання та ідентифікації ретроспективного, поточного та перспективного стану підприємства з метою формування інформаційної бази для розроблення превентивних, санаційних та реактивних управлінських рішень. В сукупності етапи ФЕД забезпечують здійснення управлінського впливу з урахуванням бізнес-індикаторів функціонування інвестиційного будівельного проекту (ІБП), який в силу специфіки його організаційно-бюджетної структури презентується і досліджується як мобільна будівельна організація (МБО) специфічного типу, що за змістом і стадіями функціональної та адміністративної діяльності підпорядкована життєвому циклу будівельного проекту. [1,3].

Проблемні аспекти діагностики різних видів діяльності, сфер, станів, параметрів функціонування підприємств розкрито у працях вітчизняних та іноземних науковців, зокрема таких вчених як: В.Федоренко, Н.Чухрай, І.Школа, О.Ястремська та інші.

Відзначаючи наукову й практичну значущість внеску названих учених, необхідно зазначити, що аналіз наявних наукових праць показав глибину і складність проблем функціонально-економічної діагностики підприємств підрядного будівництва, пов'язаних з необхідністю урахування багатьох чинників у процесі формування управлінських рішень, а саме: макроекономічних чинників, техніко-економічних показників ІБП, реалістичності виконання проекту компанією-забудовником, виробничих потужностей підприємств-виконавців, попиту на готову будівельну продукцію, впливу стейкхолдерів на проект, наявних ризиків та ін.

Список використаних джерел:

1. Поколенко В.О. Сучасні пріоритети модернізації організаційно-технологічного моделювання будівництва. [Текст] / В.О. Поколенко // Програма та тези доп. III міжнар. наук.-техн. конф. «Ефективні технології в будівництві» (28-29 березня 2018 року, м. Київ). – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – С. 91 <https://sites.google.com/site/konfkhuba/>

2. Поколенко В.О., Шовківська В.В. Теоретичні аспекти прогнозування розвитку кластеру // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Молодих вчених «Буд-Майстер-Клас» – К.: КНУБА, 2019. – С. 514-515. https://www.bmc-conf.com/ua/conference_program.html

3. Приходько Д.О. Прикладні потреби оновлення методологічного базису комерціалізації відносин підприємств-стейкхолдерів будівництва/ Приходько Д.О., // Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та агро технологій в Україні». Ніжин, ВП НУБіП, 26.11.2020р.

4. Івахненко І.С., Лютий І.О., Варналій З.С., та ін. Фінанси. Практикум: за ред. Лютого І.О. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 352 с. (р. 25, 27, 29)

Список використаних джерел

1. Журналісти проти фейків: рецепти BBC та українських ЗМІ. – 2017 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40219750>
2. Фейк як інструмент інформаційної війни проти України. – 2016 р. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15
3. Фейк як інструмент інформаційної війни проти України. – 2016 р. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15

Потапюк Лілія Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціогуманітарних технологій Луцького
національного технічного університету,*

Потапюк Ірина Петрівна,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту ім. І.А. Маркіної
Полтавського державного аграрного університету*

СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні одним із пріоритетних напрямків державної політики України є широке впровадження інноваційних технологій з метою покращення якості освіти та ефективної інтеграції у світовий і європейський освітній простір. Перехід до інформаційного суспільства, в якому об'єктами і результатами праці переважної частини населення стали інформаційні ресурси та знання, вимагає ґрунтовної підготовки усіх членів соціуму на предмет використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у своїй професійній діяльності. Тому соціально-економічні та соціокультурні зміни призводять до необхідності суттєвого оновлення педагогічної теорії і практики. А отже, на зміну традиційним формам навчання приходять сучасні інформаційні системи управління процесом навчання та дистанційні методи навчання.

Дистанційну форму навчання фахівці зі стратегічних проблем освіти називають освітньою системою ХХІ століття. Сьогодні на неї зроблена величезна ставка. Актуальність проблеми дистанційного навчання полягає в тому, що результати суспільного процесу, раніше зосереджені в сфері технологій, сьогодні концентруються в інформаційній сфері і обумовлена необхідністю удосконалення та підвищення навчально-пізнавальної діяльності закладів вищої освіти.

Аналізуючи і порівнюючи літературні джерела, приходимо до висновку, що для сприяння ефективності функціонування методології дієвого навчання науково-педагогічних працівників необхідно враховувати основи менеджменту освіти. Сучасний менеджмент в освіті стає наукомісткою сферою діяльності і все більшою мірою вимагає високого професіоналізму і різнобічних знань. Підвищення ефективності освітнього процесу зараз визначається формуванням сучасних управлінських відносин, зростанням керованості цього процесу. Не можна керувати складними системами (академічна група, академічне середовище, освітній процес є складними ймовірнісними системами) за допомогою простих методів (впливає з кібернетичного закону розмаїтості, відкритого У. Ембі).

Освітнє середовище, що ефективно працює та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача. Управляти освітою означає керувати всіма компонентами, які її формують, а саме: ресурсами освіти, що включають інформаційно-методичну базу, персонал, фінанси; безпосереднім освітнім процесом, тобто технологією навчання. Саме це найчастіше називають педагогічним менеджментом – правильним використанням продукту освіти кадровими питаннями: оскільки освіта є сферою міжособистісної взаємодії.

Складовими компонентами педагогічного менеджменту є люди, технології, стратегії, структури, цілі, завдання, процесії, культура. Цикл менеджменту включає в себе планування, визначення умов, організацію, мотивацію, стимулювання, керівництво. Все це вимагає від викладачів постійного вдосконалення професіоналізму, підвищення рівня загальної культури. Система підвищення кваліфікації (стажування) викладачів знаходиться, в основному, поза закладом освіти, проте педагогічний менеджмент передбачає численні методики, методи та прийоми професійного росту педагогів безпосередньо в університетах, в процесі взаємонавчання досвідчених колег, тому що інші форми піднесення

майстерності носять результативний характер, що ставить викладача в нерівні умови і протидіє гуманному характеру взаємовідносин педагогів.

А отже, головним напрямком у роботі викладача є вдосконалення змісту, методів та прийомів навчання, який реалізується через концепцію вузівського менеджменту. Така концепція дає можливість реалізувати особливий підхід. Вона змінює роль викладачів, вимагаючи від них максимальної уваги до політики, стратегії і тактики університету, її технологічних, естетичних цінностей. Це положення вимагає від педагога творчості та гнучкості у формуванні установок і мотивів навчання, розвитку, раціонального використання часу.

Одним із найбільш серйозних аспектів менеджменту в діяльності педагога є вдосконалення навчальних програм і процесу навчання загалом. Зокрема, це стосується методів і форм навчання. І хоч програми (стратегія та принципи) знаходяться поза компетенцією викладача, їх успішна реалізація (тактика) залежить від визначення розумних об'ємів матеріалу до кожного заняття, обмежень, послідовності вивчення, оцінки та уточнення навчальної програми за допомогою тестів та особистого досвіду.

Концепція вузівського менеджменту дозволяє викладачам коригувати навчальні програми відповідно до компетентностей, які відображені у стандартах вищої освіти, побажань здобувачів освіти, рекомендацій стейкхолдерів та роботодавців; доцільно вибирати раціональні методи та експериментувати з ними.

Наступним аспектом менеджменту в діяльності викладача є інформація та комунікація. Обов'язковою умовою у цьому виступає постійна висока інформованість, знання результатів новітніх досліджень психолого-педагогічної науки, які присвячені вдосконаленню технологій навчання, виховання та розвитку.

Сьогодні дистанційне навчання є новою, специфічною формою навчання, відмінною від звичних форм очного або заочного навчання. Таке навчання передбачає інші засоби, методи, організаційні форми навчання,

іншу форму взаємодії викладача і студента, студентів між собою. Компонентними складовими дистанційного навчання є: цілі, обумовлені соціальним замовленням для усіх форм навчання; зміст, передбачений діючими програмами для конкретного типу закладу освіти; методи, організаційні форми, засоби навчання. Дистанційна форма навчання зумовлена специфікою технологічної основи (комп'ютерні телекомунікації у комплексі з друкованими засобами, компакт-дисками, так званою, кейс-технологією та ін.).

Сучасна дистанційна освіта користується усіма каналами передачі інформації: освітнє телебачення, аудіо та відеотрансляції, відеоконференції, E-earning, різноманітні інтернет-трансляції, інтернет-конференції, кореспондентське навчання за допомогою звичайної пошти тощо.

Дистанційне навчання спрямоване на підтримку особистісно-орієнтованого навчання; сприяє розвитку мобільності студентів, посиленню зорієнтованості на них, розширенню можливостей взаємодії викладача і студента у віртуальному середовищі, збільшенню автономності студентів за рахунок самостійної роботи зі значною кількістю баз даних, персоналізації навчання, поширенню доступу до мобільних пристроїв.

Використання електронних освітніх ресурсів в процесі дистанційного навчання» (на основі Moodle) є одним із реальних шляхів підвищення якості професійної підготовки майбутніх менеджерів, активізації навчально-пізнавальної і науково-дослідної діяльності студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу, збільшення ролі самостійної та індивідуальної роботи, підвищення їх конкурентної спроможності на міжнародному ринку інтелектуальної праці.

Сучасному погляду на управління освітою найбільшою мірою відповідає системний підхід. Саме він є методологічною основою досліджень у працях Ю.І. Конаржевського, Г.М. Серікова та цілого ряду інших фахівців у галузі управління освітою. Цей підхід забезпечує сучасне бачення управління освітою в науці, співвіднесення методології системного підходу з

діалектичними протиріччями, що мають місце в сучасній освітній практиці, а також із проблемами, що випливають з них: є самостійним напрямом у теоретичному осмисленні управління освітою.

Системний підхід базується на принципах, які висвітлюють доцільність його використання як методології управління:

– будь-який предмет, явище розглядається як деяка система. Системний підхід виступає як методологія, яка або управляється ззовні, або самокерована, або керована за змішаним типом;

– будь-яка система трактується як елемент більш загальної системи (мета системи). Система може піддаватися зовнішнім впливам у формі контролю, стимулювання, організації, корекції, ціле покладання;

– будь-яка система розвивається від стадії зародження, через стадії становлення до зрілості.

Згідно з методологією системного підходу, кожна підсистема як елемент загальної системи має свої специфічні особливості, які не тотожні всій системі, але у своєму поєднанні, дають нову, системну якість. Менеджмент у загальному вигляді можна визначити як систему економічного управління виробництвом, що включає сукупність принципів, методів, форм і прийомів управління.

Отож, призначення менеджменту в освіті – створити освітнє середовище, що ефективно працює та відповідає сучасним вимогам, є привабливим для реального та потенційного споживача. Менеджмент має налагоджувати ефективний механізм участі кожного в суспільному освітньому процесі. Учителі, учні, студенти, викладачі складають різновікові, соціальні групи, проте цілі освіти у них однакові. Процес навчання є багатопредметним, багатолюдним і багаторольовим. Завдання менеджменту – забезпечити взаємозв'язок, взаємозбагачення різних дисциплін, різних позицій і думок.

Список використаних джерел

1. Бебик В.М. Менеджмент освіти глобального суспільства. Глобалізація і Болонський процес : проблеми і технології : Кол. моногр. К. : МАУП, 2005.
2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання : інноваційний підхід : навчальний посібник / за ред. Гуревича Р.С. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
3. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. 2018. URL: http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Klimova/6_3.pdf. (дата звернення: 02.10.2021).

УДК 69. 003:33903:658.157

Приходько Дмитро Олександрович

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Воронова Яна Ігорівна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

АДМІНІСТРУВАННЯ КРЕАТИВНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ТА КОРПОРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Наслідки тривалої кризи, що донедавна охопила всю будівельну галузь України, змушує підрядні будівельні підприємства як провідних стейкхолдерів (виконавців робіт, що у форматі інвестиційних проектів забезпечують створення завершеної та незавершеної будівельної продукції), до пошуку дієвих засобів щодо виходу із стану хиткої рівноваги чи деструкції. Провідним і системним засобом виходу підрядних підприємств,

як і інших індустриальних підприємств, є радикальна або часткова трансформація (модернізація) операційної системи підприємства та діючої на підприємстві системи і структури адміністрування його діяльністю - через реінжиніринг. Саме на реінжиніринг як на діяльність, спрямовану на модернізацію (корекцію) стратегії підприємства та оновлення системи її функціонування та адміністрування персоналом нині покладається більшість підприємств як на цілеспрямований засіб подолання кризових чи деструктивних явищ та чинників.

Формуванню сучасних уявлень щодо реінжинірингу сприяли роботи, авторами яких є Ф.Уоллах, Е. Фрезе, М.Хаммер, А.Ю.Чмирьов, Ф. Хіл, Дж.Чампи, Ю.М.Єрмольєв. Попри різноманіття методологічних та інструментальних підходів, загальноживаною залишається наукова парадигма, яка розглядає реінжиніринг як спосіб радикальної чи локальної трансформації виробничо-продуктової, фінансово-економічної та адміністративно-структурної підсистем підприємства, з метою забезпечення незворотного якісного зростання результатів господарювання підприємства, ресурсовіддачі його кваліфікованих активів та досягнення інших стратегічних пріоритетів (забезпечення прискореного впровадження нових конкурентоспроможних виробничих, адміністративних та інформаційних технологій [1],[3]).

В науковій літературі останніх років найчастіше виробничу програму визначають як один із розділів стратегічного плану підприємства, який містить заплановані обсяги виробництва у натуральному і вартісному вираженні. Де основою формування виробничої програми є стратегічний план діяльності підприємства, який розроблений за результатами вивчення кон'юнктури ринку і збуту продукції у відповідності з галузевою належністю підприємства.

Слід зауважити, що попри наявність зазначених розробок, відсутнє належне обґрунтування реінжинірингу як цільового інноваційного проекту, спрямованого на модернізацію підрядного підприємства, з врахуванням його

функціонально-продуктових, економічних та адміністративно-структурних особливостей як стейкхолдерів будівництва.

Список використаних джерел

1. **Petro Kulikov, Galyna Ryzhakova, Tetyana Honcharenko , Dmytro Ryzhakov and Oksana Malykhina** OLAP-Tools for the Formation of Connected and Diversified Production and Project Management Systems *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering* Vol 9, No.5, September – October 2020. pp.8670-8676. **SCOPUS** Available Online at <http://www.warse.org/IJATCSE/static/pdf/file/ijatcse254952020.pdf> <https://doi.org/10.30534/ijatcse/2020/254952020>

2. **Рижаківа Г.М, Чуприна Ю.А, Гавриков Д.О, Бородавко М.В.** Формування будівельного кластеру у форматі державних інвестиційних цільових програм// Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. Економічний. – К.: КНУБА, 2019. – С. 19-25. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>

3. **Івахненко І. С.** Дослідження функціональної ролі будівельного комплексу в соціально-економічній системі України / І. С. Івахненко, О. В. Турінін // Регіональна економіка та управління. – №2(28). – 2020. – С.56-62. – [http://siec.zp.ua/images/journal/2020/2-1\(28\)2020.pdf](http://siec.zp.ua/images/journal/2020/2-1(28)2020.pdf)

УДК: 159.9-057.85/.86

Приходько Юлія Олексіївна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології*

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Лук'яненко Марина Миколаївна

старший викладач кафедри практичної психології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГА

У психологічній літературі можна зустріти різні погляди стосовно того, що є важливішим для фахівця-психолога – володіння певними особистісними якостями чи професійними знаннями і вміннями. Дане питання часто дискутується коли йдеться про формування професійних та особистісних якостей психолога на етапі його фахової підготовки [1–3]. Одні автори активно відстоюють думку про те, що успіх роботи практичного психолога насамперед залежить від системи психо-технік, які він використовує у роботі з клієнтами. На їхню думку, провідну роль відіграє психокорекційний, психодіагностичний й психотерапевтичний інструментарій та вміння психолога адекватно використовувати його в роботі з клієнтами. Подібна позиція характерна для вчених, які розглядають психологічну допомогу людині насамперед як активний вплив психолога на клієнта.

Існує і протилежна думка. Вчені, які стоять на позиціях гуманістичної психотерапії, стверджують, що розвивальний ефект психологічної допомоги можливий лише за умови створення психологом атмосфери щирості, емпатійності, взаємної відкритості та довіри між ним і його клієнтом, членами тренінгової групи. В основу гуманістичної позиції покладено тезу, згідно з якою неможливо силоміць привести людину до щастя, як і неможливо здійснювати вплив зовні на особистісний розвиток дорослої людини. Саме тому важливо, щоб психолог володів такими особистісними якостями, які б допомагали йому створювати максимально сприятливі умови

для розвитку самосвідомості клієнта та його особистісних змін. А це може зробити лише той психолог-практик, якому притаманні такі особистісні якості як: чуйність, щирість, емпатійність, уважність у ставленні до інших, толерантність тощо. Ці якості повинен розвивати в собі майбутній психолог, якщо мріє стати хорошим фахівцем.

Серед важливих якостей психолога-практика є й такі, що поєднують у собі як особистісне, так і професійне. До них насамперед належить його комунікативна компетентність, яку трактують як ситуативну адаптованість та вільне володіння вербальними і невербальними засобами соціальної поведінки. Іноді комунікативну компетентність визначають як сукупність вмінь та навичок, необхідних для ефективного спілкування. В основі комунікативної компетентності лежить соціальний інтелект особистості, який трактують як здатність розуміти поведінку інших людей та розпізнавати відхилення у ній. Зазначимо, що комунікабельність як особистісну якість можна успішно розвивати на етапі професійної підготовки через залучення студентів до соціально-психологічних тренінгів.

Із комунікативною компетентністю тісно пов'язана мовленнєва компетентність практичного психолога, яка відображається у культурі мовленнєвого спілкування. Характерно, що це, на перший погляд досить зрозуміле поняття ще не має єдиного визначення у психологічній літературі. Проте більшість учених, які досліджують проблему культури мовленнєвого спілкування психолога, трактують її як «комплексне системне утворення особистості фахівця, що є складовою поведінкового компонента культури його спілкування і наявне на фазі реалізації ним мовленнєвих дій у зовнішньому плані за допомогою мовленнєвих засобів» [4, с. 9]. Науковці, які досліджують проблему професійної підготовки майбутніх психологів, наголошують на важливості формування у студентів культури мовленнєвого спілкування, зокрема вміння формулювати професійні висловлювання у міжособовій взаємодії з клієнтом, адекватні кожному конкретному його запиту. Структурними компонентами культури мовленнєвого спілкування є:

професійні знання про засоби мовленнєвого спілкування; вміння формулювати професійні висловлювання (за критеріями правильності, доцільності, зрозумілості) за допомогою мовленнєвих засобів, що відповідають меті професійної діяльності; комунікативно мовленнєві навички спілкування, які забезпечують вміння формулювати професійні висловлювання.

У професійній підготовці практичного психолога важливе значення має не просто оволодіння мовленнєвою культурою, а передусім культурою діалогічного спілкування, оскільки саме діалог є найефективнішим інструментом психологічного впливу психолога на клієнта. У діалозі психолог здійснює прийняття клієнта, тобто допомагає йому бути таким, яким він є насправді, виявляти справжні почуття, дотримуватись власної позиції. Діалог потребує від психолога орієнтації на клієнта як рівноправного партнера по спілкуванню, вміння поступитися йому першістю у висловлюваннях тощо. У процесі психоконсультативного та психотерапевтичного діалогу відбувається глибше розкриття клієнта, що неможливо зробити за допомогою інших інструментів психологічного впливу. Розвиток мовленнєвої компетентності може успішно відбуватися завдяки впровадженню діалогічного підходу у навчальний процес підготовки практичного психолога з метою набуття студентами знання специфіки діалогічної взаємодії психолога і клієнта та оволодіння навичками цього процесу [5].

Культура мовленнєвого спілкування майбутнього психолога розвивається в процесі засвоєння ним професійних знань, оволодіння вмінням формулювати професійні висловлювання та комунікативно-мовленнєвими навичками спілкування. Важливим тут є професійне самовдосконалення (самоактуалізація) студента та спрямованість на допомогу клієнтові (емпатійність). Оволодіння професійними вміннями і навичками великою мірою залежить від професійної мотивації та здатності студента до професійної рефлексії, яка може успішно формуватися в процесі фахової підготовки психолога.

Список використаних джерел

1. Коломінський Н.Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4. С. 12–13.
2. Панок В.Г. Основні напрямки професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі. *Практична психологія і соціальна робота*. 2003. № 4. С. 14–17.
3. Приходько Ю.О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник. 4-те вид., допов. Київ: Каравела, 2019. 260 с.
4. Ханецька Т.І. Формування культури мовленнєвого спілкування у професійній діяльності майбутніх психологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Київ, 2009. 20 с.
5. Шевченко Н.Ф., Паскевська Ю.А. Практикум із основ мовленнєвої компетентності психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 11. С. 48–71.

УДК69. 003:33903:658.157

Предун Костянтин Миронович,

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри теплогазопостачання та вентиляції

Київського національного університету будівництва і архітектури

Зайчук Євген Олександрович, Коваль Владислав Вячеславович,

здобувачі вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і

архітектури

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Обов'язковою передумовою своєчасного та якісного введення в дію будівельних об'єктів є виважений відбір організацій- виконавців – будівельних підрядних підприємств (БПП). Це, в свою чергу, вимагає від інвестора та замовника проекту системної та достовірної оцінки

конкурентоспроможності БПП. Однак, традиційні підходи та методика оцінки, що використовувались у процесі тендеру для оцінки конкурентоспроможності БПП не є задовільними щодо системності охоплення сучасних вимог будівельного ринку до організацій-виконавців.

Наукова полеміка, що триває у вітчизняній економічній науці щодо економічної категорії «конкурентоспроможність підприємства», практично не зачіпає підрядних організацій-учасників інвестиційно-будівельного ринку. Як засвідчив проведений аналіз публікацій щодо змісту даної категорії, особливостей її застосування до будівельних підприємств та інструментів достовірної оцінки стану конкурентоспроможності в умовах трансформації будівельного ринку, зокрема, праці таких вчених, як О.В. Ареф'єва, О.В. Виноградова, І.М. Герчикова, П.М. Куліков, В.М. Лич, І.П. Отенко, О.П. Пешкова, В.С. Пономаренко, М. Портер, Л.І. Піддубна, М. Хаммер, Н.І. Чухрай, С.М. Шкарлет, В.Д. Шапіро та ін., у науковій літературі не надано однозначного трактування категорії «конкурентоспроможність» у застосуванні до будівельних підприємств – виконавців будівельних робіт, а відсутність останнього унеможлиблює створення дієвого механізму ефективного формування та використання ресурсів будівельних організацій як специфічних операційних систем. Перенесення сучасних тлумачень і напрацювань щодо цієї економічної категорії від індустріальних підприємств до будівельних підрядних організацій є штучним і недостовірним через принципову відмінність побудови і функціонування операційної системи будівельних організацій від операційних систем індустріальних підприємств. [1,2]

Отже, потреба адаптації інструментарію оцінки конкурентоспроможності до потреб будівельних підрядних підприємств як виконавців інвестиційних проектів, що реалізуються на засадах девелоперського управління.

Список використаних джерел

1. Приходько Д.О. Оновлення методологічної платформи упорядкування проектів до складу портфеля девелоперської компанії/ Приходько Д.О.,

Ніколаєв Г. В. //VI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами». Луцьк, ЛНТУ, 11.12.2020р.

2. Ю.А. Чуприна. Методологія інтеграції потенціалу стейкхолдерів до складу будівельного кластеру // Формування ринкових відносин в Україні// зб.наук.праць №1 (212) (Київ-ДНДІМЕ), 2019. – с. 85-91. http://dndiime.org/wp-content/uploads/2019/06/1_2019.pdf

3. Ryzhakova G., Leshchynska I. Investment safety of the developers construction project as a temporary company // Central European Journal for Science and Research. – Praha . № 8(60), 2019. – p. 3-8. http://nauka.org/cgi-bin/start/start_link.cgi?nomzhurn=60

4. Malykhina O., Kistion D. Optimization of investment planning on the basis of the method of innovative management actions // Central European Journal for Science and Research. – Praha . № 8(60), 2019. – p. 9-13. http://nauka.org/cgi-bin/start/start_link.cgi?nomzhurn=60

Приходько Олег Олександрович

Аспірант кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Центральним питанням теорії стратегічного управління є пошук стійких конкурентних переваг підприємств. Поділ джерел переваг на внутрішні і зовнішні був одним з основних напрямків цієї теорії. Дискусія

полягає в з'ясуванні порівняльної важливості умілого позиціонування підприємства на ринку і наявності у нього унікальних ресурсів і організаційних здібностей, інакше кажучи, в зіставленні ролі відмінностей між структурами галузей (ринків) і між окремими підприємствами.

На даний час, планувальна, еволюційна, позиційна і ресурсна школи є чотирма основоположними та базовими підходами до стратегій, які володіють фундаментальними теоретичними та емпіричними основами. Необхідно зауважити, що еволюційна і планувальна школи доповнюються одна одну. Перша тлумачить генезис проблеми, а друга пропонує механізм змін, натомість вказівок, що стосуються питань, куди прямувати і що робити надає позиційна школа. Характеристикою ресурсної школи є наявність спільних ознак з попередніми школами. З планувальною і позиційною її поєднує постулат, що побудова стратегії вимагає ясних менеджерських рішень на рівні підприємства, натомість з еволюційною пов'язує думка, що реалізація стратегії має не лише плановий характер, а її впровадження настає поступово, у міру того як у підприємства з'являються важливі ресурси, що набирають стратегічного значення.

В 90-их роках ХХ століття складність і динаміка оточення стали поштовхом для появи швидкоплинних можливостей, які мали бути ідентифіковані та використані підприємствами. На думку К.Айзенхардта і Д. Сулла [1] швидкому використанню можливостей сприяє стратегія у вигляді простих правил (принципів), що виникла, в результаті процесу практичного пояснення побудови та реалізації стратегії. Це в свою чергу вимагає побудови і реалізації інноваційних стратегій, у рамках яких підприємство буде здатне до використання можливостей. Однак щоб використати можливості потрібні не тільки прості правила, але також надлишок ресурсів. В результаті виникла концепція наступної стратегії, що має назву «стратегія мовою можливостей», визначена як «довготривалий план підприємства, що включає в т.ч.: визначення, якого виду випадки в оточенні і в середині підприємства будуть ідентифіковані як можливості, наміри в сфері

формування надлишку власних ресурсів і системи доступу до «чужих» ресурсів, що дозволяють використовувати можливості та рішення в сфері «організації в русі», тобто системи процедур для різних можливостей, генерування задумів і т.ін.».

Науковці прирівнюють еволюцію стратегічного управління до коливання маятника: від інтересу до внутрішніх факторів розвитку підприємства на початковому етапі розвитку стратегічного управління, до зацікавленості зовнішнім оточенням (в тому числі конкурентною позицією), до повторного зростання ваги внутрішніх чинників підприємства.

Наступний етап розвитку науки про стратегічне управління підприємством - це щоразу більша зацікавленість ресурсною теорією.

Для здійснення зваженої оцінки сучасного стану розвитку ресурсної теорії проаналізуємо процес її становлення і розвитку та відмінності від основних ідей конкуруючих концепцій.

Найбільший вплив на теоретиків ресурсної концепції спричинила робота Е. Пенроуз «Теорія зростання фірми». На відміну від загальноприйнятих на той час в економічній науці поглядів, автор бачила перевагу підприємств в їх ресурсному потенціалі. При цьому вона першою відмітила залежність конкурентних переваг від організаційних здібностей підприємства, яка в її трактуванні, «по суті, є набором ресурсів, використання яких організовується у рамках адміністративної системи» [2]. Крім того, визначення «успадкованих ресурсів» прямо вказувало на одну з найважливіших причин складності їх копіювання зважаючи на унікальність кожного підприємства.

Більшість науковців початком сучасних досліджень у рамках ресурсної теорії вважають публікацію в 1984 р. роботи Б. Вернерфельта «Ресурсне трактування фірми» [3], яка по своїй термінології і гіпотезам була першопрохідною для нового напрямку в теорії стратегічного управління. Основною тезою ресурсної концепції є те, що усі підприємства, по суті, різні, і ці відмінності можуть бути стійкими зважаючи на володіння конкретними

підприємствами унікальними ресурсами і здібностями, які, будучи джерелами економічних рент, визначають конкурентні переваги цих підприємств.

Черговим етапом підвищеної зацікавленості з боку наукових та бізнесових кіл до ресурсної концепції була поява статті К. К. Прахалада і Г. Хаміла «Ключові компетенції корпорацій» [4]. Враховуючи досвід кращих корпорацій світу 1980-х років, учені зробили висновок, що дійсні джерела конкурентної переваги залежать від здатності керівництва консолідувати розосереджені по організації технології і виробничі навички в компетенції, що наділяють окремі підприємства потенціалом швидкої адаптації до ринкових можливостей, що змінюються. Проведений аналіз ефективності діяльності японських та американських компаній показав, що значно більше успіху в розвитку ключових компетенцій було досягнуто тими підприємствами, концепція яких вказувала на необхідність колективного навчання.

Визначаючи фактори, що здійснюють визначальний вплив на показники ефективності організаційно-технологічних рішень будівництва, слід виділили основні чинники, що впливають на зростання вартості будівництва [5]:

- низький рівень організації будівельного процесу, логістики і розрахунків у будівництві, що спричиняє втрати від браку та простої в сумі до 12–15 % вартості будівництва;
- помилки в проектуванні, низька якість проектно-кошторисної документації;
- великі витрати на інженерну підготовку територій, недосконалість правил визначення витрат на підключення до інженерних мереж та головних джерел води, електроенергії, газу;
- зростання цін на будівельні матеріали, вироби і конструкції;
- часта зміна підрядників, недосконалість конкурсних процедур підбору підрядників;

- часті зупинки виробничого циклу і консервація об'єктів через відсутність фінансування (витрати на відновлення будівництва спричинюють втрати до 10 % кошторисної вартості).

До факторів, які безумовно впливатимуть на вартість і тривалість будівництва, науковці віднесли архітектурно-планувальні рішення, конструктивні системи будівель, матеріал носійних конструкцій, рівень інженерного забезпечення будівлі, клас енергоефективності будівлі.

Ступінь впливу факторів на вартість та тривалість будівництва подано в табл.1.

Таблиця 1

Провідні характеристики оцінки та ідентифікації ОТН
в проектах еко-будівництва

№ з/п	Фактори	Ступінь впливу на *	
		вартість будівництва	тривалість будівництва
1.	Містоформівні особливості та інвестиційна привабливість міських територій	3	1
2.	Поверховість (багатофункціональність) будівлі	3	3
3.	Загальна площа будівлі	3	3
4.	Будівельний обсяг будівлі	3	3
5.	Методи організації будівництва	3	3
6.	Стисненість будівельного майданчика	3	3
7.	Надійність організаційно-технологічних рішень	3	2
8.	Уніфікованість конструкцій	2	3
9.	Ступінь збірності будівель	2	3
10.	Наявність площ для складування і збирання конструкцій	1	1
11.	Технологічність проектних рішень	3	3
12.	Довговічність будівлі	1	1

13.	Продуктивність праці	1	2
14.	Методи мотивації персоналу	1	1

* 1- низький ступінь впливу, 2 – середній, 3 – високий.

Необхідно враховувати і те, що формування в Україні економіки ринкового типу зумовило суттєві зміни в організаційних, виробничих і економічних стосунках між усіма учасниками інвестиційно-будівельної діяльності.

Список використаних джерел

1. Eisenhardt K., Sull D.N., Strategy as simple rules, “Harvard Business Review”, Vol. 79, No,1., 2001.
2. Penrose E. The theory of growth of the firm. New York, 1959.
3. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm // Strategic management journal. 1984. Vol.5. N 2. P. 171-180.
4. Prahalad C. K., Hamel G. The core competence of the corporation // Harvard business review. 1990. Vol. 68. May-June. P. 79-91.
5. Ryzhakova, Galyna, Petrukha, Serhiy. The innovative technology for modeling management business process of the enterprise. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. No. 8 (4), pp. 4024 – 4033. DOI:10.35940/ijrte.D8356.118419

УДК: 159.9-057.85/.86

Приходько Юлія Олексіївна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології*

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Лук'яненко Марина Миколаївна

старший викладач кафедри практичної психології

ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГА

У психологічній літературі можна зустріти різні погляди стосовно того, що є важливішим для фахівця-психолога – володіння певними особистісними якостями чи професійними знаннями і вміннями. Дане питання часто дискутується коли йдеться про формування професійних та особистісних якостей психолога на етапі його фахової підготовки [1–3]. Одні автори активно відстоюють думку про те, що успіх роботи практичного психолога насамперед залежить від системи психо-технік, які він використовує у роботі з клієнтами. На їхню думку, провідну роль відіграє психокорекційний, психодіагностичний й психотерапевтичний інструментарій та вміння психолога адекватно використовувати його в роботі з клієнтами. Подібна позиція характерна для вчених, які розглядають психологічну допомогу людині насамперед як активний вплив психолога на клієнта.

Існує і протилежна думка. Вчені, які стоять на позиціях гуманістичної психотерапії, стверджують, що розвивальний ефект психологічної допомоги можливий лише за умови створення психологом атмосфери щирості, емпатійності, взаємної відкритості та довіри між ним і його клієнтом, членами тренінгової групи. В основу гуманістичної позиції покладено тезу, згідно з якою неможливо силоміць привести людину до щастя, як і неможливо здійснювати вплив зовні на особистісний розвиток дорослої

людини. Саме тому важливо, щоб психолог володів такими особистісними якостями, які б допомагали йому створювати максимально сприятливі умови для розвитку самосвідомості клієнта та його особистісних змін. А це може зробити лише той психолог-практик, якому притаманні такі особистісні якості як: чуйність, щирість, емпатійність, уважність у ставленні до інших, толерантність тощо. Ці якості повинен розвивати в собі майбутній психолог, якщо мріє стати хорошим фахівцем.

Серед важливих якостей психолога-практика є й такі, що поєднують у собі як особистісне, так і професійне. До них насамперед належить його комунікативна компетентність, яку трактують як ситуативну адаптованість та вільне володіння вербальними і невербальними засобами соціальної поведінки. Іноді комунікативну компетентність визначають як сукупність вмінь та навичок, необхідних для ефективного спілкування. В основі комунікативної компетентності лежить соціальний інтелект особистості, який трактують як здатність розуміти поведінку інших людей та розпізнавати відхилення у ній. Зазначимо, що комунікабельність як особистісну якість можна успішно розвивати на етапі професійної підготовки через залучення студентів до соціально-психологічних тренінгів.

Із комунікативною компетентністю тісно пов'язана мовленнєва компетентність практичного психолога, яка відображається у культурі мовленнєвого спілкування. Характерно, що це, на перший погляд досить зрозуміле поняття ще не має єдиного визначення у психологічній літературі. Проте більшість учених, які досліджують проблему культури мовленнєвого спілкування психолога, трактують її як «комплексне системне утворення особистості фахівця, що є складовою поведінкового компонента культури його спілкування і наявне на фазі реалізації ним мовленнєвих дій у зовнішньому плані за допомогою мовленнєвих засобів» [4, с. 9]. Науковці, які досліджують проблему професійної підготовки майбутніх психологів, наголошують на важливості формування у студентів культури мовленнєвого спілкування, зокрема вміння формулювати професійні висловлювання у

міжособовій взаємодії з клієнтом, адекватні кожному конкретному його запиту. Структурними компонентами культури мовленнєвого спілкування є: професійні знання про засоби мовленнєвого спілкування; вміння формулювати професійні висловлювання (за критеріями правильності, доцільності, зрозумілості) за допомогою мовленнєвих засобів, що відповідають меті професійної діяльності; комунікативно мовленнєві навички спілкування, які забезпечують вміння формулювати професійні висловлювання.

У професійній підготовці практичного психолога важливе значення має не просто оволодіння мовленнєвою культурою, а передусім культурою діалогічного спілкування, оскільки саме діалог є найефективнішим інструментом психологічного впливу психолога на клієнта. У діалозі психолог здійснює прийняття клієнта, тобто допомагає йому бути таким, яким він є насправді, виявляти справжні почуття, дотримуватись власної позиції. Діалог потребує від психолога орієнтації на клієнта як рівноправного партнера по спілкуванню, вміння поступитися йому першістю у висловлюваннях тощо. У процесі психоконсультативного та психотерапевтичного діалогу відбувається глибше розкриття клієнта, що неможливо зробити за допомогою інших інструментів психологічного впливу. Розвиток мовленнєвої компетентності може успішно відбуватися завдяки впровадженню діалогічного підходу у навчальний процес підготовки практичного психолога з метою набуття студентами знання специфіки діалогічної взаємодії психолога і клієнта та оволодіння навичками цього процесу [5].

Культура мовленнєвого спілкування майбутнього психолога розвивається в процесі засвоєння ним професійних знань, оволодіння вмінням формулювати професійні висловлювання та комунікативно-мовленнєвими навичками спілкування. Важливим тут є професійне самовдосконалення (самоактуалізація) студента та спрямованість на допомогу клієнтові (емпатійність). Оволодіння професійними вміннями і навичками великою мірою залежить від професійної мотивації та здатності

студента до професійної рефлексії, яка може успішно формуватися в процесі фахової підготовки психолога.

Список використаних джерел

1. Коломінський Н.Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4. С. 12–13.

2. Панок В.Г. Основні напрямки професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі. *Практична психологія і соціальна робота*. 2003. № 4. С. 14–17.

3. Приходько Ю.О. Практична психологія: Введення у професію: навч. посібник. 4-те вид., допов. Київ: Каравела, 2019. 260 с.

4. Ханецька Т.І. Формування культури мовленнєвого спілкування у професійній діяльності майбутніх психологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Київ, 2009. 20 с.

5. Шевченко Н.Ф., Паскевська Ю.А. Практикум із основ мовленнєвої компетентності психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 11. С. 48–71.

УДК69. 003:33903:658.157

Рижаків Дмитро Андрійович

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Лейченко Максим Андрійович

здобувач вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і

архітектури

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОН-ЛАЙН ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ- СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВНИЦТВА.

Вивчення інституційно-економічної архітектури та теоретико-методологічного базису управління інтеграційним розвитком будівельних підприємств дали підстави розглядати категорію «державно-приватне партнерство» як законодавчо й інституціонально закріплену систему конструктивних взаємовигідних відносин (організаційних, економічних, правових і соціальних), юридично погоджених інтересів між державою та будівельними підприємствами підприємствами приватного сектору економіки на умовах об'єднання фінансових, технологічних, організаційно-управлінських, кадрових та інших ресурсів, що забезпечують значний синергетичний і мультиплікативний ефекти функціонування базових інституціональних моделей та комплементарних інститутів в процесі реалізації масштабних інвестиційних проектів. За типологією організаційно-економічної форми в зазначеному контексті комплементарний інститут ДПП доцільно представити як формування специфічного типу інтеграційних структур за участю держави.

Виявлено, що потребують вдосконалення як теоретико-методичні основи реалізації будівельних проектів на основі ДПП, так і конкретні організаційно-структурні механізми управління такими проектами. Наявні на сьогоднішній день в економічній науці та практиці напрацювання щодо реалізації механізмів ДПП та комерційної концесії не відображають галузевої специфіки підрядного будівництва та складності реалізації життєвого циклу будівельного інвестиційного проекту на засадах ДПП. В якості такого оновленого економічного механізму та практичного шляху реалізації ДПП у будівництві презентована організація принципово нового типу – мультиагентне інвестиційне угруповання. За змістом діяльності, принципами утворення та емерджентним характером інтеграції агентів (учасників) структура МІУ обґрунтована як агрегована тимчасова структура проектного типу, що виникла як результат трансформації організаційно-виробничих структур у будівництві та інвестиційній сфері. Зазначена структура діятиме, водночас, як специфічна будівельна організація та інвестиційна компанія концесійного типу [1,3],

Передумовою започаткування та розвитку нового механізму ДПП є формування сучасних уявлень про сутність потенціалу, агрегованої структурою МІУ для реалізації ДПП. В основу регламентації діяльності МІУ покладено авторське бачення сутності поняття «конвергентний потенціал». Зміст категорії «конвергентний потенціал будівельних підприємств», в сучасній парадигмі механізму державного партнерства, подано автором як діалектичну єдність змістовної (відтворювальної) та результативно-динамічної (процесної) функції розвитку потенціалу підприємства через ознаку інституційної комплементарності та ідентифікацію можливостей об'єднання організаційного базису держави та реальних активів будівельних підприємств при реалізації проектів ДПП. Конвергентний потенціал забезпечує утворення зв'язків між просторово взаємодоповнюючими (комплементарними) компонентами ресурсної, структурної та функціональної взаємодії потенціалів учасників ДПП в контексті взаємного

сприяння інтеграційному та інституційному реформуванню, що передбачає: орієнтацію на мультиплікативний результат, використання внутрішніх джерел економічного відновлення та ендогенних факторів зростання конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Список використаних джерел

1. Т.В. Савчук, А.В. Шпаков. Модифіковані теоретичні та практичні основи формування альтернативних джерел інвестування житлового будівництва. // Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – с. 166-172. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>
2. О.М. Малихіна, В.О. Поколенко. Інноваційна технологія оцінки якості менеджменту будівельних підрядних підприємств // Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – с. 146-152. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-32>
3. Marchuk T., Ryzhakov D. Analysis of financing sources of projects development for Ukrainian enterprises // Збірник наукових праць «Управління розвитком складних систем». – вип. 31. – К.: КНУБА, 2017. – с. 166-170. <http://urss.knuba.edu.ua/zbirnyk-31>

УДК 69.003:33903:658.157

*Рижакова Ганна Сергіївна, Геращенко Олена Петрівна
аспірантки кафедри менеджменту в будівництві КНУБА*

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.

Грунтуючись на результатах узагальнення світових теоретичних надбань, урахуванні вітчизняного, зарубіжного досвіду та на підставі систематизації теоретико-методологічних підходів щодо детермінації

категорії «антикризове управління підприємством», можливо виокремити найбільш прийнятне визначення: «методологія стратегічного управління розвитком підприємства, що включає в себе комплекс заходів, які спрямовані на вирішення сукупності проблем, а саме: передбачення небезпеки кризи, аналіз її причин, вжиття заходів щодо ліквідації негативних наслідків функціонування суб'єктів господарювання».

«Превентивне антикризове управління» у розумінні специфіки сучасних процесів розвитку, розглядається з позиції збільшення ролі невизначеності – «біфуркаційного моменту» у процесі функціонування підприємства, наближення до «критичної точки» якого створює доволі небезпечну ситуацію. Однією з ознак наближення нестійкого положення системи (ПП та БП, який впроваджується за його участю) є досягнення максимальних значень проекту, що відповідає стадії зростання життєвого циклу, та на якій (стадії) найбільш вірогідна поява прихованої кризи, оскільки в цей момент відбувається інверсія тенденцій розвитку в протилежному напрямку. [1].

Діагностування стадії життєвого циклу підприємства доцільно здійснювати за інтегральним показником, який акумулює в собі динаміку факторів ризику, стадію розвитку підприємства та якісні зміни індикаторів (стан рівноваги), що в межах інформаційного середовища визначають ступінь стійкості (опору) до очікуваних наслідків кризових ситуацій. Як засвідчив проведений аналіз теоретико-методологічних підходів до розуміння процесу превентивного «антикризового управління», особливість його застосування до будівельних підприємств, зокрема в ході реалізації інвестиційно-будівельного проекту, зумовлюється тим, що основний рушійний фактор антикризового управління – ризику, які обумовлюють напрямки цього процесу, мають приналежність одночасно до багатьох сфер їх прояву – ризику інвестиційної діяльності, ризику будівельної діяльності, ризику споживача, ендогенні та екзогенні ризику. Згорання інвестиційної активності під час кризи, спричинене політичною нестабільністю,

невизначеністю ринкового середовища, незадовільним фінансовим станом суб'єктів господарювання та нестачею фінансових ресурсів, стримувало і розвиток підприємств будівельної галузі. [2],[4].

Отже, механізм реалізації превентивного антикризового управління ПП характеризується своєю приналежністю до різних площин, що потребує створення дієвого, ефективного та специфічного інструментарію раннього попередження ризиків та їх локалізації, передбачення та діагностики щодо розпізнання наявності симптомів латентної (прихованої) кризи, спрямоване на випередження потенційно можливих подій внутрішнього та зовнішнього оточення на засадах ідентифікації слабких сигналів у середовищі функціонування ПП.

Список використаних джерел

1. Ryzhakova G., Chupryna K., Ivakhnenko I. Expert-analytical model of management quality assessment at a construction enterprise / G. Ryzhakova, K. Chupryna, I. Ivakhnenko, A. Derkach, D. Huliaiev. // Scientific Journal of Astana IT University, Volume 3, September 2020. P. 71-82
2. Чуприна Х.М. Імплементация підсистем штучного інтелекту до складу операційної підсистеми будівельних підприємств / Х.М. Чуприна //Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – Вип. 42. Ч2. – К : КНУБА, 2020. С. 142-156.
3. Поколенко В.О., Шовківська В.В. Теоретичні аспекти прогнозування розвитку кластеру // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Молодих вчених «Буд-Майстер-Клас» – К.: КНУБА,2019. – С.514-515. https://www.bmc-conf.com/ua/conference_program.html
4. Івахненко І.С., Рак Р.О. Пошук сучасних джерел фінансування об'єктів будівництва // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Молодих вчених «Буд-Майстер-Клас» – К.: КНУБА,2019. – С.. https://www.bmc-conf.com/ua/conference_program.html

5. Поколенко В.О. Альтернативне моделювання організації девелоперських проектів у житловому будівництві. [Текст] / В.О. Поколенко, О.А.Тугай // Програма та тези доп. III міжнар. наук.-техн. конф. «Ефективні технології в будівництві» (28-29 березня 2018 року, м. Київ). – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – С. 151. <https://sites.google.com/site/konfkhuba/home/naukoviy>
6. Рижаква Г. М. Теоретико-методологічні засади інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні./ Г.М. Рижаква, П. М. Куліков, Федоренко В.Г., та ін., кол. монографія. ТОВ «ДКС центр» Київ-2018. С.442. ISBN 978-617-7300-28-0

***Руденко Микола Васильович,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
rudenko.mv@knuba.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-2069-0566*

ВИКЛАДАЧ-КУРАТОР ЯК СУБ'ЄКТ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В системі виховання закладу вищої освіти ключова роль практичного реалізатора виховних заходів здійснюється через інститут кураторів студентських навчальних груп. Інститут кураторів є управлінською ланкою, яка взаємодіє з іншими у системі поза аудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи. Поєднання обов'язків викладача та куратора академічної групи – це дуже поширена ситуація серед молодих науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти. Таке сумісництво вимагає від викладача знання да досвід не тільки

методики викладання навчальних дисциплін, але й методики організації виховної роботи.

Куратор (*лат. - curator*) у перекладі з латинської мови означає опікун, попечитель. Робота куратора спрямована на організацію навчання та дозвілля студентської молоді, виховання в майбутніх спеціалістів високоморальних почуттів, загальнолюдської, професійної та національної культури.

Основна мета роботи куратора - створення морально-психологічних і організаційних умов для саморозвитку особистості здобувача освіти, виховання культурних, висококваліфікованих фахівців з урахуванням їх індивідуальних схильностей, психофізичних та інтелектуальних здібностей.

Спектр функціональних обов'язків куратора досить широкий. Куратор академічної групи зобов'язаний [3]:

стежити та аналізувати ефективність виховної роботи, рівень успішності та відвідування занять студентами;

складати семестровий план кураторської роботи, затверджувати його в установленому порядку та організовувати його виконання;

вести журнал планування й обліку кураторської роботи;

вести індивідуальну роботу зі студентами;

сприяти залученню студентів до факультетських та загальноуніверситетських заходів;

піклуватися про житлово-побутові умови студентів, їхній культурний відпочинок, брати участь у розподілі місць у гуртожитку, періодично відвідувати його;

вносити пропозиції щодо відзначення і заохочення кращих студентів;

нести відповідальність за свою роботу перед деканатом і кафедрою;

формувати у студентів організаційні навички за допомогою більш широкого залучення їх у студентську наукову спільноту, спортивну й культурно-масову роботу;

брати участь разом зі студентами у заходах, які проводяться в навчальному закладі;

інформувати деканат, керівництво кафедри про навчально-виховну роботу, яка проводиться в академічній групі, морально-психологічний стан у групі, запити та настрої студентів;

захищати правові і соціальні інтереси студентів;

повсякденно підвищувати свою кваліфікацію, розширяти політичний та культурний світогляд;

періодично звітувати перед деканатом (радою кураторів).

Вчені Болтянський О.В., Болтянська Н.І., виділяють наступні типи кураторів: [2]

Куратор-інформатор припускає, що його єдиним завданням є своєчасна передача необхідної інформації студентам, він не вважає за потрібне вникати в життя групи, вважаючи студентів дорослими і самостійними.

Куратор-організатор вважає за необхідне організувати життя групи за допомогою будь-яких поза навчальних заходів: вечори, походи в театр, музеї. У свої обов'язки він також включає участь в зборах активу групи, відчуває відповідальність за міжособистісні конфлікти, що відбуваються в групі і намагається брати участь в їх вирішенні.

Куратор-психотерапевт дуже близько до серця приймає особисті проблеми студентів, готовий вислуховувати їхні одкровення, намагається допомогти порадою. Він дуже багато часу витрачає на психологічну підтримку студентів, встановлює близькі контакти і майже цілодобово займається вирішенням студентських проблем.

Куратор-батько бере на себе батьківську роль щодо студентів. Він надмірно їх контролює, нерідко позбавляє ініціативи, бере на себе відповідальність вирішувати сімейні та особисті справи студентів, але не з точки зору психологічної підтримки, а як контролюючий батько, що вимагає повного підпорядкування його рішенням.

Куратор-приятель зацікавлений в тому, чим живе студентська група. Він намагається брати участь у багатьох групових заходах. Студенти приймають куратора як члена групи. Він користується повагою, але йому

часто не вистачає необхідної дистанції для того, щоб в ряді випадків пред'являти вимоги.

Куратор-адміністратор своїм основним завданням вважає інформування адміністрації про пропуски студентів, веде облік відвідуваності, передає студентам вимоги деканату. Виконує, в основному, контролюючу функцію, без особистої зацікавленості та залучення в інтереси студентської групи.

Досить актуальним в педагогічній науковій думці є питання критеріїв вихованості як кінцевих результатів процесу виховання. Якщо критерії навченості у науковій педагогічній літературі достатньо висвітлені, то питання критеріїв вихованості особистості залишається досі дискусійним. Якщо мета, кінцевий результат виховання є зрозуміли, наприклад вчений Супрун М.О. визначає що «виховати» як «... дати освіту, навчити правилам поведінки, розвинути здібності, сформувати характер, зберегти і примножити здоров'я» [7, с.13], то проблема полягає у різнобічності трактування самого поняття «вихованість», а відповідно у критеріях її діагностики.

Вихованість особистості характеризується не сукупністю окремих якостей, а, в першу чергу, їх ієрархією, змодельованої щодо вектора "мотив - мета":

мотиви діяльності "цементують" загальну спрямованість особистості на суб'єктивну мета діяльності;

осмислена мета виконує роль орієнтиру в побудові програми дій;

програма визначає модель діяльності, її етапи, засоби і способи вирішення тих чи інших завдань;

ефекти поза виконання діяльності передбачає самоконтроль, самооцінку, корекцію, визначення мети вищого рівня.

Критеріями вихованості виступають такі інтегральні прояви особистості, як система цінностей (смислів), здатність включитися в відповідний вид діяльності, проявити цілеспрямованість, осмисленість, творчу активність, відповідальність [1].

На дуку Колесникової Т.О. критерії та показники виховання, що висвітлені у науковій літературі зорієнтовані або на весь виховний процес, або на моральні, патріотичні, трудові характеристики вихованості дитини, не зачіпаючи її предметно-соціальну сферу [4].

Але слід зауважити, що в останній час у психолого-педагогічній літературі з'являються методики, які за спрямованістю, способу і місця застосування критерії вихованості умовно поділяють на дві групи:

1) ті, що пов'язані з проявом результатів виховання у зовнішній формі (в судженнях, оцінках, вчинках, діях особистості (провідні якості особистості, основні відносини особистості);

2) пов'язані з явищами, прихованими від очей вихователя (мотивами, переконаннями, планами, орієнтаціями).

Якщо критерії першої групи підлягають діагностиці та виміру, то критерії вихованості другої групи мають великий коефіцієнт невизначеності та суб'єктивності. Але в науковій літературі можна знайти класичний з точки зору педагогічної діагностики та педагогічної кваліметрії поділ на три рівня розвинутої поняття вихованості: *високий, середній і низький*:

високий рівень вихованості особистості (сформованість наукового світогляду, прагнення до вдосконалення довілля; розуміння власного «Я» з погляду фізичного й духовного розвитку; розумова активність; сформованість високих ідеалів; уміння в галузі інтелектуальної праці; почуття обов'язку; національна гідність; високий професіоналізм; вияв доброти, чуйності, гуманізму, милосердя; великодушність і справедливість; почуття відповідальності; висока етична культура; совісність);

середній рівень вихованості (спостережливість, вразливість, енергійність, працьовитість, щедрість, відвертість, наполегливість, сором'язливість, розсудливість, людяність, скромність, ентузіазм, сміливість, гордість);

низький рівень вихованості (пасивність, лінивість, неухважність, підступність, забіякуватість, ревності, самолюбство, егоїзм, нерішучість,

скупість, жадібність, сварливість, чванливість, непостійність, неслухняність, грубість, нахабство, замкненість).

Дуже цікавими з сучасної точки зору критеріями вихованості є ті, що в свій час пропонував вчений А.В. Мудрик:

наявність закінченої шкільної (професійної) освіти;

створення власної сім'ї;

реалістичні життєві цінності;

соціальна зрілість, при якій взаєностосунки із громадянами відрізняються повагою, готовністю допомагати і толерантністю;

особистий вклад у справу подальшого розвитку суспільства [6].

Отже, виховання як особливий вид професійної діяльності має дуже важливе значення для сучасного науково-педагогічного працівника, а отже, потребує від нього мобілізації розумових, емоційних, інтелектуальних зусиль щодо оволодіння необхідним рівнем педагогічної майстерності, яка на думку А.С. Макаренка, є те, чого можна добитися, і як може бути відомий майстер-токарь, чудовий майстер-лікар, так і повинен і може бути чудовий майстер-педагог [5, с.243].

Використана література

1. Бабанский, Ю. К. Избранные педагогические труды / [сост. М. Ю. Бабанский ; авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов, Г. А. Победоносцев, А. М. Моисеев ; авт. коммент. А. М. Моисеев] ; Акад. пед. наук СССР. - М. : Педагогика, 1989. – 558 с.

2. Болтянський О.В., Болтянська Н.І. Удосконалення виховної роботи куратора у закладах вищої освіти / Збірник науково-методичних праць «Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти» Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. – 2020. – С.144-151. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/10392/1/%d0%a1%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%b9%202020-145-152.pdf> (дата звернення: 11.06.2021)

3. Васильєва М. О. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі. Проблеми інж.-пед. освіти. 2014. № 42/43. С. 270-274; Буяльська Т.Б., Прищак М.Д., Мацько Л.А. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі: метод. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2007. 148 с.
4. Колексникова Т.А. Критерии, показатели и уровни оценки социальной воспитанности младших школьников /Сибирский педагогический журнал. - № 2. – 2016. - С. 17-23, С.18-19 URL: file:///C:/Users/Asus214/Downloads/kriterii-pokazateli-i-urovni-otsenki-sotsialnoy-vospitannosti-mladshih-shkolnikov.pdf (дата звернення: 08.08.2021).
5. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М.: Педагогика. – Т. 4. – 1984. – С. 236-369
6. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику. – 2-е изд., перераб. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2009. – 568 с.
7. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти / М. О. Супрун. – К.: КДА, 2018. – 400 с.

УДК 159.923.2:81'23

Рудницька Світлана Юріївна,

доктор психологічних наук, професор,

завідувач лабораторії когнітивної психології

Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ПРОБЛЕМА ДИСКУРСИВНОГО КОНСТРУЮВАННЯ ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Динамізм перетворень сучасної системи освіти в контексті європейського вибору України зумовив активізацію наукових дискусій щодо психолого-педагогічного забезпечення освітнього процесу, зокрема

розв'язання проблем конструювання освітнього дискурсу, наративного конструювання професійного досвіду освітян.

Для освіти як соціального інституту характерними є наявність, поширення і посилення багатопланових системних зв'язків і взаємодій, у процесі експансії яких освітній дискурс неминуче втрачає свою комунікативно-сміслову («живу») основу, внаслідок чого конструювання освітнього досвіду потрапляє в залежність від дискурсу «владного».

В «аккультуруючій» освіті виокремлюється тенденція негентропії, маркером якої є перевага взаємозалежних структурованих культурних прецедентів, що санкціоновані цією культурою і виражають її фундаментальні константи. У ситуації негентропії процес партиципації «згортається», жорстко фіксуючи стійкі семіотичні утворення, обмежуючи можливості їхнього розвитку. У процесі «особистісної» освіти смислові патерни функціонують як «код», що відкриває доступ до множинних ресурсів творчого оперування ними. Тут, більшою мірою, переважають нестабільні ентропійні стани, що, у свою чергу, є специфічними чинниками актуалізації смислових складових особистісних конструктів.

Освіта як одна з провідних систем культури формує і транслює певні моделі відносин, усередині яких «Своє» та «Інше» стикаються і взаємодіють, зберігаючи при цьому власну інакшість і своєрідність, стимулює творчий пошук сутнісного вибору свого шляху, конструювання власного професійного та особистісного досвіду, свого унікального буття серед нескінченної кількості варіантів буттєвих проектів «Інших», задає певні фрейми, усередині яких уможлиблюється втілення безлічі варіацій смислового «розгортання».

У контексті дискурсивної психології різні особистісні феномени розглядаються не як існуючі поза мовою, а як закарбовані, втілені і реалізовані в мові, що є не відділеною від самої особистості, зануреної в соціально-комунікативний континуум. Згідно поглядів представників цього підходу, світ не відкривається людині об'єктивно, вона осмислює реальність

через досвід. У свою чергу, професійний досвід особистості розглядається також з точки зору самої мови – як система множинних інтеракцій, визначених розгортанням ситуативних дискурсів, які в процесі своєї взаємодії (перетин, накладення, поглинання, об'єднання, доповнення, переміщення) відображають численні соціально-психологічні наміри, потреби, мотиви, ставлення, наміри, очікування, випередження тощо [3; 4].

Відповідно до психологічної герменевтики, дискурсивне конструювання особистісного досвіду в освітньому процесі розглядається як інтеграція окремих неоднорідних «дискурсивних реалій» особистості в певну цілісність шляхом нарративних практик у процесі особистісного смислотворення. Зазвичай перебудова семантичної системи особистості пов'язана з кризовими періодами її розвитку: переживаючи екзистенційний вакуум, особистість опиняється в ситуації необхідності розв'язання нової «задачі на смисл». Дискурсивне конструювання власного досвіду в процесі освіти передбачає стягування всіх її ідей, понять, поглядів, принципів, концепцій, інтерпретаційних моделей світу в єдину систему, їх впорядкування, організацію в єдину зв'язану структуру, що здатна допомогти в осмисленні сенсу подій і дій власного життя і життя інших.

Отже, дискурсивне конструювання досвіду в освітньому середовищі передбачає процес його перетворення з особистого на особистісний – асимільований, привласнений, осмислений, засвоєний, проінтерпретований, тобто вибудований самою особистістю. Конструювання особистісного досвіду надає реальності статус нерозривності і когерентності. У процесі дискурсивного конструювання суб'єкт прагне оформити зміст власного досвіду так, щоб на нього відбувався запит на наступних етапах життя. У зазначеному процесі людина як суб'єкт стає завжди більшою, ніж сама як об'єкт, тому вона постійно приречена переосмислювати власний досвід, ніколи повністю «не вичерпувачись» своїми інтерпретаціями. Саме ця перманентна напруга, визнання неповноти сконструйованого досвіду шляхом діалогу і прагне нових роздумів про досвід, осмислень власних намірів щодо

способів його текстової об'єктивації (висловлювання, наратив, твір), провокуючи людину до саморозвитку [2].

Основним видом дискурсивного конструювання досвіду є конструювання наративне [1], результатом якого постає мультінаратив, розшарований на окремі просторові, події та емоційно-ціннісні складові. Провідний механізм наративного конструювання особистісного досвіду становить інтерпретація – механізм семантичного збагачення текстового повідомлення, відкриття в ньому смислів, не закладених у текст його автором, що здійснюється шляхом занурення в контекст – особистий, соціальний, культурний тощо. Усі особистісні феномени набувають смисл лише у відповідності до контексту.

Наявність внутрішнього контексту становить ключову умову того, щоб діалог особистості зі світом став можливим. З нашої точки зору, наявність внутрішнього контексту як ціннісно-сислового фрейму сприйняття реальності та взаємодії з нею є необхідною передумовою породження інтерпретаційних процесів особистості. Достатню умову становить зовнішній контекст, ігнорування якого (нівелювання, повне або часткове знецінювання тощо) перешкоджає продуктивному перебігу процесу інтерпретації. Таким чином, інтерпретаційні процеси особистості як механізми взаємозв'язку зовнішнього та внутрішнього контекстів розгортаються в напруженому просторі їх динамічної взаємодії, формуючи процесуально-функціональний континуум, інтегруючи всі смислові процеси особистості з метою встановлення відповідності між локальними фрагментами досвіду, породжуючи особисті значення та смисли.

У разі продуктивності інтерпретаційних процесів відбувається ціннісно-сислова інтеграція досвіду особистості: контекстуальна інаковість становить головний ресурс формування якісно нового особистісного тексту. Різні контекстуальні види досвіду, перебуваючи в конфронтаційних відносинах, створюють зону розвитку, в якій патерн, що повторюється, залишаючись собою, трансформується і стає іншим. Тут, з одного боку,

актуальний наратив є продовженням попереднього, а з іншого – в процесі інтерпретації та переосмислення, роздумів і переосмислення досвіду, стає його запереченням. Виходячи з синергетичних поглядів, можна зробити висновок, що згенерований таким чином інтерпретаційний наратив сам стає динамічним середовищем, в якому нові смисли, продуковані в ньому, зароджуються в моменти «нерівномірного стану», коли діалогічна взаємодія зовнішніх та внутрішніх контекстів призводить до «народження складного», ампліфікації, контекстуального розширення.

У результаті зіткнення контекстів формується дискурсивна (нарративна) спільність, однорідність різних наративів, відокремлених як у часі, так і подієво (ситуативно), що сприяє побудові суб'єктом власної ідентичності в процесі конструювання особистісного досвіду. Його основними характеристиками постають рефлексивність, структурність, континуальність, когерентність.

Серед основних складових дискурсивного конструювання досвіду особистістю можна виділити: побудову зв'язків між тематичними ядрами, зв'язків з контекстами, побудову нових контекстів та міжконтекстуальних зв'язків. Процес конструювання досвіду нерозривно пов'язаний з вибором особистістю самої себе в єдності з реальністю, яку вона конструює. Долаючи лінійність автонарації, консерватизм інтерпретаційних рамок, «чужі» стратегії життєздійснень, особистість породжує нові «тематичні смислові ядра», смислові контексти і зв'язку між ними. Таким чином, породжений особистістю наратив, укорінений у конкретній дискурсивній ситуації, становить не тільки результат, але й, що є дуже важливим, саму модель для подальшого конструювання досвіду особистістю, нарративні межі якого визначаються специфікою взаємодії внутрішніх і зовнішніх контекстів суб'єкта. У ситуації продуктивності інтерпретаційних процесів людина одночасно «утримує» обидва контексти, що зумовлює можливість дискурсивного конструювання власного досвіду.

Отже, у руслі психолого-герменевтичного підходу автонаратив в освітньому дискурсі може бути проблематизовано як динамічний образ вербального конституювання особистості, всеосяжний процесуально здійснюваний актуальний репрезентант її професійного та особистого досвіду. В освітньому дискурсі особистісні феномени (тексти особистості) набувають смисл лише співвідносячись з контекстом, при зміні якого зміст досвіду може принципово змінювати своє значення. Різні конфігурації співвідношень внутрішнього і зовнішнього контекстів можуть сприяти як блокуванню, так і активізації інтерпретаційних процесів особистості в освітньому середовищі, що, у свою чергу, зумовлює формування в неї продуктивних або стагнуючих стратегій дискурсивного конструювання професійного досвіду.

Список використаних джерел

1. Гуцол К. В. Діагностика сформованості рівнів наративної компетентності особистості. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 листопада 2019 р.). Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 77–81.
2. Наративні психотехнології. / Чепелева Н. В., Смульсон М. Л., Шиловська О. М., Гуцол С. Ю.; за заг. ред. Чепелевої Н. В. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Серія «Психологічний інструментарій»).
3. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н. В. Чепелевой. К. : Изд-во Национального педагогического ун-та им. Н. П. Драгоманова, 2009. 382 с.
4. Чепелева Н. В. Рудницкая С. Ю. Дискурсивные технологии самопроектирующейся личности. *Психолінгвістика*. 2019. № 25, вып. 1. С. 363–383.

Рудницька Світлана Юрївна,

доктор психологічних наук, професор,

завідувач лабораторії когнітивної психології

Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

ПРОБЛЕМА ДИСКУРСИВНОГО КОНСТРУЮВАННЯ ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Динамізм перетворень сучасної системи освіти в контексті європейського вибору України зумовив активізацію наукових дискусій щодо психолого-педагогічного забезпечення освітнього процесу, зокрема розв'язання проблем конструювання освітнього дискурсу, нарративного конструювання професійного досвіду освітян.

Для освіти як соціального інституту характерними є наявність, поширення і посилення багатопланових системних зв'язків і взаємодій, у процесі експансії яких освітній дискурс неминуче втрачає свою комунікативно-сміслову («живу») основу, внаслідок чого конструювання освітнього досвіду потрапляє в залежність від дискурсу «владного».

В «аккультуруючій» освіті виокремлюється тенденція негентропії, маркером якої є перевага взаємозалежних структурованих культурних прецедентів, що санкціоновані цією культурою і виражають її фундаментальні константи. У ситуації негентропії процес партиципації «згортається», жорстко фіксуючи стійкі семіотичні утворення, обмежуючи можливості їхнього розвитку. У процесі «особистісної» освіти смислові патерни функціонують як «код», що відкриває доступ до множинних ресурсів творчого оперування ними. Тут, більшою мірою, переважають нестабільні ентропійні стани, що, у свою чергу, є специфічними чинниками актуалізації смислових складових особистісних конструктів.

Освіта як одна з провідних систем культури формує і транслює певні моделі відносин, усередині яких «Своє» та «Інше» стикаються і взаємодіють, зберігаючи при цьому власну інакшість і своєрідність, стимулює творчий пошук сутнісного вибору свого шляху, конструювання власного професійного та особистісного досвіду, свого унікального буття серед нескінченної кількості варіантів буттєвих проєктів «Інших», задає певні фрейми, усередині яких уможлиблюється втілення безлічі варіацій смислового «розгортання».

У контексті дискурсивної психології різні особистісні феномени розглядаються не як існуючі поза мовою, а як закарбовані, втілені і реалізовані в мові, що є не відділеною від самої особистості, зануреної в соціально-комунікативний континуум. Згідно поглядів представників цього підходу, світ не відкривається людині об'єктивно, вона осмислює реальність через досвід. У свою чергу, професійний досвід особистості розглядається також з точки зору самої мови – як система множинних інтерацій, визначених розгортанням ситуативних дискурсів, які в процесі своєї взаємодії (перетин, накладення, поглинання, об'єднання, доповнення, переміщення) відображають численні соціально-психологічні наміри, потреби, мотиви, ставлення, наміри, очікування, випередження тощо [3; 4].

Відповідно до психологічної герменевтики, дискурсивне конструювання особистісного досвіду в освітньому процесі розглядається як інтеграція окремих неоднорідних «дискурсивних реалій» особистості в певну цілісність шляхом наративних практик у процесі особистісного смислотворення. Зазвичай перебудова семантичної системи особистості пов'язана з кризовими періодами її розвитку: переживаючи екзистенційний вакуум, особистість опиняється в ситуації необхідності розв'язання нової «задачі на смисл». Дискурсивне конструювання власного досвіду в процесі освіти передбачає стягування всіх її ідей, понять, поглядів, принципів, концепцій, інтерпретаційних моделей світу в єдину систему, їх

впорядкування, організацію в єдину зв'язану структуру, що здатна допомогти в осмисленні сенсу подій і дій власного життя і життя інших.

Отже, дискурсивне конструювання досвіду в освітньому середовищі передбачає процес його перетворення з особистого на особистісний – асимільований, привласнений, осмислений, засвоєний, проінтерпретований, тобто вибудований самою особистістю. Конструювання особистісного досвіду надає реальності статус нерозривності і когерентності. У процесі дискурсивного конструювання суб'єкт прагне оформити зміст власного досвіду так, щоб на нього відбувався запит на наступних етапах життя. У зазначеному процесі людина як суб'єкт стає завжди більшою, ніж сама як об'єкт, тому вона постійно приречена переосмислювати власний досвід, ніколи повністю «не вичерпувачись» своїми інтерпретаціями. Саме ця перманентна напруга, визнання неповноти сконструйованого досвіду шляхом діалогу і прагне нових роздумів про досвід, осмислень власних намірів щодо способів його текстової об'єктивації (висловлювання, наратив, твір), провокуючи людину до саморозвитку [2].

Основним видом дискурсивного конструювання досвіду є конструювання наративне [1], результатом якого постає мультінаратив, розшарований на окремі просторові, подієві та емоційно-ціннісні складові. Провідний механізм наративного конструювання особистісного досвіду становить інтерпретація – механізм семантичного збагачення текстового повідомлення, відкриття в ньому смислів, не закладених у текст його автором, що здійснюється шляхом занурення в контекст – особистий, соціальний, культурний тощо. Усі особистісні феномени набувають смисл лише у відповідності до контексту.

Наявність внутрішнього контексту становить ключову умову того, щоб діалог особистості зі світом став можливим. З нашої точки зору, наявність внутрішнього контексту як ціннісно-сміслового фрейму сприйняття реальності та взаємодії з нею є необхідною передумовою породження інтерпретаційних процесів особистості. Достатню умову становить зовнішній

контекст, ігнорування якого (нівелювання, повне або часткове знецінювання тощо) перешкоджає продуктивному перебігу процесу інтерпретації. Таким чином, інтерпретаційні процеси особистості як механізми взаємозв'язку зовнішнього та внутрішнього контекстів розгортаються в напруженому просторі їх динамічної взаємодії, формуючи процесуально-функціональний континуум, інтегруючи всі смислові процеси особистості з метою встановлення відповідності між локальними фрагментами досвіду, породжуючи особисті значення та смисли.

У разі продуктивності інтерпретаційних процесів відбувається ціннісно-смілова інтеграція досвіду особистості: контекстуальна інаковість становить головний ресурс формування якісно нового особистісного тексту. Різні контекстуальні види досвіду, перебуваючи в конфронтаційних відносинах, створюють зону розвитку, в якій патерн, що повторюється, залишаючись собою, трансформується і стає іншим. Тут, з одного боку, актуальний наратив є продовженням попереднього, а з іншого – в процесі інтерпретації та переосмислення, роздумів і переосмислення досвіду, стає його запереченням. Виходячи з синергетичних поглядів, можна зробити висновок, що згенерований таким чином інтерпретаційний наратив сам стає динамічним середовищем, в якому нові смисли, продуковані в ньому, зароджуються в моменти «нерівномірного стану», коли діалогічна взаємодія зовнішніх та внутрішніх контекстів призводить до «народження складного», ампліфікації, контекстуального розширення.

У результаті зіткнення контекстів формується дискурсивна (наративна) спільність, однорідність різних наративів, відокремлених як у часі, так і подієво (ситуативно), що сприяє побудові суб'єктом власної ідентичності в процесі конструювання особистісного досвіду. Його основними характеристиками постають рефлексивність, структурність, континуальність, когерентність.

Серед основних складових дискурсивного конструювання досвіду особистістю можна виділити: побудову зв'язків між тематичними ядрами,

зв'язків з контекстами, побудову нових контекстів та міжконтекстуальних зв'язків. Процес конструювання досвіду нерозривно пов'язаний з вибором особистістю самої себе в єдності з реальністю, яку вона конструює. Долаючи лінійність автонарації, консерватизм інтерпретаційних рамок, «чужі» стратегії життєздійснень, особистість породжує нові «тематичні смислові ядра», смислові контексти і зв'язку між ними. Таким чином, породжений особистістю наратив, укорінений у конкретній дискурсивній ситуації, становить не тільки результат, але й, що є дуже важливим, саму модель для подальшого конструювання досвіду особистістю, наративні межі якого визначаються специфікою взаємодії внутрішніх і зовнішніх контекстів суб'єкта. У ситуації продуктивності інтерпретаційних процесів людина одночасно «утримує» обидва контексти, що зумовлює можливість дискурсивного конструювання власного досвіду.

Отже, у руслі психолого-герменевтичного підходу автонаратив в освітньому дискурсі може бути проблематизовано як динамічний образ вербального конституювання особистості, всеосяжний процесуально здійснюваний актуальний репрезентант її професійного та особистого досвіду. В освітньому дискурсі особистісні феномени (тексти особистості) набувають смисл лише співвідносячись з контекстом, при зміні якого зміст досвіду може принципово змінювати своє значення. Різні конфігурації співвідношень внутрішнього і зовнішнього контекстів можуть сприяти як блокуванню, так і активізації інтерпретаційних процесів особистості в освітньому середовищі, що, у свою чергу, зумовлює формування в неї продуктивних або стагнуючих стратегій дискурсивного конструювання професійного досвіду.

Список використаних джерел

1. Гуцол К. В. Діагностика сформованості рівнів наративної компетентності особистості. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (22

листопада 2019 р.). Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 77–81.

2. Наративні психотехнології. / Чепелева Н. В., Смульсон М. Л., Шиловська О. М., Гуцол С. Ю.; за заг. ред. Чепелевої Н. В. Київ : Главник, 2007. 144 с. (Серія «Психологічний інструментарій»).

3. Проблемы психологической герменевтики / Под ред. Н. В. Чепелевой. К. : Изд-во Национального педагогического ун-та им. Н. П. Драгоманова, 2009. 382 с.

4. Чепелева Н. В. Рудницкая С. Ю. Дискурсивные технологии самопроектирующейся личности. *Психолінгвістика*. 2019. № 25, вып. 1. С. 363–383.

УДК 364.43

Савицька Анна Юрївна

аспірантка кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка

**ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНО ВИКЛЮЧЕНОЮ
МОЛОДДЮ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД**

У сучасному суспільстві готовність до роботи є дуже важливою складовою в професійній діяльності майбутніх соціальних працівників. Адже саме готовність майбутнього соціального працівника впливає на якість надання незахищеним верствам населення різнопланової соціальної допомоги, що вимагає особистісного підходу до кожного клієнта, професійних знань, вмінь і навичок, знань нормативно-правової бази та можливості застосовувати всі ці компоненти у своїй майбутній професійній діяльності.

Теоретичні засади змісту професійної підготовки до соціального працівника обґрунтували такі вчені – О. Безпалько [1], В. Бочарова [2], Р. Вайнола [3], І. Зверєва [4], І. Мигович [11], А. Капська [6]. Фундаментальні підходи до визначення професіоналізму в соціальній роботі досліджені С. Калаур [5], Г. Лактіоною [7], І. Пешою [9], І. Трубавіною [12], М. Фірсовим [13].

У таких навчальних закладах України, як професійно-технічні училища, фахові коледжі, заклади вищої освіти, колегії та академії проводиться підготовка майбутніх соціальних працівників. У дослідженні акцентуємо увагу на проблеми готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю в закладах вищої освіти IV рівня акредитації, тобто інститутах та університетах здобувачів вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота» освітнього ступеня бакалавр.

Згідно зі стандартом вищої освіти України [10] соціальний працівник має володіти фаховими знаннями з психології, соціології, педагогіки, філософії, менеджменту; знати законодавство, правові аспекти соціального захисту, теорії та методи соціальної роботи, наявні ресурси та методи їх використання; вміти спілкуватися та надавати інформацію; оцінювати потреби та представляти інтереси людини; створювати «мережу допомоги» та керувати процесом допомоги.

Структура професійної підготовки соціального працівника визначається освітньою програмою закладу вищої освіти, яка розробляється відповідно до Стандарту вищої освіти за зазначеною спеціальністю. Відповідна програма підготовки складається із циклів загальної та професійної підготовки, які поділяються на обов'язкові та вибіркові компоненти освітньої програми, практичної підготовки, комплексної державної атестації та бакалаврської кваліфікаційної роботи. Охарактеризуємо більш детально освітню програму спеціальності 231

«Соціальна робота» освітнього ступеня бакалавр відповідно до дослідження [8].

Освітня програма передбачає наявність програмних компетентностей, це інтегральні, які спрямовані на вирішення складних ситуативних задач і передбачають застосування теорій і методів соціальної роботи; загальні – здатність особистих якостей майбутніх соціальних працівників до визначення пріоритетів і специфіки професійної діяльності; спеціальні (фахові, предметні), що передбачають спектр знань та вмінь необхідних для здійснення якісної роботи. Вище перелічені програмні компетентності характеризують майбутніх соціальних працівників як всебічно розвинених спеціалістів. Проте в роботі з соціально виключеною молоддю виникає потреба в більш вузькій спеціалізації, що акцентує увагу на причини виникнення процесу соціального виключення та категорій осіб, що відносяться до соціально виключеної молоді; специфіку роботи із зазначеною категорією населення; індивідуальний розвиток професіоналізму.

Програмні результати навчання майбутніх соціальних працівників полягають у деталізованих результатах, які формуються в результаті навчальних дисциплін, практик, кваліфікаційних робіт. Враховуючи, що компетентності та результати навчання подібні один одному, потрібно враховувати потребу з боку роботодавців і стейкхолдерів. Це потребує конкретизації спеціальних дисциплін, які характеризують роботу з соціально виключеною молоддю.

Постає питання вивчення змісту навчальних планів і робочих навчальних програм. Даний аналіз свідчить, що вони спрямовані на підготовку соціальних працівників широкого профілю та підготовки фахівців загальної практики соціальної роботи. Проте у сучасному суспільстві розширюються категорії населення, які потребують поглибленого аналізу технологій та методик щодо здійснення соціальної допомоги, супроводу та консультування.

Для збільшення рівня готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю пропонуємо наповнити зміст навчальних планів дисциплінами вибіркових компонентів освітньої програми циклу професійної підготовки, зокрема:

1. «Теорія і методика роботи з соціально виключеною молоддю», яка виражає сукупність сформованих у процесі пізнавальної й практичної діяльності уявлень, концепцій, понять, які відображають закони, закономірності, принципи, тенденції розвитку соціальної роботи; обґрунтовують стратегії, моделі практики й техніки роботи з соціально виключеною молоддю у випадку виникнення у них соціальних та особистих труднощів; комплекс способів і дій, спрямованих на встановлення, збереження чи покращання соціального функціонування об'єкта, а також на попередження негативних соціальних процесів.

2. «Основи соціальної роботи з соціально виключеною молоддю», яка формує комплекс вмінь і якостей, необхідних для роботи з соціально виключеною молоддю; опанування складною інтегруючою дисципліною, що дає підстави зрозуміти компетентність майбутнього соціального працівника як практика.

3. «Технологія здійснення соціального супроводу в роботі з соціально виключеною молоддю», яка ознайомлює майбутніх соціальних працівників з державною політикою в галузі соціального захисту, необхідних для реалізації моделі соціальної роботи; налагоджує можливість співпрацювати з спеціалістами, які сприяють здійснення соціального супроводу в роботі з соціально виключеною молоддю.

Таким чином, запропоновані дисципліни спрямовані на розвиток знань та вмінь, необхідних у роботі з соціально виключеною молоддю; підвищення мотивації та зацікавленості у здійсненні професійної діяльності майбутніх соціальних працівників.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О.В. *Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей*: [метод. рек. до проведення тренінг. занять / О.В. Безпалько, С.В. Едель]; Ліга соц. працівників м. Києва, Соц. служба для молоді м. Києва. – К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2001. – 32 с.
2. Бочарова В.Г. *Професійна соціальна робота: особистісно орієнтований підхід*: [монографія] / В.Г. Бочарова. – М.: Ін-т педагогіки соц. роботи РАО, 1999. – 184 с.
3. Вайнола Р. *Особливості соціальної вуличної роботи в умовах великого міста*. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія №11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. - №1 (23). – с. 48-54.
4. Зверєва І.Д. *Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика*: [монографія] / І.Д. Зверєва. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
5. Калаур С.М. *Доцільність використання акмеологічного підходу для самореалізації майбутнього фахівця* / С.М. Калаур, Н.С. Олексюк // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки. - 2012. - № 4.
6. Капська А.Й. *Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю*: навч.-метод. посіб. – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
7. Лактіонова Г.М. *Навчальні програми для прийомних батьків як феномен сучасного національного освітнього простору*. Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вимір: [зб. наук. пр. / за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало]. – К., 2008. – С. 131 – 140.
8. Освітня програма. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ab.uu.edu.ua/edu-specialty/191_sotsialna_robota

9. Пеша І.В. *Готовність фахівців соціальної сфери до соціально-педагогічної підтримки сімей із складними життєвими обставинами* / І.В. Пеша, М.Г. Соляник // Освітологічний дискурс. – 2014. – №3.
10. Стандарт вищої освіти України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf>
11. *Теорії і методи соціальної роботи*: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академвидав, 2005. – 328с.
12. Трубавіна І. *Формування готовності викладачів університетів до роботи в післядипломній педагогічній освіті*. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. – 2017. – Вип. 5(1). – С. 151-159. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2017_5%281%29__16.
13. Фирсов М.В., Студенова Е.Г. *Теория социальной работы*: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001. — 432с.

Сковира Олег Петрович,

викладач кафедри

морально-психологічного забезпечення діяльності військ

Інституту морально-психологічного забезпечення

Національної академії сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного, підполковник

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА

Актуальність ефективного управління особовим складом ще більше проявляється під час бойових дій, а процес підготовки до них здійснюється

постійно, без поділу на мирний та воєнний час. Досвід сучасних збройних конфліктів, у тому числі Антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил на Сході України, свідчить також про все більше зростання ролі тактики малих груп у військовій справі. У таких діях безпосередньо проявляються соціальнопсихологічні механізми групової динаміки. Це вимагає їх урахування командирами, а також системного застосування ними соціальнопсихологічних технологій управління військовими колективами як у бойовій обстановці, так і в повсякденній життєдіяльності військ [1].

В даний час психолого-педагогічна підготовка офіцерів у військовій частині, підрозділі - складний і суперечливий педагогічний процес, який відіграє важливе значення в будівництві Збройних Сил та професійному становленні офіцерів, роблячи істотний вплив на забезпечення бойової готовності та морально-психологічний стан військовослужбовців військових частин та підрозділів.

Дослідження практичної діяльності офіцерів показує, що до складу військово-педагогічної діяльності входять заходи як педагогічного, так і психологічного характеру. Військово-педагогічна діяльність являє собою комплекс психолого-педагогічних заходів, що забезпечують ефективну підготовку підлеглих до виконання різних завдань у мирний і воєнний час.

Підготовка офіцерів до даного виду професійної діяльності вимагає відповідного рівня психолого-педагогічної підготовки, яка представляє собою спеціально організований і цілеспрямований процес формування і розвитку у офіцерів педагогічної спрямованості, комплексу психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного проведення військово-педагогічної діяльності. Військово-педагогічна діяльність являє собою комплекс психолого-педагогічних заходів, що забезпечують ефективну підготовку підлеглих до виконання різних завдань у мирний і воєнний час [2].

Результатом психолого-педагогічної підготовки є нова якість і більш високий її рівень, широка психолого-педагогічна ерудиція і кругозір,

виражена педагогічна спрямованість особистості до військово-педагогічної діяльності з підлеглими, психолого-педагогічної мислення, а також розвиток педагогічної культури офіцерів.

При підготовці офіцерів до військово-педагогічної діяльності використовуються різноманітні методи психолого-педагогічної підготовки, серед яких: проблемний виклад навчального матеріалу; пошуковий; дослідний; моделювання практичних ситуацій; переконання; приклад; вправи; заохочення.

Як влучно підкреслює С.В. Василенко, ефективність управлінської діяльності командира та якість його взаємодії з підпорядкованим військовим колективом багато в чому пов'язана з його здоровим моральним авторитетом. Ми вже розглядали аспекти цього поняття раніше. Авторитет проявляється у високих якостях взаємин з підлеглими й підсилює вплив командира на виконання поставлених завдань. Він пов'язаний з військово-професійними й особистісними якостями керівника, зі ставленням підлеглих до нього, з їхніми оцінками судженнями, загальною морально-психологічною атмосферою в колективі, ступенем згуртованості й показниками рівня боєздатності, дисципліни, бойової підготовки особового складу. В основі авторитету керівника лежать реальні позитивні якості особистості й тієї справи, якою він займається. Помітна роль у структурі авторитету командира належить емоційним відносинам, симпатіям. Вони також залежать від реальних якостей керівника, від їхнього розуміння підлеглими. Зрозуміло, що в колективі якась частина людей, наприклад, новачків, спочатку ставиться до командира, виходячи із тих відносин до цих керівників, що вже сформовані. Боротьба за авторитет – це постійна робота командира (начальника) над собою, самовиховання якостей, необхідних для навчання й виховання підлеглих. Це створення в колективі здоровішого емоційного відгуку на всі починання керівника, попередження негативних реакції окремих осіб або їх колективний осуд. Уся ця складна, важлива й надзвичайно потрібна робота проводиться командирами тим більш успішно, чим більше вони враховують

її соціально-психологічний аспект та спираються на знання психології військового управління. У кожній з названих сфер повсякденної діяльності військового керівника значне місце займають її соціально-психологічні аспекти. Якщо їх не брати до уваги, то не може бути правильно усвідомлена й виконана сама діяльність. Військова психологія допомагає командирові (начальникові) повно представити позицію й обов'язкові функції керівника, вихователя тощо; закономірності процесу передачі інформації; зміст і особливості засвоєння знань; закономірності навмисно розрахованих, підкріплених теоретичними знаннями дій та вчинків; процес оцінки дій за їхньою внутрішньою психологічною основою [3].

1. Соціально-психологічні технології управління військовими колективами: Навчально-методичний посібник / Т.Л. Грицевич, О.С. Капінус, Т.М. Мацевко, П.П. Ткачук. – Львів: НАСВ, 2018. – 256 с.

2. Електронний ресурс. Адреса посилання: https://stud.com.ua/144693/pedagogika/psihologo_pedagogichna_pidgotovka_ofits_eriv_pidrozdili_chastini

3. Василенко С.В. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2013. Вип. 14. Частина I 55 2. С.48-55.

УДК 159.9:[37.015.31:37.064.2]

Скрипкін Олег Григорович,

кандидат психологічних наук (PhD),

доцент кафедри психології

Київського національного торговельно-економічного університету

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ВИКЛАДАЧЕМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ТЕХНІКИ В СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

У наш час в умовах економічних відносин і жорсткої конкуренції на ринку праці особливе значення мають знання, навички та досвід. Фахівець XXI століття – це людина, яка вільно володіє сучасними інформаційними технологіями, постійно підвищує і вдосконалює свій професійний рівень. Придбання нових знань і навичок, практично корисних і застосовуваних у роботі в епоху інформаційного суспільства значно розширює можливості самореалізації і сприяє кар'єрному зростанню.

Саме тому освітній процес як організоване закладом освіти здобування здобувачем освіти відповідного рівня освіти в інституційній формі, що відбувається за освітньою програмою в спеціально створеному освітньому середовищі із встановленими властивостями в сучасних умовах висуває додаткові вимоги до особистих якостей та професійних вмінь основного суб'єкта цієї діяльності – викладача (тьютора), формує ряд відносно нових на вітчизняних теренах запитів до його педагогічної майстерності. Одним із таких запитів, визначеним, зокрема, як стрімким розвитком інформаційних технологій, так і регулярними змінами форми навчання у вітчизняному освітньому процесі через пандемію COVID-19 є вміння успішно реалізовувати педагогічну техніку під час дистанційного навчання слухачів.

Загальну структуру педагогічної майстерності (за І. Зязюном) складають наступні елементи:

1. Педагогічна спрямованість особистості викладача (ціннісні орієнтації на себе, на засоби педагогічного впливу, на особистість вихованця і навчально–виховний колектив, на цілі педагогічної діяльності).

2. Професійне знання (предмета, методики його викладання, теоретичних основ педагогіки і психології).

3. Здібності до педагогічної діяльності (комунікативні – повага до людей, доброзичливість, товаристськість; перцептивні – професійна передбачуваність, емпатія, педагогічна інтуїція; динамічні – здатність до вольового впливу і логічного переконання; емоційно–почуттєві – здатність володіти собою і вибудовувати педагогічну дію на позитивних почуттях; оптимістичне прогнозування тощо).

4. Педагогічна техніка як форма організації поведінки викладача, що ґрунтується на двох групах умінь:

- уміння володіти собою – поставою, мімікою, жестами, пантомімікою; керувати емоційними станами – знімати зайве психічне напруження, викликати стани творчого самопочуття; володіти технікою мови – дихання, голосоутворення, дикція, темп мовлення;

- вміння співпрацювати з кожним учнем і всім класом (студентом і начальною групою – авт.) у процесі вирішення педагогічних завдань – дидактичних, організаторських, контактної взаємодії, стимулювання діяльності вихованців тощо [1, с.29–30].

У галузі педагогічної техніки надзвичайно важливим поняттям при цьому виступає поняття «педагогічного впливу» як процесу організації певної педагогічної обстановки, в якій у студентів на основі відповідних їх фізіологічних і психологічних закономірностей з'являються нові думки й почуття, мотиви, що спонукають їх до гарних, соціально схвалюваних вчинків, подолання своїх вад. Внаслідок цього формуються характерні взаємовідносини між студентом з одного боку, вихователем і колективом – з іншого, що власне і створює певний виховний ефект [2, с.63].

З огляду на особливості дистанційної форми навчання можна об'єктивно свідчити про те, що викладач в таких умовах на відміну від аудиторної форми виявляється практично позбавленим або обмеженим у можливості реалізовувати в ході навчальних занять зі студентами деякі свої важливі педагогічні уміння, що призводить до погіршення якості виконання ним поставлених педагогічних завдань.

Зокрема, за умов відсутності безпосереднього контакту зі студентами, живого аудиторного включення обмежується можливість викладача реалізовувати контактну взаємодію з ними, застосовувати деякі прийоми привертання та підтримання їх уваги (зміна дистанції, ракурсу подання голоса як слухового збудника тощо). Статичне розташування викладача відносно студента (не екрані комп'ютера, ноутбука чи смартфона) пришвидшує настання в останнього монотонії, що безумовно негативно відображається на якості засвоєння останнім навчальної інформації.

З іншого боку, на якість виконання викладачем поставлених педагогічних завдань під час дистанційного навчання впливає й зниження сумлінності самих студентів по відношенню до освітнього процесу, яке може проявлятися у такому:

1. Студенти вітчизняних закладів вищої освіти, особливо столичних досить часто вимушені влаштовуватися на роботу, щоб заробляти кошти на існування та сплату за навчання. Зазначене призводить до зниження частоти відвідування навчальних занять або «умовної» присутності на них (під час перебування на роботі, пересування до її місця чи в зворотньому напрямку). Дистанційна форма навчання при цьому лише поглиблює проблему, створюючи в деяких студентів хибне відчуття неважливості освітнього процесу та власної вседозволеності на цьому фоні.

2. Часто відбуваються запізнення на заняття внаслідок формування у деяких студентів хибного уявлення про те, що навчальне заняття, яке проводиться дистанційно, є не настільки значущим. Дане явище також часто поєднується із тим, що у студента створюється ще одне помилкове уявлення

на кшталт «долучитися до дистанційного заняття можна легше й швидше, ніж з'явитися на аудиторне – отже, не варто приділяти значної уваги необхідності вчасного долучення до нього».

3. Оскільки сам дистанційний формат дещо обмежує можливості викладача щодо організаційно-дисциплінарного контролю заняття, деякі студенти користаються цим і додатково дозволяють собі поведінкові вільності. В ході заняття це може проявлятися ними у прийнятті вільних поз, лежанні в ліжку, недотриманні певного дрес-коду, відкритому прийманні їжі чи палінні, ігноруванні необхідності ведення конспектів, відлучках від екранів (що є рівноцінним самовільному залишенню аудиторії), а у разі спроб викладача обмежити прояви таких явищ – намаганні відмкнути відео- й аудіозв'язок з метою уникнення контролю з його боку.

Варто згадати про ще один фактор, який має місце на вітчизняних теренах та також негативно впливає на повноту реалізації викладачем комплексу заходів педагогічного впливу під час заняття – недостатню якість інтернет-зв'язку в комунікаційних пристроях деяких студентів, що призводить до регулярного від'єднання деяких студентів від онлайн-заняття або критичного зниження їх можливості сприймати навчальну інформацію.

Внаслідок усього наведеного викладач вимушений витратити дорогоцінний навчальний час на здійснення додаткових заходів виховного впливу з метою підтримання належного рівня певної педагогічної обстановки, на очікування долучення або повторного під'єднання студентів до заняття, повторне доведення/роз'яснення пропущеної ними навчальної інформації тощо.

Зазначена комплексна проблема безумовно вимагає від вітчизняного викладача-професіонала в рамках реалізації педагогічної техніки перегляду свого сталого набору доцільних педагогічних засобів, адаптації їх до умов дистанційного навчання, ситуативного надання переваг певним їх видам, а інколи навіть створення нових прийомів і методик.

Список використаних джерел

1. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. К., СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
2. Пихтіна Н.П. Основи педагогічної техніки. К., Центр навчальної літератури, 2019. 316 с.

УДК 159.923.2

Сова Маргарита Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри психології та соціології

Державного податкового університету

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Глибока криза, що склалася за умов епідеміологічної ситуації, характеризується, з одного боку, відтворенням існуючих в історії патернів, а з іншого, – окресленням пріоритетних векторів трансформації ціннісних інтенцій, котрі становлять аксіологічну сферу нової реальності. У зв'язку з цим виникла необхідність у розробці та впровадженні новітніх технологій творчої самореалізації особистості. Досягнення успішності цих процесів за умов пандемії є викликом для кожної особистості.

Однак будь-яка кризова ситуація спонукає людей до визволення нерозкритих ресурсів і творчої самореалізації. У складні переломні моменти нерідко здійснюється прорив у творчості, встановлюються нові соціальні зв'язки, виникають неординарні ідеї, розробляються оригінальні проекти майбутнього. Тому актуальності набуває проблема впровадження сучасних технологій творчої самореалізації особистості.

У контексті нових орієнтирів творчої самореалізації особистості на увагу заслуговує концепт «ЗаTouchення» як стратегія карантинного періоду. У цьому концепті гра слів дозволяє позначити розташовані поряд смислові конотації, а саме: буквальне «заточення», в якому опинилось суспільство в усіх що зумовлює необхідність використання *технології Touch Screen* – роботи на сенсорних екранах різних гаджетів, зокрема на багатьох платформах проєкту, реалізованого у віртуальному форматі.

Зауважимо, що стратегію, незалежно від специфіки продукту творчості, характеризує наявність специфічного арт-простору (локації). Для прикладу: стратегічне планування передбачає створення такого художнього простору як виставка, вистава, арт-майданчик; послуги з управління творчими проєктами локалізуються віртуально. Просторові трансформації призводять до проліферації з притаманною їй розмаїттям для творчої самореалізації особистості. Реалізація принципу проліферації передбачає створення оптимальних умов для самостійного пошуку оригінальних знахідок, виникнення інсайту, актуалізації нестандартних рішень з використанням сучасних технологій інформаційного суспільства. Відтак відкриваються широкі можливості для прояву творчої ініціативи та свободи самовираження в інформаційно-цифровому просторі.

Ресурсним майданчиком для творчої самореалізації особистості є творчі онлайн-об'єднання, де можна вільно втілювати власні ідеї, реалізовувати свої задуми та наповнювати історію сучасними зразками.

Особливостями діяльності творчих онлайн-об'єднань є розробка проєктів і пошук нових творчих рішень в дистанційному форматі, співпраця з аудиторією в соціальних мережах. Серед форм, які використовуються при впровадженні творчих проєктів – аудіо-відеозаписи, онлайн-заняття, віртуальні репетиції, відео-консультації, відкриті вистави, онлайн-концерти, виставки, дистанційні конкурси, соціальний сторітеллінг.

У період пандемії робота творчих онлайн-об'єднань концентрується на таких аспектах їх діяльності, як: створення тренду творчого об'єднання,

«поринання» в медіаконтент, багатоканальне спілкування та залучення нової аудиторії. Розширення функціональних дій творчих об'єднань у дистанційному форматі сприяє як підвищенню їх репутації, так і розкриттю нових можливостей для творчої самореалізації особистості. Так, робота творчих об'єднань над *digital-проект* дозволяє використовувати всі цифрові канали взаємодії з аудиторією: інтернет, мобільні додатки, цифрове ТВ, месенджери, розсилки. Завдяки застосуванню багатоканальних платформ *digital-проект* виступає технологією залучення офлайн-аудиторії на онлайн-заходи та виходу на онлайн-ринок.

Комунікативна взаємодія на перших етапах діяльності проводиться в Instagram. Реципієнт може бути присутнім на ключових моментах створення проекту: від вибору програми, репертуару, творів та інтерпретації образів до перегляду репетицій і виступів, участі в обговореннях проекту та проходження квесту в месенджері Telegram.

Досягнення ефективності *digital-проект* рекомендується визначати за такими показниками: кількість унікальних користувачів, які побачили повідомлення; кількість переглядів; кількість кліків за посиланням; коєфективність (фактична вартість унікального користувача); кількість і якість реакцій (лайки, коментарі, репости). Виявлений рівень захопленості користувачів допоможе зрозуміти зацікавленість інформацією про творче онлайн-об'єднання та оцінити ефективність *digital-технології*.

Технологія «Віртуальна вистава» відрізняється тим, що при її впровадженні не розробляється віртуальна копія арт-вистави, використовуються соціальні мережі як нова сцена. Арт-менеджером створюється *віртуальна вистава* за законами онлайн-спілкування в мережі. Арт-менеджер поєднує отримані відеоматеріали в єдиний «текст». Зацікавлена аудиторія має можливість бути присутньою при всіх ключових моментах створення вистави: від вибору образів, до постановки номерів з виконавцями з різних міст. Кожний реципієнт самостійно вирішує, в якому форматі йому

сприймати прем'єру: подивитись завершений фільм-виставу або виставу-квест у месенджері Telegram.

За допомогою Telegram-бота вистава перетворюється в квест: для того, щоб побачити наступну сцену, представнику аудиторії слід відповісти на питання, пов'язані з життям і творчістю головних героїв. Як підсумок – тільки від реципієнта залежить, яку виставу він бажає сприймати.

До новітніх технологій творчої самореалізації особистості слід віднести креативний потенціал таких технологій, як *голограми*, за допомогою яких створюється віртуальна реальність. Прикладом успішного застосування голограм є проекти творчого колективу «Lemieux Pilon 4D Art». Змішана технологія дозволяє «Lemieux Pilon 4D Art» розширити розповідні, просторово-часові можливості вистави. Взаємодія голограми та «живого» виконання дає змогу поєднати різні реальності. Адже один і той же виконавець водночас представляє кількох персонажів завдяки поєднанню зображень різної природи (відео, двох- і тривимірні графіка, спецефекти, голограми, поліекран) з декораціями, освітленням, звуком, акторською грою. Зняті сцени перенесені у віртуальну реальність, доповнену *тривимірними моделями та оснащеною можливістю управління*.

Особливою галуззю є поєднання сучасних технологій з творчими діями виконавця — з танцем, співом, виконанням перформансу або музичного твору, імпровізацією, — що значною мірою сприяє творчому самовираженню та самореалізації особистості. Так, *технологія «відеоарт»* виникла як творчий напрямок перформансу. За допомогою *відеоарту* виконуються такі завдання, як: а) відео-документація перформансу; дослідження виразних можливостей відео: б) уповільнення, масштабування, зміна фокусної відстані, звернення до глядача, складні просторово-тимчасові конструкції, створення ілюзії; в) дослідження специфіки сприйняття відео-творів аудиторією; г) пошуки самоідентичності відео-митця; г) пошук форм поетичного висловлювання; д)

синтез художніх форм — відео-інсталяція, відео-перформанс, відео-скульптура.

На хвилі популярності сформувався окремий напрямок, так званий «Кіберформанс» — форма цифрового уявлення, в якому в живий виступ вводяться музика, звуки, відеопроєкції, трансляції, голограми, комп'ютерна графіка та інші елементи. Комп'ютер, отримуючи інформацію з відеокамери (декількох камер), може аналізувати одержуваний потік послідовними кадрами. Завдання полягає в тому, щоб визначити критерії аналізу та маркери, на які комп'ютер повинен звертати увагу — певний колір, форму, співвідношення тощо.

Крім того, на сучасному етапі розвитку технологій (програмних засобів і апаратного забезпечення) автори можуть моделювати вже не плоске зображення (екранне, проєкційне), а *тривимірний простір, середовище, і управляти його характеристиками не тільки за заданою програмою, а й в режимі імпровізації*. Професійною програмою для створення тривимірних медіа-інсталяцій і медіа-перформансів є програма «TouchDesigner», розроблена компанією Derivative.

На підставі викладеного зазначимо, що сучасні технології є ефективним інструментарієм творчої самореалізації особистості в цифровому суспільстві, зокрема в кризові періоди, оскільки стимулюють до пошуку нових засобів самовираження, досягнення художнього та технічного синтезу, визначення нових способів поринання творчої особистості у віртуальну реальність.

Використання сучасних технологій творчої самореалізації особистості сприяє активізації її внутрішнього потенціалу, встановленню інтерактивної комунікації в соціальних мережах, відкритості висловлень і пролонгації оригінальних ідей щодо перспектив життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Carol-Ann Braun. Generative art in city. URL: <http://www.Generativeart.com/on/cic/papers2005/07.Carol-AnnBRAUN.htm>.

2. Cunningham M. Four Events. That Have Led to Large Discoveries. URL: [https:// www.mercecunningham.org/the-work/writings/four-events-that-have-led-to-large-discoveries/](https://www.mercecunningham.org/the-work/writings/four-events-that-have-led-to-large-discoveries/).

3. Richardson J. M. «Such Tweet Sorrow»: The Explosive Impact of New Literacies on Adolescent Responses to Live Theatre // Language and Literacy. 2011. № 13. P. 98–110.

УДК69. 003:33903:658.157

Трач Роман Володимирович

кандидат економічних наук, доцент,

докторант кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

**МЕТОДОЛОГІЧНЕ ТА АНАЛІТИКО-ІНФОРМАЦІЙНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ
ПРОЕКТІВ БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ.**

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 „Баланс”, *активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому*. Відповідно до даного визначення, слід зазначити, що на перший план виходять активи підприємства не як матеріальні (натурально-речові) цінності, а їх вартісний вираз, який відображається в активі балансу та призводить до отримання певного фінансового результату.

У 2006 році Рада з МСФЗ (*Міжнародних стандартів фінансової звітності*) спільно з американською Радою зі стандартів фінансового обліку розпочала проект з наближення МСФЗ до облікових принципів, що застосовуються в США. Одним із його результатів став перегляд МСБО 23 до

американського стандарту (SFAS 34 - *Statement of Financial Accounting Standards 34 «Capitalization of Interest Cost»*). Відповідно до МСБО 23 кваліфікований актив (*Qualifying asset*) — це актив, який обов'язково потребує суттєвого періоду для підготовки його до використання за призначенням чи для реалізації. Стандарт не уточнює, що становить «суттєвий період». Втім, наводяться приклади кваліфікованих активів. Залежно від обставин кваліфікованими активами можуть бути: запаси; виробничі потужності; електрогенеруючі потужності; нематеріальні активи; інвестиційна нерухомість. Фінансові активи, а також запаси, які виробляються або іншим способом виготовляються протягом короткого проміжку часу, не вважаються кваліфікованими активами.

Аналіз зарубіжних інформаційно-аналітичних джерел дає підстави для висновку, що європейські компанії відмовляються як від проміжної оптимізації своїх ресурсів на рівні слабкодохідних залишків грошових коштів, так і від фанатичного і агресивного процесу реструктуризації та міграції капіталу, включаючи кластеризацію, об'єднання і вертикальну інтеграцію, коли диверсифікація активів стає важливішим стратегічним орієнтиром, ніж їх рентабельність. Чинником заохочення подібних позитивних економіко-управлінських тенденцій є перенесення акцентів на такі показники, як ринкова вартість підприємства, середньозважена вартість капіталу, економічна додана вартість (EVA), які використовуються як основні інструменти оцінки діяльності підприємств.

Відображена у форматі менеджменту підприємств та управлінського обліку (на базі положень (стандартів) бухгалтерського обліку - П(С)БО) структура активів, яка, насамперед, зосереджена на фіксації рівноваги складових балансу в системі облікових координат, а не на результативності бізнес-процесів та їх впливу на динаміку елементів активів, не надає системної картини використання ресурсно-майнового потенціалу підприємств, не пов'язує складові активів з сутністю операційної діяльності підприємств.

Належний стратегічний та поточний контроль реальної (експертно-зваженої) вартості активів та їхніх джерел забезпечує справедливу основу для виміру фактичного (чи прогнозованого) стану підприємства щодо раціональності упорядкування та використання його ресурсного потенціалу. На порядку денному постає питання – в якій мірі традиційно вживана і стандартизована у фінансовій звітності структуризація активів на складові та елементи відповідає ринковим потребам підприємств?

За даними Державної служби статистики України вітчизняні будівельні підприємства щорічно мають негативні показники рентабельності активів або, так звану, віддачу на вкладений капітал (співвідношення власного капіталу та обсягу залучених коштів /довгострокові + поточні зобов'язання).

Аналіз стану підприємств будівельного комплексу та підрядного будівництва, зокрема, доводить, доцільність орієнтації менеджменту цих підприємств на сучасну парадигмальну конструкцію підходів до управління активами підприємства та інструментарію досягнення конкурентних переваг підприємств на базі програмно-цільового управління активами.

Список використаних джерел:

1. І.С. Івахненко. Інноваційна екосистеми як драйвер економічного розвитку країни // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. – К.: КНУБА, 2019. – с. 137-145.<http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
2. Малихіна О.М. Функціонально-операційна трансформація інструментарію «стратегічних господарських одиниць» на ґрунті методології життєвих циклів підприємства // Матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. «Просторовий розвиток територій: традиції та інновації» – К.: КНУБА, 2019. – С.102-105. <https://iino.knuba.edu.ua/images/Zbirnyk-2019.pdf#>
3. Поколенко В.О. Запровадження системного апарату формалізованого прийняття рішень щодо організації життєвого циклу спеціальних

інфраструктурних проєктів.[Текст] / В.О. Поколенко, // Програма та тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. «Нові технології в будівництві» (24-26 травня 2017 року, м. Київ). – К.: НДІ БВ, 2017. – С. 4143

4. Ю.А. Чуприна, Х. М. Чуприна Проектування інформаційної системи розрахунку енергоефективності будівель Управління розвитком складних систем : зб. наук. пр. – К. : КНУБА, 2014. – № 20. – С. 154–158. (Збірник входить до науко метричних баз: Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща)) <http://journals.uran.ua/urss/article/view/60658>

УДК 159.922.8

Хлонь Олександр Михайлович

*кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри психології*

КНТЕУ

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ, ЯК ВАЖЛИВОГО ФАКТОРУ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

Кожен студент під час навчання у вищому навчальному закладі має всебічно сприяти становленню власного особистісного зростання. Однак навіть найкращі тенденції у особистіному зростанні не можуть бути реалізованих без формування у такого студента правової культури.

Правова культура передбачає високий рівень внутрішніх переконань студента, знань та вмінь, які реалізуються у правовій сфері і забезпечують ефективне втілення в життя загальнолюдських правових ідеалів. Відносно визначення поняття та сутності правової культури як однієї з основних детермінант морально-правової свідомості молоді в Україні, існує багато думок. В наукових колах вона може відзначатися як глибокі знання й

розуміння права, ретельне виконання його вимог, усвідомлена необхідність та внутрішня переконаність, культура чинності самого права, відповідність правових норм загально визнаним еталонам, стандартам, науково-теоретичним визначенням; висока обізнаність з основними засадами, принципами, положеннями чинного законодавства і суворе їх дотримання; узгодженість правових норм з угодами, традиціями, звичаями і загальною культурою народу, як складова загальної культури, система правових цінностей, що створюються і накопичуються людьми у процесі їхньої соціально-правової діяльності; сукупність чинників, що характеризують рівень правосвідомості, досконалості законодавства, стан законності та правопорядку» [1, 2, С. 39].

Однак правову культуру не можна звести лише до правових знань, що виникають внаслідок догматичного вивчення статей Конституції України, законів, правових актів. Правова культура — це перш за все творча діяльність, що, з одного боку, бере свій початок від природного права, а з іншого — із потреб свободи людини, та потреб розбудови демократичного суспільства та правової держави. [3, С. 169].

Її також не можна розглядати лише як механічне відображення правової реальності, реального правового поля, що має місце в суспільстві. Правова культура — це не тільки високий рівень юридичного мислення, а й усієї юридичної діяльності незалежно від того, хто конкретно її здійснює — державний чи громадський орган, група громадян чи окрема людина. Вона характеризує собою «весь правовий космос, що охоплює всі компоненти правової форми суспільного життя людей. Правова культура полягає у здатності, вмінні жити за цією формою, якій протистоїть неоформлена (невизначена, хаотична) фактичність, тобто, докультурна і некультурна безпосередність (неупорядкована правовою формою) простота [4 С. 43; 3, С. 169].

Саме тому, студенти мають бути всебічно обізнані не лише із вимогами законодавства, але і підтримувати саму ідею правової культури як

засобу особистісного зростання. При цьому така підтримка має виражатися не лише на словах та у загальних деклараціях, але і безпосередньо при формуванні поведінки включи дотримання закону навіть у незначних проявах, тим самим підтримуючи стратегію поведінки культурної цивілізованої людини, яка є свідомим громадянином та особистістю, що розуміє свої права та обов'язки.

Список використаних джерел

1. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. Ред.. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003 С. 859
2. Менюк О. Правова культура в умовах розбудови незалежної України: поняття, структура // Право України. —2001. — № 4.
3. Сербин Р.А. Стратегічний потенціал правової культури // Науковий вісник НАВСУ: наук.-теоретичний журнал / К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2002, № 3. – С. 167-174
4. Нерсесянц В.С. Философия права: Учебник для вузов. — М., 1997.

Хоменко Олександр Михайлович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри організації та управління будівництвом

Київського національного університету будівництва і архітектури

Ровенський Антон Євгенович, Миронов Олександр Олегович,

аспіранти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНИЙ ВЕКТОР ОНОВЛЕННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ В КОНТЕКСТІ СТРАТОГЕМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СФЕРИ.

Реалізація проектів будівництва і модернізації інфраструктурних галузей вітчизняної економіки та реалізація інших важливих, але капіталоємних, проектів потребує залучення приватних, в т.ч. іноземних, інвестицій. Економічно доцільним для держави шляхом залучення зазначених інвестицій є механізм державно-приватного партнерства.

Переважна частка кошторисної вартості в зазначених проектах інфраструктурної модернізації припадає на виконання будівельних робіт. В такий спосіб, розвиток ДПП є важливим шляхом модернізації будівельних підприємств, їх фондооновлення та інноваційного розвитку.

Ініціація державою ДПП на законодавчому рівні не знайшла належного відгуку серед приватних інвесторів. Інтереси приватних інвесторів щодо ДПП спрямовані переважно на реалізацію традиційно концесійного типу ДПП у видобувних галузях або в масштабних інфраструктурних проектах (морські порти, аеропорти тощо), що інвестуються державою. Проте розвиток ДПП практично загальмований щодо важливих соціальних проектів, що не можуть бути проінвестовані державою, але потребують вирішення.

Розвиток ДПП як економічного механізму модернізації будівельних підприємств, та відповідного прискорювача розвитку будівельної галузі й інтенсифікації інвестиційних потоків, гальмується відсутністю дієвих організаційно-структурних механізмів, в яких галузеві макроінтереси держави мають належно узгоджуватись з економічною мотивацією приватних інвесторів як учасників реалізації проекту на засадах ДПП (концесіонерів).

В якості такого організаційно-структурного механізму суттєвого оновлення ДПП слід позиціонувати організацію принципово нового типу – мультиагентне інвестиційне угруповання (MIU). Назва організації відображає її сутність як нового учасника інвестиційного процесу в рамках ДПП, тимчасовий характер інтеграції її учасників та проектний характер спрямування її операційної діяльності. На відміну від застарілих форм ДПП, в даній структурі держава виступає: як концесіодавець, як співінвестор, як координатор інвестиційних потоків та як контролер організації процесів натурально-речового втілення проекту у вигляді будівель та споруд.

Керованість інституціональних змін, актуалізована завданнями модернізації потенціалу будівельних підприємств, може бути досягнута на основі концепції ресурсно-факторної інституціональної конкурентоздатності.

Вивчення інституційно-економічної архітектури та теоретико-методологічного базису управління інтеграційним розвитком будівельних підприємств дали підстави розглядати категорію «державно-приватне партнерство» як законодавчо й інституціонально закріплену систему конструктивних взаємовигідних відносин (організаційних, економічних, правових і соціальних), юридично погоджених інтересів між державою та будівельними підприємствами підприємствами приватного сектору економіки на умовах об'єднання фінансових, технологічних, організаційно-управлінських, кадрових та інших ресурсів, що забезпечують значний синергетичний і мультиплікативний ефекти функціонування базових інституціональних моделей та комплементарних інститутів в процесі

реалізації масштабних інвестиційних проектів. За типологією організаційно-економічної форми в зазначеному контексті комплементарний інститут ДПП доцільно представити як формування специфічного типу інтеграційних структур за участю держави. [1].

Потребують вдосконалення як теоретико-методичні основи реалізації будівельних проектів на основі ДПП, так і конкретні організаційно-структурні механізми управління такими проектами. Наявні на сьогоднішній день в економічній науці та практиці напрацювання щодо реалізації механізмів ДПП та комерційної концесії не відображають галузевої специфіки підрядного будівництва та складності реалізації життєвого циклу будівельного інвестиційного проекту на засадах ДПП. В якості такого оновленого економічного механізму та практичного шляху реалізації ДПП у будівництві презентована організація принципово нового типу – мультиагентне інвестиційне угруповання. За змістом діяльності, принципами утворення та емерджентним характером інтеграції агентів (учасників) структура МІУ обґрунтована як агрегована тимчасова структура проектного типу, що виникла як результат трансформації організаційно-виробничих структур у будівництві та інвестиційній сфері. Зазначена структура діятиме, водночас, як специфічна будівельна організація та інвестиційна компанія концесійного типу [3].

Конвергентний потенціал забезпечує утворення зв'язків між просторово взаємодоповнюючими (комплементарними) компонентами ресурсної, структурної та функціональної взаємодії потенціалів учасників ДПП в контексті взаємного сприяння інтеграційному та інституційному реформуванню, що передбачає: орієнтацію на мультиплікативний результат, використання внутрішніх джерел економічного відновлення та ендогенних факторів зростання конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Івахненко І. С. Дослідження функціональної ролі будівельного комплексу в соціально-економічній системі України / І. С. Івахненко, О. В. Турінін // Регіональна економіка та управління. – №2(28). – 2020. – С.56-62. – [http://siece.zp.ua/images/journal/2020/2-1\(28\)2020.pdf](http://siece.zp.ua/images/journal/2020/2-1(28)2020.pdf)
2. Рижаківа Г. М. Інтелектуальний капітал та інноваційна активність підприємств реального сектору економіки в контексті теорії технологічного розвитку. [Текст] / Г.М. Рижаківа, [та ін.] // Економіка інтелектуального капіталу: сутність та особливості формування в будівництві: кол. монографія / за заг.ред. В.М. Лича – К.:КНУБА, 2017. – С. 40-60.
3. Рижаківа Г. М. Аналітична дефрагментація портфеля девелоперської компанії у форматі мультикомпонентної операційної системи.[Текст] / Г. М. Рижаківа, В.І. Крижанівський, Д.С. Гергі // Scientific review (Науковий огляд): міжн. наук. журнал – К.: 2017. – № 10 (42) – С. 43-48.
4. Поколенко В.О. Математична формалізація моделі втілення портфеля інвестиційних будівельних проєктів та її адаптація до потреб інвестора. [Текст] /В.О. Поколенко, Д.О.Приходько, та ін // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип.35 У 3ч. Ч.1 – К.: КНУБА, 2017. – С. 80-90. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
5. Поколенко В.О. Модернізована концепція функціонально-організаційної надійності виконавців у будівництві.[Текст] / В.О. Поколенко, К.А.Лиходкін // Програма та тези доп. ІІІ міжнар. наук.-практ. конф. «Перезавантаження будівництва: економіка, організація, менеджмент» (15-16 листопада 2017 року, м. Київ). – К.: КНУБА, 2017. – С.122-126 <http://www.knuba.edu.ua/?p=28576>

УДК69. 003:33903:658.157

Чернишев Денис Олегович,

*доктор технічних наук, професор, Перший проректор
Київського національного університету будівництва і архітектури*

Дружинін Максим Андрійович

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри управління територіями,
Інституту інноваційної освіти*

Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ ПРЕДИКТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ ДЕВЕЛОПМЕНТУ БІОСФЕРО СУМІСНОГО БУДІВНИЦТВА.

Будівництво є однією із галузей, яку гостро торкнулись проблеми енергозбереження. Об'єкти будівництва мають суттєву питому вагу в загальнодержавній структурі енерговитрат. На опалення житлових та громадських будинків витрачається близько 40% загальних витрат енергії в країні. Раціональне використання енергетичних ресурсів - є одним з пріоритетних напрямків державної політики України, що обумовлює необхідність налаштування системи і процесів організації будівництва на засади енергозбереження за для ширшого впровадження енергозберігаючих технологій у будівництво.

Зокрема, при новому будівництві заходи з енергоощадності мають закладатися ще на етапі інвестиційного задуму. Реалізація вимог енергоощадності у підрядному будівництві потребує, з одного боку, заходів щодо термомодернізації будівель та споруд, а з іншого – докорінної реорганізації системи управління будівництвом. Що в свою чергу породжує необхідність організаційно-технологічних змін в управлінні будівельним проектом задля налаштування цілісності системи щодо організації будівельного виробництва в оновленому форматі. Зміна формату, в свою

чергу, обумовлена: специфікою змісту та сутності проектів термомодернізації будівель та споруд, оновленням змісту номенклатури та обсягів виконуваних робіт, а значить, необхідністю організаційно-технологічних змін в зовнішньому та внутрішньому середовищі реалізації будівельного проекту.

Тому, енергоощадність стає узагальненою характеристикою функціонування об'єктів будівництва, що закладається під час проектування і є пріоритетним напрямком розвитку організації будівництва. За такого підходу виникає необхідність принципового переосмислення системи організації будівництва та її налаштування на забезпечення енергоощадності[1],[3].

Інструментом поліпшення організації будівельного виробництва є сформовані на достовірній науковій основі моделі підготовки та організації будівництва. Суперечливі вимоги щодо енергоощадності будівництва, ритмічності та якості виконання будівельно-монтажних робіт (БМР), додержання кошторисної вартості, які висуваються інвестором та іншими провідними учасниками інвестиційного процесу, в умовах подолання кризових явищ, важко забезпечити традиційними інструментами моделювання будівництва. Це, в свою чергу обумовлює необхідність суттєво модернізувати інструменти прийняття організаційно-технологічних рішень при виконанні проектних робіт. Модернізація сітьових моделей дозволить їх використати: як інструмент вибору раціонального варіанту проекту організації будівництва; як основу енергоощадного будівництва; як засіб упорядкування середовища реалізації будівельних проектів «основним, але не єдиним призначенням яких, є термомодернізація будівель».

Список використаних джерел

1. Denys Chernyshev, Dmytro Ryzhakov , Oleksandr Dikiy, Oleksandr Khomenko and Serhiy Petrukha Innovative Technology for Management Tools of Commercial Real Estate in Construction *International Journal of Emerging Trends in*

Engineering Research Volume 8. No. 9, September 2020 pp. 4967-4973. **SCOPUS** Available Online at <http://www.warse.org/IJETER/static/pdf/file/ijeter13892020.pdf> <https://doi.org/10.30534/ijeter/2020/13892020>

2. Поколенко В.О. Практичні аспекти застосування сучасних організаційно-технологічних моделей реалізації проектів термомодернізації у форматі девелопменту.[Текст] / В.О. Поколенко, Р.Ю. Тормосов // Програма та тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. «Нові технології в будівництві» (24-26 травня 2017 року, м. Київ). – К.: НДІ БВ, 2017. – С. 142-143.

3. В.О Поколенко, О.М. Малихіна, Ю.А. Чуприна М.В. Горбач Т.В. Волошина Інноваційна технологія оцінки якості менеджменту будівельних підрядних підприємств Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – С. 146 – 152. (Збірник входить до науко метричних баз: *Ulrichsweb* (США), *BASE* (Німеччина), *Index Copernicus* (Польща)) http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-32/2_new.pdf

УДК: 378.14:61

Чулінда Людмила Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного та

адміністративного права

Національного авіаційного університету

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Україна приєдналася до Болонського процесу у травні 2005 р., що зумовило запровадження трирівневої системи вищої освіти (бакалавр, магістр і доктор), а також визнання європейських освітніх рівнів і

впровадження декількох інших реформ, зокрема, тестування для бакалаврів, які прагнуть навчатися в магістратурі.

Серед нових викликів впровадження Болонської моделі є реформи у сфері гарантування якості освіти, зокрема створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2015 р.), що є постійно діючим колегіальним органом з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти [1].

За окремими показниками освітніх стандартів та розвитку людського капіталу, Україна займає в рейтингах досить високі позиції [2]. Найвищим є місце України у глобальному індексі розвитку людського капіталу, який розраховується Всесвітнім економічним форумом. За цим індексом у 2017 р. Україна посіла 24 місце зі 130 країн. А за індексом освіти, що розраховується Програмою розвитку ООН, Україна посідає 40 місце зі 188 країн і дещо відстає від інших країн Східної Європи. Показники у сфері освіти та розвитку людського капіталу можна порівняти з показниками сусідніх країн-членів ЄС, таких, як Польща та Угорщина.

Одним із важливих напрямів реформування національної освітньої системи є розроблення та впровадження якісно нових підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів. У цьому контексті особливе значення має дидактичне тестування – ефективний метод педагогічної діагностики. Тому нині у вітчизняній педагогіці тести починають активно використовуватися у ВНЗ на вступних, випускних та рубіжних екзаменах, а також під час проведення державного незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників бакалаврату, які хочуть продовжити навчання у магістратурі.

Метою державної атестації бакалаврів є встановлення рівня сформованості компетенцій випускника вищого навчального закладу і відповідності даного рівня нормативному компетентнісному профілю, його готовність до виконання професійних завдань і відповідності його підготовки вимогам державного освітнього стандарту вищої освіти. Тести надають можливість порівнювати індивідуальний рівень знань кожного студента з

певними еталонами, рівень знань виражається у тестових балах. Індивідуальні результати тестування можна порівняти з результатами інших студентів цієї ж групи або порівняти з результатами тестування кількох груп.

Запровадження ЗНО для вступників на магістратуру надає можливість оцінювати рівень підготовки студентів в українських вищих навчальних закладах. МОН разом з Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО), починаючи із 2016 р., запроваджують єдині вступні випробування для юристів, які отримали ступінь бакалавра та бажають вступити на навчання до магістратури. У 2016 р. дані випробування мали експериментальний характер і були необхідними для вступу лише до деяких ВНЗ, а починаючи з 2017 р. вони є обов'язковими для вступу на будь-який юридичний факультет (з 2018 р. обов'язково і для спеціальності 293 Міжнародне право)[3].

Останні два роки тестування складала бакалаври й інших спеціальностей – “гуманітарні науки” (крім філологів), “соціальні та поведінкові науки”, “журналістика”, “сфера обслуговування”. Усі складала тестування з іноземної мови, а юристи – ще з права та з логіки (ТЗНПК). Ідея встановлення певного прохідного бар'єру є абсолютно логічно обумовленою і правильною, однак, форма її втілення є дещо неоднозначною. Міністерством встановлено вступні випробування двох типів: ЄВІ (єдиний вступний іспит) та ЄФВВ (єдине фахове вступне випробування). ЄФВВ складається з двох блоків: ТЗНПК (тест із загальних навчальних правничих компетентностей, елементами якого є логічне, критичне та аналітичне мислення) і Право. Слід зауважити, що галузі права, які виносяться на тестування, студенти вивчають чотири роки на відміну від блоку ТЗНПК, завдання з якого студентів взагалі не навчають розв'язувати.

За кілька місяців до іспиту УЦОЯО оприлюднює перелік тем, з яких будуть питання на вступних випробуваннях. Список включає в себе приблизно 700-1000 тем. На наш погляд, не завжди тестування може показати належне засвоєння рівня навчального матеріалу. Наприклад, уміння

конкретизувати свою відповідь прикладами, знання фактів, вміння логічно та аргументовано висловлювати свої думки, деякі інші характеристики знань, умінь, навичок тощо потребує додаткових вимірів, крім тестування. Тобто тестування повинно обов'язково поєднуватися з іншими традиційними формами і методами контролю.

Серед переваг тестування можна назвати об'єктивність оцінювання, оскільки існує стандартна процедура проведення, перевірка показників якості завдань і тестів загалом. До того ж тестування є справедливим методом, усі студенти мають рівні умови і в процесі контролю, і в процесі оцінювання, виключаючи суб'єктивність викладача.

До недоліків можна віднести те, що хоча викладач і отримує інформацію про прогалини у знаннях конкретних тем, проте це не вказує на їх причини; відсутнім є такий важливий елемент, як творчий підхід, вміння абстрактно і методологічно висловлювати свої думки.

У тестуванні з'являється елемент випадковості, наприклад, студент може не відповісти на просте питання, проте надати відповідь на дуже складне, причиною чого може бути просте вгадування правильної відповіді. Це викривлює результати тесту і призводить до необхідності врахування вірогідності вгадування під час аналізу.

Отже, тестування як елемент модернізації вищої освіти безумовно заслуговує на увагу, заохочення і впровадження. Проте, загальний контроль, на наш погляд, має враховувати, що після тестування студент повинен готуватися і до усного спілкування з викладачем, який перевіряє не лише засвоєння окремих тем, а й всю систему знань і вміння застосовувати ці знання практиці.

Список використаних джерел

1. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-п>

2. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. Що, чому і як? /За ред. Майкла Емерсона та Вероніки Мовчан. Центр європейських політичних досліджень, Брюссель. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Київ, 2018. С. 238.

3. ЗНО для бакалаврів – це ще й тест для університетів, де вони навчалися. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2506055-zno-dla-bakalavrivce-se-j-test-dla-universitetiv-de-voni-navcalisa.html>

УДК69. 003:33903:658.157

Чуприна Юрій Анатолійович,

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Дегтеренко Катерина Євгенівна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ПРАКТИЧНА ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

Вихідною передумовою достовірного планування та подальшої успішної операційної діяльності будівельного девелопера є його виробнича програма. Така програма являється специфічним бізнес-портфелем у складі кількох будівельних проектів, пропонованих девелоперу до втілення, кожен - із унікальними виробничо-фінансовими характеристиками, стадіями життєвого циклу та окремим мікросередовищем впровадження.

Саме тому, на порядок денний висувається питання: на яких критеріальних економіко-управлінських засадах та в який спосіб необхідно

сформувати найбільш раціональну для девелопера виробничу програму, що відповідала б як ситуації на ринку будівельних проектів і робіт, так і вимогам замовників будівельних проектів та їх інвестиційних партнерів, одночасно забезпечуючи власні стратегічні пріоритети стейкхолдерів проекту.

Проблематика формування виробничої програми підприємства знайшла широке висвітлення в працях таких сучасних вчених-економістів як: О.Б. Сіверська, О.О. Сотнічек, , Р.В. Фещур, І.О. Чаюн, М. Чоудрі (M. Chaudhry), Г. Хамел (Gary Hamel), В.М. Шапіро. Відзначаючи наукову й практичну значущість внеску названих авторів, необхідно зазначити, що їх теоретичні досягнення і прикладні розробки стосуються переважно базових категорій зазначеної проблематики, алгоритмізації формування та використання економічних ресурсів, процесного управління активами підприємств. [1], [2]

Керівним ланкам будівельного проекту - замовникам та девелоперам - надано релевантний інструментарій (програмні модулі та регламент його застосування) щодо раціоналізації економічних параметрів, ресурсно-календарної програми та бюджету проектів в складі інвестиційної програми (майнового комплексу, забудови) з врахуванням потреби та переліку впровадження стабілізаційних заходів на певних етапах життєвого та операційного циклів проекту. Важливою практичною перевагою є спроможність програмних продуктів узгоджувати характеристики ВПОД як з технологічним змістом робіт та операцій, так і з окремими розділами зведеного кошторисного розрахунку та відповідними статтями бюджету проекту, що дозволяє побудувати прогностичні ресурсні моделі на момент початку кожного з етапів інвестування проектів та забезпечити реалізацію проектів у встановлені терміни.

Список використаних джерел

1. Ryzhakova G., Chupryna K., Ivakhnenko I. Expert-analytical model of management quality assessment at a construction enterprise / G. Ryzhakova, K.

Chupryna, I. Ivakhnenko, A. Derkach, D. Huliaiev. // Scientific Journal of Astana IT University, Volume 3, September 2020. P. 71-82

2. Поколенко В.О., Приходько Д.О., Горбач М.В. Модернізація діагностування стану економіко-управлінської рівноваги будівельного підприємства в контексті його життєвого циклу // Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. «Просторовий розвиток територій: традиції та інновації» – К.: КНУБА, 2019. – С.133-136. <https://iino.knuba.edu.ua/images/Zbirnyk-2019.pdf#>

3. Г.М. Рижакова, В.М. Лич, П.М Куліков, Д.О. Чернишев та ін. Економіка інтелектуального капіталу: сутність та особливості формування у будівництві. – К.: КНУБА, 2017. – 196 с. ISBN 978-966-2339-23-1

УДК69. 003:33903:658.157

Чуприна Христина Миколаївна,

доктор економічних наук, доцент,

професор кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Павлишина Вікторія Олегівна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.

Сучасний стан розвитку економіки вимагає від підприємств все більшої уваги до питань управління активами. Це пов'язане, насамперед, із можливостями, які відкриваються внаслідок залучення зовнішнього ресурсного та інтелектуального потенціалу. Завдання управління активами сучасного підприємства полягають у пошуку раціональних співвідношень

між рівнем ресурсного забезпечення, можливостями примноження та ефективного використання потенціалу розвитку підприємства, категоріями часу, ризику та кінцевими результатами діяльності. При цьому має забезпечуватися фінансова стійкість і висока інвестиційна привабливість підприємства.

Економічні реформи змінили статус будівельних підприємств, які стали самостійними суб'єктами ринкових відносин. Фінансова нестабільність, криза неплатежів збільшили традиційно невисоку договірну дисципліну – нормою підрядних відносин у наш час стали постійні, багатомісячні затримки фінансування будівництва, зриви договірних зобов'язань з боку замовників, девелоперів, підрядників тощо. Для підприємств підрядного будівництва (ППБ) важливим чинником забезпечення стабільного функціонування є приведення обсягів та структури майна (активів) у відповідність з потребами їх операційної діяльності, а саме з економічною та функціонально-виробничою структурою господарського портфеля. [1,2]

Вагомий внесок у теоретичне обґрунтування і практичну розбудову парадигм менеджменту ресурсів та активів на рівні суб'єкта господарювання зробили такі видатні зарубіжні та вітчизняні науковці, серед яких: К. Балтроп (С. Barltrop), Дж. Барні (J.V. Barney), К. Дітц (С. Dietz), П. Друкер (Peter F. Drucker), Р. Каплан (Robert S. Kaplan), Дж.Б. Куїнн (James Brian Quinn), Г. Мінцберг (Henry Mintzberg), А. Чухно, Г. Швиданенко та інші.

Відзначаючи наукову й практичну значущість внеску названих дослідників, необхідно відмітити, що поширені на сьогоднішній день методичні та прикладні розробки не надають керівництву підприємств підрядного будівництва обґрунтованої відповіді на питання - яким чином слід диференціювати, структурувати, розподіляти та управляти власними активами, щоб якомога раціональним шляхом узгодити їх із виробничо-технологічною сутністю та економічними характеристиками господарського портфеля ППБ.

Список використаних джерел:

1. Чуприна Х.М. Трансформація операційних систем управління будівельними підприємствами в умовах цифровізації економіки: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: ІПК ДСЗУ, 2020.- 347 с.
2. Чуприна Х.М. Економіко-математична модель оцінки економічної стійкості будівельного підприємства в умовах цифровізації економіки / Х.М. Чуприна, М.В. Бородавко, Д.О. Гавриков, Д.В. Грабчак // Бізнес-навігатор: наук.-вироб. журн. – Херсон: ВД Гельветика, 2020 – № 1(57) – С.176-183. http://business-navigator.ks.ua/journals/2020/57_2020/33.pdf
3. Федоренко В.Г., Куліков П.М., Рижакова Г.М. Інвестиційно-іноваційний розвиток підприємницької діяльності в Україні. Монографія. – К.: ТОВ «ДКС Цент», 2019. – 430 с. ISBN 978-617-7300-41-9 http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%92%D0%90838495
4. Ryzhakova G., Chupryna K., Ivakhnenko I. Expert-analytical model of management quality assessment at a construction enterprise / G. Ryzhakova, K. Chupryna, I. Ivakhnenko, A. Derkach, D. Huliaiev. // Scientific Journal of Astana IT University, Volume 3, September 2020. P. 71-82

УДК69. 003:33903:658.157

Шевчук Олена Михайлівна,

старший науковий співробітник

Київського національного університету будівництва і архітектури

Курілко Ольга Володимирівна,

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Максим'юк Юлія Сергіївна,

аспірантка кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

АДАПТАЦІЯ НОВІТНІХ КОНЦЕПЦІЙ МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Однією з найбільш актуальних проблем України за оцінками багатьох вчених-економістів є залучення інвестиційних ресурсів до економіки країни та їх ефективне освоєння. Будівництво є однією з найперспективніших галузей, яка може перетворити кошти населення та підприємств у високоприбуткові інвестиційні ресурси. Отже, завдяки розвитку будівельної галузі можуть бути вирішені декілька проблем сучасної України – соціальні (забезпечення населення житлом), фінансові (залучення до економіки країни необхідних інвестиційних ресурсів), виробничі (розвиток суміжних з будівництвом галузей економіки, таких як виробництво будівельних матеріалів та інші).

В результаті переходу економіки України в 90-ті роки на ринкові відносини, одними із провідних професіоналів в будівельній галузі стали будівельні девелоперські компанії (БДК). Адже перед інвестором стоїть проблема вдалого інвестування, а саме інвестування в дохідний та мінімально ризиковий об'єкт. Перед забудовником - це вчасна та якісна побудова об'єкту з наявним постійним та належним фінансуванням. БДК має

вирішити всі ці проблеми, зазвичай маючи в своєму арсеналі одночасно декілька інвестиційних проектів, що формують її інвестиційний портфель. Отже, запорукою успішності БДК є вміння використовувати сучасні підходи щодо формування інвестиційного портфеля.

Теоретичні та практичні дослідження за даним напрямком висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: І.О.Бланка, О.М. БілоусоваБ.Л. Луціва, В.Г.Федоренко, Р.Гібсона, М.Дж. Грюберга, Я.Д. Крупки, Д.Тобіна, С.Маршала, Р.Мертон, , А.А.Пересади, У.Шарпа, Дж.Лінтнера, М.Шоулса та інших.

Разом з тим, наявні дослідження носять загальний характер, залишається нагальним питання формування інвестиційного портфеля БДК, де було б враховано специфіку будівельних інвестиційних проектів з позиції прийняття фінансових та інвестиційних рішень. [2]

На сьогоднішній день в Україні в умовах інфляційної кризи проблема вибору інвестиційних проектів, що зможуть забезпечити високу ефективність вкладення капіталу, є надзвичайно актуальною. Проблема загострюється не лише через дефіцитність вільних фінансових ресурсів і небажання інвесторів спрямовувати їх у реальний сектор економіки, а й у низькій спроможності виробничого сектору сприйняти потенційні інвестиції. Так, на багатьох підприємствах відсутні прогнози перспективного розвитку, а реалізовані інвестиційні проекти опрацьовані на недостатньому рівні.

Список використаних джерел

1. В.О Поколенко, О.М. Малихіна, Ю.А. Чуприна М.В. Горбач Т.В. Волошина Інноваційна технологія оцінки якості менеджменту будівельних підрядних підприємств Управління розвитком складних систем. – 2017. – Вип. 32. – С. 146 – 152. (Збірник входить до науко метричних баз: *Ulrichsweb* (США), *BASE* (Німеччина), *Index Copernicus* (Польща)) http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-32/2_new.pdf

2. Рижаківа Г. М. Ідентифікація змін фінансового стану підприємства та ймовірності банкрутства в контексті засад вартісно-орієнтовного управління діяльністю будівельного підприємства технології [Текст] / Г.М. Рижаківа, С.А. Заліско, Т. М. Іщенко // Програма та тези доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. «Нові технології в будівництві» (24-26 травня 2017 року, м. Київ). – К.: НДІ БВ, 2017. – С. 153-155.
3. О.М.Малихіна. Модернізована система ідентифікації стану конкурентоспроможності підприємств у форматі інноваційного провайдингу // Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 35. Економічний. – К.: КНУБА, 2017. – С. 145-16 <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>

УДК 159.923

Шиловська Олена Миколаївна

кандидат психологічних наук, старший науковий

співробітник лабораторії когнітивної психології

Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України

РОЗВИТОК РЕФЛЕКСІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

З переходом до шкільного навчання на новому рівні реалізується й потенціал розвитку дитини. Вона пізнає не лише оточуючий світ, а й саму себе, набуваючи досвід переживання та усвідомлення життєвих подій.

За результатами попередніх досліджень у дітей молодшого шкільного віку починає формуватися самототожність як характеристика особистісного досвіду. Формування рефлексії, що відбувається на даному віковому етапі, сприяє усвідомленню дитиною власного «Я», свого життєвого досвіду,

будуванню власної «Я-концепції», а отже, відкриває можливості для переосмислення, переструктурування отриманого досвіду.

Згідно теоретичної моделі дослідження, за якою працює лабораторія когнітивної психології, серед ключових процесів, що визначають розвиток здатності дітей молодшого шкільного віку до конструювання досвіду є інтелектуальна ініціація, стратегічність, рефлексія, децентрація. Особливості перебігу означених процесів зумовлюють основні рівні сформованості інтерпретаційних процесів особистості (передсмысловий (значеннєвий), смысловий та метасмысловий).

Досліджуючи рівень сформованості інтерпретаційних процесів у молодших школярів, ми використовували притчу. За результатами дослідження смысловий рівень інтерпретації виявлено у 9% досліджуваних, перехідний рівень інтерпретації - у 34% молодших школярів. Передсмысловий рівень інтерпретації в процесі дослідження був виявлений у 54% третьокласників. На жаль, у 7% досліджуваних не сформовані інтерпретаційні процеси. З нашої точки зору, така ситуація зумовлюється не лише віковими особливостями дитини, але й недостатньою читацькою діяльністю і, як наслідок, недостатнім розвитком читацької компетентності в молодшого школяра.

Як ми вже зазначали, розвиток здатності дітей молодшого шкільного віку до конструювання досвіду визначають також такі процеси, як інтелектуальна ініціація, стратегічність, рефлексія та децентрація. В даній роботі ми розглядаємо розвиток рефлексії як чинника формування інтерпретаційних процесів у молодшого школяра.

Н.М. Пеньковська [1] зауважує, що розвиток здатності до рефлексії в молодшому шкільному віці зумовлений отриманням дитиною життєвого досвіду в різних сферах життєдіяльності та характером взаємодії з референтними дорослими та однолітками. На думку дослідниці, розвиток рефлексії в молодшого школяра зумовлюється не лише сформованістю механізмів ідентифікації, диференціації та узагальнення, але й збагаченням

образу «Я», системою взаємин дитини з найближчим оточенням та індивідуальною історією життя. Досліджуючи розвиток рефлексії у дітей молодшого шкільного віку, авторка виокремила чотири групи рефлексивних позицій, зокрема: оптимальний, нестабільний, зародковий та амбівалентний. З нашої точки зору, саме оптимальний тип рефлексивної позиції сприяє розвитку здатності до інтерпретації в молодших школярів, оскільки діти характеризуються здатністю усвідомлювати свої сильні сторони, критично оцінити недоліки, вмінням узгоджувати власні інтереси з інтересами інших у спілкуванні та взаємодії з оточуючими.

В нашому дослідженні ми використовували модифіковану М.В. Максимовим методику А.В. Карпова. У модифікованій автором методиці залишилось два види рефлексії, які, на думку дослідника, відповідають особистісному розвитку молодшого школяра, а саме ретроспективна рефлексія та рефлексія спілкування та взаємодії з іншими людьми.

В модифікованій методиці для молодших школярів автор залишив 12 запитань, на які досліджувані дають відповіді: ніколи так не буває, інколи так буває, часто так буває, завжди так буває. Автором було виокремлено чотири рівні розвитку рефлексії у дітей.

Низький рівень – дитина не завжди може висловитись щодо причин та наслідків своїх вчинків; будуючи свою поведінку, практично ніколи не зважає на думку інших,; в неї слабо або взагалі не сформовані навички розуміння своїх емоційних станів. Зазначений рівень рефлексії в процесі дослідження був виявлений у 7% молодших школярів.

Нижче середнього рівня – висловлювання дитини щодо результатів своєї діяльності та наслідків своїх вчинків свідчать, що їх усвідомлення вже починає формуватися. Дитина намагається координувати свої дії з іншими дітьми. Прагнення аналізувати свої можливості, прагнення та уміння ще не виявляється. Може висловитись щодо своїх емоційних станів, але ці висловлювання свідчать, що навички аналізу своїх емоцій тільки починають

формуватися. Такий рівень рефлексії був виявлений у 28% дітей молодшого шкільного віку.

Середній рівень – сформовані показники усвідомлення причин та наслідків своїх дій та вчинків. Дитина здатна скоординувати свої дії з діями інших дітей. На більш високому рівні сформовані навички аналізу результатів своєї діяльності, власних психічних станів, але дитина ще не завжди може пояснити власний емоційний стан, поведінку. Під час оцінки себе, своїх можливостей, умінь, акцент робить лише на позитивні моменти. Середній рівень розвитку рефлексії був виявлений у 53% досліджуваних.

Високий рівень – дитина здатна вже усвідомлювати свої особистісні особливості, здібності, можливості, оцінюючи не лише позитивні, але й негативні сторони, не лише успіхи, але й невдачі. Зважає на думку інших і з врахуванням цього будує свою поведінку. Має навички усвідомлення своїх емоцій і здатна проаналізувати власний психічний стан. Аналізуючи свій досвід, здатна зробити висновок на майбутнє. 12% досліджуваних за результатами дослідження мають високий рівень розвитку рефлексії.

На даному етапі дослідження нам вдалося доцільним провести кореляційний аналіз з метою встановлення взаємозв'язку між рівнем сформованості інтерпретаційних процесів та психологічних процесів, що визначають розвиток здатності дітей молодшого шкільного віку до конструювання досвіду.

Для всіх значень кореляційних матриць був обраний єдиний рівень статистичної значущості $p \leq 0,05$.

Позитивна кореляція була визначена між низьким рівнем розвитку рефлексії та несформованістю інтерпретаційних процесів (0,50), між високим рівнем розвитку рефлексії; смисловим (0,52) та перехідним рівнем інтерпретації (0,55); між середнім рівнем розвитку рефлексії та перехідним рівнем інтерпретації (0,51).

Результати кореляційного аналізу свідчать, що не сформована здатність усвідомлювати свої особистісні особливості має суттєвий вплив на розвиток

інтерпретаційних можливостей дитини, зокрема гальмує їх формування та розвиток. Оскільки здатність до осмислення власного «Я» в молодшому шкільному віці ми розглядаємо як передумову формування здатності до конструювання досвіду, ми припускаємо, що при низькому рівні розвитку рефлексії гальмується розвиток здатності до осмислення, усвідомлення та конструювання досвіду на даному віковому етапі.

Високий рівень розвитку рефлексії сприяє розвитку інтерпретаційних процесів, внаслідок чого дитина може аналізувати власні здібності, можливості, оцінювати події, що відбуваються в її житті, аналізувати свій досвід і на основі цього робити певні спроби планувати майбутнє.

Таким чином, наявність у дитини позитивного ставлення до себе, можливість регулювати власну поведінку і співвідносити її з очікуванням інших, здатність поставити цілі на найближчу перспективу, здатність пошуку внутрішніх ресурсів для досягнення цілей сприяє розвитку здатності в молодшого школяра до дискурсивного конструювання досвіду.

Список використаних джерел

1. Пеньковська Н.М. Психологічні умови розвитку рефлексії у молодших школярів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Ін-т психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. Київ, 2003.

УДК69. 003:33903:658.157

Шпаков Андрій Васильович,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Матвійчук Тетяна Миколаївна

здобувачка вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНО МЕТОДИЧНИХ ВИМОГ ТА СИСТЕМНИХ ПРІОРИТЕТІВ В АДМІНІСТРУВАННІ ПРОВІДНИХ УЧАСНИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ.

За результатами аналізу теоретичних підходів до визначення поняття «інвестиції» з'ясовано, що відсутнє уніфіковане поняття даного терміну, тому узагальнення наявних підходів до трактування поняття «інвестиції» дозволяє визначити їх як цілеспрямовані вкладення капіталу у фінансові та реальні активи з метою одержання доходу або досягнення іншого корисного ефекту. Інвестиції є складовою інвестиційного портфеля, який у спрощеному розумінні становить визначену сукупність об'єктів фінансового та реального інвестування, що формується відповідно до попередньо розробленої інвестиційної стратегії, залежно від інвестиційних цілей підприємства. Теоретичні підходи щодо формування інвестиційного портфеля підприємства та визначено особливості його формування для БДК, а саме специфіка об'єкта інвестування, довготривалість будівництва та необхідність потужного фінансового забезпечення.

У межах узагальнення концептуальних підходів до змістовної сутності категорії «девелопмент», встановлено, що на законодавчому рівні відсутнє визначення даного поняття. Теоретичне підґрунтя детермінує девелопмент як вид професійної підприємницької діяльності на ринку нерухомості, що

пов'язаний з організацією процесу просування та реалізацією проекту з максимальною величиною прибутку. Запропоновано класифікацію девелопера за наступними критеріями: в залежності від участі у будівництві; в залежності від участі у структурі інвестиційного капіталу проекту розвитку об'єкту нерухомості; в залежності від статусу; в залежності від функціональної спрямованості; в залежності від участі власними силами на стадіях реалізації проектів; в залежності від джерел залучення інвестицій. [1],[3].

На підставі запровадження цілісної концепції, що базується на використанні системного і об'єктно-цільового підходів управління побудовано модель формування інвестиційного портфеля БДК на основі інкорпорації до складу цільових функціоналів вартісно-орієнтовного кваліметричного інструментарію оптимізаційних податкових регуляторів як найвагоміших регресорів впливу за критеріями максимізації граничної корисності і прибутковості будівельних проектів в умовах ресурсних обмежень та невизначеності середовища.

Список використаних джерел

1. Шпаков А.В., Шпакова Г.В. Корегування змісту та підходів до вияву «рівня передбачуваності» характеристик середовища девелоперського проекту в будівництві // Матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. «Просторовий розвиток територій: традиції та інновації» – К.: КНУБА, 2019. – С.208-211. <https://iino.knuba.edu.ua/images/Zbirnyk-2019.pdf#>
2. Шпаков А.В., Шпакова Г.В. Актуалізація засад трансформації взаємовідносин інституціональних учасників будівельно-інвестиційного процесу // II Міжнародна науково-практична конференція «Spatial development of territories: traditions and innovations» (26-27 листопада 2020 р., м. Київ). К.: ДКС Центр, 2020. – С. 200-202.

УДК69. 003:33903:658.157

Якимчук Ірина Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Демочані Олена Едуардівна,

аспірантка кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

Коваль Владислав Вячеславович

здобувач вищої освіти кафедри менеджменту в будівництві

Київського національного університету будівництва і архітектури

ІНТЕГРАЦІЯ СТРУКТУРНО-АНАЛІТИЧНОГО ТА СЦЕНАРНОГО ПІДХОДІВ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКО-ОРІЄНТОВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.

Сучасні умови функціонування, що характеризуються динамічними та водночас малопрогнозованими змінами, загостренням конкурентної боротьби на ринку, зростанням рівня невизначеності, формують нові вимоги до управлінської діяльності будівельних підприємств та зобов'язують апарат управління до пошуку й впровадження прогресивних механізмів управління, які б забезпечували здатність випереджувати майбутні зміни середовища функціонування. За таких обставин вирішального значення набуває формування інвестиційного портфеля БДК на засадах податкового планування як інструментарію підвищення його рівня підготовки до потенційних явищ внутрішнього та зовнішнього середовища на основі раннього діагностування можливостей і загроз умов діяльності та розроблення превентивних управлінських рішень за стадіями завершеності робіт в ході реалізації будівельного контракту.

Такі міркування стали основою для прийняття наукової гіпотези, яка визначає що модель формування інвестиційного портфеля БДК має ґрунтуватися на підставі запровадження цілісної концепції, що базується на використанні системного і об'єктно-цільового підходів, алокаційно-інверсійних технологій управління в контексті досягнення раціональності його використання шляхом інкорпорації оптимізаційного складу цільових функціоналів (податкових регуляторів) при розбудові оригінального вартісно-орієнтовного кваліметричного інструментарію найвагоміших регресорів впливу за критеріями максимізації граничної корисності і прибутковості будівельних об'єктів в умовах невизначеності середовища та ресурсних обмежень. [1].

Для раціонального відбору інвестиційних проектів необхідно, зокрема, здійснити:

- моделювання та прогнозування потоків продукції, ресурсів, коштів;
- урахування результатів аналізу фінансового стану підприємства, яке реалізує інвестиційний проект;
- врахування невизначеності та зумовлених ризику;
- врахування впливу чинника інфляції;
- приведення майбутніх різночасових доходів та витрат до умов їх співвимірності;
- вибір оптимальних критеріїв реалізації інвестиційних проектів;
- диверсифікацію портфеля інвестиційних проектів;
- інше. [2].

Дана концептуальна модель розглядається в вигляді методичної основи формування інвестиційного портфеля БДК та забезпечує вирішення задачі доданої вартості портфеля, а відповідно і розвитку компанії.

Список використаних джерел

1. Якимчук І.М, Покрова Л.А. Непрями оптимізації операційних витрат будівельного підприємства// Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. Економічний. – К.: КНУБА, 2019. – С. 164-174. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
2. Рижакова Г.М, Чуприна Ю.А, Гавриков Д.О, Бородавко М.В. Формування будівельного кластеру у форматі державних інвестиційних цільових програм// Збірник наукових праць «Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин». – Вип. 40. Економічний. – К.: КНУБА, 2019. – С. 19-25. <http://library.knuba.edu.ua/node/37818>
3. Yu. Riabchun, T. Honcharenko, V. Honta, Kh. Chupryna, O. Fedusenko Methods and Means of Evaluation and Development for Prospective Students' Spatial Awareness International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE) ISSN: 2278-3075, Volume-8 Issue-11, September 2019 SCOPUS. <https://www.ijitee.org/wp-content/uploads/papers/v8i11/K15320981119.pdf>

Янкін Володимир Олександрович,

кандидат історичних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки

ПВНЗ «Університет Сучасних Знань»

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Швидкоплинні зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, викликають появу нових проблем, що вимагають негайного вирішення. Всі ці проблеми містять в собі психологічну складову. Адже кожна з цих проблем безпосередньо торкається життя людини, вимагає або пристосування до умов життя, які змінилися, або пошуку індивідуальних стратегій вирішення, викликає у психіці сучасної людини глобальні зміни. Все це вимагає актуалізації зусиль психологів щодо вирішення цих проблем.

У житті кожної людини важливе місце займає професійна діяльність. Професійне становлення особи психологія розглядає як процес прогресивної зміни її під впливом соціальних дій і власної активності.

Зокрема, Э.Ф. Зеер вважає, що професійне становлення - це велика частина онтогенезу людини, яка охоплює період з початку формування професійних намірів до завершення професійного життя [3, с.126].

Цей період спрямований на самоудосконалення особи і її самоосуществление пов'язане з вибором і підготовкою до виконання людиною професійної діяльності. Це неминуче приводить до виділення у безперервному процесі становлення особи залежності від соціально-економічних стосунків, соціальної ситуації і позиції особи.

Зміни, що відбуваються з особою в процесі підготовки, оволодіння професійною діяльністю і самостійного виконання, призводять до становлення її як фахівця і професіонала. Вирішальне значення в цьому процесі належить провідній діяльності.

Таким чином, можна виділити основні характеристики професійного становлення особи : нерівномірність і гетерохронність.

Нерівномірність проявляється в наявності криз професійного розвитку, які відбуваються як на стадії професійного навчання, так і на стадії самостійної професійної діяльності. Гетерохронність виражається в різночасності розвитку підструктур особи, в різній швидкості і глибині їх перетворення, в неспівпаданні динаміки зміни критеріїв професіоналізації.

Процес адаптації до професійної діяльності відбувається швидко. Разом з тим технологічна парадигма часто не дає можливості студентам вийти за межі заданих умов. У майбутніх фахівців формується потреба в отриманні конкретних "рецептів" педагогічних дій, залежність від методичних рекомендацій, невміння вийти на простір творчого самостійного пошуку. Виграючи за якістю роботи в умовах стабільної педагогічної системи, вони часто не розуміють сутності інновацій, відтворюючи їх за суто зовнішніми ознаками.

Сучасну ситуацію практичної профорієнтації в Україні можна охарактеризувати тим, що держава практично не займається проблемами молодого покоління в питаннях професійної орієнтації. Це неабиякою мірою пов'язано з особливою ситуацією, що склалася в Україні, ситуацією хаосу не лише в соціально-економічній, але і в духовній сферах громадського життя. Саме у таких умовах молодому поколінню доводиться вибудовувати перспективи свого власного особового і професійного розвитку. А, з іншого боку, сучасне суспільство пред'являє випускникові ВНЗ, особливі вимоги, серед яких важливе місце займають високий професіоналізм, активність і творчість. Внаслідок чого, нині проблема становлення висококваліфікованих фахівців стає дуже актуальною.

Це свідчить не лише про необхідність розширення масштабів профорієнтаційної роботи але і підняття якісного рівня сприяння в професійному і особовому самовизначенні.

Процес вдосконалення підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасної освіти досить складний і обумовлений багатьма чинниками. Одним з чинників є міра адекватності мотиваційних установок вступу до ВУЗУ і отримуваної професії.

В аналізі процесу реформування вищої школи, О. Бандурка визначає проблему доцільності досягнення високого рівня підготовки спеціаліста (на основі зусиль викладачів, студента, його батьків), оскільки в подальшому виникають утруднення із працевлаштуванням молодого спеціаліста. Він наголошує на тому, щоб університетське навчання забезпечувалося трьома компонентами: наявністю студента, слухача, курсанта; наявністю науково-педагогічного складу; належною матеріально-технічною базою [1, с.7-15].

Це можна пояснити тим, що багато студентів, стикаючись з труднощами, переживають розчарування в отримуваній професії. У деяких виникає невдоволення окремими учбовими предметами через те, що звичних способів організації учбової діяльності недостатньо.

Таким чином, спостерігається криза професійного вибору і, як наслідок, криза професійного становлення. В психолого-педагогічній науці виділяють шість видів криз професійного становлення: кризи навчально-професійної орієнтації, вибору професії, професійних експектацій, професійного зростання, професійної кар'єри, ненормативна криза.

Якщо говорити про чинники, які сприяють виникненню чинників професійного становлення, то найчастіше виділяють наступні чинники:

- зміна соціально-економічної ситуації професійного розвитку;
- зростання професійних вимог до людини;
- зростання або зниження професійних домагань особи;
- повне захоплення професійною діяльністю;
- нормативні вікові кризи.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна відмітити, що кризам належить важлива роль в професійному становленні особи і вони є предметом пильної уваги багатьох авторів.

Не менш важливим чинником в становленні майбутнього професіонала є ціннісні орієнтації особи студента, які визначають відношення до навчання у ВНЗ. В цілому, дослідження мотивації є однією з фундаментальних проблем вітчизняної психології.

На основі даних деяких дослідників ми можемо говорити, що висока позитивна мотивація може грати роль компенсаторного чинника у разі низьких спеціальних здібностей. Проте вивчення проблеми мотивації в професійному становленні студентів є найменш вивченим.

Введення у навчальний процес вищої школи компетентнісного підходу викликає нові проблеми: визначення складу таких компетентностей, їх змістове наповнення, розробку стратегій міжпредметної взаємодії, посилення інтеграції предметів у єдину, цілісну систему професійної підготовки.

Таким чином, з позиції психології, до основних напрямків вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасної освіти, є формування у людини здібностей, потреб і готовності до постійного оновлення професійних знань. Усвідомлення актуальності формування інтегративних особистісних якостей обумовило перебудову навчального процесу у бік індивідуалізації, передаючи самому студенту право на вибір навчальних дисциплін, вводячи в обов'язкову програму роботи виконання певних соціальних функцій, створюючи умови для формування лідерських якостей у суспільній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бандурка, О.М Про сьогоднішню вищу освіту в Україні / О.Бандурка // Вища школа. – 2011. – № 9. – С. 7-15.
2. Гузій Н.В. Основи педагогічного професіоналізму : навч. посіб. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 155 с.

3. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. – 3-е изд., перераб., доп. – М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2005. – 336 с.

4. Пінська, О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів / О. Пінська // Проблеми трудової і професійної підготовки. – 2009. – Випуск 14. – С. 111-115.

5. Полуянов В.П. Психология профессионального становления личности/ Содействие профессиональному становлению личности и трудоустройству молодых специалистов в современных условиях: сборник материалов 3 Всероссийской научно-практической конференции, Белгород, 2011. – Белгород: Изд-во БГТУ им. В.Г. Шухова, 2011.

6. Соловьев И.О. Развитие профессионала в акмеологической среде.. М., 2011.-283с.

ТЕЗИ ВИСТУПІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Agnieszka Złakowska,

studentka I roku studiów II stopnia

Kinga Jastrzębska,

studentka III roku studiów I stopnia

Agnieszka Wyszatycka,

studentka III roku studiów I stopnia

Opiekun naukowy: Urszula Kempieńska

Ph.D., Assistant Professor, Director of the

Pedagogy Institute Cuiavian College KSW

in Wloclawek, Poland

FUNKCJONOWANIE DZIECKA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W ŚRODOWISKU RODZINNYM I W PLACÓWCE OŚWIATOWEJ

Wprowadzenie

Dziś semantyka wyrażeń: choroba Aspergera, czy zespół jelita drażliwego znana jest niemal każdemu. Współczesny, dynamiczny rozwój myśli naukowej, różnorodnych dziedzin medycyny, psychiatrii odkrywa tajniki wielu dotąd nieznanych obszarów chorób, pozwala na doskonalenie technik leczenia, znajduje wręcz antidotum na skuteczną walkę z objawami chorób. Podręczna Mała encyklopedia zdrowia z 1990 roku nie zawiera w katalogu haseł ani nazwiska Asperger, ani nie definiuje "choroby Aspergera". O zespole jelita drażliwego umieszcza informacje bardzo ogólne w haśle "jelito" [1].

Przed współczesną medycyną terminy powyższych chorób nie kryją już żadnych tajemnic. Nie mają też "wielu znaków zapytania" pedagogzy, którzy niemal na co dzień spotykają uczniów z objawami chorobowymi zespołu Aspergera, czy zespołu jelita drażliwego. Od wielu lat lekarze, psychiatrzy i psycholodzy, znając szerokie spektrum chorób, zalecają

chorym dzieciom tzw. potrzebę kształcenia specjalnego, a nauczyciele, pod czujnym okiem pedagoga szkolnego realizują program nauczania, dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia w zależności od rodzaju, nasilenia, przebiegu schorzeń.

Zespół Aspergera opisany został w 1944 roku przez psychiatrę Hansa Aspergera. Termin „Asperger’s Syndrom” po raz pierwszy użyła Lora Wing w 1981 roku, którą zainteresowało to, że niektóre dzieci miały klasyczne objawy autyzmu we wczesnym dzieciństwie, odznaczały się deficytami w funkcjonowaniu społecznym i stereotypią w zachowaniach i zainteresowaniach, ale charakteryzowały się dobrym rozwojem mowy i procesów poznawczych. Dzieci z zespołem Aspergera „charakteryzuje z jednej strony nieumiejętność manifestowania serdeczności i czułości wobec bliskich osób oraz pozostawanie obojętnym na czułość okazywaną przez innych, z drugiej strony dzieci te są nadwrażliwe, postrzegają swoje słabości, obserwują się same i same stanowią dla siebie problem”. Mowa u dzieci z zespołem Aspergera jest prawidłowa, poprawna gramatycznie. Głos dziecka może być monotony lub przesadnie nasilony, mimika twarzy od żalu i złości do obojętności, gestykulacja towarzysząca wypowiedziom często nieadekwatna, niezaradna. Dzieci te często niewłaściwie rozumieją wypowiedzi swoich rozmówców. Większość osób z syndromem Aspergera ma bardzo dobrą pamięć i rozwija swoje uzdolnienia [2].

Zespół jelita wrażliwego jest jednym z najczęstszych zaburzeń czynnościowych przewodu pokarmowego. W krajach zachodnich jego występowanie ocenia się na 15–20% populacji młodocianych i dorosłych. Objawy chorobowe najczęściej pojawiają się w okresie od dojrzewania do 30 roku życia. Podstawowymi objawami są zaburzenia motoryki jelit spowodowane nieprawidłowym uwalnianiem enterohormonów i neuroprzekaźników oraz wadliwą czynnością mięśni gładkich jelita. U pacjentów z rozpoznaniem zespołem jelita wrażliwego skurcze odcinkowe jelit występują częściej i są dłuższe niż u osób zdrowych. Czynnikiem predysponującym do rozwoju choroby są uwarunkowania genetyczne oraz silne przeżycia emocjonalne. Zaostrzenie

dolegliwości klinicznych obserwuje się pod wpływem stresu, błędu dietetycznego, infekcji, procesów zapalnych, urazu oraz substancji drażniących śluzówkę jelita. Zespół ten u dzieci charakteryzuje się występowaniem nawracających czynnościowych bólów brzucha oraz zmianami w częstości i konsystencji oddawanych stolców. Bóle brzucha mają różną lokalizację, ale typowo umiejscowione są w prawym lub lewym podbrzuszu. Wykazują one różne nasilenie i przerywany charakter. Dzieci skarżą się nieustannie na dolegliwości bólowe brzucha, głównie w dzień, często 60–90 minut po posiłku. U dzieci z rozpoznaniem zespołu jelita drażliwego częściej występują lęki, zmiany nastroju, zaburzenia snu, stany depresyjne oraz somatyzacja dolegliwości. U wszystkich dzieci chorych lub podejrzewanych o zespół jelita drażliwego konieczne jest przeprowadzenie konsultacji psychologicznej, najlepiej w obecności i z czynnym udziałem rodziców. Niekiedy pacjenci wymagają stałej opieki psychologicznej. W terapii wykorzystywane są m.in. ćwiczenia relaksacyjne, trening progresywnej relaksacji mięśni, wyuczenie sposobów redukcji stresu, tłumienie nadmiernych reakcji oraz trening asertywności społecznej. Badania medyczne wykazują, że u wielu dzieci z chorobą autyzmu występuje obecność wielu problemów ze strony układu pokarmowego. Mogą to być naprzemienne biegunki i zaparcia, bóle brzucha, wzdęcia i gazy, brzydki zapach stolca. Część dzieci budzi się w nocy, często z krzykiem i płaczem [3].

Nauczyciele różnych specjalności, pedagodzy szkolni, pedagodzy specjaliści, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych doskonalą swoje kompetencje pracy z uczniem z zaburzeniami. Dokonują właściwej klasyfikacji zaburzeń, wybierają metody terapii, współpracują z rodzicami dzieci, podając im praktyczne i skuteczne wskazówki do pracy w domu. Celem artykułu jest ukazanie funkcjonowania dzieci z niepełnosprawnościami w środowisku rodzinnym i placówce oświatowej, a także zwrócenie uwagi na problemy z jakimi muszą sobie radzić ich rodzice.

Uwagi metodologiczne:

Badania przeprowadzono we wrześniu i październiku 2021 r. wykorzystując metodę indywidualnych przypadków oraz techniki analizę dokumentów, obserwację i wywiad. Badaniami objęto 2 kobiety, matki dzieci z niepełnosprawnością. Obie badane wyraziły zgodę na wgląd do akt dziecka.

Celem badania było poznanie odpowiedzi na następujące problemy badawcze:

W jakim wieku zdiagnozowano chorobę u dziecka?

Jak dziecko funkcjonuje w środowisku rodzinnym i placówce oświatowej?

Jaką pomoc otrzymują i na jakiej formy pomocy oczekują badane matki?

Opis przypadków:

Przypadek I Dziecko z zespołem Aspergera

Dane społeczno- demograficzne:

Kuba, lat 7, jedynak. Mieszka 10 km od Włocławka, z mamą oraz dziadkami. Rodzice są po rozwodzie, ojciec nie utrzymuje kontaktów z dzieckiem. Matka posiada wykształcenie średnie, ojciec wyższe. Chłopiec pozostaje pod opieką psychiatry, okulisty oraz ortopedy.

Wiek zdiagnozowania choroby u dziecka

Z informacji uzyskanych od matki dziecka wynika, że zespół Aspergera został zdiagnozowany u chłopca w wieku 5 lat. Jednocześnie deklaruje ona, iż wczesne symptomy choroby zaobserwowała u syna już w wieku około 2-3 lat. Kuba nie reagował na własne imię, cechował się niezdarnością ruchową oraz nadwrażliwością na różnego rodzaju bodźce. Na niewielkie nawet zmiany reagował bardzo silną niechęcią. Pojawiły się także schematyczne dla tego zespołu chorobowego zachowania. Do przyśpieszenia procesu diagnostycznego przyczynił się fakt wydalenia syna z przedszkola we Włocławku. Dziecko trafiło do lekarza psychiatry i zostało objęte specjalistyczną opieką. Do ukończenia szóstego roku życia pozostawał pod opieką matki. Obecnie uczęszcza do pierwszej klasy w Zespole Niepublicznych Placówek Oświatowych w Kąkowej Woli.

Funkcjonowanie dziecka w domu oraz w placówce oświatowej

Z wywiadu z matką chłopca wynika, że nie jest on w pełni samodzielny. Wymaga pomocy w codziennym funkcjonowaniu, tj. przy ubieraniu, jedzeniu, myciu oraz czynnościach fizjologicznych. Bywa agresywny, często nie radzi sobie z negatywnymi emocjami. Z dokumentacji pozyskanej od terapeutów Kuby wynika, iż na pogorszenie jego funkcjonowania istotny wpływ miał brak zainteresowania oraz kontaktów ze strony ojca. Z informacji uzyskanych od matki dowiadujemy się, że chłopiec nie ma problemów z zawieraniem nowych znajomości, jest otwarty i bezpośredni. Używa słownictwa, które jest nieadekwatne do jego wieku, często wyszukane, specjalistyczne – niezrozumiałe dla rówieśników. Najbliższa więź łączy chłopca z matką oraz dziadkiem. Do ulubionych zajęć Kuby należą różnego rodzaju gry i zabawy związane z matematyką oraz nauką języków obcych. Obecnie chłopiec uczy się samodzielnie języka angielskiego, hiszpańskiego, łotewskiego i czeskiego. Kolekcjonuje figurki i maskotki z bajek, które szereguje i przelicza. Boi się zostawać sam, bez opieki osoby dorosłej. Z pogłębionego wywiadu z wychowawcą Kuby (analiza dokumentów) wynika, iż występuje u niego duża potrzeba akceptacji, zwracania uwagi i podkreślenia, że jest lubiany. W szkole jest mało samodzielny. Wymaga ciągłej pomocy podczas codziennych czynności. Kuba lepiej niż dotychczas funkcjonuje w grupie oraz stara się panować nad swoimi emocjami. Zdarzają się jednak sytuacje, na które reaguje krzykiem i zachowaniami autoagresywnymi. Jest aktywny w czasie zajęć, często zgłasza się do odpowiedzi. Bardzo chętnie nawiązuje kontakty, ma jednak problem z utrzymaniem relacji społecznych. Widoczne są również zachowania stereotypowe, uwarunkowane zespołem Aspergera.

Do mocnych stron chłopca należy zakres pamięci roboczej, zarówno materiału werbalnego jak i niewerbalnego. Czyta płynnie ze zrozumieniem. Określa ilość słów w zdaniu, dokonuje analizy i syntezy sylabowej i głoskowej. Różnicuje opozycje fonemowe, wyróżnia głoskę w nagłosie i wygłosie. Prezentuje bogaty zasób wiedzy z zakresu środowiska przyrodniczo – społecznego, własnej rodziny i najbliższego otoczenia. Zasób wiedzy z zakresu nauk matematycznych

znacznie powyżej normy. Wykazuje się również ponadprzeciętnymi zdolnościami lingwistycznymi.

Do słabych stron Kuby należy poziom motoryki dużej i małej – trudności z wykonywaniem części ćwiczeń ruchowych, rysunek dowolny odpoznawalny, graficznie poniżej normy wiekowej, elementy obrazka uproszczone. Chwył pisarski prawidłowy, brak właściwego układu ręki (ponad kartką), silny nacisk narzędzia pisarskiego, nieprawidłowy kierunek kreślenia. W wypowiedziach często zdarzają się wtrącenia i komentarze nieadekwatne do sytuacji i wieku dziecka.

Możliwości pomocy

Z informacji udzielonych przez matkę wynika, że chłopiec uczęszcza do Zespołu Niepublicznych Placówek Oświatowych w Kąkowej Woli. Zgodnie z orzeczeniem Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej na co dzień ma przydzielonego nauczyciela wspomagającego. Uczestniczy również w zajęciach rewalidacyjnych, które mają rozwijać u niego zaburzoną sferę funkcjonowania społeczno – emocjonalnego, zajęciach integracji sensorycznej oraz indywidualnych sesjach z psychologiem. W warunkach domowych objęty jest Specjalistycznymi Usługami Opiekuńczymi (SUO) w wysokości 25 godzin miesięcznie. W ramach tych zajęć realizowana jest terapia behawioralno – poznawcza, terapia ręki w aspekcie integracji sensorycznej oraz trening umiejętności społecznych. Z relacji matki możemy wywnioskować, iż do największych problemów należy brak ogólnodostępnej specjalistycznej opieki z zakresu psychiatrii i psychologii.

Przypadek II- dziecko z zespołem jelita drażliwego

Dane społeczno- demograficzne:

Wiktor, 5,5 roku, jedynak. Mieszka 20 km od Włocławka, z rodzicami i dziadkami. Wykształcenie matki wyższe licencjackie, ojca średnie techniczne. Chłopiec jest pod stałą opieką pediatry, gastroenterologa dziecięcego, dietetyka i psychologa. Jest na diecie.

Wiek zdiagnozowania choroby u dziecka

Z wywiadu przeprowadzonego z matką Wiktora wynika, że choroba rozpoczęła się bardzo wcześnie po urodzeniu, a zdiagnozowaną ją w wieku 4 lat i trwa do dzisiaj, jest nieuleczalna. Moment usłyszenia diagnozy była dla rodziców z jednej strony ciosem, z drugiej jednak poczuciem ogromnej ulgi, że po tak długim okresie leczenia znają przyczynę choroby. Postawienie, szczególnie u tak małych dzieci, właściwej diagnozy jest niemal niemożliwe.

Funkcjonowanie dziecka w środowisku rodzinnym

Z powodu przewlekłych i nawracających bólów brzucha, które wybudzają chłopca ze snu, wzdęć, zaparć, biegunek, wymiotów dziecko dostało nerwicy lękowej. Często, gdy nie ma matki w zasięgu jego wzroku zaczyna się atak duszności na tle nerwowym. Słabe przybieranie na wadze lub nawet jej spadek, apatyczność dziecka, niechęć do zabawy, jadłowstręt związany ze strachem przed wymiotowaniem, które są ciężkie do powstrzymania często kończą się pobytem w szpitalu. Dziecko jest tym bardzo zestresowane, nie ufa obcym, boi się, jest bardzo wycofane i przerażone. Silnie emocjonalnie związane z matką. Choroba ta jest dla dziecka, bardzo krępująca i niekomfortowa. Wiktorek jest bardzo wrażliwy, strasznie odczuwa nieobecność matki, jest też bardzo lękliwy i delikatny. Cierpi na zaburzenia snu, wszystkim się bardzo przejmuje. Choroba uniemożliwia mu uczęszczanie do przedszkola. W 2021 r. przebywał w placówce 2 dni, po 3 godziny. Choroba dziecka wpłynęła też negatywnie na matkę. Musiała skorzystać z pomocy psychologa i psychiatry. Stara się nie okazywać tego dziecku, ale nie zawsze potrafi nad tym zapanować. Jest zatroskana, lękliwa i bardzo wrażliwa, ale jednocześnie silna. Odsunęła się od rodziny, przyjaciół, znajomych, pogorszyły się relacje z mężem, żyje tylko dla dziecka. Nie potrafi się z niczego cieszyć, a każde wyjście z domu bardzo ją przygnębia. Nie ma ani małej jednej chwili dla siebie w ciągu dnia, w weekendy albo studiuje albo pracuje. Wszystkie swoje działania robi z myślą o przyszłości, żeby zapewnić Wiktorowi lepsze życie.

Do mocnych stron chłopca należy szybkie zapamiętywanie interesujących go treści oraz bujna wyobraźnia. Do słabych zaś brak skupienia podczas pracy w

książeczkach, apatia, rozkojarzenie, brak własnej inwencji w zabawie. Ogólnie jest bardzo wymagający, niesamodzielny, bardzo się wszystkim przejmujący, często wpada w gniew.

Możliwości pomocy

ZJD to choroba przewlekła i niestety nie da się jej raz na zawsze wyleczyć. Możliwości pomocy tak naprawdę kończą się na nieustannych, cyklicznych wizytach u specjalistów, na przestrzeganiu diety oraz wsparciu psychicznym dziecka. Co pewien czas, dość często musi robić morfologię kompleksowo, badania moczu, kału i USG brzuszka. Poza tym wciąż należy być czujnym, obserwować dziecko i szybko reagować na każdym kroku.

Wnioski

Sytuacja osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin nie zmienia się w Polsce od wielu lat. W analizach eksperckich wymieniane jest szereg wad i obciążeń systemu wsparcia, które skutkują jego nieskutecznością i nieefektywnością. Wśród najważniejszych zarzutów należy wymienić: Instytucje państwowe nie spełniające swojej roli w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom, pomoc ze strony organów państwowych ogranicza się do przyznania zasiłku. Rozbudowana biurokracja. Brak merytorycznych i rzetelnych informacji. Brak koordynatora, który w momencie diagnozy pokierowałby, co do dalszych kroków, jakie należy podejmować. Opiekunowie niepełnosprawnych dzieci zostają pozostawieni sami sobie. Wysokość otrzymywanego zasiłku jest niższa od najmniejszej płacy minimalnej, przy czym opiekunowi osoby niepełnosprawnej nie wolno pod rygorem odebrania zapomogi podjąć jakiegokolwiek pracy zarobkowej. Kwota ta jest nieadekwatna do wydatków, które związane są z właściwą opieką jaką powinna być objęta osoba niepełnosprawna. Brak środków finansowych uniemożliwia zatrudnienie fachowej pomocy opiekuńczo wychowawczej, ułatwiającej codzienne funkcjonowanie dziecka oraz jego opiekunów. System wsparcia osób niepełnosprawnych w Polsce jest postrzegany jako zbiurokratyzowany, przy jednoczesnym rozproszeniu odpowiedzialności, informacji i wymagań. Wydaje się być zawily, niezrozumiały i niepodlegający

ściślym zasadom jak np. arbitralność przyznawania pomocy. Z tego względu niepełnosprawni w Polsce stanowią grupę silnie zagrożoną wykluczeniem społecznym, biedą i ubóstwem.

Bibliografia:

1. Mała encyklopedia medycyny, PWN, Warszawa t. I-III, 1990.
2. Świącicka J., Uczeń z zespołem Aspergera. Praktyczne wskazówki dla nauczyciela. Kraków, Oficyna Wydawnicza, Impuls 2010.
3. Ryzko J., Zespół jelita drażliwego, Standardy Medyczne 3, 2005, 1640-1646.

Атаманенко Євген Русланович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПН-21

Київського національного університету будівництва і архітектури

Калениченко Руслан Арсенович

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧІННЯ І НАУЧІННЯ

Процес учіння, що здійснюється під впливом інших людей, називається научінням. Це може відбуватися стихійно та цілеспрямовано. Чіткої межі між самостійним учінням і научінням не існує. Учіння є особливою формою активності людини, її взаємодії з об'єктами дійсності, регуляції різних його систем відповідно до певної програми, потреб індивіда. Результат учіння відрізняється від змін, зумовлених фізіологічними властивостями організму, його дозріванням, функціонуванням, станом тощо. Учіння залежне від дозрівання. Воно завжди опосередковане певним рівнем біологічної зрілості організму і без неї не може здійснюватися. Так, не можна навчити дитину розмовляти доти, доки у неї не дозріють необхідні для цього голосовий

апарат, відповідні відділи головного мозку. Результатом учіння є навченість школяра, яка виявляється у розвитку його особистості, інтелекту, засвоєння ним знань, оволодіння вміннями і навичками. Вона виникає завдяки діяльності, безпосередньо не зумовленої вродженими фізіологічними реакціями організму [1].

Структура учіння включає в себе такі компоненти:

1. Спонукаючий компонент. Сюди входять пізнавальні потреби і сформовані на їх основі мотиви діяльності. Пізнавальна потреба - це потреба в набутті нових знань, а мотив на цій основі - пізнавальний інтерес.

2. Програмно-цільовий компонент. Основний елемент тут - це ціль діяльності. На основі мети виникає програма дій, орієнтована на бажаний результат.

3. Дієво-операційний компонент. Тут здійснюються певні дії і операції, в ході яких реалізовується програма. В структурі учбової діяльності можна виділити перцептивні, мнемічні, предметні, мовні, розумові дії. Спосіб здійснення учбової дії - операція.

4. Контрольно-регулюючий компонент. Він включає в себе оцінювання результату, контроль і самоконтроль діяльності учіння [2].

Отже, якісна розбіжність між научінням людини й тварини полягає, по-перше, у різниці механізму відображення й, по-друге, у принциповій різниці програм поведінки та діяльності як результату наущіння.

Наущіння в людини і тварин може здійснюватися на двох рівнях: рефлексорному і когнітивному.

Рефлексорний рівень є генетично первинним, де наущіння як засвоєння певних стимулів і реакцій може здійснюватись автоматично й несвідомо. Тут прийнято виділяти три різновиди: сенсорне наущіння, моторне й сенсорно-моторне. У межах першого напрацьовується розрізнення чуттєвих сигналів — образів сприймання й порівнювання форм, кольорів, звукових фонем та ін. Через моторне наущіння відбувається об'єднання рухів у програми. Таким чином формуються такі моторні координації, як

письмо, ходіння, звуковисловлювання. Результатами сенсорно-моторного навчіння як синтезу активності двох попередніх механізмів у людини виступають навички долаття перешкод під час ходіння, реагування на зустрєч при користуванні телефоном.

Когнітивний рівень навчіння передбачає використання операцій виявлення, відбору, узагальнювання й закріплювання суттєвих зв'язків, доцільних способів активності з метою їх адекватного застосування. Тут виділяються підрівні практичного й інтелектуального навчіння. Перше здійснюється на основі чуттєвого досвіду. Предметом навчіння тут є фактичні знання й практичні дії, а результатом навчіння виступають сформовані уявлення й практичні вміння. Інтелектуальне навчіння передбачає навчіння поняттям (узагальненим теоретичним знанням), навчіння мисленню (розумовим операціям) і навчіння теоретичним умінням (уміння розв'язувати задачу, доводити тезу тощо). Зрозуміло, що інтелектуальне навчіння є виключно людською прерогативою. Як і практичне, в людини воно здійснюється на основі спостереження, осмислення й самоконтролю, які керуються свідомо поставленими або прийнятими цілями й завданнями [3].

Список використаних джерел

1. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія // Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
2. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – Київ: Вища шк., 1982. – 214 с.
3. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Либідь, 2005. - 400 с.

Белецька Марія Олександрівна,

*здобувач вищої освіти академічної групи ПСБ-18-1
Університету державної фіскальної служби України*

науковий керівник: Петухова Ірина Олексіївна

кандидат педагогічних наук, доцент

в. о. завідувача кафедри психології та соціології

Університету державної фіскальної служби України

ПСИХОЕМОЦІЙНІ СТАНИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Навчальний процес сучасних здобувачів вищої освіти, які навчаються другий рік поспіль в умовах дистанційного навчання насичений стійкими емоційними переживаннями, оскільки у ході навчальної діяльності виникає чимало емоційних ситуацій, які студент має розв'язувати самостійно, наодинці із собою, зазвичай не маючи підтримки з боку одногрупників, які, за умов корона-кризи також навчаються здобувати вищу освіту здебільшого самотужки.

Негативні психічні стани виникають внаслідок втоми, нервово-психічної напруги, невміння комунікувати та знаходити компроміс при вирішенні питань, а також як результат різних критичних ситуацій [2]. Серед негативних станів, що супроводжують навчальну діяльність здобувача вищої освіти, на особливу увагу заслуговує тривога. Термін «*тривога*» використовують для опису неприємного стану, який характеризується суб'єктивними відчуттями занепокоєння, душевного хвилювання, стривоженості, заклопотаності, нервозності [3]. Цей стан виникає у випадках, коли певний зовнішній фактор сприймається як небезпека та загроза. Передумовою тривоги виступає невизначеність ситуації. Відхилення від оптимального стану, що характеризує тривогу та напруженість, призводить

до подальшого розвитку стану тривоги, яка надалі, приймаючи постійних характер, поступово переходить у властивість особистості – тривожність.

Навчальна діяльність студентів передбачає високі емоційні навантаження, переважно, стресові ситуації. *Стрес* розглядається як неспецифічна відповідь організму на будь-яку висунуту ним вимогу. Стрессова реакція формується за наявності певних зовнішніх і внутрішніх чинників. Ці чинники розглядаються як соціально-психологічні та індивідуально-психологічні [1].

В. А. Семиченко було досліджено навчальні стрес-фактори, які обумовлюють негативні емоційні реакції, що можуть дезорганізувати навчальну діяльність, особливо в період підвищеної відповідальності за результати (екзаменаційна сесія). Серед факторів дослідник виділяє низьку навчальну успішність, конфлікти з викладачами, нерозуміння або недостатнє знання предмета, страх перед ймовірністю виявитися відрахованим із закладу вищої освіти через неуспішність, дефіцит часу, інтенсивність екзаменаційного періоду, високі темпи та швидкість здачі окремих іспитів і заліків, необхідність опрацювання величезних обсягів навчальної інформації самостійно. Впродовж сесії студенти безперервно переробляють і засвоюють якісно різні навчальні предмети, що вимагають особливих прийомів мислення та запам'ятовування. Отже, стреси, що виникають протягом сесії, часто приймають хронічний та комбінований характер, оскільки обумовлені низькою факторів. Відносно тривалий вплив комплексу стресових факторів при недостатній стійкості нервової системи та організму загалом ускладнює цілеспрямовану розумову роботу, знижує ефективність праці студентів, погіршує результативність їхньої діяльності. Екзаменаційний стрес робить значний, переважно негативний вплив на різні функціональні системи, що призводить до порушення механізмів саморегуляції на фізіологічному рівні [4].

Проблематика вивчення психічних станів студентів у навчальній діяльності також передбачає розгляд таких станів, як фрустрація, афект, ажитація, стомлення.

У наукових дослідженнях *фрустрація* розглядається як стан дезорганізації свідомості і діяльності особистості, викликаний непереборними або пережитими перешкодами у досягненні бажаної мети, переживання невдачі, що супроводжується дратівливістю, відчаєм, розчаруванням, досадою, депресією. Фрустрації, що у виникають у процесі навчання, можуть викликати небажані зміни на особистісному рівні студента. Найбільш поширеними наслідками фрустрації у навчальній діяльності є: прямий, найбільш узагальнений вплив на особистість, формування негативних рис характеру; блокування цілей навчання у вузі, переструктурування мотиваційної системи за рахунок знецінення мотивів, пов'язаних із утриманням та специфікою відповідної професійної діяльності; знецінення обраної спеціальності; деструкція позитивної думки про себе, власні професійні здібності, особистісні якості, зниження рівня домагань і самооцінки; блокування позитивної думки про навчальну групу, колектив, про педагогічний колектив та адміністрацію тощо [5].

Афект розглядається як сильний та відносно короткочасний емоційний стан, пов'язаний із різкою зміною важливих життєвих обставин, що супроводжується різко вираженими руховими формами прояву та змінами у роботі внутрішніх органів. Афекти супроводжуються різким звуженням свідомості і порушенням вольової сфери. Формами афектів є лють, жах, відчай, блаженство (захват, екстаз), які аналогічні емоційним станам (у вузькому розумінні: гніву, страху, горя, насолоди), але які виражаються інтенсивніше. Своєрідною формою переживання визначної події (наприклад, іспиту) є *ажитація*, що виникає як своєрідна афективна реакція у відповідь на особливо травматичну подію. Ажитація проявляється у формі крайнього занепокоєння, тривоги, втрати цілеспрямованості у діях і вчинках. Ажитацію

нерідко називають розгубленістю, яка у студентів виникає здебільшого під час іспиту [5].

Більш поширеним станом під час навчальної діяльності студента є *стомлення*, що характеризується як комплекс переживань, які супроводжуються почуттям слабкості, млявості, безсилля, відчуттями фізіологічного дискомфорту. Стомлення є станом, який визначається тимчасовим зниженням працездатності під впливом тривалого впливу навантаження. На фізіологічному рівні стомлення проявляється в підвищенні інертності нервових процесів, а на психологічному – при втомі відбувається зниження чутливості, спостерігається порушення пізнавальних психічних процесів, відбуваються негативні зрушення в емоційній та мотиваційній сферах. На поведінковому рівні стомлення виражається у зниженні продуктивності праці (успішності навчальної діяльності), зменшенні швидкості і точності виконуваних операцій [6].

У зв'язку з актуальністю даної теми нами було організовано дослідження для виявлення рівня негативних емоцій у здобувачів вищої освіти, що навчаються в Університеті державної фіскальної служби України за спеціальністю 053 «Психологія». У основу дослідження було покладено методики: «Шкала тривоги Бека», «Експрес-діагностика рівня особистісної фрустрації В. В. Бойка».

Дослідження продемонстрували, що в умовах дистанційної освіти переважна більшість студентів мають середній рівень вираженості тривоги та стійку тенденцію до фрустрації. Негативні емоційні стани в режимі активізації психіки виникають внаслідок того, що енергія емоцій не виходить безперешкодно зовні, а затримується і концентрується всередині особистості. Крім того, вона зазвичай посилюється за рахунок психічної енергії інших носіїв – потреб, спогадів, уявлень, фантазій, цінностей особистості і т. д. Інтелект при цьому не справляється зі своєю функцією: замість того, щоб сприяти адекватній і комунікабельній емоційній розрядці, він працює як «трансформатор» і все більше посилює психічну енергію, принаймні, не

дозволяє їй знижуватися. Таким, у загальних рисах, є механізм афективних станів, невідредагованих переживань, невмотивованої тривожності, особистісної тривожності та фрустрації.

Будь-який із дезорганізуючих емоційних станів може виявлятися в межах норми або набувати розмірів психічного розладу, тобто психопатологічну форму, до яких відносять: депресію, апатію, гіпотимію, тривогу та страх.

Отже, емоції відіграють важливу роль у діяльності студентів, особливо у напружені періоди життя. Переживання тих чи інших емоцій і почуттів впливає на формування особистості студента, на перебудову його поглядів, відношення до дійсності. Відмінні особливості емоцій виявляються у результаті певного набору перцептивних компонентів, які створюють індивідуальну структуру емоції. Пережиті емоції і відчуття залишають певний відбиток на інтелектуальних здібностях студентів. Оскільки психоемоційні стани здобувачів вищої освіти піддаються корекції, перспективами подальших досліджень вважаємо розробку корекційних програм для покращення рівня емоційного інтелекту у здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. *Ільинн Е. П.* Психофизиология состояний человека. СПб.: Питер, 2005. 412 с.
2. *Куренна Т. В.* Самоактуалізація як інтегральна характеристика розвитку особистості педагога *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України. Проблеми загальної та педагогічної психології.* 2012. Т. 24, ч. 6. С. 224-232.
3. *Волженцева І. В.* Динаміка стану тривожності студентів у навчальному процесі. *Педагогічний процес: теорія і практика: Зб. наук. праць / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України.* К.: ЕКМО, 2004. Вип. 2. С. 319-329.
4. *Семиченко В. А.* Психические состояния. К.: Магістр-S, 1998. 123 с.

5. *Кирибаум Э. И.* Фрустрация. Психические состояния: [хрестоматия] / сост. Л. В. Куликов. Санкт-Петербург: Питер, 2000. С. 388-393.
6. *Маклаков А. Г.* Общая психология. СПб.: Питер, 2001. 592 с.

УДК 378.147

Беседовська Тетяна Ігорівна,

здобувач передвищої фахової освіти 123 групи

Коростишівського педагогічного фахового коледжу

імені І.Я. Франка Житомирської обласної ради

науковий керівник: Долінговська Світлана Миколаївна

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Коростишівського педагогічного фахового коледжу

імені І.Я. Франка Житомирської обласної ради

ВПЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС 2020/2021 РОКІВ

Коронавірусна пандемія триває вже два роки. У всіх сферах життя вона призвела до кардинальних змін, освіта не є винятком.

Усі заклади освіти України були закриті для відвідування з 12 березня 2020 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів, коли в країні почалась епідемія коронавірусної хвороби. [4] Навчання здійснювалось у дистанційній формі.

Дистанційне навчання виявилось більш проблематичним та напруженим, аніж передбачалось. Причиною цього була відсутність такого досвіду як в освітян, так і в здобувачів освіти.

За даними ДСЯО (Державної служби якості освіти) для 55,53% шкіл дистанційне навчання стало проблемою через їх непідготовленість до такої форми роботи; 47,5% учителів та викладачів відчули свою необізнаність у роботі з новими технологіями навчання онлайн. Ще однією проблемою був

доступ до інтернету та обладнання. За даними ДСЯО, 62,35% респондентів не мали необхідних пристроїв для проведення уроків у дистанційній формі, а 46,9% вказали на низькошвидкісний інтернет. [3]

«Всеукраїнська школа онлайн» - проєкт, що транслювався по телебаченню та на каналі МОН в YouTube для учнів 5-11 класів, був неузгоджений зі шкільною програмою та розкладом. Багато матеріалу відводилося на самостійне опрацювання. За підсумками 2020/2021 навчального року МОН оцінює падіння якості освіти на 8%. [4]

Грунтовних досліджень проблеми впливу коронавірусної пандемії на освітній процес у закладах фахової передвищої освіти не проводилося, тому ми провели опитування серед викладачів та студентів Коростишівського педагогічного фахового коледжу імені І.Я. Франка Житомирської обласної ради щодо дистанційного навчання. Основна мета даного опитування - дослідити, з якими проблемами стикалися викладачі під час навчання онлайн, які фактори впливали на їх психо-емоційний стан.

В опитуванні взяли участь 143 особи.

Щодо типу навчання - стаціонарне чи дистанційне, 80% опитаних викладачів відповіли, що звичайний тип навчання (стаціонарне) є для них найбільш прийнятним та звичним, а 20% надали перевагу дистанційній формі проведення занять. Щодо студентів, то їм однаково подобається і дистанційне (44,2%), і звичайне навчання (44,2%), змішаному типу надають перевагу 11,6%.

58,1% опитуваних викладачів та студентів зазначили, що під час онлайн-занять почувають себе комфортно, 18,6% - відчують тривожність, ще 23,3% - роздратування.

Під час локдауну викладачам та студентам довелось адаптовуватись до незвичного формату навчання, який потребував виконання понаднормової роботи, що негативно впливало на їх психічний стан.

Ще однією причиною знервованості викладачів була низька мотивація студентів до навчання, на це вказали 80% опитаних. 20% нарікали на низьку

якість інтернет-зв'язку. Щодо студентів, то 44,2% найбільше драгувалися від низькошвидкісного інтернет-зв'язку, 23,3 - від неможливості безпосередньо поспілкуватись із викладачем, а 32,6% почувались цілком комфортно.

60% викладачів та 69,8% студентів протягом карантину відчували більшу потребу в спілкуванні. У Нідерландах провели подібне опитування щодо психо-емоційного стану під час дистанційного навчання і з'ясували, що через пандемію і студенти, і викладачі відчувають себе самотньо, потребують більше уваги та спілкування.

На національному рівні поки не було надано жодних рекомендацій про надання психологічної підтримки закладам освіти. Водночас у МОЗ підкреслили важливість цього питання. [4]

100% викладачів коледжу зазначили, що дистанційні заняття проводили сумлінно, незважаючи на те, що 30% опитуваних мали труднощі з освоєнням технічного обладнання та програм для онлайн-навчання.

53,5% студентів відповіли, що завжди старанно готуються до онлайн-занять, а труднощі із цифровим обладнанням мали 41,9 % студентів.

Серед недоліків дистанційного навчання студенти також зазначили постійну роботу за комп'ютером, великий обсяг домашніх завдань, брак живого спілкування та щоденних ритуалів - ранніх підйомів, зборів на навчання тощо; деяких студентів відволікають побутові домашні справи. Окремі здобувачі освіти зазначили, що під час дистанційного навчання в них знизився рівень запам'ятовування та зосередженості, інтерес та мотивація до навчання.

У рекомендаціях ЮНЕСКО щодо планування дистанційних занять перший пункт стосується забезпечення навчальних закладів гаджетами, інтернетом, а також цифрової грамотності викладачів. Європейська комісія схвалила План дій щодо цифрової освіти на 2021-2027 роки. Цей План визначає два стратегічних пріоритети: сприяння розвитку високоефективної цифрової екосистеми освіти та підвищення цифрових навичок та компетенцій. [5]

Для формування цифрової компетентності щодо використання можливостей цифрових інструментів Google 80% викладачів коледжу цього року пройшли курс «Цифрові інструменти Google для закладів вищої, фахової передвищої освіти», організований Міністерством освіти і науки України.

Отже, пандемія COVID-19 змінює звичний перебіг життя людей та змушує їх адаптуватись до локдауну. Освітній процес не може зупинятись через карантинні обмеження, тому важливо створити всі умови для безпечного та результативного навчання. Важливо компенсувати всі недоліки та забезпечити навчальні заклади необхідною технічною базою, а також розробити національну програму психологічної підтримки учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ в 2020/2021 навчальному році. [Електронний ресурс]. - 2020. - Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/37776.pdf>
2. ЗДОРОВ'Я ТА ОСВІТА: як пандемія COVID-19 вплинула на доступ до публічних послуг в Україні. [Електронний ресурс]. - 2021. - Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Analitychnyy-oglyad.pdf>
3. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину. - [Електронний ресурс]. - 2020. - Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/1_WQpXTDzajHFRbO76lasv4aCmTIIEmSI/view
4. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році. - [Електронний ресурс]. - 2021. - Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyi-analiz-problem-i-naslidkiv/>

5. The Impact of COVID-19 on Education – Recommendations and Opportunities for Ukraine. [Електронний ресурс]. - 2021. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2021/04/02/the-impact-of-covid-19-on-education-recommendations-and-opportunities-for-ukraine>

УДК 378.147

Головатюк Тетяна Іванівна,

Курсант Військового інституту

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

науковий керівник: Гридчина Вікторія Віталіївна

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри

військової журналістики Військового інституту Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

**ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ
СУБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ
З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ЯК
ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ**

Часто термін «інформаційна війна» сприймається як «злив компромату», якому значною мірою сприяє засіб масової комунікації – Інтернет. Ми можемо бачити як безконтрольно поширюються компрометуючі матеріали, «вкидається» у суспільство потрібна інформація, яку друковані та електронні ЗМІ – тиражують, посиляючись на джерела в Інтернеті[1, ст. 276].

Формування суспільної свідомості за допомогою суб'єктів інформаційної війни з використанням методів психологічного впливу стає найбільш ефективним способом контролю і маніпуляції як всередині

держави, так і за її межами. Все залежить від того, хто фактично визначає інформаційний контент.

В інформаційній війні виділяють три основні мети: контроль інформаційного простору і забезпечення захисту своєї інформації від ворожих дій; використання контролю над інформаційним простором для проведення інформаційних атак на противника; підвищення загальної ефективності збройних інформаційних функцій[2]. Можна виділити такі методи протидії інформаційній війні та методи захисту інформаційного простору:

- пряме спростування;
- встановлення та знешкодження потенційних каналів просочування інформації;
- непряме спростування (наприклад, вказати на сумнівність джерела інформації; абсурдизація звинувачень; прив'язка джерела інформації до будь-якої негативної події; введення ще одного негативного факту, який легко піддається спростуванню);
- відвертання уваги. Наприклад, відвертання ресурсів противника на інший об'єкт шляхом перенаправлення його на іншу діяльність; введення в інформаційний простір нового сенсаційного повідомлення та відвертання аудиторію на нову сенсацію; відвертання уваги аудиторії на малозначний факт у рамках поточної проблеми ;
- мовчання у відповідь;
- мінімізація впливу (наприклад, акцентування на тому, що в повідомленні вказано на деякі правдиві події);
- дискредитація (умисні дії, спрямовані на підривання авторитету, іміджу і довіри до джерела негативної інформації);
- розмиття негативу (генерація нейтральної або позитивної інформації про об'єкт);
- доведення до абсурду (спосіб, що ґрунтується на виробленні імунітету у аудиторії до до негативу про об'єкт).

В залежності від виду операцій, що проводиться, інформаційна війна має відповідні складові, а саме: захист своїх соціальних та інформаційних систем від інформаційних засобів впливу противника; боротьба з державними системами управління противника різного призначення; війна в області політичної та економічної інформації; психологічна війни; комп'ютерна війна; кібернетична війна.

Список використаних джерел

3. Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері: монографія / Г. В. Певцов, А. М. Гордієнко, С. В. Залкін, С.О. Сідченко, А. О. Феклістов, К. І. Хударковський. Харків: Рожко С. Г., 2017. 276 с.
4. Підручник Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) /Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – К. : КНТ, 2010;

УДК 378.147

Горбатюк Михайло Євгенійович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-21

Київського національного університету будівництва і архітектури

науковий керівник: Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В Україні проходить система реформування життя, освіти, як його частини, саме ця реформа є найвідповідальнішим сектором змін, що

стосується не тільки майбутнього країни в цілому, а й безпосередньо кожної дитини і громадянина. З набуттям Україною незалежності в системі освіти країни і, зокрема, у школі відбулися докорінні зміни, які насамперед відобразилися на законодавчому рівні – було створено нову законодавчу базу для всіх рівнів освіти (Закони України «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про освіту дорослих»).

Головною метою психологічного забезпечення освіти є створення умов, сприятливих як для навчання і розвитку учнів, так і для професійного зростання, і відповідання сучасним стандартам викладання педагогів.

Наразі європеїзація України формує нові виклики, які обумовлюють необхідність подальших кардинальних трансформацій національної освіти у напрямі її гармонізації з європейськими стандартами. У 2016 р. МОН України представлено інноваційний документ – «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти», який пройшов широке громадське обговорення. У ньому визначено покрокову реалізацію освітньої реформи з 2018-2027 рр., сформовано нову освітню мету, розроблено концептуальні засади реформування, що зорієнтовані на зближення української освіти з європейською. Окрім того, у жовтні 2016 р. прийнято у першому читанні Закон України «Про освіту», який покликаний формувати європейсьkobазований простір національної освіти. Здійснений аналіз цих документів дозволив визначити основні тенденції реформування шкільної освіти України, які відповідають загальним європейським тенденціям розвитку освіти [1, с. 6–7].

Шкільна психологічна служба досі перебуває на етапі становлення та інтенсивного розвитку. У ній не все відповідає сучасності та точності, часто бувають незрозумілі критерії оцінки роботи педагогів-психологів, показники ефективності діяльності фахівців та центрів, показники психологічного благополуччя і розвитку особистості дитини в освітній період, іноді не вистачає стандартизованого і сертифікованого інструментарію. Роботі

педагогів-психологів заважає низький рівень оснащення діяльності, що збільшує трудомісткість багатьох видів робіт, знижує їх ефективність. Однак високий рівень володіння методами і методиками може значно підвищити ефективність роботи навіть при поганому технічному оснащенні. Сучасний етап розвитку психологічної служби в школі дозволяє спеціалісту повністю виразити себе в роботі, привнести в неї нове, що відповідає його ідеалам, цінностям, професійним перевагам.

Останнім часом наша країна дійсно робить кроки для цього. Років 7 тому зустріти шкільного психолога, чи викладача, який володіє педагогічною майстерністю було дуже важко, наразі – це цілком часте явище, коли у школі присутні спеціалісти. Хоч і за довгі роки незалежності в останні часи відбуваються хоч якісь зміни, але цього недостатньо для європейського рівня освіти, потрібно зробити багато кроків для досягнення цієї мети.

Таким чином, мету роботи щодо психологічного забезпечення освітнього процесу можна сформулювати як підвищення психологічного благополуччя дітей, педагогів та інших учасників освітнього процесу.

Психолог повинен сприяти створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку учасників освітнього процесу, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань вищої освіти.

Тому у кожному навчальному закладі повинен працювати психолог, для надання потрібної допомоги у освітньому закладі. Вчителі ж повинні проходити психологічну підготовку, особливо для роботи у школах, задля коректної роботи з дітьми, особливо в пубертатному віці, і спавпраці з іншими працівниками освітнього закладу.

Потрібно застосовувати в роботі з учителями індивідуальні та групові консультації, тематичні семінари, тренінги, навчальні студії, рефлексивні зустрічі. Організувати роботу психологічних студій для вчителів, на яких опрацювати сучасні психологічні знання, вміння, навички з метою

підвищення їхньої професійної компетентності. У випадку навчального закладу I-III рівня акредитації проводити системну роботу з педагогами та батьками першокласників із впровадження педагогіки партнерства батьків та вчителів для досягнення кращого успіху для дітей.

Список використаних джерел

1. Глушко О.З. Європейський вектор освітніх реформ в Україні [Електронний ресурс] / О.З. Глушко // Наукове видання інституту педагогіки НАПНУ «Український педагогічний журнал». – No4. – Київ, 2017. – С. 6-7.

УДК 37.01:378

Груєв Ярослав Павлович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-51

Київського національного університету будівництва і архітектури

Красильник Юрій Семенович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

АНТРОПНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Сучасні підходи до побудови змісту освітніх програм ґрунтуються на концептуальному моделюванні світоглядних, науково-пізнавальних та технологічних компетентностей студентів, що забезпечують його професійну ідентифікацію. Важливим чинником у цьому процесі, на нашу думку, є антропні (антропний – термін, що походить від грецької *ἄνθρωπος* (людина)) освітні технології, в яких структура навчальної діяльності студента конструюється відповідно до діяльнісної природи знань та рефлексивної культури мислення майбутнього фахівця. Розглянуті у працях В. Хутмахера,

Дж. Равена, О. Жука, В. Лугового, О. Локшиної, Н. Ничкало, І. Родигіної, С. Сисоєвої, Л. Хоружої та ін. проблеми побудови цілісного та ціннісного освітнього процесу дають нам змогу висунути твердження про те, що знання стають професійно-особистісними тільки тоді, коли відбується систематизація суб'єктом учіння набутого досвіду (рефлексія), набувається здатність адаптування його до вирішення навчальних (квазіпрофесійних) завдань (орієнтування) та він стає інструментом досягнення визначеної мети навчально-пізнавальної діяльності (технологія). Ці розробки дозволяють побудувати антропні освітні технології (центровані на особистості студента) на основі принципів студентоцентрованого підходу в освітній сфері. До основних характерних особливостей студентоцентризму науковці відносять такі: орієнтація на здобувача вищої освіти як на суб'єкта, який має власні індивідуальні особливості, інтереси та потреби [1, с. 39]; забезпечення органічного взаємозв'язку особистості та суспільства [3, с. 378]. Окрім того, науковцями встановлено сутнісні ознаки антропо організованого освітнього процесу, а саме: рефлексивно-пошуковий процес дослідження студентами предметної сфери; їхні потреби і здатності до самореалізації в життєвому та професійному вимірі; творча діяльність (процес, механізм та результат); стійка тенденція до розвитку (саморозвитку) (конструктивний процес); створення здобувачами вищої освіти «персоніфікованого продукту» на основі соціокультурної співпраці (здатність здійснювати інтерперсоналізацію – розподіл дій між учасниками освітнього процесу та інтраперсоналізацію – покладання на одного учасника освітнього процесу дій, які виконувалися спільно) [2]. Отже, зазначені сутнісні ознаки антропних освітніх технологій, на нашу думку, є імплікативними, адже тісно пов'язані логічними міждисциплінарними зв'язками, евристичним пошуком, відкриттям особистісних життєвих та професійних смислів і ціннісно-оцінних вимірів діяльності. Саме мета діяльності спрямовує студента на досягнення освітнього результату та реалізується в його діях, а рефлексія системи «мета-

засоби-результат» розгортається як діагностичний, ситуаційний та регулятивний контроль студентом власних дій.

Список використаних джерел

4. Глущевський В., Метрик Р., Стешенко К. Сучасні виклики вищої освіти: інноваційні тренди у підготовці здобувачів. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2019. С. 38–41.

5. Воронин Д. И., Стафеева А. В. Антропно-деятельностная парадигма образовательных технологий. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 3. URL : <https://s.science-education.ru/pdf/2014/3/129.pdf>.

6. Сосницька Н., Глікман С. Студентоцентризований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. *Науковий вісник львівської академії. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 1. С. 377–381.

УДК 004.8. 371

Долгополов Сергій Юрійович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-41

Київського національного університету будівництва і архітектури

Корчова Галина Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПІДТРИМКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Актуальність дослідження. Проблема підготовки, організації та підтримки освітнього процесу є однією із актуальних тем сьогодення в Україні. Детермінація цієї проблеми є можливою завдяки чітко

регламентованим законодавчим актам та комплексу педагогічно-психологічних критеріїв, які комбінуються та видозмінюються під час тривалого плину часу. Аналіз цієї проблеми передбачає означення актуального напрямку її дослідження із залученням технології штучного інтелекту, що здатні полегшити діяльність освітнього персоналу та виявити кількісні та якісні показники ефективного освітнього середовища.

Мета дослідження: визначити доцільність залучення інструментарію штучного інтелекту під час освітнього процесу задля діагностики, організації та підтримки освітнього процесу в учбових закладах різного рівня акредитації.

Виклад основного матеріалу. Упродовж формалізованого терміну навчального процесу у шкільному та студентському просторі, функції моніторингу, організації та підтримки освітнього процесу, здебільшого, покладені на колектив викладачів, операції та дії яких, повинні бути узгодженими та приймати мінімальний показник суб'єктивізму, що здатне дозволити комплексно, всебічно та оптимально оцінити множини педагогічних ситуацій та їх вплив на психологічне-педагогічний стан освітян. Некоректно налагоджений освітній процес може призвести до низки критичних проблем, які пов'язані з успішністю та психологічним здоров'ям, як у окремих особистостей, так і освітньої групи загалом [3].

Процес використання штучного інтелекту для організації та підтримки освітнього процесу є можливим завдяки функціональному інструментарію згорткових нейромереж (convolutional neural network) – нейромереж, які використовуються для пошуку об'єктів у різних формах передачі інформації, генерації та взаємодії з цими об'єктами [1].

Задля реалізації теми дослідження доцільно використати класичну технологію глибокого навчання. Метод роботи глибокого навчання полягає у використанні нейромереж, які дозволяють імітувати хід думки живої людини. У цьому випадку, для того щоб почати робити висновки, комп'ютерний мозок повинен вивчити величезну кількість окремих

зображень, або інших інформаційних елементів. Тоді він буде здатний виявляти найдрібніші відмінності між ними [2].

В межах цього дослідження пропонується класифікувати організацію освітнього процесу за наступними категоріями:

Класифікація освітян:

- 1-й рівень – кількісний показник, вікова характеристика, статевая приналежність;
- 2-й рівень – відвідування, академічна успішність;
- 3-й рівень – ініціативність, мотиваційна складова, вольова характеристика.

Класифікація викладача:

- 1-й рівень – вчений ступінь, вікова характеристика, статевая приналежність;
- 2-й рівень – відповідність робочим програмам, календарно-тематичним планам;
- 3-й рівень – методологічний базис, творча складова.

Класифікація середовища:

- 1-й рівень – тип, форма, площа приміщення, інші фізичні метрики;
- 2-й рівень – навчальні засоби (підручники, інтерактивна дошка, комп'ютери);
- 3-й рівень – естетичні та функціональні особливості приміщення.

Адміністративна класифікація:

- форма освітнього процесу – навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи;
- вид навчальних занять – лекція, практичне, лабораторне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація;
- форма здобуття освіти – очна, заочна, дистанційна, мережева, дуальна, змішана;
- обробка контрольних заходів – тип, шкала оцінювання.

Комплексна освітрянсько-викладацька класифікація:

- психофізіологічні показники;
- загальне та опосередковане вираження емоцій та поведінка;
- комунікативний аспект;
- конкуренція та конфліктний аспект;
- групові показники;
- лідерські якості;
- показник авторитету;
- ряд девіаційних класифікацій;
- інші класифікації.

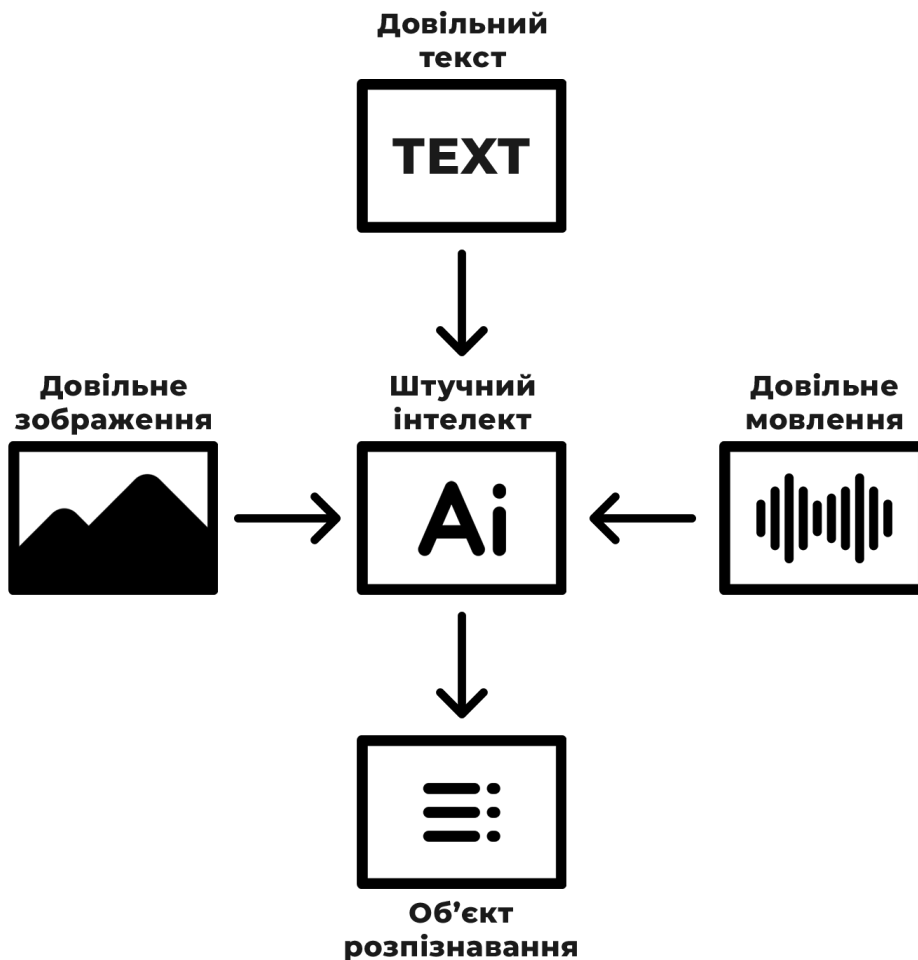

Рис. 1. Схема вхідних та вихідних даних системи штучного інтелекту

Визначення та математичне означення параметрів відбувається за кожним параметром індивідуально. Вхідними вважаються параметри, які відповідають за первинні показники суб'єктів навчання та їх діяльності. Вихідними ж визначаються параметри, які є результатом діяльності. Таким чином, виходячи з варіації побудованої моделі освітнього середовища, система штучного інтелекту здатна спрогнозувати показник індивідуальної успішності учнів та загальної ефективності організації освітнього процесу. Схема вхідних та вихідних даних системи штучного інтелектом представлена на рис. 1.

Загальна картина освітнього середовища, яка отримана в результаті описаних дій, є превентивним сигналом, який може бути використаний кваліфікованими співробітниками з освітньої галузі для самостійного дослідження освітнього процесу, корекції виявлених проблем та її підтримки в подальшому.

Висновки. Визначена технологія штучного інтелекту може бути використана для організації, діагностики та подальшої підтримки освітнього процесу в учбових закладах різних рівнів акредитації. За результатами дослідження, штучний інтелект є ефективним інструментом для формування неупереджених оцінок. У поєднанні з кваліфікованим психолого-освітнім персоналом, формування ефективного освітнього середовища може виконуватися швидше та продуктивніше, що дозволить значним чином підвищити якість освіти.

Використання штучного інтелекту, в розрізі цього питання, є доцільним, так як здатне полегшити діяльність освітнього персоналу та не потребує значних фінансових вкладень. Серед перепон, які можуть заважати реалізації системи визначено складну соціально-психологічну характеристику параметрів, що потребує додаткових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Gesing, B. (2018) Artificial Intelligence in logistics / B. Gesing. P. 5.

2. Kreutzer, R. (2019). Understanding Artificial Intelligence / R. Kreutzer, M. Sirrenberg. P. 4-13.
3. Білявський С. М., Постернак Н. О. Особливості організації освітнього процесу в умовах сталого розвитку. Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. 295 с.

УДК 316.624:364

Ковбасюк Богдан Юрійович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-21

Київського національного університету будівництва і архітектури

Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ НАСИЛЬСТВА МІЖ ПІДЛІТКАМИ

Як свідчить практика, підлітки найбільш вразлива і незахищена категорія людей, які піддаються насильству як з боку дорослих, так і з боку своїх однолітків. Дослідження свідчать, що понад 80 підлітків у тій чи іншій формі відчувають на собі прояви насильства.

Згідно з дослідженнями І. Грабської, Ф. Думко, Н. Зинов'євої та Н. Михайлової, насильство над дітьми обумовлюють певні соціальні і культурні умови. Відсутність у суспільній свідомості чіткої оцінки фізичних покарань.

Можна чи ні закликати дитину до порядку, застосовуючи фізичне й емоційне насильство? Якщо так, то в якій мірі? Наприклад, дослідник В. Левінсон трактує фізичне покарання як застосування опікуном сили до дитини з метою її дисциплінування, мотивації зміни або припинення небажаної (не схвалюваної) поведінки. Дуже часто доводиться стикатися з тим, що фізичне покарання в нашій культурі (ляпас, запотиличник,

покарання ременем) вважається поширеною і природною формою виховання і не вважається насильством. Різниця лише в тому, що хтось вдається до цього лише в крайніх випадках, а хтось практикує досить часто. Це підтверджується і зарубіжними дослідженнями. Дослідник Д. Баррі зазначає, що батьки вважають фізичне покарання необхідним у випадку негайного припинення конкретної поведінки дитини або прищеплювання їй загальноприйнятих норм і правил. Думка ж учителів з цього питання розбіжна: частина вважає покарання допустимим для підтримки порядку, інші відкидають і вважають його непотрібним і таким, що суперечить правам дитини. Однак більшість учителів вважають покарання, що викликають ушкодження, насильством, але небагато з них проти ляпасів.

Тому часто дитина сприймає виявлене стосовно неї насильство як «zasлужене» покарання і не скаржиться нікому [1, с. 35]. Тому сприяє низька правова грамотність населення.

Недостатня поінформованість населення про права і захист дитини, закріплених у діючих законах і Конвенції, де дитина розглядається як повноправна особистість, і кожен громадянин зобов'язаний повідомляти в органи, які допомагають дітям жертвам насильства. Діти часто не знають, що вони повноправні особи і мають право на захист і допомогу суспільства.

Вони не знають, в які органи слід звернутися за захистом, які соціальні установи можуть надати їм допомогу. Тому соціальні педагоги повинні бути підготовлені для бесід з дітьми на теми насильства, захисту їхніх прав, щоб останні навчилися самозахисту.

Права громадян на недоторканність приватного життя, особисту і сімейну таємницю, закріплені в Конституції, не дозволяють вчасно встановити факт насильства і здійснити втручання. Сім'я ж завжди прагне не виносити сміття з хати і перешкоджає встановленню істини. Будь-які спроби правоохоронних органів і соціальних служб натикаються на опір і вважаються втручанням в приватне життя. Поширена думка про те, що виховання дітей це внутрішня сімейна справа, що сім'я сама повинна

вирішувати проблеми і ніхто не має права втручатися в цей процес, по суті, розв'язує руки батькам-насильникам.

В Україні зараз діють наступні правові акти щодо захисту прав неповнолітніх: Конвенція ООН про права дитини 1959 року, Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 року, Закон України «Про охорону дитинства» від 26. 04. 2001 року. Недостатнє розуміння суспільством насильства як соціальної проблеми.

М. Роуз указує, що іноді важко уявити й усвідомити ознаки насильства щодо дітей, особливо це стосується сексуальної поведінки. У дійсності ж діти з найменших років залучені в різні сексуальні дії, причому їхній спектр розподілений від нормативного до вкрай патологічного. Не вироблено чітких критеріїв, за якими можна кваліфікувати насильство на основі як формальних, так і неформальних законів. Відсутність ефективної превентивної політики держави.

Тільки в останні роки стали створюватися кризові центри, «телефони довіри», притулки і соціальні готелі для жертв насильства. Але практично відсутні освітні і реабілітаційні програми, призначені для груп ризику програми підтримки (для підлітків, умовно засуджених за насильство, у тому числі сексуальне), спеціальні навчальні програми для батьків, схильних до насильства, патронаж над жертвами сексуального насильства тощо. Подібні програми вже існують у США і Канаді, але у нас вони відсутні. Одна з мір профілактики полягає в створенні навчальних програм, що включають спеціальну сексологічну освіту, основи безпечного спілкування, що охоплюють дітей, підлітків, батьків, педагогів, соціальних педагогів і працівників, міліцію [1, с. 104].

Закони про захист прав неповнолітніх занадто декларативні і вимагають конкретизації та вдосконалення.

Побачену агресію вона може переносити у своє повсякденне життя з власними цілями.

Крім того, зростає толерантність, ступінь сприйнятливості до насильництва.

Уже перші уроки відчули в США: в одному із штатів по телебаченню збільшили кількість фільмів з демонстрацією актів насильства внаслідок чого випадки насильства на вулицях зросли. Головним чином це впливає на підлітків, які мають підвищений рівень агресивності в силу вікових особливостей.

Телебачення дуже вплинуло на рівень злочинності: існує чітка залежність рівень злочинності в тій або іншій країні зростає через 10–15 років після появи в ній телебачення. У 2015 році у США була опублікована доповідь головного хірурга країни, присвячена проблемі молодіжного насильства. У цій доповіді підкреслювалося, що перегляд фільмів і телепрограм, що містять акти насильства, чинником ризику для підлітка. За рівнем впливу на свідомість дитини він знаходиться на тому ж рівні, що й інші фактори ризику бідність, погане соціальне оточення, низький рівень інтелекту.

Український телеглядач сцени агресії бачить у середньому кожні 16 хвилин, а в період з 19.00 до 23.00 цей умовний інтервал скорочується до 12 хвилин.

На подолання проблеми мають бути залучені спеціалісти в галузі психології, соціології, криміналістики, права, політології, релігії, філософії та виховання. При цьому необхідно взяти до уваги численні аспекти: пізнавальні, емоційні, поведінкові, сферу взаємовідносин тощо.

Вчені констатують, що дитина, яка зникає до сцен убивств, насильства, крові на екрані телевізора чи монітора комп'ютера має більше шансів вирости менш чутливою до чужого горя, болю, більш цинічною, агресивною і жорстокою, ніж інші діти, в яких або зовсім немає можливості займатися комп'ютерними іграми, або вони віддають перевагу «миролюбним» іграм пізнавального характеру.

Таким чином, насильство щодо підлітків детермінується у нашому суспільстві рядом факторів, серед яких сімейні фактори, відсутність у суспільній свідомості чіткої оцінки фізичних покарань, низька правова грамотність населення, недостатнє розуміння суспільством насильства як соціальної проблеми, відсутність ефективної превентивної політики держави, негативний вплив насильства через засоби масової інформації, недосконале законодавство. Через аналіз викладених факторів чіткіше проступає сама феноменологія насильства щодо підлітків.

Список використаних джерел

1. Денисов В. Социология насилля В. Денисов. М. Политическая литература, 2010. 214 с.
2. Ролінський В. Агресивність на телеекрані та проблеми неповнолітніх В. Ролінський Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та молоді: зб. наук. праць. К.–Житомир, вид-во ЖДУ, 2014. Кн. 1. С. 213-217.
3. Румянцева Т. Понятие агрессивности в современной зарубежной психологии Т. Румянцева Вопросы психологии. 2015. No 1. С. 82-86.

*Лемешко Дмитро Ігорович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-21
Київського національного університету будівництва і архітектури*

*Корчова Галина Леонідівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури*

НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЧИТЕЛЯМИ У ШКОЛІ

Одним із можливих шляхів підвищення ефективності процесу навчання є уніфікація та об'єднання засобів і технологій в інформаційне освітнє середовище навчального закладу, тому ефективне функціонування сучасної системи освіти неможливе без якісного інформаційного супроводу, зміст і характер якого регламентовані метою освітнього процесу, предметом, засобами й результатами навчання. Тому майбутній педагог інформаційних технологій повинен розбиратись в мультимедіа та застосовувати її на всіх етапах уроку, а ще досконало знати позитивні і негативні її аспекти. Звичайно, позитивних набагато більше, але і негативні мають своє місце, тому їх потрібно знати та мінімалізувати.

Мультимедіа – ефективна освітня технологія, що вирізняється інтерактивністю, гнучкістю, інтеграцією різних типів навчальної інформації, а також зважає на індивідуальні особливості учнів, сприяє підвищенню їхньої мотивації. Завдяки цим ознакам більшість учителів може використовувати мультимедіа як основу своєї діяльності з інформатизації освіти. Інформатизація освіти належить до сфери науково-практичної діяльності людини, що спрямована на застосування технологій і засобів збору, зберігання, оброблення та поширення інформації, забезпечує систематизацію наявних та формування нових знань у сфері освіти для досягнення психолого-педагогічних цілей навчання й виховання. Технології мультимедіа

дають змогу осмислено та гармонійно інтегрувати багато видів інформації, представляти відомості в різних формах: зображення, зокрема відскановані фотографії, креслення, карти і слайди; звукозаписи голосу, звукові ефекти й музика; відео, складні відеоефекти; анімація та анімаційне імітування.

Водночас варто виокремити низку негативних моментів, які з'являються внаслідок «тріумфального входження» мультимедіа в реальну практику освіти. По-перше, це еkleктичний набір знань замість системного світогляду, базованого на єдиному підході, парадигмі. По-друге, орієнтація на репродукування замість творчості. По-третє, продукти, створені з використанням одного шаблону, наприклад програми «Microsoft Power Point», є подібними, це означає, що поряд зі спрощенням у застосуванні та трансляції інформації мультимедійні технології мають ще й певні ознаки уніфікації. Послугуючись мультимедійними засобами навчання, учителі найчастіше постають перед такими труднощами, як необхідність ретельного підходу до вибору програм, перевірки їхньої адекватності, правильності представлених відомостей, неможливість фрагментарного застосування. Також суттєвою виявляється невідповідність високих апаратних вимог мультимедійних продуктів та наявного матеріально-технічного забезпечення школи. До передбачуваних негативних наслідків використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій зараховують:

- можливу шкоду здоров'ю (наприклад, у разі тривалої й безконтрольної роботи за комп'ютером);
- педагогічно невмотивоване використання (ігнорування дидактичних принципів навчання, застосування засобу лише заради факту, переважання ігрових компонентів над навчальними), що ускладнює отримання позитивних результатів інтенсифікації навчального процесу [1].

Деякі науковці зазначають, що негативними наслідками використання мультимедійних технологій є такі:

- робота за комп'ютером, зв'язана з високою емоційною напруженістю, яка не завжди й не кожному може бути корисною;

- необхідність доступу кожного учня до мультимедійного комп'ютера;
- потреба в спеціальному обладнанні для роботи програм
- надмірна кількість інтернет-відомостей, зокрема й непотрібної інформації, що потенційно дезорієнтує учнів;
- неможливість передання особистого ставлення або поведінки; – важке сприйняття деякими учнями інформації з екрана;
- практична відсутність мультимедійних програм українською мовою тощо [2].

Для багатьох учнів комп'ютер може просто залишитися іграшкою. У зв'язку з цим варто згадати школярів, які «загралися», що, на жаль, нині теж не є рідкістю. Мультимедіа можуть слугувати не лише потужним засобом становлення й розвитку школярів (як осіб; суб'єкта пізнання, практичної діяльності, спілкування, самосвідомості), але й, навпаки, сприяти формуванню шаблонного мислення, формального та безініціативного ставлення до діяльності тощо. У багатьох випадках використання засобів інформатизації освіти не виправдано позбавляє школярів можливості проведення реальних дослідів своїми руками, що негативно позначається на результатах навчання. Нарешті, не слід забувати про те, що надмірне й не виправдане використання більшості засобів інформатизації негативно впливає на здоров'я всіх учасників освітнього процесу [3 с. 17].

Серед негативних аспектів доцільно назвати згортання соціальних контактів, скорочення соціальної взаємодії й спілкування, індивідуалізм, важкість переходу від знакової форми представлення знання на сторінках підручника або на екрані дисплея до системи практичних дій, що мають логіку, відмінну від логіки організації системи знаків. У разі всеохопного використання мультимедійних технологій учителі й школярі стають неспроможними опрацювати великий обсяг інформації, що надають сучасні мультимедіа й телекомунікаційні засоби. Складні способи представлення інформації відволікають учнів від вивченого матеріалу. Слід

пам'ятати, що, коли учневі одночасно демонструють інформацію різних типів, він відволікається від одних типів інформації, щоб простежити за іншими, пропускаючи важливу інформацію [4 с. 242].

Серед недоліків віртуальної та доповненої реальності зазначають:

- відволікання від навчальної роботи з причин швидкої зміни частоти подій (факторів); часто сприймалась учасниками експерименту як online-гра, а не як навчальне середовище;

- висока вартість обладнання; складна процедура закупівлі деяких додатків;

- відсутність освітніх додатків для різних предметів (дисциплін); висока ступінь трудомісткості розробки власного програмного забезпечення [5 с. 18].

Але не зважаючи на негативні аспекти, ми можемо впевнено сказати, що використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ЗВО і школи дає змогу перейти від пасивного до активного способу провадження освітньої діяльності, за якого студент або учень є головним учасником процесу навчання.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях: посібник. Вінниця : 2004. 135 с.

2. Кривонос О. М. Використання інформаційно комунікаційних технологій в навчанні: навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. 182 с.

3. Запорожець Д. Історико-педагогічний аналіз використання засобів мультимедіа в навчальному процесі (позитивні та негативні наслідки). URL :

http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2012/2012_3_11.pdf

4. Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'я зберезувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи. Рівне : РДГУ, 2017. С 242-244.

5. Гнедко Н. М., Матвійчук Л. А. Основні принципи вдосконалення професійної підготовки студентів спеціальностей «Професійна освіта (Цифрові технології)» в умовах застосування технологій віртуальної та доповненої реальності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне : РВВ РДГУ. 2021. С. 18-22.

УДК 351.82:65.015.07-796.011

Малофей Ольга Олександрівна,

здобувач вищої освіти академічної групи ФФО 4-2

Державного торговельно-економічного університету

науковий керівник: Позднишев Євген В`ячеславович

доктор психологічних наук, доцент,

професор кафедри психології

Державного торговельно-економічного університету

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ КОМПЕТЕНТІСНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ

Серед життєвих цінностей сучасної людини перше місце посідає цінність життя і здоров'я. Останніми десятиліттями світова наука зараховує проблему здоров'я, в широкому розумінні цього поняття, до кола глобальних проблем. Сьогодні здоров'я розглядається як стан повного фізичного, духовного, психічного та соціального благополуччя людини. Знайти своє

місце в мінливому світі, виявити здібності, мати життєву перспективу, стати корисною суспільству може тільки та людина, яка фізично розвинена, соціально адаптована, психічно врівноважена, має духовну основу.

Низький рівень здоров'я молоді сьогодні має низку конкретних причин. Серед усіх чинників, які так чи інакше впливають на стан і фізичного, і психічного здоров'я населення й, зокрема, молоді, найважливішою є поведінка. Цей показник перевершує вплив спадковості, навколишнього середовища та якості медичної допомоги. Найважчі хвороби в сучасних розвинутих країнах пов'язані з індивідуальними звичками, особливо постійними, які в сукупності часто називають способом життя. Поведінка людини дуже важлива для здоров'я, впливає на нього безпосередньо, через спосіб життя, або опосередковано – через економічні чи соціально-економічні умови. Щоб вплинути на поведінку людини, необхідні зусилля як її самої, так і сім'ї та суспільства [5].

Формування здорового способу життя студентів – важливе стратегічне завдання, що стоїть перед закладом вищої освіти. Адже міцне здоров'я є підґрунтям професійної підготовки, гарантом реалізації набутих знань, головним чинником працездатності в процесі життєдіяльності. У цьому контексті завданням сучасної вищої школи є: використання здоров'язбережувальних технологій навчання; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового й статичного навантаження; організація збалансованого харчування; заміна авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення емоційної сприятливої атмосфери навчання; формування у студентів усвідомлення цінності здоров'я, культивування здорового способу життя.

З огляду на нові реалії в організації навчальної діяльності студентів, виникає нагальна потреба у винайденні нових підходів до розв'язання проблеми формування здоров'я здобувачів освіти.

Психологічна служба у вищому навчальному закладі вносить вагомий внесок у розвиток і формування особистості майбутнього фахівця,

збереження і зміцнення його психічного, фізичного здоров'я та соціального благополуччя [4]. Для формування мотивації у студентів здорового способу життя можна використовувати декілька дієвих дидактичних методів, які використовуються в процесі проведення занять, а саме: метод переконання, метод вправ, метод стимулювання.

Метод переконання передбачає вербальний вплив на свідомість, волю й почуття за допомогою сукупності форм організації навчального процесу (лекції, розповіді, бесіди, диспути) з метою формування системи знань, цінностей, переконань та ідеалів. Крім того, для мотивації до здорового способу життя застосовувався метод вправ як спосіб виховання молодого покоління через організацію раціональної рухової діяльності.

Заслуговує на увагу й метод стимулювання. Метод стимулювання полягає у позитивному оцінюванні здоров'язберезувальної поведінки студентів, їх стимулюванні до щоденної реалізації компонентів здорового способу життя.

Ще одним із ключових видів мотивації студентів до здорового способу життя є культурно-просвітницькі форми роботи, що передбачають відвідування мистецьких виставкових заходів, художніх музеїв і галерей на тему здоров'я, спорту, фізичної культури [3].

Організація освітнього процесу у сучасному закладі вищої освіти також є важливим засобом формування здоров'я студентів, адже вона визначає зміст і алгоритм їх життєдіяльності. Заклад освіти повинен враховувати динаміку працездатності студентів, зумовлену добовим і тижневим біологічними ритмами. Це значить, що має бути дотримано раціональне співвідношення лекційного й лабораторно-практичного курсів, чергування різних видів навчальних занять протягом дня, рівномірність навантаження упродовж тижня. Так, при оптимальному навчальному навантаженні студенти успішно оволодівають навчальним матеріалом, повністю відновлюють працездатність за час, що відводиться для сну і відпочинку.

При обсязі і складності навчального навантаження, вищому за оптимальний рівень, виникають несприятливі зміни функціонального стану організму студентів під впливом розумових перевантажень. Це призводить до зниження результативності освітнього процесу, втрати інтересу до занять, перевтоми, яка супроводжується порушеннями у їх здоров'ї [3].

Для збереження здоров'я дуже важливо створити в студентів відповідну мотивацію. Становлення звичок і переконань студентів у цінностях здорового способу життя вможливорює запровадження особистісно-діяльнісного підходу. У його основі лежить принцип – поза діяльністю немає розвитку особистості. Серед важливих засобів особистісно-діяльнісного підходу в формуванні в студентів здорового способу життя є щоденники здоров'я, які сьогодні можуть вестися за допомогою сучасних SMART-систем. Особистісно-діяльнісний підхід уможливорює також впровадження інтерактивних вправ, групових форм роботи, різноманітних інтелектуально-спортивних ігор в практику формування здорового способу життя. Задля цього, зазвичай, використовуються наступні методи: інформаційна кампанія, лекції, семінари, круглі столи, вечори у запитаннях та відповідях, анкетування, конкурси, тренінги. Надзвичайно цікавою та результативною формою формування здорового способу життя є профілактично-просвітницький тренінг, який спрямований не тільки на надання інформації, а й забезпечує формування умінь та навичок свідомого вибору варіантів доцільної поведінки, сприяє розвитку настанов, усвідомленню потреб і мотивів збереження власного здоров'я [2].

Отже, на формування здорового способу життя студентів впливає: по-перше, необхідність інформування студентів про стан і зміну їх здоров'я; по-друге, оволодіння студентами досвіду формування здорового способу життя; по-третє, створення необхідних умов у вищому закладі для ведення здорового способу життя; по-четверте, проведення різних наукових і культурних заходів по цій темі. Таким чином, формування здорового способу життя у студентів - це планомірний процес, який зачіпає всі сфери життя

людини. Важливе місце в його формуванні займає ВНЗ, тому що після його закінчення індивід починає самостійно дбати про своє здоров'я [1].

Список використаних джерел

1. Верхованцева В.О. Формування здорового способу життя у здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс] / В.О. Верхованцева, О.І. Мілаєв. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/2.pdf>.

2. «Здоров'я нації – пріоритет держави» [Електронний ресурс] // Соціально-педагогічна діяльність закладів вищої професійної освіти з формування здорового способу життя студентів – Режим доступу до ресурсу: <https://science.uipa.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/The-health-of-the-nation-is-a-priority-of-the-state-1.pdf>.

3. Бобрицька В.І. Компетентнісний підхід до формування здоров'я студентської молоді в Україні [Електронний ресурс] / В.І. Бобрицька – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/16960.pdf>.

4. Пляка Л.В. Практичні аспекти формування психологічних навичок здорового способу життя здобувачів вищої освіти національного фармацевтичного університету [Електронний ресурс] / Л.В. Пляка, А.Б. Ольховська – Режим доступу до ресурсу: <http://91.234.42.22/bitstream/123456789/14220/1/300-301.pdf>.

5. Желева О.І. Формування навичок здорового способу життя [Електронний ресурс] / О.І. Желева – Режим доступу до ресурсу: <https://zolointernat.ck.ua/wp-content/uploads/2015/09/Zhiliaeva.pdf>.

Негода Олександр Анатолійович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-41

Київського національного університету будівництва і архітектури

Корчова Галина Леонідівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури;

**СТВОРЕННЯ ІЛЮЗІЇ ДІЙСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ
ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО
СТАНУ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ**

Робота передбачає альтернативне вирішення проблем сучасної освіти: методологія та актуалізація знань на тлі психічно нестійкого стану суб'єктів навчального процесу.

Карантин знищив поняття альтруїстичної освіти, рамки обумовлені навчальним процесом очного навчання. Відбувся перехід на поліпшення розвитку людини дистанційної форми навчання[1].

Сьогоденність характеризується саморозвитком, але що робити людині, котра ще не опанувала елементарні ази для досягнення того самого самостійними зусиллями, і досі покладається на інших. Людина молодого віку найбільш уразлива і підпадає під критерій.

Дистанційне навчання поневолило нас браком фізичного контакту, особистісного світосприйняття та отримання інформації. Інформація почала хлинути через віконце нашого ноутбуку та телефону, яке нівелює на фоні тілесне захоплення світом.

2D компеляція інформації та обробка в подальшому до 3D вимірного простору змінює психологію людини, вона починає по другому сприймати речі. Опанування такого коштує багатого, проте не кожному дається це

легко, наприклад людям старої школи або дітям, котрі ще тільки починають розбиратись у світобудові.

Вирішенням ряду проблем слугує віртуальний навчальний простір, підключитись до якого можна через телефон або VR окуляри. VAIR - віртуальний штучний інтелект реальності, це навчальне середовище, яке забезпечує навчальним процесом охочих опанувати нові знання, навички і уміння.

Головною фішкою VAIR постає підхід до навчання як до пригоди. Учасники процесу будуть брати завдання особисто, незалежно від вчителя або викладача. Це змінить світову концепцію навчання, що дасть змогу утворити зв'язок між вчителем і учнями: БАГАТО до БАГАТЬОХ на застарілу ОДИН до БАГАТЬОХ.

Концепція, коли вчитель-викладач повинен приділити кожній дитині достатньо живого часу, вже застаріла. На заміну до неї прийде новий підхід, який дасть змогу кожній дитині час і змогу подумати над матеріалом, дати лаконічну відповідь, а вчителю - звільнить купу часу і матеріалізує у вивчення ІТ сфери.

Залишиться тільки задати початкову точку для підготовки учнів. Викладач як відповідальна особа відійде на задній план, і буде стежити за результатами навчального процесу, регулювати і корегувати нові зрушення у своїх учнів.

Концептуально VAIR розглядається як віртуальний простір - 3D школа, заходячи в котру можна побачити всім знайомі навчальні кімнати. Проте, які обмежені тільки розмірами нашої фантазії, або матеріальною необхідністю, заданням кімнатної форми викладачем.

AI або штучний інтелект передбачає задавати тенденції і тренди на навчальний урок, а вже під час уроку повідомляти про зрушення учнів самого викладача, який мусить обробити нав'язливі питання.

Список використаних джерел

1. Tracey Baptiste «Minecraft: The Crash Tracey Baptiste». Penguin Books, 2018. С.288.

УДК 373.3.015.31:688.727.9

Обиденнова Єлизавета Володимирівна,

*здобувачка 4 курсу факультету автоматизації та інформаційних
технологій КНУБА;*

Корчова Галина Леонідівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти*

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ LEGO-НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У ХХІ столітті дуже швидко розвиваються інформаційні технології в освіті. Нові тенденції реформування та особливості перебудови освітнього процесу загальної середньої школи відкривають можливості для впровадження LEGO-технології в умовах Нової української школи. Головним завданням сучасної освіти є створення умов та середовища для різностороннього розвитку дитини, яка є майбутнім нашої держави. Для цього необхідні нові методи навчання, які сприятимуть покращенню розвитку оперативної пам'яті, творчому підходу, ментальній гнучкості, формуватимуть комунікативні та соціальні компетентності. Використання LEGO-навчання в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) допоможе розвинути та опанувати навички, які притаманні сучасній молоді.

Згідно з О. Петегирич та Л. Петегирич, «LEGO – одна з найвідоміших і поширених нині педагогічних систем, що широко використовує моделі

реального світу і предметно-ігровий осередок навчання і розвитку дитини» [1]. Автори статті стверджують: «Перспективність застосування LEGO-технології зумовлюється її високими освітніми можливостями: багатофункціональністю, технічними та естетичними характеристиками, використанням у різних ігрових і навчальних зонах» [1]. Підкреслимо, що в ігровому соціумі у дітей з'являються ідеї сценарію діяльності. Якщо дитина вподобала матеріал, то більше часу вона приділить грі та навчанню. Гра розвиває пам'ять, думку, почуття та ін., а матеріали з наборів LEGO сприяють процесу пізнання та розвитку в здобувачів середньої освіти.

Заняття з LEGO Education дають:

безмежні можливості у розкритті потенціалу дитини, розвитку логічного мислення, пам'яті, моторики рук;

формулювання та висловлення власних думок, вміння фантазувати та відтворювати в реальний світ;

уміння контролювати свої емоції, ставити та досягати власної цілі;

взаємодіяти з колективом, набуття навичок співробітництва;

мати право на помилку;

вміння сконцентрувати увагу та мати самодисципліну;

можливість бути інноваційним, гнучким, цілеспрямованим, продуктивним, творчим;

вміння працювати з медіа, інформацією та опанувати навичками інформаційно-комунікаційних технологій.

Пропонуємо фрагмент уроку для учнів 7 класу з використанням LEGO Education.

Тема: Механічна енергія. Кінетична енергія.

Мета уроку: ознайомити учнів із поняттям механічної енергії, її видів та характеристик; застосовувати наукові методи пізнання, спостереження фізичних явищ, проведення дослідів, простих експериментальних досліджень, прямих і непрямих вимірювань з використанням аналогових і цифрових вимірювальних приладів; оволодіти методами навчально-

дослідницької та проектної діяльності, вирішення творчих завдань, моделювання, конструювання та естетичного оформлення виробів; формувати знання про алгоритмічні конструкції, логічні значення і операції.

Хід уроку:

1. Вивчення нового матеріалу.
2. Конструювання та дослідження.

Зараз ми проведемо експеримент, метою якого є вимірювання відстані, пройденого за певний час, і будемо використовувати оборот колеса в якості одиниці вимірювання. На основі графіка, що показує залежність кількості обертів колеса від часу, побудуємо графік залежності пройденого відстані від часу, а потім спробуємо побудувати графік залежності швидкості від часу. І нарешті, використовуючи значення максимальної швидкості, вирахуємо значення кінетичної енергії за такою формулою: $E_k = \frac{1}{2}mv^2$ $m = 305$ g.

Конструювання: безмоторний візок та камінь для підлогового керлінгу, (ознайомити із набором Spike Prime, із інструкцією, програмою).


```

когда запускается подпрограмма
  задать ROTATION значение 0
  задать CIRCUMFERENCE значение 17.5
  задать SPEED значение 0
  очистить линейный график
  показать линейный график в окне

```

```

A когда нажата
  повторять всегда
    внести значения [камера] E цвет на прямую

```

Програмування:

```

внести значения [камера] E цвет на прямую

```

```

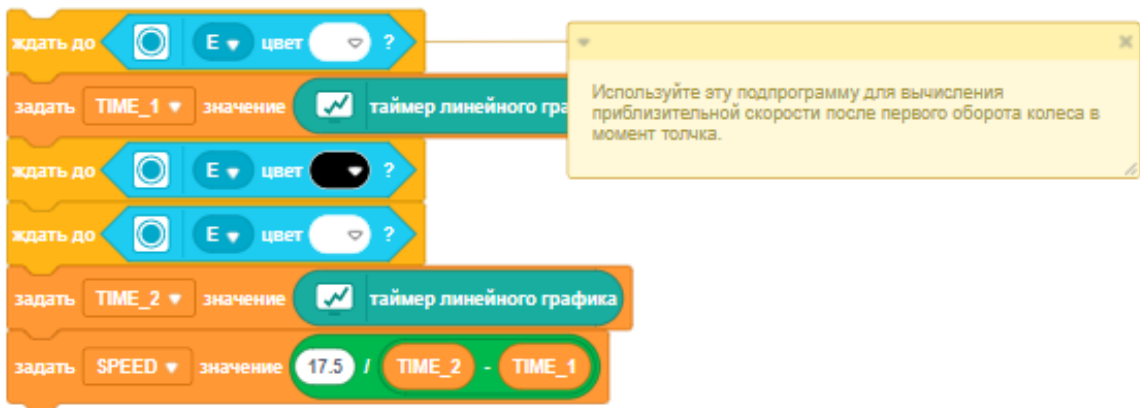
A когда нажата
  сброс таймера линейного графика
  повторять пока не [кнопка влево] нажата
    ждать до [E] цвет [свет]
    ждать до [E] цвет [темно]
    изменить ROTATION на 1
    задать DISTANCE значение ROTATION * CIRCUMFERENCE
    внести значения DISTANCE на прямую
  остановить и выйти из программы

```

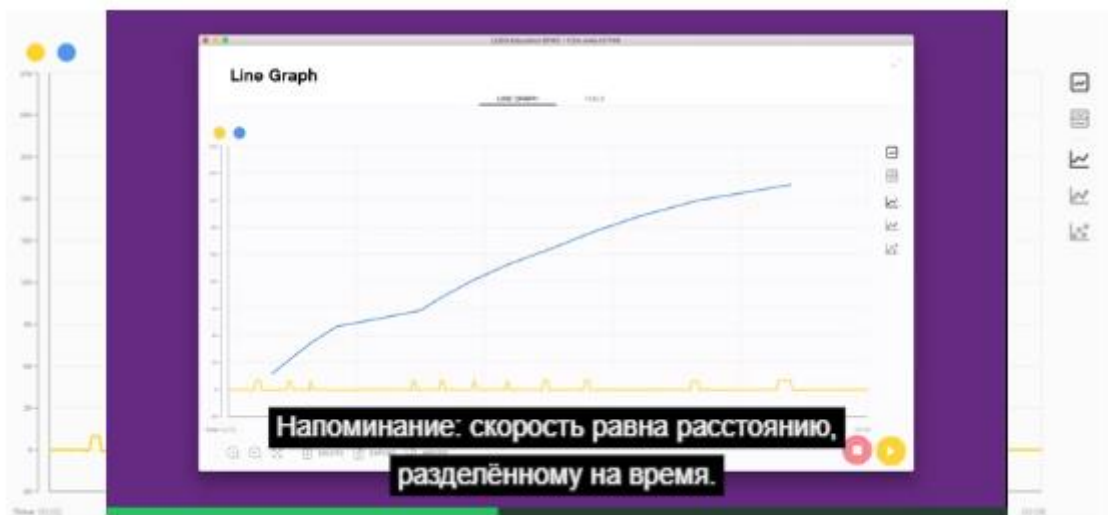
```

A когда нажата

```


Дослідження: Визначення первісної швидкості.

3. Підсумок уроку.
4. Домашнє завдання.

Отже, запровадження LEGO на заняттях у середній школі сприяє формуванню вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, будувати, виділяючи певні деталі, та застосовувати різні елементи, тренувати координацію рухів, розвивати логічне мислення, терпеливість. Гра, конструювання позитивно впливає на розвиток мовлення, а також розвиває математичну компетентність, підприємливість учнів.

Список використаних джерел

1. Петегирич О.М. Використання LEGO-технології у вихованні учнів початкової школи / О.М. Петегирич, Л.П. Петегирич. Освіта.ua. 2016. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/51011/
2. LEGO Fun to Build. BRICKIPEDIA. URL: https://brickipedia.fandom.com/wiki/LEGO_Fun_to_Build

УДК 378.147

Рибачук Роман Андрійович,

Курсант Військового інституту

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

науковий керівник Гридчина Вікторія Віталіївна

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,

доцент кафедри військової журналістики

Військового інституту Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ І ФЕЙКАМ

Поширення чуток та неправдивої інформації на широкий загал у сучасному світі стало не лише буденністю, а й загрозливою реальністю, яка може заподіяти серйозну шкоду різним суспільним сферам, економіці, безпеці та обороні[2]. Тому в наш час є дуже важливим навчитися відчувати та бачити фейкові новини.

Для виявлення дезінформації та зупинки її поширення потрібно:

- перевірити джерело. Подивіться на джерело інформації — хто її опублікував та поділився? Сайт, на якому чітко не вказана редакційна

відповідальність, не заслуговує на довіру. У соціальних мережах перевірте дескриптор облікового запису чи ім'я користувача — якщо в ньому багато послідовних букв та цифр, то це може бути бот. Якщо бачите, як неперевірений акаунт розміщує повідомлення сотні разів на день, то це тривожний сигнал;

- перевірити тон. Дезінформація часто призначена для того, щоб викликати емоційну реакцію. Будьте обережні щодо вмісту повідомлень, які використовують емоційну мову для сильної реакції. Страх і гнів є головними рушіями, які дозволяють процвітати дезінформації;

- перевірити історію. Реальні новини зазвичай висвітлює не одне джерело. Якщо основні ЗМІ не підхоплюють цю новину (історію, факт), є велика ймовірність, що вона не може бути підтверджена;

- перевірити зображення. Чи показує зображення те, що воно має заявляти?

- перевірити свої упередження.

Методи протидії дезінформації та фейкам [1]:

- проактивні комунікації. Коли йдеться про протидію дезінформації чи фейкам, то дослідження показують, що для авторитетних осіб ефективніше подавати точні факти на ранніх та звичних термінах, а не намагатися спростувати кожну дезінформацію після факту. Спробуйте виявити та усунути прогалини в знаннях, щоб зменшити сприйнятливність аудиторії до дезінформації.

- попереднє розміщення. Якщо людей поінформують про помилкові міркування, виявлені в повідомленні, то вони можуть мати для них менший ефект. У цьому ключі компанії соціальних медіа почали розміщувати попереджувальні ярлики про дезінформацію поряд із вмістом у стрічках новин.

- Загальні джерела дезінформації. Визначте та позначте загальні джерела дезінформації, як-от певні вебсайти чи авторів. Це ускладнює успіх таких джерел у просуванні нових дезінформаційних повідомлень чи фейків.

Боротьба з дезінформацією та фейками на рівні їх розвінчування не настільки ефективна, як це було б необхідно. Нинішнє суспільство потребує більш широких заходів забезпечення інформаційного захисту.

УДК УДК 159.9

Рябчун Олена Василівна,

здобувач вищої освіти академічної групи ПН-21

Київського національного університету будівництва і архітектури

Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Упродовж останніх років незалежності, попри вельми складну соціально-економічну ситуацію, Україна впевнено рухається шляхом глибоких і структурних реформ. Таке реформування системи освіти, відсутність досліджень в складних умовах сучасності, роблять практичних психологів і соціальних педагогів необхідними учасниками освітнього процесу, особливо в умовах дистанційного навчання пандемії COVID-19.

У відповідності до Положення про психологічну службу у системі освіти України та статті 76 Закону України «Про освіту» діє психологічна служба, що забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням

вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших індивідуальних особливостей, сприяє створенню умов для виконання освітніх і виховних завдань закладів освіти [1].

Отже, сьогодні, перед практичними психологами та соціальними педагогами постали проблеми емоційного виснаження та подолання постійного стресу у педагогічних працівників освітнього закладу, а також здобувачів освіти внаслідок пандемії. Основною метою роботи спеціаліста в подоланні негативних соціально-психологічних наслідків в умовах карантинних заходів є актуалізація адаптивних ресурсів особистості, стабілізація емоційної сфери, мобілізація психологічного потенціалу учасників освітнього процесу, формування стійкості до стресу [2].

У випадку з пандемією найскладніше адаптуватися здобувачам освіти, вони опинилися в ситуації [2]:

- зміни звичного режиму та обмежень;
- тривоги від невизначеності.

Психологічна неготовність до сприйняття інтенсивності та загрози інформаційного потоку в умовах швидкої перебудови звичного способу й ритму життя, соціально-економічних змін і зростання тотальної нестабільності підтвердила необхідність проведення ґрунтовної психологічної та педагогічної роботи.

На сьогоднішній день використання сучасних соціальних сервісів та мереж у роботі фахівців психологічної служби закладів освіти є вимогою ХХІ століття. З метою підвищення рівня психологічної культури суб'єктів освітнього процесу в закладі освіти психолог, для реалізації психологічного супроводу освітнього процесу, виконання трудових функцій в повному обсязі в умовах дистанційного навчання має [3, 4, 5]:

- володіти в повному обсязі цифровою компетентністю;
- використовувати Інтернет-ресурси;
- створити електронну сторінку, на сайті закладу освіти, з профілактичними матеріалами та психологічними рекомендаціями.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України [Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки України від 22.05.2018 № 509 // Законодавство України / Верховна Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>.
2. Панок В.Г., Марухіна І.І., Романовська Д.Д. Психологічний супровід освіти в умовах пандемії. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2020, 2 (2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-12-2>.
3. Романовська Д.Д., Швачій Р.А. Соціально-психологічні аспекти пандемії COVID-19: стратегії психологічної допомоги у закладах освіти. Габітус. Науковий журнал з соціології та психології. 2021. № 21. С.195-200.
4. Івашнюва С.В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 2. С.15-17.
5. Ташченко А. Соцмережі як джерело інформації. 2020. – Режим доступу: <http://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/socmerezhi-jakdzherelo-informacii>.

УДК 159.955: 378

Рябчун Олена Василівна,

*здобувачка 2 курсу факультету
автоматизації та інформаційних технологій КНУБА;*

Корчова Галина Леонідівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти*

Київського національного університету будівництва і архітектури

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ»

Кліпове мислення сучасної молоді з'явилося внаслідок розвитку інформаційного суспільства, у якому від юнаків і дівчат потрібна

інформаційна активність і участь у постійній інформаційній взаємодії. Інтернет, комп'ютерні ігри та телебачення постійно впливають на молоде покоління. У результаті у більшості молодих людей формується і розвивається кліпове мислення. На думку Г.Гича, кліпове мислення – це вектор у розвитку відносин людини з інформацією, яка виникла не вчора і зникне не завтра [1].

Дана проблема була і до сьогодні залишається феноменом, який детально вивчається.

У Європі та США на даний феномен звернули увагу ще в середині минулого століття. Вперше термін «кліпове» мислення (англ. clip – «відрізок») був використаний англійським футурологом Е. Тоффлером. Характеризуючи сучасну культуру отримання будь-якої інформації, він наголошує на її фрагментарності та різноманітності. Саме ці особливості подання матеріалу формують фрагментарні та поверхневі знання. Е. Тоффлер розглядає кліпову культуру як складову загальної інформаційної культури майбутнього, засновану на нескінченному мерехтінні інформаційних відрізків і комфортною для людей відповідного менталітету [2].

М. Маклюен у своїй книзі, що вийшла в 1964 р, в період створення комп'ютерів третього покоління (1959-1971pp.), він писав, що «суспільство, перебуваючи на сучасному етапі розвитку, трансформується в «електронне суспільство» або «глобальне село» і задає за допомогою електронних засобів комунікації, багатовимірне сприйняття світу. Розвиток електронних засобів комунікації повертає людське мислення до дотекстової епохи, і лінійна послідовність знаків перестає бути базою культури [3].

Також французький соціолог А. Моля в роботі «Соціодинаміка культури» (1967 р.) зазначив характерні риси культури (названої ним мозаїчною) в постіндустріальному суспільстві [4].

Джеймс Мартин, який передбачив появу Інтернету, поділяв людей на два типи. Перший тип – «людина книги» – отримує інформацію з книг, має «тривале» мислення. Головна відмітна риса таких людей – великий обсяг

уваги і здатність до аналізу інформації. Другий тип – «люди екрану» – наділені кліповою свідомістю, вони кардинально відрізняються від першого типу. Окрім того, сучасна молодь переважно є візуалами за типом сприйняття інформації, оскільки бачить світ скрізь призму «картинок», відеозображень, це й формує нові вимоги до методики надання інформації в навчальному процесі [5].

Науковці І. Лисак та Д. Белов звертають увагу, що одночасне сприйняття інформації з кількох джерел, а також спроби виконувати одночасно кілька дій, що характеризуються дослідниками як феномен багатозадачності, призводять до виникнення труднощів у проведенні аналізу і синтезу, порівняння й узагальнення. Люди, які практикують багатозадачність, не здатні зосередитися на виконанні однієї дії та намагаються виконувати кілька завдань, навіть у тих випадках, коли це непотрібно [6]. Автори, як позитивний аспект кліпового мислення, виокремлюють його спонукання до динамізму пізнавальної діяльності та креативності. Водночас підкреслюють, що без розвитку аналітичного і логічного мислення, здатностей до аналізу і синтезу, до порівняння й узагальнення, обґрунтування власних думок та передача їх іншим людям неможливі. Отже, сучасна система освіти має забезпечувати формування названих здатностей, а тому в її методологічних основах та інноваційних технологіях мають знайти відображення реалії інформаційного суспільства [7].

Американський професор Л. Розен вважає, що молоді люди здатні паралельно виконувати до семи завдань: набирати смс-повідомлення, спілкуватися по скайпу, перевіряти електронну пошту тощо, і все це робити під час перегляду телепрограм. Проте платою за багатозадачність стає неуважність, гіперактивність, віддання переваги візуальним символам замість заглиблення в текст [8, с. 104]. К. Фрумкін вважає, що всі ці обставини породили особливу культуру сприйняття інформації, яку науковець називає альтернаційною (від «альтернація» – «чергування»). Ключовими рисами альтернаційної культури є висока фрагментарність

інформаційного потоку, велика кількість і різноманітність інформації, що сприймається, а також навички швидкого перемикавання з одних фрагментів на інші [9].

Так, згідно з даними доповіді «Епоха даних - 2025», глобальний обсяг даних, тобто інформації, в світі до 2025 р. досягне 163 зеттабайт (1 021 байт), також, «згідно з прогнозом IDC (International Data Corporation), якщо зараз на кожну людину припадає менше однієї одиниці техніки з вбудованими джерелами даних, «живлять» глобальну інформаційну екосистему, то через десять років цей показник виросте до чотирьох одиниць».

Однозначного визначення кліпового мислення немає, але якщо узагальнити ряд підходів з цього питання, то можна зробити наступний висновок: «кліпове мислення» – це процес відображення безлічі різноманітних властивостей об'єктів, без урахування зв'язків між ними, що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, повною різноманітністю інформації, що надходить, високою швидкістю перемикавання між частинами, фрагментами інформації, відсутністю цілісної картини сприйняття навколишнього світу. Тому під терміном «кліпове мислення» розуміється звичка сприймати інформацію за допомогою короткого, яскравого, дуже виразного образу.

Таке мислення характеризується поверховістю, образністю, інтуїтивністю, на відміну від традиційного понятійного мислення, в арсеналі якого цілий арсенал розумових операцій: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, систематизація та класифікація інформації. Понятійне мислення включає в себе причинно-наслідкові зв'язки, міркування за планом «теза – обґрунтування – висновок». Чим більше розвинене у здобувача освіти понятійне мислення, тим більшою мірою він є успішною людиною, тим успішніше він впорається з життєвими завданнями. У сучасного учня відбувається перехід від понятійного мислення до кліпового мислення, так як на людину діє великий потік інформації, і йому цікавіше

переглянути 10 зображень з текстом в одне речення, ніж прочитати 10 повних текстів.

На думку вчених, кліпове мислення не притаманне людині від народження. Воно набувається в залежності від способу споживання і аналізу інформації, що надходить. Специфікою сучасного суспільства є передача інформації за допомогою рухомого зображення, яке супроводжується звуком.

Отже, сутність кліпового мислення полягає у тому, що воно вміє швидко переключатися між розрізненими смисловими фрагментами. Причинами появи кліпового мислення є: збільшення отриманої інформації, зростання інформаційної швидкості, різноманітність і доступність інформації, збільшення багатозадачності.

Список використаних джерел:

1. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? // Наукові праці. Вип. 257. Т. 269. Педагогіка, 2016. С. 38–42.
2. Тоффлер Е. Шок майбутнього / Пер. з англ. М., 2002. С. 11.
3. Маклюен Г.М. Розуміння Медіа: Зовнішні розширення людини / Пер. з англ. В. Ніколаєва. 2-е вид. М., 2007. 464 с.
4. Моль А. Соціодинаміка культури. Електронний ресурс. Режим доступу: http://yanko.lib.ru/books/cultur/mol_sociodinamika_cult-a.htm
5. Пашенко Л. С. Ситуационная задача как метод активного обучения и развития профессиональной компетентности / Л. С. Пашенко, Н. В. Породенко, В. В. Запєвина и др. // International journal of experimental education. 2014. № 4. С. 108–110.
6. Лысак И. В., Белов Д. П. Влияние информационно-коммуникационных технологий на особенности когнитивных процессов. Известия Южного федерального университета: технические науки. 2013. №5(142). С. 256–264.
7. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навч. посіб. / Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.

8. Rozen L. Me, My Space and I: Parenting the Net Generation. N.Y., 2007. 258 p.

9. Фрумкин К. Г. Откуда исходит угроза книге // Знамя. 2010. 56 №

9. URL: <http://magazinez.russ.ru/znamia/2010/9>

УДК УДК 304'2:306:376

Савюк Христина Ігорівна,

здобувач вищої освіти академічної групи ОПНм – 21

Луцький національно технічний університет

науковий керівник: Савчук Надія Антонівна

доцент кафедри соціогуманітарних технологій

Луцького національно технічного університету

КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Для забезпечення якісного освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами педагоги повинні модернізувати та індивідуалізувати освітній навчальний процес з урахуванням додаткових потреб дитини та її можливостей. Це потребує великих професійних та психологічних ресурсів. Тому, тема професійної компетентності на сьогоднішній день є досить актуальною та потребує різностороннього її вивчення, задля усунення наявних недоліків та набуття нових професійних знань та навичок педагогами. Важливим аспектом, інклюзивної компетентності педагога є його готовність до роботи із дітьми з особливими освітніми потребами. У готовності педагога вбачають дві основні групи складових, професійну та психологічну.

Складові професійної готовності педагога:

обізнаність у законодавчій базі, яка стосується інклюзивної освіти;

знань у галузі спеціальної психології та педагогіки;

знання психофізіологічних особливостей навчання дітей з ООП;

гнучкість та варіативність навчального процесу.

Складові психологічної готовності:

задовільний емоційний стан педагога та його емоційна готовність до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;

високий рівень стресостійкості;

знання морально-етичного кодексу;

уміння мобілізувати власні знання, уміння та навички у залежності від умов та завдань роботи.

Професійна готовність педагога до роботи з дітьми з ООП є однією з найважливіших складових успішної інтеграції інклюзивної освіти у загальноосвітні заклади. А. Колупаєва вважає, що інклюзивне навчання як нова форма одержання повноцінної освіти для дітей з особливими освітніми потребами «можлива лише за умови спеціальної підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів» [6].

Одними із найпопулярніших критеріїв професійної готовності педагога до інклюзивної освіти є: розуміння потреби постійного вдосконалення та навчання, оволодіння новими інноваційними методами роботи; детальне опрацювання нових методів роботи, перед їх застосуванням у інклюзивному навчанні; відповідність інтеграції нових методів до завдань та цілей інклюзивної освіти; здійснення професійної рефлексії; оволодіння необхідними знаннями, вміннями, навичками; гнучкість мислення і поведінки залежно від ситуації.

Нова модель інклюзивної освіти вбачає у профілі педагога універсального спеціаліста з достатнім рівнем знань у медико - біологічних та психолого - педагогічних науках. Дані знання забезпечують педагогу розумінням особливостей розвитку, навчання, виховання дітей з особливими освітніми потребами.

На меті нової інклюзивно освіти є оновлення та модернізація методів навчання та виховання дітей, інтеграція нових методик та технік корекційного спрямування, розробка нових методів та форм оцінювання дітей з ООП. Стрімке впровадження інклюзивної освіти не дає можливості

адаптуватися педагогам до нової специфіки роботи, оволодіти новими знаннями та навиками, які вимагають чимало часу, професійного та емоційного ресурсу. Велика частина вимог з якими стикаються педагоги не відповідає їх професійній компетентності. Запровадження інклюзивної освіти повинно здійснюватися поступово, в міру підготовки кваліфікованих кадрів.

Виходячи із вищезазначеного ми розуміємо, що професійна готовність педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти є системою мотиваційних, когнітивних, діяльнісних і рефлексивних компонентів. Підсумовуючи феномен професійної готовності основними її складовими є інформаційна готовність, володіння педагогічними технологіями, знання основ психології та корекційної педагогіки, знання індивідуальних відмінностей дитини, готовність вчителя моделювати заняття та використовувати варіативність в освітньому процесі, знання індивідуальних особливостей дітей із різними порушеннями розвитку, готовність до професійної взаємодії та навчання) [7].

Список використаних джерел

1. Алехина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании: Психологическая наука и образование, 2011. № 1. 83–91 с.
2. Бабенко Л. Зміст та структура готовності вчителя української філології до професійного самовдосконалення: Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2010. №186 С. 16–21.
3. 5. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идей к образовательной программе: Педагогика, 2003. № 10. С. 8–14.
4. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні. URL: [http://gnpu.edu.ua/files/naukovi% 20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska](http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska).
5. Засенко В. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: К. ФОП Придатченко П.М., 2007. 22 с.

6. Колупаева А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. «Самміт-Книга», 2009. С. 272-326.

7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник. К.: Вища школа, 2004. 335 с.

УДК 378.147

Скорик Ганна Юрївна,

студентка 2 курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини»,

Інституту міжнародних відносин Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

науковий керівник Калениченко Руслан Арсенович

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва та архітектури

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Загалом українська освіта з'явилась досить давно, ще у 17 столітті, тобто вона має тривалу історію свого розвитку. Її вважають однією з найкращих у всьому світі, адже вона справді надає якісні фундаментальні знання. Національна освіта має свої особливості. Безумовно, можна стверджувати, що вона є унікальною в своєму роді, і є основою культурного, інтелектуального, соціального, економічного та духовного розвитку всього українського суспільства, української держави. Саме українська освіта допомагає особистості розвинути себе всебічно, розкрити свої здібності, таланти, сформувати свідомість, а також виховати в характері позитивні риси та високі моральні цінності. Але найголовнішим є те, що вона забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів – спеціалістів, яких цінують в усьому світі.

Згадуючи освіту в Україні, неможливо не думати про вже всім відомий Болонський процес, який став своєрідним викликом для нашої системи освіти, адже він безліч нового. Зміни – це завжди непросто, вони потребують великих затрат зусиль, часу та фінансів, тому імплементуючи основні засади Болонської системи освіти українці зіштовхнулись з низкою значних проблем, які потребують якомога швидшого рішення [1]. Отож я хочу розглянути основні з них та запропонувати методи їх вирішення.

По-перше, порівняно з більшістю європейських розвинених країн Україна має й досі надлишкову кількість навчальних напрямів і спеціальностей. Це надзвичайно велика проблема, адже скорочення напрямів і спеціальностей не тільки обмежить вибір абітурієнтів, а й спричинить доволі сильний удар по вітчизняній економіці за рахунок величезних втрат робочих місць – більшість викладачів стануть просто непотрібними. На даний момент ми маємо в 5 разів більше напрямів та спеціалізацій, ніж в розвинених країнах – 584 проти 76 [2]. На мою думку, цю проблему треба вирішувати негайно, адже значна кількість коштів просто «розпиляється» на нікому не потрібні спеціальності, тож для зменшення негативних наслідків від таких скорочень необхідно профінансувати поступову перекваліфікацію кадрів з метою раціональнішого використання людської праці.

По-друге, масштабною прогалиною у розвитку Болонського процесу в Україні є те, що присутнє явище нехтування передовими науковими дослідженнями у закладах освіти, які є основою університетської підготовки. Ми маємо надзвичайно складну систему наукових ступенів у порівнянні із загальноєвропейською, і це все дуже ускладнює мобільність українських науковців та викладачів у Європі [3]. Тож нам потрібно добре попрацювати над спрощенням системи українських наукових ступенів для приведення їх до потрібного стану у відповідності із загальноєвропейськими прийнятими стандартами.

По-третє, надзвичайно загрозливою є тенденція погіршення освіти, що наростає з часом. Болонський процес – це про інновації, розвиток та

самоосвіту, вона розрахована на дорослих свідомих особистостей, які знають, чим цікавляться та які навички хочуть розвинути [4]. Насправді вона могла б бути надзвичайно ефективною, але основна проблема полягає в тому, що в українських школах та взагалі у вітчизняній системі освіти все зазвичай базується на примушуванні людини вчитись хоч якось, тобто тут немає ніякої свідомості та зрілості, а це дуже неправильно. Тому коли викладач припиняє контролювати студентів, а то вони сприймають це не як можливість розвиватись в тих напрямках, які цікавлять саме їх, а просто як додатковий час для відпочинку. Ця проблема, мені здається, є дуже суттєвою, і для її вирішення необхідно взагалі реформувати і початкову освіту, щоб діти могли обирати змалку, що їм подобається та формувати сферу своїх інтересів, а також треба проводити пропаганду самоконтролю та свідомої зрілості, щоб кожен розумів, що його освіта потрібна лише йому, що це в його інтересах – цікавитись чимось та розвиватись, а не просто сидіти на одному місці.

Крім цього, в українській системі освіти все ще присутня плутанина з рівнями освіти. У суспільстві недостатньо визнається ступінь бакалавра, і люди просто не розуміють до кінця значення цього освітнього рівня. Багато хто взагалі вважає, що це, так звана «незавершена вища освіта, після якої невідомо ким можна працювати», і дійсно, ще й досі безліч роботодавців не признають цей освітній рівень досконалим, тобто існує певна недовіра до даних реформ ступенів освіти. Щодо рівнів спеціаліста і магістра, то тут у нас взагалі все складно, адже за освітньо-кваліфікаційним статусом ці поняття еквівалентні, але за рівнями акредитації – ні, вони мають 3 і 4 рівні акредитації відповідно. Тому нам потрібно ще допрацювати і зробити систему нашої освіти повністю зрозумілою, ясною для всіх, щоб не було ніяких невідповідностей чи недовіри до сучасної вищої освіти.

Всі проблеми насправді перерахувати неможливо, кожна із них важлива по-своєму, але, я вважаю, що одна з них є найбільш болючою, тому не можу не згадати її. Ця проблема – небажання університетів України брати на себе відповідальність за інновації. Якщо порівняти із середнім показником

по Європі, то рівень автономії наших ВНЗ є набагато нижчим. То що ж робити ж цим? На мою думку, доцільним буде будувати кожному університету власну організаційну модель, яка дасть можливість створювати та розвивати низку стійких конкурентних переваг, таких як партнерство з бізнесом, кращі навчальні програми, створення наукових знань і т.п. Для цього потрібно, щоб кожен ВНЗ сформував власну стратегію розвитку та рухався в напрямку її реалізації [5].

Отже, проблем розвитку Болонського процесу в Україні насправді існує безліч, основними з них є недовіра та непризнання як здобувачами освіти, так і роботодавцями першої сходинки вищої освіти, а також відсутність бажання українських ВНЗ брати на себе роль новаторів. Крім цього, свою лепту вносить недостатнє фінансування реформ державою, плутанина в законодавстві та нерозуміння освітніх ступенів та багато-багато іншого. Та насправді всі ці проблеми можливо вирішити за допомогою впровадження правильних стратегій. На жаль, самостійно справлятися з цими викликами поки що можуть лише провідні ВНЗ, а всі інші потребують значної підтримки з боку держави, але в перспективі у нас є всі шанси для формування якісної та сучасно-реформованої системи освіти за допомогою досягнення цілей Болонського процесу і стати на один рівень з розвиненими європейськими країнами.

Список використаних джерел

1. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології: Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П. Підласий. — К.: Слово, 2004. — 616 с.
2. . Bologna Process. Ukraine national reports 2005, 2007, 2009, 2012. URL: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>
3. Домбровська С.М. Якість освіти як одна з заporук вдалого державного реформування вищої школи України / С.М. Добровська // Актуальні проблеми державного управління. — 2011. — № 1. — С. 149—154.

4. Valeriya Telpukhovska «Bologna process in the national context of Ukraine – tribute to fashion or necessary step? », November 2006. URL: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94036/gradu01456.pdf?sequenc>
5. Вавренюк С.А. Підходи та інноваційні технології в освітньому просторі / С.А. Вавренюк // Збірник матеріалів XIV Міжнародної конференції "Стратегія якості у промисловості і освіті", 4—7 червня 2018 р., Варна, Болгарія. — С. 151—154.

УДК 378.147

Федорцова Ніка Олексіївна,

Курсант Військового інституту

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

науковий керівник: Гридчина Вікторія Віталіївна

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри
військової журналістики Військового інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

ЗНАЧЕННЯ ФОРУВАННЯ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ У ПРОЦЕСІ ПОЛІПШЕННЯ ІМІДЖУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Імідж – візуальна привабливість особи, самопрезентація, конструювання людиною свого образу для інших.

Професійний навик сам по собі не забезпечить особистості роботи або підвищення по службі. Для цього потрібно викликати прихильність до себе людей, з якими працюєш, тобто необхідно створити потрібний імідж. Вважається, що люди судять про інших за зовнішнім виглядом, враженням, яке створюється протягом перших п'яти секунд розмови. Саме такі якості, як зовнішність, голос, уміння вести діалог можуть зіграти вирішальну роль у кар'єрі і у житті в цілому.

Ідеальний образ військовослужбовця ґрунтується на тому, що імідж Збройних Сил - це імідж їх окремих представників, узагальнений та ідеалізований образ усіх військовослужбовців, що відображено у військових статутах. Тому одним з завдань інформаційно-пропагандистського забезпечення є формування світогляду військовослужбовців, що має на меті створення образів, які допомагають само ідентифікуватися, бути до них причетним. Це образи “героя”, “захисника”, “борця”, “законослухняного громадянина”.

Це дає змогу формувати базові цінності і смисли діяльності, моделі поведінки, які потім прямо впливають на імідж військовослужбовця через їх дотримання чи недотримання, та опосередковано - на імідж Збройних Сил. Також важливими формами є правове виховання, пропаганда здорового способу життя, сімейних цінностей.

Ще одним важливим завданням інформаційно-пропагандистського забезпечення є формування групової згуртованості - корпоративного духу. Адже наскільки військовослужбовець ідентифікує себе із воєнною організацією, настільки його імідж відповідає іміджу війська. Це досягається завдяки пропагуванню ролі і місця ЗС України у захисті держави, важливості та елітарності роду військ, підрозділу.

Імідж військовослужбовця має власну специфіку. Імідж сучасного військовослужбовця нерозривно пов'язаний із іміджем Збройних сил. Збройні сили в силу специфіки інституту, що забезпечує життєво важливу потребу суспільства в захисті від зовнішніх військових загроз, володіють своєрідним соціальним і політичним іміджем.

Імідж військовослужбовців ЗСУ – це спеціально створювало ний образ, що впливає на уявлення індивідуальної та масової свідомості, а також поведінку людей щодо армії для досягнення певних цілей. Той чи інший образ армії у свідомості людей із моменту її появи існував завжди, безвідносно до того, створював його хтось чи ні. Йдеться про природне

відображення тієї соціальної реальності, яка пов'язана з місцем і роллю Збройних сил у забезпеченні безпеки.

Імідж військовослужбовців ЗСУ є компонентом політичного впливу в трикутнику «населення – держава – армія», у якому влада намагається сформуванати позитивну громадську думку щодо одного з головних своїх інститутів.

Список використаних джерел

1. Галушко. Діловий протокол та ведення переговорів / Галушко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2002. – 223 с
2. Данилов В. Особливості формування іміджу Збройних Сил України [Електронний ресурс] / Володимир Данилов. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/danylov_osoblyvosti.pdf.
3. Прищак М. Етика та психологія ділових відносин [Електронний ресурс] / М. Прищак, О. Лесько – Режим доступу до ресурсу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/12lesko_etika_ta_psihologiya_dilovih_vidnosin/p11.html.
4. Підопригора. ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ У ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ [Електронний ресурс] / Підопригора. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://issp.gnpu.edu.ua/sites/default/files/doc/pidoprygora.pdf>.

ЗМІСТ

МАТЕРІАЛИ ВИСТУПІВ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Urszula Kempieńska

MOBILNOŚĆ KADRY AKADEMICKIEJ KUJAWSKIEJ SZKOŁY WYŻSZEJ
WE WŁOCŁAWKU, NA PRZYKŁADZIE WYJAZDU DO CHAMBÉRY,
FRANCJA SŁOWA KLUCZOWE: MOBILNOŚĆ, KADRA AKADEMICKA,
WYMIANA MIĘDZYNARODOWA 7

Adam Rejmak

CUIAVIAN UNIVERSITY IN WŁOCŁAWEK-THE MISSION BEYOND THE
HORIZON 17

Anna Nowak

Współczesne wyzwania i strategie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w
procesie edukacyjnym. 20

EDD Gali-Aleksandra Beltrán, PhD and Dr.S.hab. Elena Anatolievna Zhizhko

THE CONCEPTUALIZATION OF EDUCATION FOR PEACE IN LATIN
AMERICA IN XXI CENTURY 31

Ghetto Michael

HIGHER EDUCATION (COLLEGES, UNIVERSITIES) IN THE UNITED
STATES DURING THE PANDEMIC COVID-19..... 38

Авраменко Марина Валеріївна,

Науковий керівник: Корольчук Микола Степанович

ТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ ПРАЦІВНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 40

Аксельрод Роман Борисович

ІМПЕРАТИВИ ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ
ПІДПРИЄМСТВ-СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВЕЛЬНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА 45

Olga Batsylyeva, Irina Puz

MENTAL SELF-REGULATION AS A METHOD OF MAINTAINING
PERSONAL WELL-BEING IN MODERN SOCIETY 50

Берташ Марія Ігорівна	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАХОДІВ ПРОФЕСІЙНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	54
Беседовська Ірина Василівна	
ТВОРЧА ГРУПА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА	56
Богайчук Вадим Жоржевич	
РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ЗАВДАННЯ В БОЙОВИХ УМОВАХ	62
Бондаренко Наталія Петрівна, Чорноморденко Іван Васильович	
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО, ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	66
Ваколюк Анатолій Степанович, Дружиніна Ірина Василівна	
РОЗВИТОК НАУКОВО-ПРИКЛАДНИХ ПІДХОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗЕРВІВ РОЗВИТКУ ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВА	69
Войтенко Олена Василівна	
РОЛЬ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ У ЗАПОБІГАННІ ЕМОЦІЙНОМУ ВИГОРАННЮ ВИКЛАДАЧІВ	72
Горбач Максим Володимирович, Пелих Юрій Євгенович	
Модернізація підходів адміністрування підприємствами: формалізація змісту та регламенту бізнес-процесів.	77
Гриненко Ігор Миколайович	
СУЧАСНІ СТРАТАГЕМИ ОНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ	79
Гуцол Кирило Віталійович	
САМООЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РОЗВИТКУ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРИСТУВАЧАМИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	84
Деніжна Світлана Олександрівна	
ФУНКЦІОНУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	88
Дикий Олександр Віталійович, Приходько Дмитро Олександрович, Мамедлі Хабіль	
ВИКОРИСТАННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ КЕРОВАНOSTІ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ.	94

Жалдак Руслан Юрійович

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ-СТЕЙКХОЛДЕРАМИ БУДІВЕЛЬНО-
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ БУДІВЕЛЬНОГО
ДЕВЕЛОПМЕНТУ 96

Зарецкая Ольга Александровна

НАРРАТИВНА КОМПЕТЕНТНОСТЬ ВЗРОСЛЫХ:

О ВОЗМОЖНОСТЯХ РАЗВИТИЯ 101

Заушнікова Марина Юрїївна,

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ ЯК МЕТОДУ
ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ..... 106

Івахненко Ірина Сергїївна, Бутенко Євген Дмитрович

ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНІ ІННОВАЦІЇ В АДМІНІСТРУВАННІ
ПІДПРИЄМСТВОМ: ІНТЕГРАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ТА СТРУКТУРНО-
ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДІВ 112

Калениченко Руслан Арсенович

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ПАНДЕМІЇ..... 114

Кіщак Наталія Григорївна

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ-
ДЕВЕЛОПЕРОМ ЗА ІМПЕРАТИВАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ..... 118

Клевець Любов Миколаївна

ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ..... 121

Корчова Галина Леонїдївна, Скриник Мирослава Віталїївна,

Скриник Ліна Миколаївна

МЕДІАОСВІТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ..... 128

Корсун Сергїй Іванович, Корсун Ольга Олексїївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..... 133

Корчова Галина Леонїдївна, Сушков Олег Олександрович

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ В
СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ 136

Коханець Анна Сергіївна	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ КОМПАНІЇ (ОРГАНІЗАЦІЇ, УСТАНОВИ) В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	139
Кошельний Іван Аналійович, Веремєєва Тетяна Ігорівна	
ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.	142
Красильник Юрій Семенович	
ОНТОДИДАКТИКА ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	144
Кривда Каріна Костянтинівна	
Науменко Наталія Петрівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	147
Кушнір Ілля Ігорович	
МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ	152
Лапаєнко Світлана Володимирівна	
ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ	157
Левенець Олена Анатоліївна, Бернадська Лія Олександрівна	
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ	159
Лещинська Ірина Василівна, Деркач Анрій, Слісарчук Олександр Олександрович	
СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ГРУНТІ ОБ'ЄКТИВНО-ЦІЛЬОВОГО ТА ПРОЦЕСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	163
Малихіна Оксана Михайлівна, Олійник Яна Сергіївна	
ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	166
Мартиненко Олена Олексіївна	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАННЯ МОЛОДДЮ ПРОФЕСІЇ ЕКОНОМІСТА	168
Меленець Ірина Олексіївна	
МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ ЯК «РЕСУРСНА ВАЛІЗА» ВИКЛАДАЧА.....	173

Миронець Сергій Миколайович

МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ..... 179

Марчук Тетяна Сергіївна, Ющенко Анастасія Олександрівна

ПРОВІДНІ СТРАТОГЕМИ ОНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЕВЕЛОПМЕНТУ ПРОЕКТІВ БУДІВНИЦТВА..... 184

Олійник Дмитро Олегович

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ 187

Ніжегородцев Владислав Олександрович

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМНІ КОМПЛЕКСИ З 3-D МОДЕЛЮВАННЯ В ТЕНДЕНЦІЯХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА 189

Паламарчук Дмитро Анатолійович

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН 192

Петренко Ганна Сисоївна, Постолатій Марія Олександрівна

ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ. 195

Петруха Ніна Миколаївна, Кучеренко Олександр Іванович

ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ. 198

Петруха Сергій Валерійович, Кушнір Ілля Ігорович

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ. 201

Петухова Ірина Олексіївна

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ..... 204

Пилипенко Олександр Іванович

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН В ПЕРІОД КРИЗИ: ПАРАДОКС СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ 209

Плетка Ольга Тарасівна

ОСОБИСТІСНЕ ПЕРЕЖИВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ЛОКАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР 213

Поколенко Вадим Олегович, Шовкова Наталія Леонідівна СУЧАСНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ: ПОБУДОВА МУЛЬТИКРИТЕРІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ	217
Потапюк Лілія Миколаївна, Потапюк Ірина Петрівна СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	220
Приходько Дмитро Олександрович, Воронова Яна Ігорівна АДМІНІСТРУВАННЯ КРЕАТИВНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ТА КОРПОРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	225
Приходько Юлія Олексіївна, Лук'яненко Марина Миколаївна ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГА	228
Предун Костянтин Миронович, Зайчук Євген Олександрович, Коваль Владислав Вячеславович СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	231
Приходько Олег Олександрович ДІАГНОСТИКА РІВНЯ УПРАВЛІНСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	233
Приходько Юлія Олексіївна, Лук'яненко Марина Миколаївна ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗНАННЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГА	239
Рижаков Дмитро Андрійович, Лейченко Максим Андрійович ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОН-ЛАЙН ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ-СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВНИЦТВА.	243
Рижакова Ганна Сергіївна, Герашенко Олена Петрівна ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	245
Руденко Микола Васильович ВИКЛАДАЧ-КУРАТОР ЯК СУБ'ЄКТ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	248
Рудницька Світлана Юріївна ПРОБЛЕМА ДИСКУРСИВНОГО КОНСТРУЮВАННЯ ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	254

Рудницька Світлана Юрївна	
ПРОБЛЕМА ДИСКУРСИВНОГО КОНСТРУЮВАННЯ ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	260
Савицька Анна Юрївна	
ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНО ВИКЛЮЧЕНОЮ МОЛОДДЮ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД.....	265
Сковира Олег Петрович	
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА	270
Скрипкін Олег Григорович	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧЕМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ В СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	274
Сова Маргарита Олександрівна	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ_ОСОБИСТОСТІ .	278
Трач Роман Володимирович	
МЕТОДОЛОГІЧНЕ ТА АНАЛІТИКО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ПРОЕКТІВ БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ	283
Хлонь Олександр Михайлович	
Формування правової культури, як важливого фактору особистісного зростання студента під час навчання	286
Хоменко Олександр Михайлович,	
Ровенський Антон Євгенович, Миронов Олександр Олегович	
СУЧАСНИЙ ВЕКТОР ОНОВЛЕННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ДЕВЕЛОПМЕНТУ В КОНТЕКСТІ СТРАТОГЕМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СФЕРИ.	289
Чернишев Денис Олегович, Дружинін Максим Андрійович	
СУЧАСНІ ПРЕДИКТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ ДЕВЕЛОПМЕНТУ БІОСФЕРО СУМІСНОГО БУДІВНИЦТВА.	293
Чулінда Людмила Іванівна	
ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ_ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	295

Чуприна Юрій Анатолійович, Дегтеренко Катерина Євгеніївна ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ПРАКТИЧНА ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.	299
Чуприна Христина Миколаївна, Павлишина Вікторія Олегівна РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.	301
Шевчук Олена Михайлівна, Куріпко Ольга Володимирівна, Максим'юк Юлія Сергіївна АДАПТАЦІЯ НОВІТНІХ КОНЦЕПЦІЙ МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	304
Шиловська Олена Миколаївна РОЗВИТОК РЕФЛЕКСІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	306
Шпаков Андрій Васильович, Матвійчук Тетяна Миколаївна МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНО МЕТОДИЧНИХ ВИМОГ ТА СИСТЕМНИХ ПРІОРИТЕТІВ В АДМІНІСТРУВАННІ ПРОВІДНИХ УЧАСНИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ.	311
Якимчук Ірина Миколаївна, Демочані Олена Едуардівна, Коваль Владислав Вячеславович ІНТЕГРАЦІЯ СТРУКТУРНО-АНАЛІТИЧНОГО ТА СЦЕНАРНОГО ПІДХОДІВ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКО-ОРІЄНТОВАНОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.	313
Янкін Володимир Олександрович ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	316
ТЕЗИ ВИСТУПІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	
Agnieszka Złakowska, Kinga Jastrzębska, Agnieszka Wyszatycka, Opiekun naukowy: Urszula Kempieńska FUNKCJONOWANIE DZIECKA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ W ŚRODOWISKU RODZINNYM I W PLACÓWCE OŚWIATOWEJ	321
Атаманенко Євген Русланович, Калениченко Руслан Арсенович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧІННЯ І НАУЧІННЯ	329

Белецька Марія Олександрівна, науковий керівник: Пстухова Ірина Олексіївна ПСИХОЕМОЦІЙНІ СТАНИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	332
Беседовська Тетяна Ігорівна, науковий керівник: Долінговська Світлана Миколаївна ВПЛИВ КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС 2020/2021 РОКІВ	337
Головатюк Тетяна Іванівна, науковий керівник: Гридчина Вікторія Віталіївна ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ СУБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.....	341
Горбатюк Михайло Євгенійович, науковий керівник: Калениченко Руслан Арсенович ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	343
Груєв Ярослав Павлович, Красильник Юрій Семенович АНТРОПНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА	346
Долгополов Сергій Юрійович, Корчова Галина Леонідівна ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПІДТРИМКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	348
Ковбасюк Богдан Юрійович, Калениченко Руслан Арсенович СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ НАСИЛЬСТВА МІЖ ПІДЛІТКАМИ	353
Лемешко Дмитро Ігорович, Корчова Галина Леонідівна НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВЧИТЕЛЯМИ У ШКОЛІ.....	358
Малофей Ольга Олександрівна, науковий керівник: Позднишев Євген Вячеславович ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ КОМПЕТЕНТІСНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ	362

Негода Олександр Анатолійович, Корчова Галина Леонідівна СТВОРЕННЯ ІЛЮЗІЇ ДІЙСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ.....	367
Обиденнова Єлизавета Володимирівна, Корчова Галина Леонідівна ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ LEGO-НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	369
Рибачук Роман Андрійович, науковий керівник Гридчина Вікторія Віталіївна МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ І ФЕЙКАМ ...	374
Рябчун Олена Василівна, Калениченко Руслан Арсенови ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	376
Рябчун Олена Василівна, Корчова Галина Леонідівна ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ».....	378
Савюк Христина Ігорівна, науковий керівник: Савчук Надія Антонівна КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕДАГОГА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	383
Скорик Ганна Юріївна, науковий керівник Калениченко Руслан Арсенович ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	386
Федорцова Ніка Олексіївна, науковий керівник: Гридчина Вікторія Віталіївна ЗНАЧЕННЯ ФОРУВАННЯ ІМІДЖУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ У ПРОЦЕСІ ПОЛІПШЕННЯ ІМІДЖУ ЗБРОЙНИХ СИЛ.....	390

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***IV Всеукраїнського круглого столу
з міжнародною участю***

17 листопада 2021 року

Формат 60×84 1/16. Тираж 300 пр. Ум. друк. арк. 26,9. Зам. № 1121.

Видавець і виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Предславинська, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.